

**T. C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ADLİ TIP ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI**

Danışman: Prof. Dr. M. Fatih Yavuz

**HÜKÜMLÜLERDE TEHLİKELİLİK ve
TEKRAR SUÇ İŞLEMeye ETKİ EDEN FAKTÖRLER**

Doktora Tezi

Uzman Psikolog
SİNEM YILDIZ

İstanbul, 2009

Teşekkür

Uzun ve zorlu geçen tez sürecimde, öncelikle gerekli izinlerin sağlanması noktasında beni doğru şekilde yönlendiren T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü çalışanlarına teşekkür ederim. Ayrıca başta Edirne, Kırklareli, Çanakkale olmak üzere anket yaptığım tüm Ceza İnfaz Kurumları'nda görev yapmakta olan infaz koruma memurları, sosyal hizmet birimi çalışanları ve yöneticilerine yardımları ve özellikle de misafirperverlikleri için çok teşekkür ederim.

Danışmanım Prof. Dr. M. Fatih Yavuz'a sağladığı esneklik ve doğru yönlendirmeleri için teşekkürü borç bilirim.

Doktora öğretimim boyunca dostlukları, yüreklendirmeleri, güvenleri ve yardımlarıyla başta annem ve babam olmak üzere, yanımda olduğunu hissedilen ve hissettiğim herkese çok teşekkür ederim.

İçindekiler

1. Giriş ve Amaç	1
2. Genel Bilgiler	4
2.1. Tehlikelilik kavramı	
2.1.1. Tarihsel süreç ve tanım	
2.1.2. Tehlikelilik kavramına ilişkin modeller, eleştiri ve öneriler	
2.2. Risk kavramı	
2.2.1. Risk değerlendirme	
2.2.2. Risk değerlendirme modelleri	
2.2.3. Risk değerlendirme yaklaşımlarına yönelik eleştiri ve öneriler	
2.3. Araştırma sonuçlarının işaret ettiği risk faktörleri	
3. Gereç ve Yöntem	
3.1. Denekler	
3.2. Uygulama prosedürü	
3.3. Anket ve ölçekler	
3.3.1. M.I.N.I-Antisosyal kişilik bozukluğu değerlendirme kriterleri	
3.3.2. Durumluk sürekli öfke ölçeği	
3.3.3. Kısa semptom envanteri	
3.3.4. Levenson öz bildirim psikopati ölçeği	
3.3.5. Saldırganlık ölçeği	
4. Bulgular	
4.1. Katılımcılara ait bulguların genel değerlendirmesi	
4.1.1. Katılımcılara ait demografik bulgular	
4.1.2. Katılımcıların aileleri ve yakın çevrelerine ilişkin bulgular	
4.1.3. Katılımcıların travmatik yaşantılarına ait bulgular	
4.1.4. Katılımcıların alkol-madde-sigara kullanımına ilişkin veriler	
4.1.5. Katılımcıların psikolojik geçmişlerine dair veriler	
4.1.6. Katılımcıların ceza infaz kurumu yaşantılarına ilişkin veriler	
4.1.7. Katılımcıların şimdiki ve geçmiş suç öykülerine ilişkin veriler	
4.2. Katılımcılara ait bulguların suç gruplarına göre değerlendirilmesi	
4.2.1. Suç gruplarına ait demografik bilgiler	
4.2.2. Suç gruplarının aileleri ve yakın çevrelerine ilişkin bulgular	
4.2.3. Suç gruplarının travmatik yaşantılarına ait bulgular	

4.2.4. Suç gruplarının alkol-madde-sigara kullanımına ilişkin veriler	
4.2.5. Suç gruplarının psikolojik geçmişlerine dair veriler	
4.2.6. Suç gruplarının ceza infaz kurumu yaşantılarına ilişkin bulgular	
4.2.7. Katılımcıların şimdiki ve geçmiş suç öykülerine ilişkin veriler	
4.3. Katılımcıların daha önce hüküm giyip giymeme durumlarına ilişkin değerlendirmeler	
4.3.1. Tek suç/tekrar suç gruplarına ait demografik bulgular	
4.3.2. Suç tekrarı gruplarının aileleri ve yakın çevrelerine ilişkin bulgular	
4.3.3. Suç tekrarı gruplarının travmatik yaşantılarına ilişkin bulgular	
4.3.4. Katılımcıların alkol-madde-sigara kullanımına ilişkin veriler	
4.3.5. Suç tekrarı gruplarının psikolojik geçmişlerine ilişkin veriler	
4.3.6. Suç tekrarı gruplarının ceza infaz kurumu yaşantılarına ilişkin bulgular	
4.3.7. Suç tekrarı gruplarının şimdiki ve geçmiş suç öykülerine ilişkin veriler	
4.3.8. Suç tekrarı gruplarının ölçeklerden aldıkları puanlar	
4.3.8.1. Kısa semptom envanteri (KSE)	
4.3.8.2. Sürekli durum öfke envanteri (SÖÖTÖ)	
4.3.8.3. Risk davranışları	
4.3.8.4. Antisosyal davranış ve antisosyal kişilik bozukluğu	
4.3.8.5. Levenson psikopati ölçeği	
4.3.8.6. Saldırganlık envanteri	
4.3.8.7. Korelasyon analizleri	
5. Tartışma ve Sonuç	
5.1. Demografik değişkenler	
5.2. Aile ve yakın çevreye ilişkin değerlendirmeler	
5.3. Travmatik yaşantılara ilişkin değerlendirmeler	
5.4. Katılımcıların alkol-madde-sigara kullanımına ilişkin değerlendirmeler	
5.5. Katılımcıların psikolojik öykülerine ilişkin değerlendirmeler	
5.6. Katılımcıların ceza infaz kurumu yaşantılarına ilişkin değerlendirmeler	
5.7. Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların değerlendirilmesi	
5.8. Katılımcıların geçmiş suç öykülerine ilişkin değerlendirmeler	
6. Sonuç	
7. Özetler	
7.1. Türkçe özet	
7.2. Summary	
8. Kaynaklar	
9. Ekler	
9.1. Anket formu	
9.2. Özgeçmiş	

1. Giriş ve Amaç

Tehlikelilik kavramı ceza adaleti ve ruh sağlığı yasalarında diğer kişilere fiziksel, psikolojik veya ahlaki olarak zarar verme noktasında yüksek risk taşıyan kişileri ifade etmek üzere kullanılmaktadır. 20. yüzyılın başlangıcıyla birlikte, psikiyatri ve hukukta tehlikeli varlık kavramı oturmaya başlamıştır. Bu noktada klinisyenlerin rolü, ruh sağlığı uzmanlarının mantıki olarak yasal sürece ne verebileceğinin bilimsel olarak belirlenmesinden ziyade, yasal öncelikler tarafından şekillendirilmiştir. Sonuç olarak klinisyenlerin tehlikeliliği değerlendirmesi gittikçe daralarak neredeyse tek bir amaca hizmet etmiştir. O da doğru tahminlerde bulunmaktır.

20 yıl önce, tehlikelilik terimi yasa ve mahkemeler tarafından kanuni olarak tanımlanmıştır. Karar verme organlarının isteği doğrultusunda ruh sağlığı çalışanları hem yorumlarda bulunmakta hem de tehlikelilik kavramının şekillendirilmesine yardımcı olmaktadır. Zaman geçtikçe tehlikelilik kavramı hem kavramsal olarak hem de araştırma literatüründe eleştirilmeye başlanmıştır. Kavramsal olarak tehlikelilik tanımının müphem ve dolambaçlı olduğunu söylenmiştir. Mahkemeler tehlikeliliği tanımlarken “diğerlerine karşı tehlikeli”, “herhangi bir suç eylemi”, “diğer kişiye yönelik ciddi bir etki” şeklinde ifadeler kullanarak değişiklikler göstermişlerdir.

Bu noktada bir diğer önemli kavram da hem kişinin gelişimsel açıdan tehlike içeren durumlara maruz kalması hem de ileriki dönemlerde kendisi ve diğerleri için tehlikeli olabilecek davranışlarda bulunması ihtimalini içeren “risk” kavramıdır. Kişilerin geçmişte yaşadıkları risk içeren durumların tespit edilmesi, bu durumların kişinin ruh sağlığı ve işleyişi üzerindeki bozucu etkilerinin azaltılması amacıyla yapılacak müdahalelerin belirlenmesi ve gelecekte diğerlerine zarar verici davranışta bulunma olasılıklarını tahmin etmekte önemlidir. Meydana gelen suç olaylarının büyük kısmının az sayıda kişi tarafından işlendiği, dolayısı ile bazı özelliklere sahip olan mahkûmların tekrar tekrar suç işledikleri literatürde desteklenmektedir.

Tek ve tekrar suç işlemiş olan grupların suç işleme noktasında belli risk faktörlerini paylaşıyor olmaları, dolayısı ile belli bir takım alanlarda anlamlı derecede farklılaşmamaları beklenen bir durumdur. Zira her iki grup da hayatlarının bir döneminde kanunla muhalefet halinde olmuşlardır. Bu çalışmada hayati olan nokta, pek çok açıdan benzerlik göstermesi beklenen bu iki grubun farklılaşma noktalarını Türk popülasyonu üzerinden değerlendirmek ve tekrar suç işleme durumunda bilhassa etkili olabilecek olan faktörleri ayırt etmek ve açıklamaya çalışmaktır. Çalışmanın amacına uygun olarak, bir suçtan ötürü sadece bir defa hüküm giymiş olanlar ile birden fazla hükmü bulunanlar arasında literatürde belirlenmiş olan risk faktörleri üzerinden değerlendirme yapılmasının yanı sıra gruplar suç tipleri ve daha önce hiçbir biçimde kanunla muhalefete düşmeme kriterlerine göre de analize tabi tutulmuşlardır. Buna göre araştırmanın hipotezleri şöyledir:

1. Demografik değişkenler açısından gruplar arasında farklılık görülmeyecektir.
2. Tekrar suç işleyenlerde aile ve yakın çevrede suç işleme oranı daha yüksek olacaktır.
3. Tekrar suç işleyenlerin alkol-madde kullanım sıklıkları ve bu maddelerin kullanımına ilişkin bir bozukluğa sahip olma oranı daha yüksek olacaktır.
4. Suç tipleri arasında tekrar suç işleme noktasında anlamlı bir farklılaşma olacaktır.
5. Tekrar suç işleyenlerde anti-sosyal tipte kişilik özellikleri bulunma oranı daha yüksek olacaktır.
6. Tekrar suç grupları arasında öfke ve saldırganlık boyutları arasında anlamlı farklılık olacaktır.
7. Tekrar suç grupları arasında genel olarak risk davranışında bulunma oranı anlamlı derecede yüksek olacaktır.
8. Tekrar suç grupları arasında çocukluk çağı istismar ve ihmeline uğrama açısından oranı anlamlı derecede yüksek olacaktır.
9. Tekrar suç işleyenlerin ceza infaz kurumu içerisinde şiddet içeren davranış gösterme oranları daha yüksek olacaktır.
10. Tekrar suç işlemiş olanlar daha erken yaşta kanunla muhalefete düşmüş olacaktırlar.

2. Genel Bilgiler

2.1. Tehlikelilik kavramı

2.1.1. Tarihsel süreç ve tanım

Tehlikeliliği doğru biçimde tayin edebilme konusu, kökenlerini psikiyatri ve hukukun tarihsel karşılıklı bağımlılığından almaktadır (*Pollock, 1990*). *Foucault*'ya (1978) göre, 19. yüzyılın ikinci yarısında, ceza sistemi, suçluyu reforme etme idealini başaramamıştır. Ceza adalet sistemine yapılan vurgu, yerini giderek yasal sorumluluk ve rehabilitasyona, toplumun korunmasına bırakmaktadır. Bu değişikliklerle birlikte, ceza adalet sistemi içinde çalışmakta olan ruh sağlığı uzmanlarına gelen talepler de değişmeye başlamıştır. Önceden, klinisyenlerin suç davranışını açıklamaları ve rehabilitasyon konusunda öneri vermeleri beklenirken artık bu tür davranışlara ilişkin tahminlerde bulunmaları talep edilmektedir.

20. yüzyılın başlangıcıyla birlikte, psikiyatri ve hukukta “tehlikeli varlık” (*Petrunik, 1983*) kavramı oturmaya başlamıştır. Bu noktada klinisyenlerin rolü, ruh sağlığı uzmanlarının mantıki olarak yasal sürece ne verebileceğinin bilimsel olarak belirlenmesinden ziyade, yasal öncelikler tarafından şekillendirilmiştir. Sonuç olarak, klinisyenlerin tehlikeliliği değerlendirmesi gittikçe daralarak neredeyse tek bir amaca hizmet etmiştir. O da doğru tahminlerde bulunmaktır (*Pollock, 1990*).

20 yıl önce, tehlikelilik terimi yasa ve mahkemeler tarafından kanuni olarak tanımlanmıştır. Karar verme organlarının isteği doğrultusunda ruh sağlığı çalışanları hem yorumlarda bulunmakta hem de tehlikelilik kavramının şekillendirilmesine yardımcı olmaktadır. Zaman geçtikçe tehlikelilik kavramı hem kavramsal olarak hem de araştırma literatüründe eleştirilmeye başlanmıştır (*Kroner, 2005*). *Shah* (1978) kavramsal olarak tehlikelilik tanımının müphem ve dolambaçlı olduğunu söylemektedir. Mahkemeler tehlikeliliği tanımlarken “diğerlerine karşı tehlikeli”, “herhangi bir suç eylemi”, “diğer kişiye yönelik ciddi bir etki” şeklinde ifadeler kullanarak değişiklikler göstermişlerdir.

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) "Akıl hastalarına özgü güvenlik tedbirleri" başlığı altında ele alınmış, 57. madde, 2. fıkrada "Hakkında güvenlik tedbirine hükmedilmiş olan akıl hastası, yerleştirildiği kurumun sağlık kurulunca düzenlenen raporda toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalktığı veya önemli ölçüde azaldığının belirtilmesi üzerine mahkeme veya hâkim kararıyla serbest bırakılabilir.", 5. fıkrasında "Tıbbî kontrol ve takipte, kişinin akıl hastalığı itibarıyla toplum açısından tehlikeliliğinin arttığı anlaşıldığında, hazırlanan rapora dayanılarak, yeniden koruma ve tedavi amaçlı olarak güvenlik tedbirine hükmedilir. Bu durumda, bir ve devamı fıkralarda belirlenen işlemler tekrarlanır." denmektedir. 57. maddenin gerekçesinde ise tehlikelilik kavramına atf şu şekildedir: "Akıl hastaları ile ilgili güvenlik tedbirleri açısından belli bir süre öngörülmüş değildir. Bu nedenle, güvenlik tedbiri, akıl hastasının toplum açısından tehlikeliliğinin ortadan kalkmasına veya önemli ölçüde azalmasına kadar uygulanmaya devam edecektir" (*Taşdemir ve Özkepir, 2005*). Bu ifadelerden anlaşıldığı kadarı ile TCK'da tehlikelilik kavramının net bir tanımı yapılmamış olmakla birlikte özellikle akıl hastalığı söz konusu olduğunda ve topluma zarar gelmesi koşullarında devreye sokulduğu gözlenmektedir.

Tehlikelilik kavramı ceza adaleti ve ruh sağlığı yasalarında diğer kişilere fiziksel, psikolojik veya ahlaki olarak zarar verme noktasında yüksek risk taşıyan kişileri ifade etmek üzere kullanılmaktadır. Bu kavramın pek çok önemli noktası bulunmaktadır.

İlk olarak bu kavram zarar verici eylem veya ihmallere değil, bunları yapan kişilere işaret etmektedir. İkinci olarak, zararlı olabilecek tüm hareketlere değil belli tür hareketlere gönderme yapmaktadır. Yaygın olarak tehlikeli olarak adlandırılan grup daha ziyade cinsel suç işlemiş olanlar, özellikle bunu çocuklara karşı gerçekleştirmiş olanlardır. Üçüncü olarak, bu kavram kişinin zarar verici eylemlerde bulunma eğilimi içinde olma durumuna işaret etmektedir. Tehlikenin odağını oluşturan, durumlardan ziyade kişilerin sahip oldukları özelliklerdir. Son olarak tehlikelilik kavramı, geçmişten ziyade gelecek yönelimlidir. Kişinin geçmişi, geleceği tahmin edebilmek üzere kullanılmaktadır (*Petrunik, 1994*).

Tehlikelilik yasası birincil olarak dört kategorideki risk üretenlerle ilgilidir: cinsel suç işlemiş olanlar, şiddet suçu işlemiş olanlar, tekrar tekrar suç işleyenler ve ruh sağlığı bozuk ve/ya kişilik bozukluğu olan kişiler. Bu kategoriler birbirleri içine geçebilmektedir (*Petrunik, 1994*).

Tehlikelilik yasası ve uygulaması toplumu korumak, kanun karşısında eşitliği sağlamak ve bireysel tedavi gibi pek çok toplumsal amaca hizmet etmektedir. Bu amaçlarla uyumlu olarak tarihsel açıdan, tehlikelilik ile ilgili modeller geliştirilmiştir (*Petrunik, 1994*).

2.1.2. Tehlikelilik kavramına ilişkin modeller, eleştiri ve öneriler

Klinik model: Bu model, psikiyatri, klinik psikoloji ve klinik sosyal hizmet alanlarının teşhis, prognoz, ruh sağlığı bozukluğu ve kişilik bozukluğunun tedavisi ile ilgili görüşlerini yansıtmaktadır. Bu modele göre çalışanlar, bireysel patoloji neticesinde cinsel suç, şiddet suçu veya tekrar tekrar suç işleyen kişilerin, eylemlerinden tamamen veya kısmen sorumlu olmadıklarını düşünmektedirler. Cezalandırma, klinik bakış açısına ters düşmekle birlikte, suçlunun risk seviyesine, hastalığının doğası ve ciddiyetine bağlı olarak, hem toplumu hem de suçluyu korumak ve tedaviyi kolaylaştırmak adına, belirlenmemiş bir zaman sürecinde, kişiyi hapsetmek gerekli görülmektedir (*Petrunik, 1994*).

Bu model, tekrar tekrar aynı temel kavramları kullanıyor oluşu, kişilik bozukluğu teşhisinin güvenilirliğinin düşüklüğü, şiddeti tahmin etmedeki hataları ve tedavi programlarının başarı seviyesinin düşük oluşu nedeniyle eleştirilmektedir. Buna göre, “anti-sosyal kişilik bozukluğu” ve “psikopati” tanımları, belirsizlik içermeleri ve sirküler doğaları sebebi ile eleştirilmektedir. Bu kategoriler çoğunlukla cinsel olarak sapkın kişilerden ve diğer anti-sosyal davranış bozukluklarından doğru çıkarsanmış ve bu davranışların nedeni olarak görülüp tedavi edilmeye çalışılmaktadır (*Cirali, 1978*).

DSM-III’ün saha çalışmalarında anti-sosyal kişilik bozukluğu teşhisi için araştırmacılar arası tutarlılık yarıdan az, diğer kişilik bozuklukları için ise daha da azdır. Kişinin tehlikeliliğinin belirlendiği araştırmalar çoğunlukla gönüllü olmayan, ruh sağlığı bozuk kişilerle yapılmış, yanlış pozitif yanıtlar 2 kat fazla çıkmış, yanlış negatif tahminlerin sayısı az olmakla birlikte, belli suçlara halkın ve medyanın verdiği tepki de işin içine karıştığında uzmanlar, verdikleri teşhiste ısrarlı olmuşlardır (*Steadman, 1972*).

Şiddetin klinik modellerle tahmin edilmesinde bazı anahtar problemler vardır: Davranışı tahmin edilecek olan kişileri kategorize etmede kullanılan kriterlerin belirsiz olması, belli bir davranışın belli bir popülasyonda ve bu popülasyonun alt gruplarında ortaya çıkma frekansının göz önünde tutulmaması, şiddet davranışının

ortaya çıktığı koşulların yeterince göz önünde bulundurulmaması, uzun dönem için yapılan tahminlerin kısa dönem için yapılanlara göre ve tahmin edilen davranış tipi açısından doğruluk payının daha düşük olması (*Petrunik, 1994*).

Tehlikeliliğin klinik teşhisinde, profesyonel deneyim, eğitim ve gözlemlere dayanan sübjektif yargılar kullanılmaktadır. Bu değerlendirmeler, tehlikeliliğin kesin olmayan tanımları ve sübjektif çıkarımlardaki hatalar nedeni ile sıklıkla güvenilmezdir. Öte yandan davranışsal puanlandırmanın olduğu skalaların kullanıldığı görüşmeler, tedavi şekli ve risk yönetimi stratejilerinin oluşturulmasında önemli olabilir (*Ireland, 2000*).

Tehlikeliliğin tahmininde klinik teşhise dayanılarak alt grupların belirlenmesi, klinik ve istatistiğe dayalı (actuarial) tekniklerin kombine edilmesi, sadece suçlunun özelliklerinin değil bağlamsal özelliklerin de hesaba katılması değerlendirmelerin doğruluk payını arttırabilir (*Petrunik, 1994*).

Adalet modeli: Bu model, Neoklasik Kriminoloji'nin, sorumlu tutulan suçluların cezalandırılması yaklaşımını yansıtmaktadır. Suçluların, davranışlarından sorumlu tutulabildikleri ölçüde işlenen suçun şiddeti, suç öyküsü, ağırlaştırıcı ve hafifletici faktörleri de değerlendirerek belli seviyelerde cezai yaptırımı öngörürler. Tehlikelilik kavramının suça değil, kişiye atf yapıyor olması bu yaklaşımdan kaynak alır (*Petrunik, 1994*).

Bu modelin eleştirileri de, çeşitli biçimlerde eleştirilmektedir. Klinik değerlendirmelerin, tehlikelilik tahmininde etkili olmadığı yönündeki çalışmalar sıklıkla suçundan sorumlu olmayan akıl hastaları üzerinde yapıldığı için bu çalışma sonuçlarının akıl hastalığı kriterlerine uymayan cinsel suç ve/ya şiddet suçu işlemiş olanlara genellenmesi doğru olmaz. Ayrıca klinik değerlendirmelerin zayıflığı olarak görülen yanlış pozitif yanıtlar o kadar da fazla olmayabilir. Cinsel saldırganlarla ilgili tutukluluk istatistiklerinin kullanımı, bildirim az olması, mahkemelerin dava açmak üzere gerekli kriterleri yeterli bulmaması gibi nedenlerden ötürü tehlikeliliğin küçümsenmesine sebep olabilir (*Groth, 1982; Brooks, 1992*). Cinsel suçlulara verilen cezalar ölçülülük prensibini karşılamıyor, hiç fiziksel saldırı olmasa bile cinsel suçlular çocuk ve kadınlara ciddi zarar verebileceği gerçeği küçümseniyor olabilir (*Petrunik, 1994*).

Toplum koruma modeli: Bu model de klinik ve adalet modellerinin toplumu korumada yetersiz kaldığı fikrine sahip olan mağdur hakları grupları, suç

önleme savunucuları, kadın ve çocuk haklarını koruma hareketleri gibi grupların çalışmalarından kaynak almaktadır. Bu görüşün savunucuları, toplumu tamamıyla güven altına alan ve suçluların haklarını kısıtlayıcı ölçümleri talep ederler. Tedavi ve rehabilitasyon kabul edilmekle birlikte, bunların kadın ve çocukları tehlikeye atmayacak biçimde gerçekleştirilmesi gerekmektedir (*Petrunik, 1994*).

Tehlikelilik tahmininin bilimsel olarak savunulur olabilmesi için teorik olarak bir karar verme modeline dayanması gerekmektedir. Yetiştirilmiş bir klinisyen böyle bir modele dayanarak bireyin saldırganlığındaki belli karakteristik örüntülerle ilgili klinik hipotezler oluşturabilir ve bunları test edebilir (*Pollock, 1990*).

Marra, Konzelman, ve Giles (1987), adli klinisyenlerin sıklıkla, şiddet davranışını tahmin etmedeki sınırlılıklar ile mahkemelerin tehlikeli bireyleri tahmin etme yolundaki giderek artan talepleri arasında kaldıklarını bildirmektedir. Bu noktada yazarlar, klinisyenlerin bilimsel olarak savunulabilecek klinik karar verme stratejileri kullanmaları gerektiğinden bahsederler. Önerdikleri karar verme stratejisi, kavramsal olarak geçerli karar verme modeline dayanmaktadır. Bu şekilde klinisyenler, tehlikelilik hakkındaki kararlarda sorumluluk alabileceklerdir.

Basitçe geniş bir test bataryası uygulamak veya tehlikeliliğin klinik işaretlerini görmek üzere geniş kapsamlı klinik görüşme yapmak bilimsel olarak savunulabilir bir prosedür değildir. Eğer klinisyen mümkün olan her klinik ölçüğü ayırt etmeksizin uygularsa tehlikeliliğin işaretini bulma şansı yükselir, ancak klinisyen belli bir karar verme modeline bağlı değilse tehlikeli davranışın nedenleri ve ortaya çıkma olasılığını yanlış değerlendirecektir (*Pollock, 1990*).

Savunulabilir bir klinik karar verme yaklaşımını ifade etmek üzere bazı temel prensiplerden bahsedilebilir. Tehlikeliliği tahmin etmedeki temel görüşlerden bir tanesi şiddet davranışının belli bir şiddet örüntüsü olmaksızın tahmin edilemeyeceğidir. Bu prensip istatistik temelli olmakla birlikte klinik açıdan da anlamlıdır, çünkü tehlikeliliğin klinik olarak tahmin edilebilmesi, kişinin geçmişindeki şiddet örüntülerinden çıkılarak yapılır ve daha önce böyle bir davranış yoksa bir tahminde bulunulamaz (*Pollock, 1990*).

Üçüncü temel prensip ise şiddet davranışının eğilimsel ve buna karşı koyan faktörler arasındaki dengesizlikten kaynaklandığıdır. Bir kişinin şiddet davranışı gösterip göstermeyeceği kendi şiddet eğilimlerini düzenleme ve kontrol etme

becerilerine ve çevresel ihtiyaçlara uyum sağlayabilmesine bağlıdır. Kişinin kendini kontrol ve adaptasyon mekanizmaları bozulmuş ise davranışları sıra dışı, kontrolsüz ve zarar verici olabilmektedir. Tehlikeliliği tahmin ederken geçmişteki şiddet davranışlarının belli bir dezorganizasyon ve disinhibisyon dönemiyle ilgili olup olmadığının tespiti önemlidir. Klinisyen, bu faktörlerin hali hazırdaki durumda bulunup bulunmadığından yola çıkarak olası şiddet davranışı hakkında tahminde bulunabilir. Kişisel özelliklerdeki belirgin bozulmalar, klinisyeni çevresel koşulları araştırmaya itebilir. Teorik temelli bir karar verme yaklaşımı, klinisyenlere istatistiğe dayalı veya klinik yaklaşımlardan hangilerini seçecekleri konusunda yardımcı olabilir (*Pollock, 1990*).

2.2. Risk kavramı

2.2.1. Risk değerlendirme

Risk altındaki çocuklar/kişiler tanımı sık kullanılmakla birlikte, seyrek olarak iyi biçimde tarif edilmiştir. Burada kullanılan risk kelimesi iki taraflıdır: Hem çocuğun/kişinin risk faktörüne maruz kaldığını, hem de bu yaşantının çocuğun/kişinin negatif bir davranış ortaya koyma ihtimalini arttırdığı anlamına gelmektedir. Maruz kalınan şeylerin tamamen dış dünyadan kaynaklanması gerekmez, çocuğun/kişinin belli eylemleri deneyimlemesi daha sonraki sapkın sonuçlar için risk faktörü teşkil edebilmektedir. Risk faktörü diğer yandan, sonraki sonucu tahmin etmeye yarayan ve daha önce olmuş olayları ifade etmekte kullanılır (*Långström ve Grann, 2002*).

Risk, tehlikeliliğe göre daha önemli bir kavramdır, çünkü belirsiz imalar barındırmaz ve ayrıca daha nesnel, analize dayalı olan, riskin neye ait olduğu, riskin derecesi, sıklığı gibi bir takım soruların cevaplandırılmasını gerektirir. Klinik anlamda risk bir olayın meydana gelme olasılığıdır ve bu olay olumlu veya olumsuz olabilir (*Snowden, 1997*).

Risk kelimesi, Türk Dil Kurumu'na göre riziko kelimesi referans alınarak "Zarara uğrama tehlikesi" olarak tanımlanmaktadır (*Eren, Gözaydın, Parlatır, Tekin, ve Zülfikar, 1998*).

Saldırgan davranış riskinin analizi pek çok yasal, yarı yasal ve klinik ortamlarda bir gereklilik halindedir (*Shah, 1978*). Her ne kadar bu değerlendirmenin klinik geçerliliği ve kanuni hassasiyeti ilk çıkageldiği zamanlardan beri eleştirilmekteyse de bu konudaki çalışmalar hız kazanmıştır. Son dönemde yapılan

araştırmalar, risk faktörleri ve saldırgan davranış arasındaki istatistikî bağlantıyı ortaya koyabilmeye başlamıştır (*Douglas, Ogloff, Nicholls ve Grant, 1999; Steadman, Silver, Monahan, Appelbaum, Robbins ve Mulvey, 2000*).

Araştırmalar ilerledikçe bir takım kavramsal ve metodolojik gelişmeler de yaşanmıştır. Risk değerlendirmesinin kendisine yönelik kavramsallaştırma çabaları şiddet veya tehlikelilik tahmininden ziyade herhangi bir riskin zaman içerisinde değişebilecek olan doğasına dikkat çekmiştir (*Steadman ve ark. 1994*).

Risk değerlendirmesi, bir kişinin işleyebileceği saldırgan eylemler hakkında spekülasyon yapma ve bu eylemleri önlemek ve olumsuz sonuçlarını en aza indirmektir şeklinde tanımlanmaktadır. Risk sadece bir olasılık olarak değil kapsayıcı doğası, şiddeti, olasılık ve frekans bağlamında değerlendirilmektedir (*Mulvey ve Lidz, 1995*).

Saldırganlık (agression), hakim olmak, yenmek, yönetmek, haz almak amacı ile güçlü, etkili bir hareket, fiil, işlem; bir işi bozma, engelleme, boşa çıkarmaya karşı düşmanca, yaralayıcı, hırpalayıcı veya tahrip edici amaç taşıyan bir davranış olarak tanımlanır. şiddet ve terör saldırganlığın derecelerini ve kısmen amacını ifade eder. şiddet (violence), karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri ya da bir kaçının doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin veya birkaçının bedensel, törel, ahlaki manevi bütünlüğüne yahut mallarına veya simgesel, sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranmasıdır (*Oral, 1999*). Yorumcular bu konu ile ilgili olarak tek bir zamanda pasif bir saldırganlık tahmini yerine süregelen risk değerlendirmesinin önemine vurgu yapmaktadır (*Dvoskin ve Heilbrun, 2001*).

Öte yandan bazı yazarlar risk değerlendirmesi kavramını, temelini sağlıkla ilgili girişimlerden alan önleme çalışmalarına dayandırmaya çalışmaktadır. Bilindiği gibi burada maksat, birincil önlemede, bir hastalık ortaya çıkmadan evvel riskli ve koruyucu durumları ortaya koymak suretiyle olası tehlikenin önüne geçmek; ikincil olarak hastalık ortaya çıktıysa mağdur olan popülasyonu belirlemek ve yaygınlaşmayı önlemek ve üçüncül olarak da hastalık ortaya çıktığında olumsuz etkilerini en aza indirmeye yarayacak tedbirleri almaktır (*Douglas ve Kropp, 2002*).

Konu saldırganlığa geldiğinde durum biraz farklı görünmektedir. Saldırganlık bir hastalık değil bir davranış biçimidir ve dolayısıyla bir kişinin kapabileceği ya da remisyona girebilecek bir şey değildir (*Douglas ve Kropp, 2002*).

Ancak bazı yazarlar anti-sosyal davranışın, çeşitli biçimleri için birincil önleme modelini adapte etmişlerdir (*Tolan, Guerran ve Kendall, 1995; Hawkins, Cleve ve Catalano, 1991; Farrington, 2006*).

Birincil önleme, henüz bir hastalığın kristalleşmesinden evvel yapılması gerektiği için şiddet içeren davranışlar söz konusu olduğunda bunların şekillenme zamanının tespiti önem kazanmaktadır. Bu noktada da tartışmalar anti-sosyal davranışın oturmaya başladığı yaşlar üzerine odaklanmaktadır. Her ne kadar sonraki şiddet davranışını tahmin etmede erken dönemde bir takım davranışların görüldüğüne dair fikir birliği olsa da bu davranışların yerleşmeye başladığı yaşlar halen tartışmalıdır (*Douglas ve Kropp, 2002*). Bazıları bu yaşın yaklaşık 8 olduğunu iddia ederken (*Webster-Stratton ve Taylor, 2001*), bazıları 18'e yakın yaşları işaret etmektedir (*Moffitt, 1993*). Burada, anti-sosyal kişilik yapısı ile anti-sosyal davranışı birbirine karıştırmakta bir sakınca vardır. İlki şiddete yol açan pek çok yol içerirken ikincisinde pek çok yol şiddete çıkmaktadır (*Douglas ve Kropp, 2002*).

2.2.2. Risk değerlendirme modelleri

Literatürde en çok değinilen risk değerlendirme modelleri şunlardır:

1. Yapılandırılmamış klinik değerlendirmeler
2. İstatistiğe dayalı değerlendirmeler
3. Anamnestik değerlendirmeler
4. Yapılandırılmış profesyonel değerlendirilmeler (*Douglas ve Kropp, 2002*).

Yapılandırılmamış klinik değerlendirmeler: Bu metot, 1900/1980 arasında kullanılmış olup kesin yöntem ve kuralların olmayışı ile karakterizedir, yalnızca değerlendirmecinin profesyonel deneyimine bağlıdır. Değerlendirmenin geriye dönük olması ve sonuca varmada kullanılan yolların belirsiz olması nedeni ile eleştirilir (*Aimvik, 2008*).

Bir suçluyu güvenlik ve/ya tedavi sağlamak amacıyla değerlendirilmenin yaygın yollarından biri klinik yöntemdir. Bu yöntem genellikle görevlinin kişiye standart olmayan bir tarzda sorular sormasını içermektedir. Madde kullanma kontrol listesi veya başka tipte bir davranışsal göstergenin görüşmeyle beraber kullanılması da yaygındır (*Lowenkamp, Holsinger ve Latessa, 2001*).

Klinik değerlendirmenin geleneksel bir avantajı saldırganın davranışının idiografik analizine risk değerlendirmesi ve şiddet tahminlerinin kişi ve bağlama uygun biçimde ele alınmasına izin vermesidir. Ancak bu yaklaşım kişinin profesyonel becerilerine fazla önem verdiği için, müdahale gerektiren önemli faktörlerin gözden kaçırılmasına müsaittir (*Douglas ve Kropp, 2002*).

İstatistiğe dayalı değerlendirmeler: Bu metot 1980'lerin sonlarında gündeme gelmiştir ve belli kurallar önceki çalışmalardaki şiddetle ilgili verilere dayanmaktadır. Klinik deneyimi, yargıyı dışlaması, mekanik oluşu, doğası gereği statik olan ölçümlere dayandığı için eleştirilmektedir (*Aimvik, 2008*).

Bu tür değerlendirmeler öngörme paradigmasının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu yöntem belli bir davranışın belli bir zaman aralığında tahmin edilebilmesi üzerine düzenlenmiştir. Burada hedef, şiddeti göreceli olarak, bireyi norm temelli bir referans grupta karşılaştırmak; somut olarak da gelecekte olması muhtemel şiddetin olasılığını ölçmektir. Çok sayıda yorumcu, bu yöntemi genelleme yapma zorlukları, düşük temel oranın ama aynı zamanda önemli risklerin göz ardı edilmesi ve katı oluşu nedeniyle eleştirmektedir (*Hart, 1998*).

İstatistiğe dayalı değerlendirme, klinik değerlendirmeden farklı olarak, suç davranışının belli başlı yordayıcılarını ortaya çıkaran araştırmaları zemin alır. İstatistiğe dayalı değerlendirme yaygın olarak standardize, objektif riskleri/ihtiyaçları ölçen ve geniş araştırmalarla desteklenmiş araçların kullanımını içerir. Bu gereçler genellikle kriminojenik risk ve ihtiyaçların niceliksel ölçekleridir ve doğaları gereği doğrusaldırlar. Kişi bu araçlarda ne kadar puan alırsa gelecekte kriminal/anti sosyal davranışta bulunma olasılığı o kadar yüksektir (*Lowenkamp ve ark., 2001*).

İstatistiksel metotlar, değerlendiricilere daha önceden belirlenmiş olan kodlara dayanan verilere bakarak karar verme imkânı sağlar. Kararlar kurallara dayanarak verilir, göreceli olarak az sayıdaki risk faktörlerine odaklanılır. Değişik bağlam ve örneklem için de bu faktörler aynı kalır (statik-demografik veriler gibi) (*Dolan ve Doyle, 2000*).

Aktüeryal modeller belli mahkûm gruplarının suç işleme olasılıklarını benzer grupların suç hikâyelerine dayanarak istatistiksel olarak ölçerler. Bu tercihler düşük temel oran problemini minimize ederler ve relaps ihtimali düşük suçluları

kimliklendirmede başarılıdır ancak yüksek riskteki suçluları kimliklendirmede başarısızdırlar (*Pawagi ve Lang, 1999*).

Anamnestik değerlendirmeler: Bu yöntemde değerlendirmeci, şiddete ilişkin risk faktörlerini bireyin tehdit ve şiddet içeren davranışlarının detaylı bir öyküsünü almak suretiyle tespit etmektedir (*Otto, 2000*). Uygulayıcı bu yolla kişiye özgü şiddet temalarına, yollarına ve risk faktörlerine ulaşmaktadır. Bu yaklaşım şiddet tedavisindeki tekrarı önleme yaklaşımına benzemektedir ve dolayısıyla saldırganlığı önleme konusundaki potansiyeli yüksektir. Varsayımsal olarak kişinin şiddet örüntüsünü tespit etmek döngüye dair işaretler belirlediğinde bunu kırmak üzere harekete geçmeyi sağlayacaktır. Modelin davranışsal zincirin kendini tekrar edeceği varsayımını barındırdığı ancak bunun şiddetin dinamik ve çok yönlü doğasıyla uyumlu olmadığı bildirilmektedir (*Hart, 2001*).

Yapılandırılmış profesyonel değerlendirilmeler (Yönlendirilmiş klinik değerlendirme): Bu yaklaşımdaki profesyonel ifadesi klinik bağlamda çalışmayan farklı disiplinlerden gelen polis, infaz koruma görevlisi gibi kişilere işaret etmektedir. Bu model altındaki ölçekler formal testlerden ziyade kılavuzlardan oluşmaktadır. Burada uygulayıcı, hali hazırdaki şiddetle ilgili klinik, teorik ve deneysel bilgiye dayalı kılavuzlara göre değerlendirmeyi yapmalıdır. Bu kılavuzlar her vakada karşılaşılabilecek minimum risk faktörlerini barındırmaktadırlar. Rehberlerde ayrıca bilgi toplama, iletişim şekilleri ve şiddet önlemeyle ilgili stratejilerin uygulanmasıyla ilgili bilgiler de içermektedir. Bu yöntem yapılandırılmamış klinik değerlendirmeye göre daha çok önerilmekle beraber istatistiğe dayalı ya da anamnestik yöntemlere göre daha esneklerdir. Bu yöntem, dâhil etmeyle, ağırlıklı veya risk faktörlerinin kombinasyonu ile ilgili herhangi bir sınırlandırma içermemektedir. Bu açıdan sübjektif ve izlenimci olması açısından eleştiri görmektedir. Yine de klinik değerlendirmeye göre daha yapılandırılmıştır ve puanlama noktasında operasyonel tanımlar içermektedir. Yazarlar bahsi geçen yöntemin kişiye özgü risk faktörlerini sistematik olarak belirlemesi nedeniyle şiddeti önleme paradigmasına uygun olacağını dile getirmektedirler (*Douglas ve Kropp, 2002*).

Önleme temelli risk değerlendirme modeli: Risk değerlendirme çabalarının en önemli amacının şiddeti önleme olduğunu ileri sürülmektedir. Bu noktada da yapılandırılmış profesyonel değerlendirmenin belirtilen unsurlara uygun olduğu düşünülmektedir: Bu unsurlar, (a) farklı risk seviyelerinde olan kişilerin doğru bir şekilde tespit edilmesi, (b) tek bir örnek üzerinden ulaşılmamış veya

kullanımı kısıtlı olmayan rasyonel ölçüm gelişiminden kaynaklanan çeşitli oturum ve bağlamlarda kullanılabilmesi, (c) şiddet riskinde uygun kapsama alanı sağlayan ve vakaya özgü risk faktörlerini içeren ve şiddet risk faktörlerinin kapsamlı olarak derlenmesi, (d) genellikle şiddetle ilgisi olan ve dinamik risk faktörleri biçiminde adlandırılan kriminojenik risk faktörlerinin dâhil edilmesi, (e) risk azaltma ve önleme stratejileriyle olan doğrudan bağlantı ve (f) test edilebilirlik ve yanlışlaşabilirliktir (*Douglas ve Kropp, 2002*).

2.2.3. Risk değerlendirme yaklaşımlarına yönelik eleştiri ve öneriler

Klinisyenler, geleneksel olarak şiddet riskini bireysel bağlamda olgu formülasyonları ile değerlendirmişlerdir, ancak son dönemlerde araştırmaların odağı risk tahminindeki değişkenlerin doğruluğunun geniş, heterojen topluluklarda statik istatistiğe dayalı yordayıcılar kullanılarak yapılmasına kaymıştır. Bu iki farklı yaklaşım risk değerlendirmesinde bireysel veya gruplara yönelik olarak riskin istatistiğe dayalı ve klinik değerlendirilmesi noktalarında ayrıma yol açmıştır. Buna ek olarak risk tahmin skalalarındaki klinik maddelerin adli ve adli olmayan gruplar için göreceli katkısı açısından da farklı yaklaşımlar getirir. Bu iki farklı görüşten hareketle bazı araçlarda hem klinik hem de istatistiğe dayalı maddeler bir araya getirilerek kombine bir yaklaşım da ortaya çıkmıştır (*Dolan ve Doyle, 2000*).

Dolan ve Doyle (2002), risk değerlendirmesinde, yapılandırılmamış klinik değerlendirme yaklaşımının kişiler arası değerlendirme güvenilirliğinin ve geçerliğinin düşüklüğü, karar verme süreci vurgusundan yoksun oluşu ve istatistiğe dayalı araçlara göre tahmin gücünün düşük oluşu şeklinde eleştiriler aldığını aktarmaktadır.

Uzun dönemde gösterilecek şiddet davranışını değerlendirirken temel oranının olmaması klinik değerlendirmeleri daha hatalı kılmaktadır (*Cunningham ve Reidy, 1999*).

Öte yandan bazı yazarlar da klinik yaklaşımın esneklik ve şiddeti önleme noktasında yaptığı vurguların avantaj olduğunu dile getirmektedir (*Hart, 1998*). *Buchanan (1999)* ayrıca klinik yaklaşımın şiddetin oluştuğu mekanizmaya vurgu yapması halinde risk değerlendirmede geçerliğini arttıracığını bildirmektedir.

Yapılandırılmış klinik değerlendirme amprik bilgi ile klinik uzmanlığı bir araya getirir. Bunlar bilimsel bilgiye dayandıkları ve değerlendirme sürecinde esneklik sağladıkları için toplanan sistematik verinin kalitesini arttırlar (*Hart, 1998*).

Kroner (2005), kendi bildirim formlarının kullanımı, mahkemeler arasında tehlikelilik tanımıyla ilgili tutarsızlıklar ve tehlikelilik değerlendirmesinin var/yok şeklinde yapılmasının sakıncalar içermesi şeklindeki tecrübelerden hareketle hangi sonuçların ölçülmesinin ve işaretlerin nasıl değerlendirileceğinin önemli olduğunu bildirmektedir. Hangi sonucun önemli olduğu noktasında artık yaygın olarak ölçülen, şiddetin tipi gibi daha spesifik sonuçlarken işaretlerin nasıl ölçüleceği noktasında odak noktası puan veya kategori ile ilgili mekanistik /istatistiğe dayalı temelli ölçeklerdedir.

Yazar, şiddetin kanıt temelli açıklayıcı mekanizmalarının entegrasyonunda daha iyi dinamik ölçeklerin geliştirilmesine ihtiyaç duyulduğunu, risk yönetiminin mekanizma kaynaklı stratejisinin sosyal yapılar, şiddete neden olan kişilik boyutları ve anti sosyal davranışın öncülleri konularına odaklanacağını ileri sürmektedir (*Kroner, 2005*).

Daha önce bahsedilen nedenlerle tehlikelilik değerlendirmesinde klinik değerlendirmenin kullanımının güvenilir olmadığına dair kanıtlara dayanılarak, değerlendirmede istatistiğe dayalı araçlar geliştirilmesi ve kullanılması yoluna gidilmiştir. Bu bağlamda istatistiğe dayalı ile kastedilen şey, değerlendirmenin sistematize şekilde, sabit kurallara göre gerçekleştirilmiş ve sayılara dökülmüş biçimde yapıldığıdır. Kontrol listesi tarzındaki bu değerlendirmelerde ilerideki teori ve amprik araştırmaları kuşatmakta olan çözülmemiş problemler vardır (*Litwack, 2001*). Bunlardan bir tanesi risk faktörlerine, şiddet riskiyle olan istatistikî bağın gücüne dayanarak ne derece ağırlık atfedileceğidir (*Grann, Langström, 2007*).

İstatistiğe dayalı yaklaşımlar tartışmasız biçimde risk değerlendirmesinin tutarlılığını arttırmakla birlikte, *Hart (1998)* bunların riskteki bireysel değişimleri göz ardı ettiğini, göreceli olarak statik olan değişkenlere fazlaca odaklandığını, klinik olarak ilişkili değişkenlere ve uzman değerlendirmesine yeterince önem vermediğini söylemektedir.

Dvoskin ve Heilbrun (2001), istatistiğe dayalı tahmin edici şemaların, her şemanın geçerliğinin yapıldığı popülasyonla uyum gösteren özellikler barındıran örneklem için daha doğru tahminlerde bulunuyor görüldüğünü bildirmektedir.

Ancak tahmin etmedeki bilimsel hedef ve bireysel davalarda yasal karar vermenin hedefi bununla aynı şey değildir. İstatistiğe dayalı araçlar halen klinik araçlara göre daha doğru tahminlere götürmekle birlikte bu sonucun hangi zaman aralığında, hangi koşullar altında ve hangi müdahalelerde bu gücünü koruduğu bilimsel olarak cevaplandırılması gereken sorular arasındadır

İstatistiğe dayalı şemalar neredeyse tamamıyla demografik ve geçmiş öyküler gibi statik faktörlere dayanırlar. Bu faktörler tipik olarak değişmezler ve rehabilitasyon ya da başka türlü müdahalelerin sonuçlarını yansıtamazlar (*Dvoskin ve Heilbrun, 2001*).

Dvoskin ve Heilbrun (2001), şiddet davranışının tahmin edilmesinde önerilen istatistiğe dayalı ve klinik metotlar arasında bir seçim yapmak durumunda olunmadığını savunup bu iki yaklaşımı bir araya getiren bir model önermektedirler.

Şiddet davranışının tahmin edilmesi ve risk yönetimi/risk azaltılması arasında önemli bir farklılık bulunmaktadır. Tahmin etme ve risk yönetimi stratejilerinden hangisinin seçileceği pek çok pratik nedenden ötürü önem kazanır. Öncelikle sistemin tahmine mi yoksa yönetime mi odaklanacağı hangi risk faktörlerinin ele alınacağını belirleyeceği için önemlidir. İkinci olarak da bu karar, sistemin ne tür müdahaleleri seçeceğini belirlemektedir. Yazarlar bu noktada sistemin salıverilme kararlarında ya hep ya hiç yaklaşımını bırakması nedeni ile bahsi geçen iki değerlendirme sisteminden birini seçmenin gerekli olmadığını bildirmektedirler (*Dvoskin ve Heilbrun, 2001*).

Yazarlar önerdikleri modelde risklerin şu üç özelliği arasında ayırım yapılması gerektiğini ileri sürerler: Olasılık, ortaya çıkmasından çekinilen sonuç ve sonucun kötülüğü. Bireyler bu üç özellik üzerinden değerlendirilmeli, salıverme kararı buna göre reddedilmeli, kabul edilmeli veya salıverme koşulları bunların işaret ettiği risklere göre değerlendirilmelidir. Statik faktörlerin yanı sıra, dinamik faktörlerin değerlendirilmesi ve koruyucu faktörlerin belirlenmesi doğru tahmin olasılığını arttıracaktır. Yazarlar aynı zamanda, değerlendirme sonuçlarının kurumlar arası iletişimde dilin anlaşılır olması ve her kurum için aynı şeyi ifade etmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır (*Dvoskin ve Heilbrun, 2001*).

Webster, Hucker ve Bloom (2002) da bireysel bir vakayı gerçekleştirebilecek şiddet davranışı açısından değerlendirmek söz konusu olduğunda, hem klinik hem

de istatistiğe dayalı değerlendirmelerin önemli olduğunu savunmaktadırlar. Yazarlar, önemli olan sorunun, salıverme veya tutuklama sürecinin hangi aşamalarında hangi tür bilginin hesaba katılacağına seçimi olduğunu dile getirirler.

İlgili kişiler görüşlerini, farklı alanlardan diğer uzmanlar veya jüri üyelerinde olduğu gibi konudan oldukça uzak kimselerden oluşan gruplara sundukları için seçilecek bilgi türü ayrıca önem kazanmaktadır. Hangi bilgi türünün seçilmesi gerektiğine dair görüşlerini yazarlar beş kriter altında özetlemiştir. Bunlara göre yapılacak olan değerlendirmenin uygun bir yasal çerçeveye sahip olması gerekir. Yani genel anlamda değerlendirmenin yasaya saygı gösterir biçimde yürütülmesi gerekir ve ruh sağlığı ile ilgili raporların kanunla ilişkili olması gerekir. İkinci olarak bu değerlendirme kanıta dayalı olmalıdır. Burada yazarlar tümevarımsal bir yaklaşımı önermektedirler. Yani araştırılması söz konusu olan vakanın değerlendirilmesi üzerine ilgili, genel geçer bilimsel gerçeklerden bahsedilmelidir. Yazarlar klinik tümevarımsal bilimin istatistikî tündengelimsel bilimden daha az değerli olduğunu düşünmediklerini bildirirler. Üçüncü olarak, risk değerlendirmesi, bireyselleştirilmiş bir risk ifadesi içerecektir. Bu ifade vakaya özgü ve olabildiğince kesin olmalıdır. Dördüncü olarak da ideal bir değerlendirme eldeki vakada riski azaltmak için ne tür adımlar atılması gerektiğini içermelidir. Yazarlar son olarak, diğer dördü kadar önemli olmayan, eldeki vakaya ilişkin sonuçların istatistiksel çalışmalarla karşılaştırılmasının değerlendirmede yer almasını önermektedirler (*Webster ve ark., 2002*).

Cunningham ve Reidy (1999), belli bir davranışın belli bir zaman dilimi içerisindeki istatistiksel yaygınlığı anlamına gelen temel oranın risk değerlendirmesinde en temel grup istatistiği olduğunu ve doğru risk tahmini yapılırken gerekli verilerin en önemli parçası olduğunu aktarmakta, bireysel saldırganlık riski değerlendirmesini temel orana bağlayamamanın en yaygın yapılan ve temel bir hata olduğunu aktarmaktadır. Karşılaştırmalı bir referans noktasının olmayışı değerlendirmenin spekülasyondan ancak biraz daha iyi olduğunu gösterir.

Morris ve Miller (1985), klinisyenlerin gelecekteki davranış tahmin etmede en iyi yordayıcının geçmişteki davranış olduğunu yolundaki dayanımlarının bir dereceye kadar doğru olduğunu söylerler. Bu varsayım ancak geçmiş davranıştaki koşullar ile gelecekteki koşullar ve davranış örüntüleri benzeştiği şartta bilgi vericidir. Risk değerlendirmede, ilaç kullanımı, psikolojik bozuklukların tedavisi, suç ortaklarıyla ayrı yerlerde ceza sürecini tamamlama gibi faktörlerin de ele alınmasının gerekli olduğunu ileri sürülmektedir (*Cunningham ve Reidy, 1999*).

Risk değerlendirmesinde değişik temel oranlarının bilinmesi, çeşitli ceza infaz kurumu koşullarının bilinmesi, toplum ve kurum içindeki şiddet risk faktörlerinin ayırt edilmesi, şartlı salıverilmeye riskle ilgili korelatların, suç davranışıyla ilgili örüntülerin, durumsal ve kişisel değişkenlerin bilinmesi gerekir (*Cunningham ve Reidy, 1999*).

Yazarlar son olarak tahmin ve değerlendirme arasında fark olduğunu, olasılıklara dayanan tahminlerin tehlikelilik var/yok şeklindeki değerlendirmeden daha fazla bilgi sağladığını bildirmektedir (*Cunningham ve Reidy, 1999*).

Elbogen (2002), literatürde, risk değerlendirmesinde klinik yaklaşımla ilgili olan yayınların istatistiğe dayalı yayınlar karşısındaki eksikliğine dikkat çekmiş, belli bir risk faktörünün ilerideki şiddet davranışı tahmin etmede önemli olduğunu ancak ruh sağlığı çalışanlarının bu faktörü değerlendirip değerlendirmeyeceğinin veya nasıl değerlendireceğinin bilinmesinin de önemli olduğuna vurgu yapmıştır. Bu görüşten hareketle gerçekleştirdiği literatür çalışması sonucunda betimleyici çalışmaları üç kategoride sunmaktadır: Risk faktörleri, klinik güvenilirlik ve klinisyenin karar verme süreci.

Klinisyenlerin bir hastanın tehlikeliliğini değerlendirirken göz önünde bulundurdıkları semptomların araştırıldığı çalışmalara göre klinisyenler tehlikelilik kararını verirken en çok dürtüsellik, semptomların ciddiyeti, irritabilite, formal düşüncenin bozulması, düşünce içeriği bozulması, bozulmuş duygulanım, uygunsuz duygulanım (*Watson, Segal, Newhill, 1993*); suç öyküsü, şiddet davranışı öyküsü, madde kullanımı öyküsü, anti sosyal davranış öyküsü, perseküsyon hezeyanları, çete üyeliği; suçun öldürme suçu olması, kurum içinde saldırganlık, hastaneye istemeden gelmiş olma, düşük zeka seviyesi (*Quinsey ve Maguire, 1986*) şeklindeki durumları baz almaktadırlar. Yazarlar, yapılan değerlendirmelerde bazı tip suçlara, cinsel suçlar gibi, fazladan önem verildiğini ve demografik özelliklere yeterince yer verilmediğini bildirmektedirler.

Geçerliğin olabilmesi için güvenilirliğin olması fikrinden hareketle yazar, doğru olmayan kararlarda, en azından kısmen, amprik olarak geçerli risk faktörlerinin uygun olmayan yollarla kullanılıyor olabileceğini ileri sürmektedir (*Elbogen, 2002*). Dolayısı ile klinisyenlerin şiddet değerlendirmesinde hangi açıdan aynı fikirde ve hangi açıdan görüş ayrılığı içinde olduklarının belirlenmesinin risk değerlendirmesi çabalarını geliştirecek bir yaklaşımdır (*Lidz, Mulvey ve Gardner 1993*). Eski dönem çalışmalar klinisyenler arası uzlaşma seviyesini düşük bulmakla

birlikte ayrı klinisyenlerin değerlendirmeleri bir arada incelendiğinde tehlikelilik tahmininin daha doğru olduğu bildirilmektedir (*Werner, Rose ve Yesavage 1983*).

Klinisyenlerin, karar verme sürecini nasıl bir kavramsal çerçeveye oturttukları, karar verirken hangi kriterleri göz önünde bulundurdıkları ve bunlara ne derece ağırlık attiklerini araştıran çalışmalara bakıldığında, karar verecek olan kişilerin, kararın doğruluk derecesinin düşmesine sebep olacak zihinsel kısa yollar kullanmak esasen birbiriyle ilişkili olmayan entiteler arasında korelasyon olduğunu düşünmek (*Chapman ve Chapman, 1967*) şeklinde hatalar yaptıkları bildirilmektedir. Ayrıca değerlendirilen kişinin cinsiyetinin değerlendirmenin doğruluk derecesini azalttığı bildirilmektedir. Buna göre kadınların şiddet davranışı var olan oranların altında olarak algılanmaktadır (*Lidz ve ark., 1993*).

Seifert, Jahn, Bolten ve Wirtz (2002), adli hastanelerde görevlilerin, hastaların tehlikelilik durumlarını değerlendirirken kullandıkları kriterleri araştırmıştır. Değerlendirilen hasta popülasyonunda küçük suçlardan dolayı tekrar suç işleme olasılığı, daha ciddi suçlardakine göre daha yüksektir. Terapistler, hastanın hali hazırdaki pozitif ve negatif semptomlarının değişmemesini, cinsel açıdan sapkın gelişime işaret eden semptomların ego-sintonik olmasını, sosyal ortamlarda kavgacı, manüplatif ve yetersiz oluşunu, duygusal ilişkilerden kaçınmasını, ilişkilerde yüzeysel ve değişken olmasını adli kötü gidişat işaretleri olarak görmüşlerdir. Aynı zamanda terapistler şizofrenik hastaların temel tutumlarını, kişilik bozukluğu olan hastalara göre daha düşmanca, agresif ve öngörülemez olarak nitelendirmektedir. Kişilik bozukluğu olan hastaların tekrar ciddi bir suç işleme ihtimallerinin şizofrenlere ve serebral organik bozukluğu olanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Cunningham ve Reidy (1999) ceza infaz kurumundaki şiddeti değerlendiren çalışmalarda şiddetin derecesinin iyi bir şekilde tarif edilmesi gerektiğini, bunun risk değerlendirmesini etkileyeceğini söylemektedirler.

Psikolojik testlerin risk değerlendirmesinde kullanımında sorunlar olduğu, kullanılan kişilik testlerinin ancak zihinsel veya duygusal bozukluk hakkında bilgi verdiğini ancak hali hazırdaki olayla bu bozukluk arasındaki ilişkinin cevaplanması gereken bir soru olarak kaldığı bildirilmektedir (*Heilbrun, 1992*).

Nagayama-Hall (1990), genel kişilik ölçeklerinin belirleyici olmayışının bunların kullanışsız olduğu anlamına gelmediğini, ölçmek için tasarlandıkları

maksatla kullanıldıklarının cinsel suçluların patolojisinin betimlenmesinde ve tedavi planı oluşturulmasında işe yarayabileceklerini ileri sürmektedir. Kriter geçerliği bulunan başka ölçekler de kadınlara yönelik tutumları ölçerek cinsel şiddet davranışına olan katkıyı ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Bu tür ölçekler kişinin kendi bildirimini gerektirdiğinden, tıpkı fizyolojik ölçümlerde olduğu gibi cevap veren tarafından kontrol edilebilmekte, sosyal olarak kabul görecektürde yanıtlar verme kaygısıyla sonuçları etkileyebilmektedir. Gelecekteki çalışmalarda kişinin kendi bildirimine dayalı ölçeklere daha az güvenilmesi, resmi kayıtlar ve kişinin yakın olduğu kimselerden alınan destekleyici verilerin de kullanılması önerilmektedir. Klinik temelli tahmin çalışmalarında tek tip veriye fazlasıyla güvenilmektedir. Belli bir grupta çalışan klinisyenler, karşılaştırma grubunu kapsamayacak biçimde gerçekte olmayan bazı korelasyonları var kabul edebilmektedirler ve dahası varsayımlarını desteklemeyen verileri göz ardı edebilmektedirler. Klinik kararlar, istatistiğe dayalı yordayıcıların kullanımı ile iyileştirilebilir.

Risk faktörü sonucu yordayabilse de sonuç ve risk faktörü arasındaki nedensel ilişki açık değildir. Mesela bir risk faktörü ölçülmemiş bir diğeriyle beraber gidebilir (*Långström ve Grann, 2002*). Suç tekrarı ile korelasyon gösteren faktörler ayrıca birbirleriyle de üst üste bindikleri için karşılıklı korelasyon gösterme olasılıkları vardır. Bu da faktörlerin basit şekilde sayılmasının aşırı tahmin ihtimalini artırdığı anlamına gelmektedir, çünkü bir kişi için bir faktör birden fazla sayılmaktadır. Örneğin anti sosyal kişilik bozukluğu teşhisi almış bir kişi, kişilik bozukluğu kategorisinden de bir puan alır (*Wakefield ve Underwager, 1998*).

Tüm mahkûmların rehabilite edilmesi fikri gerçekçi olmasa da düşük ve yüksek risk seviyesindekilerin tespiti programlara uygunluğun değerlendirilmesinde faydalıdır (*Ward ve Dockerill, 1999*).

2.3. Araştırma sonuçlarının işaret ettiği risk faktörleri

Şiddet davranışı ile ilgili faktörler, cinsel suç tekrarı da dâhil olmak üzere, hem statik hem dinamiktir (*Ireland, 2000*). Yaş, suç öyküsü, çocukluk çağında aile ile ilgili faktörler gibi değişkenler değiştirilemezken suça karşı tutumlar ve tedavide ilerleme gibi dinamik faktörler değiştirilme potansiyeline sahiptir (*Wakefield ve Underwager, 1998*).

Statik faktörler göreceli olarak sabittir ve mahkûmun cinsiyeti, etnik kökeni, yaşı, evlilik durumu, suç öyküsü, mağdurla ilişkisi gibi değişkenleri kapsar (*Ireland, 2000*).

Dinamik faktörler doğal olarak zaman içinde değişen ya da değişmeye açık olan (tedavi ve müdahale ile) değişkenlerdir. Durumsal ve intangible olabilirler. Dinamik risk faktörleri kriminolojik ihtiyaçlar olarak da bilinir ve şunları içerir: Madde kötüye kullanımı/bağımlılığı, para yönetim becerileri, motivasyon, anti sosyal tutumlar, sosyal çevre, sosyolog, cinsel uyarılma örüntüleri ve genel sosyal beceriler. Dinamik risk faktörleri kendi içinde, sabit dinamik (değişebilir ancak genellikle devam eder) ve akut dinamik (suçun zamanlamasıyla ilgili olan yordayıcılar) olarak ayrılırlar (*Ireland, 2000*).

İstatistiğe dayalı ve daha doğru sonuçlar veren sistemler genel olarak statik faktörleri kullanmasına karşılık dinamik faktörler de yapılacak tahmini şekillendirir (*Proulx, Pellerin, Paradis, McKibben, Aubut ve Ouimet, 1997*).

Dolan ve Doyle (2000) son dönem yapılan çalışmalar göz önünde bulundurulduğunda, ruh hastalığı olan ve olmayan bireyler için şiddet davranışını tahmin etmede kullanılan faktörlerin aynı olduğu fikrine karşı çıkararak, klinik teşhislerle, özellikle madde kullanımı ve psikopati söz konusu olduğunda, şiddet davranışı arasında tehlikeli davranışın tahmini açısından anlamlı ilişkiler olduğunu bildirmektedirler.

Bonta, Hanson ve Law (1998) boyamsal çalışmalardan oluşan meta analizleri sonucunda suç öyküsü ile ilgili değişkenlerin klinik değişkenlere göre daha iyi yordama yaptıklarını bulmuşlardır. Bunun arkasından kişisel demografik bilgiler, sapkın yaşam tarzı ve klinik değişkenler gelmektedir. Anti sosyal kişilik bozukluğu teşhisi, en anlamlı klinik yordayıcıdır.

Şiddetin çoğu, durumsal faktörler, kişiler arası ilişkiler, madde kullanımı gibi pek çok faktörün etkileşimi veya bir araya gelişinden kaynaklanır (*Shah, 1978*).

Cunningham ve Reidy (1998), anti sosyal kişilik bozukluğu ile şiddet davranışı arasındaki ilişkiyle ilgili uyarılarda da bulunmaktadır. Bu bozukluğun özellikle tehlikeliliğe işaret etmediğini söylerler. Kişinin hangi kriterlere göre teşhisi aldığına semptom ağırlığının olmadığını, zamanla oluşan instabiliteyi ve alkol-madde kullanımının beraber gitmesi sebebiyle sadece bu teşhise

güvenilemeyeceğini bildirirler. Bir diğer önemli unsur da suç eyleminde bulunma ihtimalinin yaşlanmayla birlikte azaldığı gerçeğidir (*Hirschi ve Gottfredson, 1989*).

Calley (2007), genç cinsel suçlular ile ilgili risk faktörlerini belirlediği derlemede bu faktörleri dört kategoride toplamıştır: Genel risk (suç, duygusal ve cinsel gelişim): Genel risk değerlendirmesi zaman içinde değişebilecek ve aynı kalacak olan pek çok faktörü içerdiği için klinisyene bireysel ihtiyaçları tedavide etkin biçimde kullanmak üzere bilgi verir. Genel risk alanlarından bir tanesi duygusal gelişimdir. Genel risk değerlendirmesi ile ilgili diğer iki alan da geçmişteki cinsellik içeren ve içermeyen suç öyküsüdür. Erken dönemde, yakınlıkla şiddetin eşleşmesi gibi, normatif olmayan cinsel çevrelere yönelik şartlanma, işbirliğinin cinsel bir model olarak sunulması gibi ailevi faktörler cinsel suç davranışına katkıda bulunmaktadır. Ceza adalet sistemi içindeki genç suçlularla yapılan bir çalışma bu kişilerin çoğunluğunun psikolojik bir rahatsızlık teşhisi aldığını göstermektedir (*Skowrya ve Cocozza, 2007; Shufelt ve Cocozza, 2006*). En çok teşhis edilen hastalıklar yürütme bozukluğu, madde kullanım bozukluğu, anksiyete bozukluğu ve duygudurum bozukluğudur. Madde bağımlılığı da cinsel suç işlemiş gençlerle ilgili bir diğer önemli faktördür.

De La Rosa, Lambert ve Gropper'in (1990) araştırmasına göre, her ne kadar stimulanlar, halüsinojenler gibi belli tipte yasadışı maddeler şiddet davranışıyla ilişkili olsalar da psikofarmakolojik kökenli şiddet davranışlarında alkol kullanımı çok daha büyük bir yer kaplamaktadır.

Speckart ve Anglin (1985) narkotik kullanımı ve suçluluk arasında bağdaşık bir etki görmemekle birlikte oldukça anlamlı eşzamanlı bağlantılar bildirmektedirler.

İstismar ve ihmalden kaynaklanan travmatik stresin biyolojik etkilerinin ergen ve yetişkinlerde şiddet davranışına katkıda bulunduğuna inanılmaya başlanmıştır. Yine ergenlerde görülen anti sosyal davranış eğilimlerinin de psikolojik, nöropsikolojik ve nörofizyolojik açıdan karşılıklı ilişki olduğu kriminologlarca ilgi çekici bulunmaktadır (*Heide ve Solomon, 2006*).

Nagayama-Hall (1990), betimleyici, geriye dönük ve ileriye dönük araştırmaları incelediği derlemesinde hem yetişkine hem de çocuklara yönelik, cinsellik içeren ve sadece fiziksel temasın olduğu saldırgan davranışla ilişkili değişkenleri bir araya getirmiştir. Derlemede cinsellik içeren saldırgan davranışın değerlendirilmesi şu başlıklar altında incelenmiştir: Fizyolojik değerlendirme,

biyokimyasal değerlendirme, kişilik değerlendirmesi, istatistiğe dayalı ve klinik değerlendirme.

Yazar, fizyolojik değerlendirme içeren çalışmaların çelişkili sonuçlarını göz önünde bulundurarak, suç işlememiş olanlarda sapkın fizyolojik örüntüler ve cinsel suçlulardaki sapkın olmayan örüntüler gibi, cinsel sapma teşhisinin sadece fizyolojik uyarılmaya dayanarak konmasının yanlış pozitif tahminlere yol açacağını bildirmektedirler. Cinsel uyarılmayı ölçen fizyolojik araçların cinsel agresyonun kati yordayıcısı olarak değil, doğası itibari ile deneysel araçlar olarak görülmesini önermektedirler (*Nagayama-Hall, 1990*).

Suç tekrarını yordamak üzere yapılan araştırmalar cinsel suç tekrarına katkıda bulunan davranışsal süreçlere ilişkin en az iki boyut olduğunu önermektedir (*Roberts, Doren ve Thornton, 2002*). Yazarlar, yetişkin erkek çocuk tacizcileri ve/ya tecavüzcülerden oluşan bir örnekleme yaptıkları çalışmada cinsel sapma boyutu ve anti sosyal/şiddet boyutlarına rastlamışlardır ve her iki boyut da cinsel suç tekrarını tahmin etmede ayrı ayrı katkıda bulunmuştur. Yazarlar buldukları boyutların diğer çalışmalarda belirtilen, pedofili sapma/cinsel tekrarlayıcılık; olumsuz maskülenlik ve kopukluk/ayrılma gibi boyutlarla örtüştüğünü ifade etmektedir.

Farrington (2006) suç işlemede etkili olan bireysel faktörler arasında düşük zeka, empati azlığı, dürtüsellik ve sosyal kognitif beceriler; ailevi faktörler arasında da ailede suç işleyen birinin olması, ailenin geniş olması, ayrılık/boşanma olması, ebeveynin yetiştirme yöntemleri, istismar ve ihmali göstermiştir.

Özetlenecek olursa, tekrar suç işleme ile ilgili olarak göz önünde bulundurulması gereken risk faktörleri şunlardır: Geçmiş şiddet davranışları, geçmişte şartlı tahliye kurallarının çiğnenmesi, ilişki problemleri, işle ilgili problemler, çocukluk/ergenlik döneminde aile içi şiddete maruz kalmak veya şahit olmak, madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı, yakın zamanda intihar düşüncesi veya girişimi, yakın zamandaki psikotik/manik semptomlar, kişilik bozukluğu (*Douglas ve Kropp, 2002*), eğitim, iş, alkol-madde istismarı, fiziksel sağlık ve ruh sağlığı, tutumlar, benlik kontrolü, kurumda kalma, hayat becerisi, maddi destek, aile örüntüsü demografik veriler, psikopati, AKB, duygusal, cinsel gelişim aksamaları, sosyal beceriler, suç ve mağdurla ilgili atıflar, ailevi faktörler, çocuklukta yürütme bozukluğu, öfke kontrol problemleri, hayat boyu travmatik yaşantılardır (*Social Exclusion Unit (SEU), 2002*).

3. Gereç ve Yöntem

3.1. Denekler

Çalışmaya, % 35'i (n=41) öldürme veya yaralama suçu, % 35'i (n=41) cinsel suç ve % 30'u (n=35) hırsızlık suçu işlemiş, yaş ortalaması 33.81 (ss=9.12) olan toplam 117 erkek katılmıştır.

Katılımcılar yaş ortalaması, eğitim, genel ekonomik durumu algılayış, genel okul başarısını algılayış ve cinsiyet açısından eşitlenmişlerdir. Katılımcıların buldukları ceza infaz kurumlarına göre dağılımları Tablo 1'de görülebilir.

3.2. Uygulama prosedürü

Araştırma, anket formunun İ.Ü. Adli Tıp Enstitüsü Yönetim Kurulu ve İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Etik Kurulu'nun değerlendirilmesi sonrasında, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nün izniyle ilgili cezaevlerinde gerçekleştirilmiştir.

Katılımcılarla görüşme yapılmadan önce, kendilerine ait adli dosyaları incelenmiş, istenen suç tiplerine ait olanların listesi çıkarılmış, random olarak görüşme talebinde bulunulmuştur. Kişinin görüşmeyi kabul etmesi sonrasında kişi bulunduğu yerden alınarak, görüşmeciyel yalnız biçimde, ayrı bir odada ancak infaz koruma görevlilerinin nezaretinde çalışmanın içerik ve amacı hakkında bilgilendirilmesi üzerine aydınlatılmış rıza formunu imzalaması şartıyla görüşmeler tamamlanmıştır. Her bir görüşme yüz yüze anket uygulanması şeklinde sürdürülmüş, katılımcının talebi halinde veya rutin işler için (yemek, sayım vs.) gitmesi gerektiği noktalarda ara verilerek, yaklaşık 2,5 saatte tamamlanmıştır.

3.3. Anket ve Ölçekler

Araştırmada kullanılan anket, araştırmacının ilgili literatür taramaları sonucunda elde ettiği verilere dayanarak oluşturulmuştur. Anketle ulaşılmak istenen veri başlıkları şunlardır:

Bölüm 1: Demografik bilgiler

Bölüm 2: Kişinin içine doğduğu aileye ilişkin bilgiler (ilişki kalitesi, suç öyküsü, alkol-madde kullanım öyküsü, aile içi şiddet vs.).

Bölüm 3: Kişinin kendi kurduğu ailesine ilişkin bilgiler (ilişki kalitesi, suç öyküsü, alkol-madde kullanım öyküsü, aile içi şiddet vs.).

Bölüm 4: Kişinin psikiyatrik öyküsü (önceki, şimdiki teşhis ve tedaviler, alkol-madde kullanım öyküsü, istismar yaşantısı vs.)

Bölüm 5: Kişinin Ceza İnfaz Kurumunda bulunuşuyla ilgili veriler (ortama, kurallara, kişilere uyum, ziyaretler, eğitime katılma, firar girişimi vs.)

Bölüm 6: Kişinin geçmiş tutukluluk ve hükümlülük öyküsü

Bölüm 7: Kişinin, cezasını çekmekte olduğu suça ilişkin bilgiler (suç motivasyonu, mağdur özellikleri, suça ilişkin görüşleri, suç esnasında alkol-madde etkisi altında olup olmadığı vs.)

Bölüm 8: Risk davranışları ve anti sosyal davranış özellikleri değerlendirmesi

Bölüm 9: Ölçekler

Araştırmada kullanılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olan anketler ve özellikleri aşağıda belirtildiği şekildedir:

3.3.1. M.I.N.I-anti sosyal kişilik bozukluğu değerlendirme kriterleri

M.I.N.I ABD ve Avrupa'daki klinisyenler ve psikiyatristler tarafından ortaklaşa hazırlanmış olan yapılandırılmış bir mülakattır (*Sheenan ve ark, 1998*). 17 Eksen I bozukluğunu, intihar riskiyle ilgili bir modülü ve bir Eksen II modülünü (anti sosyal Kişilik Bozukluğu) içermektedir. M.I.N.I Tarama ise M.I.N.I'deki ilişkili modüllerin tarama sonuçlarından oluşmaktadır. AKB modülünün M.I.N.I'ye dâhil edilmesinin nedeni (*Sheehan, 2004a, 2004b*) zaman içinde değişmez olması ve çalışmalar arasında tutarlılık göstermesi ve klinik kararlar ve prognoz üzerinde etkisinin olmasıdır (*Sheenan ve ark, 1998*). M.I.N.I'nin diğer yapılandırılmış mülakatlarla uyumlu olduğu ve geçerli DSM-III-R/IV teşhisleri verdiği belirtilmektedir (*Amorim ve ark., 1998., Lecrubier ve ark., 1997*).

3.3.2. Durumluk sürekli öfke ölçeği

Öfke duygusu ve ifadesi değerlendiren bu ölçek 44 maddeden oluşmaktadır. Sürekli öfke 10 madde, durumluk öfke 10 madde, öfke ifade tarzı 24 madde ile değerlendirilmekte, cevaplar 1'den (beni hiç tanımlamıyor) 4'e kadar (beni tümüyle tanımlıyor) olan skala üzerinde belirtilmektedir. Ölçeğin iç tutarlık çalışmaları, madde toplam korelasyon puanlarının .14-.56; Cronbach Alfa değerlerinin .73-.84 arasında; geçerlik çalışmaları ise Buss-Durke Hostilite Ölçeği'yle korelasyonunun .27-.32 arasında, Durumluk Öfke Ölçeği ile korelasyonunun .22-.44 arasında olduğu ve yapı geçerliğine de sahip olduğuna işaret etmektedir (*Savaşır ve Şahin, 1997*).

3.3.3. Kısa semptom envanteri

Bu envanter, SCL-90-R'nin kısa formudur ve son bir hafta içinde kişinin gösterdiği çeşitli psikiyatrik bozukluklara ilişkin semptomların 0 (hiç yok) ile 4 (çok fazla var) arasında bir skala üzerinde değerlendirilmesini hedeflemektedir. Envanterin alt ölçekleri şunlardır: Somatizasyon, obsesif-kompulsif bozukluk, kişiler arası duyarlılık, depresyon, anksiyete bozukluğu, hostilite, fobik anksiyete, paranoid düşünceler, psikotizm. Cronbach alfa iç tutarlık katsayılarının .71-.85 arasında, test tekrar test değerlerinin de $r=.68-.85$ arasında; ölçüt bağıntılı geçerlik sınavasının MMPI ve BSI ve SCL-90 ile yapılmış olup .30'un üzerinde korelasyon gösterdiği, yapı geçerliğine sahip olduğu bildirilmektedir (*Savaşır ve Şahin, 1997*).

3.3.4. Levenson özbildirim psikopati ölçeği

16 madde ile birincil, 10 madde ile ikincil psikopatiyi değerlendiren bu ölçek de likert tipi bir ölçek olup (1: kesinlikle katılmıyorum, 4: kesinlikle katılıyorum) birincil psikopati için alfa: .82, ikincil psikopati için alfa: .63. Ölçek aynı zamanda faktör yapısı ve kriter bağımlı geçerlik açısından yeterlidir (*Engeler, 2005*).

3.3.5. Saldırganlık ölçeği

İlter Kiper tarafından 1984 yılında geliştirilen ve geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan ölçek 30 maddeden ve yıkıcı saldırganlık, atılganlık ve edilgen saldırganlık olmak üzere üç alt ölçekten oluşturulmaktadır. Her maddenin yanıtında “bana çok uyuyor”, “bana hiç uymuyor” arasında değişen 1’den 7’ye kadar değerlendirme puanı bulunmaktadır.

Envanterin güvenilirliği, Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı yöntemiyle değerlendirilmiş ve korelasyon katsayıları yıkıcı saldırganlık alt ölçeğinde $r=.81$, edilgen saldırganlık alt ölçeğinde $r=.88$, atılganlık alt ölçeğinde $r=.93$ olarak belirlenmiştir.

Yapı geçerliği için üç alt ölçek arasındaki ilişkilere bakıldığında Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayıları “yıkıcı saldırganlık-atılganlık” alt ölçekleri arasında $r=.30$, “yıkıcı saldırganlık-edilgen saldırganlık” alt ölçekleri arasında $r=.38$, “edilgen saldırganlık-atılganlık” alt ölçekleri arasında ise $r=.04$ olarak bulunmuştur (*İlter Kiper, 1984*).

4. Bulgular

Çalışmaya, % 35'i (n=41) öldürme veya yaralama suçu; % 35'i (n=41) cinsel suç ve % 30'u (n=35) hırsızlık suçu işlemiş, yaş ortalaması 33.81 (ss=9.12) olan toplam 117 erkek katılmıştır. Katılımcıların buldukları ceza infaz kurumlarına (CİK) göre dağılımları aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. Katılımcıların buldukları ceza infaz kurumlarına göre dağılımları

Ceza İnfaz Kurumları	N	%
Edirne Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	31	26.5
Edirne Açık Ceza İnfaz Kurumu	9	7.7
Bursa E Tipi Ceza İnfaz Kurumu	9	7.7
Bursa H Tipi Ceza İnfaz Kurumu	2	1.7
Denizli D Tipi Ceza İnfaz Kurumu	14	12.0
Çanakkale Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	6	5.1
Çanakkale Açık Ceza İnfaz Kurumu	13	11.1
Kırklareli Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	21	17.9
Tekirdağ Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	1	0.9
Sakarya Kapalı Ceza İnfaz Kurumu	11	9.4
Toplam	117	100.0

4.1. Katılımcılara ait bulguların genel değerlendirmesi

4.1.1. Katılımcılara ait demografik bulgular

Katılımcıların % 62.2'si (n=61) doğdukları yerleşim biriminin köy veya kasaba olduğunu bildirmektedir. Ayrıca katılımcıların % 47'si (n=54) 18 yaşından önce, % 57.5'i (n=65) ise 18 yaşından sonra, yaşadıkları yerlerden ayrıldıklarını bildirmektedirler. Katılımcıların genel olarak yaşadıkları yerleri değiştirme sebeplerine göre dağılımları Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların yaşadıkları yerlerden ayrılma sebeplerine göre dağılımları

Yer değiştirme sebepleri	n	%
İş bulmak	35	51.6
Tayin	3	4.4
Mesleki	4	5.9
Hasım	4	5.9
Eğitim	2	2.9
Ailevi	3	4.4
Yasa dışı iş	6	8.8
Akraba yanı	2	2.9
Diğer	9	13.2
Toplam yanıt sayısı	68	100.0

Katılımcıların, kardeş sayısı, çocukluk döneminde ailede bulunan kişi sayısı, 18 yaş öncesi ve sonrası kaç değişik yerde ikamet ettikleri, kaç yaşından itibaren bir işte çalıştıkları, anne-babanın boşandığı zamanki yaşları, ilk kez aileden ayrı geçirdikleri dönemdeki yaşları ve ilk evlilik yaşları ortalamalarına dair bulgular Tablo 3'te sunulmaktadır.

Tablo 3. Kardeş sayısı, ailedeki kişi sayısı, göç durumu, çocuk işçiliği, ailede boşanma, aileden ayrılık ve ilk evlilik yaşi ortalamalarına göre dağılımı

Demografik Değişkenler	M	ss	N
Kardeş sayısı	4.	2.	11
Ailedeki kişi sayısı	7.	2.	11
18 yaştan önceki göç	0.	1.	11
18 yaştan sonraki göç	1.	2.	11
İlk çalışma yaşi	12	3.	10
Boşanma zamanı yaş	5.	4.	21
İlk ayrılık yaşi	13	3.	66
İlk evlilik yaşi	22	4.	72

Katılımcıların % 43.7'si (n=45) en az bir defa sınıfta kaldıklarını bildirmektedirler ve % 16'sının (n=16) okul başarıları, kendilerine göre, orta altı, %43'ünün (n=43) orta ve % 41'inin (n=41) orta üstüdür. Katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımları Tablo 4'te görüldüğü gibidir.

Tablo 4. Katılımcıların eğitim seviyelerine göre dağılımları

Eğitim seviyesi	n	%
Okuryazar değil	9	7.8
Okuryazar (okula gitmemiş)	1	0.8
İlkokul terk	17	14.7
İlkokul mezun	50	43.1
Ortaokul terk	20	17.2
Ortaokul mezun	11	9.5
Lise terk	3	2.6
Lise mezun	5	4.3
Toplam	116	100.0

Katılımcıların ceza infaz kurumuna girmeden önceki ve şimdiki medeni durumlarına göre dağılımları Tablo 5'te görüldüğü gibidir.

Tablo 5. Katılımcıların ceza infaz kurumu öncesi ve şimdiki medeni durumlarına göre dağılımları

Medeni Durum	Önceki		Şimdiki	
	N	%	n	%
Bekâr	48	41.2	44	38.3
Boşanmış	14	11.9	29	25.2
Evli	51	43.5	39	33.9
Bekâr (vefat)	4	3.4	3	2.6
Toplam	117	100.0	115	100.0

Katılımcıların % 47'si (n=55) çocuk sahibi olduklarını bildirmişlerdir. Katılımcılar ortalama 2.28 (ss=1.57) sayıda çocuğa sahiptirler ve çocuklarının yaş ortalamaları 11.87'dir (ss=6.65).

Katılımcıların genel ve ceza infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıl içinde iş sahibi olma durumları Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların genelde ve son 1 yılda iş sahibi olma durumuna göre

dağılımları

İş durumu	Var		Yok		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Genelde	103	90.4	11	9.6	114	100.0
Son yılda	87	76.3	27	23.7	114	100.0

Katılımcıların genel ve ceza infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıl içinde iş düzenliliği durumları Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7. Katılımcıların genelde ve son 1 yılda sahip oldukları iş düzenine göre dağılımları

Düzenli İş	Var		Yok		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Genelde	71	66.4	36	33.6	107	100.0
Son yılda	69	73.4	25	26.6	94	100.0

Katılımcıların % 43.4’ü (n=46) genel olarak değerlendirildiğinde, zaman zaman veya her zaman için para kazanmak üzere yaptıkları işlerin yasa dışı olduğunu bildirmektedirler. Ceza infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıl içinde ise bu oranın % 48 (n=48) olduğu görülmektedir.

Katılımcıların % 17.6’sı (n=15) genel ekonomik durumunu orta altı olarak değerlendirirken bu oran ceza infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıl için % 24.3’tür (n=27). Ayrıca katılımcıların % 72.5’i (n=74) herhangi bir sosyal güvencesi olmadığını bildirmektedir.

Ceza infaz kurumuna girmeden önce katılımcıların geçimlerini kimin sağladığına göre dağılımları Tablo 8’de görüldüğü gibidir.

Tablo 8. Katılımcıların ceza infaz kurumuna girmeden önce geçimlerini kimin sağladığına göre dağılımları

Kişiler	n	%
Sadece kendisi	51	47.7
Kendisi, eşi, çocuğu	12	11.2
Kendisi ve ailesi	29	27.1
Sadece ailesi	14	13.1
Devlet	1	0.9
Toplam	107	100.0

Katılımcıların çocukluk dönemi aile tiplerine göre dağılımları Tablo 9’da görüldüğü gibidir.

Tablo 9. Katılımcıların çocukluk dönemi aile tiplerine göre dağılımları

Aile tipi	n	%
Çekirdek	94	81.0
Geniş	22	19.0
Toplam	116	100.0

Katılımcıların çocukluk dönemi aile yapılarına göre dağılımları Tablo 10’da görüldüğü gibidir.

Tablo 10. Katılımcıların çocukluk dönemi aile yapılarına göre dağılımları

Aile tipi	n	%
Parçalanmış (boşanma)	25	21.4
Parçalanmış (ölüm)	15	12.8
Bütün	77	65.8
Toplam	117	100.0

Bu bilgilere göre katılımcıların % 34.2’si (n=40) parçalanmış ailelerden gelmektedir.

Katılımcıların, 18 yaşından önce ailelerinde bakıma muhtaç bir kimsenin olup olmadığına (bakım), aileden ayrı geçirdikleri bir dönem olup olmadığına (ayrılık), herhangi bir yetiştirme yurdu, bakımevi vs. gibi yerlerde kalmak durumunda bulunup bulunmadıklarına (kurum), bir işte çalışıp çalışmadıklarına (iş) ve aileleri zor durumda kalacak olursa destek alıp alamayacaklarına (destek) dair görüşleri Tablo 11’de görülmektedir.

Tablo 11. Katılımcıların ailede bakıma muhtaç birey, ayrılık, kurumda kalma, çocuk işçiliği, yakın desteği değişkenlerine göre dağılımları

Değişkenler	Var	Yok	Toplam
--------------------	------------	------------	---------------

	n	%	n	%	N	%
Bakım	37	32.2	78	67.8	115	100.0
Ayrılık	66	56.4	51	43.6	113	100.0
Kurum	6	5.2	109	94.8	115	100.0
İş	103	89.6	12	10.4	115	100.0
Destek	83	72.8	31	27.2	114	100.0

Katılımcıların % 41.5'i (n=39) çocukluk döneminde bir işte çalışırken kendilerini gözetecek bir yetişkinin olmadığını bildirmektedirler. Katılımcıların ailelerinden ayrı kaldıkları dönemde ne sebeple evden ayrıldıklarına ve nerede kaldıklarına ilişkin bilgiler Tablo12 ve 13'te gösterilmektedir.

Tablo 12. Katılımcıların ailelerinden ayrı kalma nedenlerine göre dağılımları*

Ayrı kalma nedenleri	n	%
Şiddet	17	27.9
Arkadaş	11	18.1
Kurs/Eğitim	4	6.5
İş bulma	17	27.8
Boşanma	2	3.3
Siyasi/ Yasadışı/Cezaevi	10	16.4
Toplam cevap sayısı	61	100.0

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

Tablo 13. Katılımcıların ailelerinden ayrı kaldıkları dönemde nerede kaldıklarına göre dağılımları *

Nerede kaldıkları	n	%
Sokakta	13	19.7
Arkadaşla	10	15.1
Akrabayla	13	19.7
Otelde	3	4.6
İşyerinde	4	6.1
Evde	11	16.6
Cezaevinde	5	7.5

Yurtta	4	6.1
Diğer	3	4.6
Toplam cevap sayısı	66	100.0

* Bir kişi birden fazla yanıt vermiştir.

Katılımcıların, çocukluk dönemlerinde bakıma ihtiyaç duyacak denli hastalığı olan kişilere göre dağılımları Tablo 14'te görüldüğü gibidir.

Tablo 14. Katılımcıların çocukluk dönemlerinde bakıma ihtiyaçları olan kişilere göre dağılımları

Kişiler	n	%
Anne	5	15.1
Baba	7	21.2
Kendi	6	18.2
Kardeş	3	9.1
Büyükanne/baba	9	27.3
Akraba	2	6.1
Eş	1	3.0
Toplam	33	100.0

Katılımcıların % 76.3'ü (n=87) askerlik yaptığını ve % 52.4'ü (n=44) bu esnada ceza almayı gerektirecek bir davranışta bulunduğunu bildirmektedir. Ayrıca katılımcıların % 36.1'i (n=35) ceza infaz kurumuna girdikten sonra dini inançlarında artış olduğunu, % 58.8'i (n=57) ise inançlarında bir değişiklik olmadığını bildirmektedirler.

4.1.2. Katılımcıların aileleri ve yakın çevrelerine ilişkin bulgular

Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim durumlarına göre dağılımları Tablo 15'te gösterildiği gibidir.

Tablo 15. Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim durumlarına göre dağılımları

Eğitim/Ebeveyn	Baba		Anne	
	n	%	n	%
Okuryazar değil	17	16.0	60	54.6
Okuryazar	21	19.8	8	7.3
İlkokul terk	5	4.7	6	5.5
İlkokul mezun	47	44.3	26	23.6

Ortaokul terk	2	2.0	2	1.8
Ortaokul mezun	5	4.7	5	4.5
Lise terk	2	2.0	2	1.8
Lise mezun	5	4.7	1	0.9
Üniversite terk	1	0.9	0	0.0
Üniversite mezun	1	0.9	0	0.0
Toplam	106	100.0	110	100.0

Katılımcıların ebeveynlerinin hayatta olup olmamalarına göre dağılımları Tablo 16’da gösterildiği şekildedir.

Tablo 16. Katılımcıların ebeveynlerinin hayatta olup olmamasına göre dağılımları

Ebeveyn	Hayatta		Vefat etmiş		N
	n	%	n	%	
Baba	68	59.1	47	40.9	115
Anne	98	84.5	18	15.5	116

Katılımcıların babalarını kaybetme yaş ortalamaları 21.95 (ss=10.26), annelerini kaybetme yaş ortalamaları 27.23’tür (ss=15.34). Ailesi vefat edenlerin % 40.4’ü (n=19) ebeveynlerinden herhangi birini 18 yaşında veya öncesinde kaybetmiştir.

Katılımcıların ebeveynlerinin düzenli iş sahibi olma durumlarına göre dağılımları Tablo 17’de gösterildiği gibidir

Tablo 17. Katılımcıların ebeveynlerinin düzenli iş sahibi olma durumları

Düzenli iş	Var		Yok		Toplam	
	n	%	N	%	N	
Baba	82	73.9	29	26.1	111	
Anne	10	9.7	93	90.3	103	

Katılımcıların aile üyeleri ve akrabaları ile olan ilişkilerinin niteliğini değerlendirmeleri Tablo 18’de gösterilmektedir.

Tablo 18. Katılımcıların aile üyeleri ve akrabalarla ilişkilerini değerlendirmeleri

Yakınlığı	Anne		Baba		Kardeş		Akraba		Eş/Sevgili	
	N	%	N	%	n	%	n	%	n	%
Çok kötü	2	1.8	7	6.4	4	3.6	12	12.4	3	3.1
Kötü	4	3.5	9	8.3	7	6.3	12	12.4	3	3.1
Orta	12	10.6	24	22.0	16	14.4	14	14.4	6	6.3
İyi	33	29.2	34	31.2	49	44.2	38	39.2	29	30.2
Çok iyi	62	54.9	35	32.1	35	31.5	21	21.6	55	57.3
Toplam	113	100.0	109	100.0	111	100.	97	100.0	96	100.0

Katılımcıların % 66.4'ü (n=71) 18 yaş öncesinde ailede sorun yaşadıkları biri olup olmadığını sorulduğunda evet yanıtını vermiştir.

Katılımcılardan, çocukluk döneminde kendilerine bakan kişilerin kim olduğunu bildirmeleri istendiğinde (bazı kişiler birden fazla kişi belirtmiştir) en sık olarak belirtilen kişinin % 39.82 oranı ile anne, % 19.46 oranı ile ikinci derecede akrabalar ve üçüncü olarak da % 11.50 oranı ile baba olduğu görülmüştür.

4.1.3. Katılımcıların travmatik yaşantılarına ait bulgular

Katılımcıların % 21.6'sı (n=19), askerlik esnasında silahlı çatışma içinde bulduklarını bildirmektedirler.

Katılımcıların % 73.3'ü (n=85) hayatları boyunca en az 1 kez travmatik bir olay yaşadıklarını bildirmektedirler. Katılımcıların %35.3'ü (n=41) araştırmacının değerlendirmesine göre en az 1 travmatik yaşantı (daha) geçirmişlerdir.

Katılımcıların çocukluk döneminde yaşadıkları istismar ve ihmal tiplerine göre dağılımları Tablo 19'da görüldüğü gibidir.

Tablo 19. Katılımcıların çocukluk döneminde yaşadıkları istismar ve ihmal tiplerine göre dağılımları

İstismar/İhmal Tipi	Var		Yok		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Duygusal İstismar	59	51.3	56	48.7	115	100.0
İhmal	67	58.8	47	41.2	114	100.0
Cinsel İstismar	12	11.5	92	88.5	104	100.0

Katılımcıların yaşadıkları duygusal istismar tiplerine göre dağılımı Tablo 20’de gösterildiği gibidir.

Tablo 20. Katılımcıların yaşadıkları duygusal istismar tiplerine göre dağılımı

Duygusal istismar tipi	n	%
Aşağılama	29	61.7
Cezalandırma	7	14.9
Tehdit	4	8.5
Ayrımcılık	7	14.9
Toplam	47	100.0

Katılımcıların yaşadıkları duygusal ve fiziksel ihmal tiplerine göre dağılımları Tablo 21’de gösterildiği gibidir.

Tablo 21. Katılımcıların yaşadıkları duygusal ve fiziksel ihmal tiplerine göre dağılımları

Duygusal ve fiziksel ihmal tipi	n	%
Eğitim	22	35.0
Süpervizyon	15	23.8
Sevgisizlik	17	27.0
Giyecek/Yiyecek	4	6.3
Genel	5	7.9
Toplam	63	100.

Katılımcıları çocukluk çağında ihmal eden kişilerin kimler olduğuna göre dağılımları Tablo 22’de görüldüğü gibidir.

Tablo 22. Katılımcıları çocukluk çağında ihmal eden kişilerin kimler olduğuna göre dağılımları

İhmal Eden Kişi	n	%
Ebeveyn	25	42.4
Anne	4	6.7

Baba	21	35.7
Akraba	4	6.7
Arkadaş	2	3.4
Komşu	1	1.7
Öğretmen	2	3.4
Toplam	59	100

Katılımcıların aile içinde yaşadıkları fiziksel şiddet, derecesi ve şiddetin yönüne ait bulgular Tablo 23 ve 24'te gösterilmektedir.

Tablo 23. Katılımcıların aile içinde yaşadıkları fiziksel şiddetin varlığına ve yönüne göre dağılımları

Şiddetin yönü	Var		Yok		Toplam N
	n	%	n	%	
Babadan anneye	68	63.0	40	37.0	108
Anneden babaya	13	12.0	95	88.0	108
Anneden çocuğa	63	59.4	43	40.6	106
Babadan çocuğa	77	71.3	31	28.7	108
Akrabadan aileye	22	20.8	84	79.2	106
Çocuktan aileye	16	15.2	89	84.8	105
Kardeşler arası	57	53.8	49	46.2	106

Tablo 24. Katılımcıların aile içinde yaşanan fiziksel şiddetin yönü ve derecesini algılayış biçimlerine göre dağılımları

Derece Yön	Yok		Hafif		Orta		Ağır		Toplam N
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Babadan anneye	40	37.4	33	30.8	14	13.1	20	18.7	107
Anneden	95	88.0	6	5.6	3	2.8	4	3.7	108

babaya									
Anneden çocuklara	43	40.6	44	41.5	8	7.5	11	10.4	106
Babadan çocuklara	31	29.2	27	25.5	21	19.8	27	25.5	106
Akrabadan aileye	84	79.2	7	6.6	8	7.5	7	6.6	106
Çocuklardan ebeveyne	89	84.8	7	6.7	3	2.9	6	5.7	105
Kardeşler arası	49	46.7	25	23.8	11	10.5	20	19.0	105

Katılımcıların kendi kurdukları ailedeki/ilişkideki fiziksel şiddet, derecesi ve şiddetin yönüne ait bulgular Tablo 25 ve 26'da gösterilmektedir.

Tablo 25. Katılımcıların aile/ilişki içinde yaşadıkları fiziksel şiddet varlığına ve yönüne göre dağılımları

Şiddetin yönü	Var		Yok		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Kendinden eşe/sevgiliye	44	42.7	59	57.3	103	100.0
Eşten/sevgiliden çocuklara	15	30.6	34	69.4	49	100.0
Kendinden çocuklara	11	23.4	36	76.6	47	100.0
Eşten/sevgiliden kendisine	13	13.0	87	87.0	100	100.0
Akrabadan aileye	12	17.6	56	82.4	68	100.0

Katılımcıların, kurdukları aile içinde yaşadıkları fiziksel şiddetin derecesini algılayışlarına göre dağılımları Tablo 26'da gösterildiği şekildedir.

Tablo 26. Katılımcıların aile içinde yaşanan fiziksel şiddetin derecesini algılayış biçimlerine göre dağılımları

Derece	Yok	Hafif	Orta	Ağır	Toplam
--------	-----	-------	------	------	--------

Yön	n	%	n	%	n	%	n	%	N
Kendinden eşe/sevgiliye	59	57.3	24	23.3	8	7.8	12	11.7	103
Eşten/sevgiliden çocuklara	33	70.2	9	19.1	2	4.3	3	6.4	47
Kendinden çocuklara	36	76.6	10	21.3	1	2.1	0	0	47
Eşten/sevgiliden kendisine	87	87.0	6	6.0	4	4.0	3	3.0	100
Akrabadan aileye	56	83.6	2	3.0	3	4.5	6	9.0	67

Katılımcıların eşleriyle yaşadıkları duygusal istismar/ihmal ve cinsel istismar yaşantısına göre dağılımları Tablo 27'de görüldüğü gibidir.

Tablo 27. Katılımcıların eşleriyle yaşadıkları duygusal istismar/ihmal ve cinsel istismar yaşantısına göre dağılımları

İstismar tipi	Var		Yok		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Duygusal istismar/ihmal	41	42.7	55	57.3	96	100.0
Cinsel istismar	7	9.3	68	90.7	75	100.0

Ayrıca, katılımcıların % 32.7'si (n=35) ceza infaz kurumunda kalırken bir mahkûmun intihar ettiğini gördüklerini, % 50.5'i (n=54) böyle bir haberi duyduklarını bildirmektedirler.

4.1.4. Katılımcıların alkol-madde-sigara kullanımına ilişkin veriler

Katılımcıların % 84.8'i (n=95) sigara kullandıklarını ve sigaraya başlama yaşlarının ortalama 13.57 (ss=4.95) olduğunu bildirmektedirler.

Katılımcıların alkol-yasadışı madde kullanıp kullanmadıkları, kullananların bunları kullanmalarına bağlı olarak hayatları boyunca herhangi bir sorun yaşayıp yaşamadıklarına dair veriler Tablo 28'de gösterilmektedir.

Tablo 28. Katılımcıların alkol madde kullanımı ve sorun yaşayıp yaşamamalarına göre dağılımları

Madde	Var		Yok		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Alkol	93	80.9	22	19.1	115	100.0
Sorunlu alkol	29	31.2	64	68.8	93	100.0
Madde	52	46.8	59	53.2	111	100.0
Sorunlu madde	20	39.2	31	60.8	51	100.0

Katılımcıların alkol kullanmaya başlama yaşları ortalama 16.28 (ss=4.33), madde kullanmaya başlama yaşları 18.42 (ss=4.63) olarak belirlenmiştir.

4.1.5. Katılımcıların psikolojik geçmişlerine dair veriler

Katılımcıların ceza infaz kurumu öncesinde ayakta, yatarak ve şuan psikiyatrik/psikolojik destek alıp almadıklarına dair bulgular Tablo 29’da gösterildiği gibidir.

Tablo 29. Katılımcıların psikolojik destek alıp almadıklarına göre dağılımları

Psikolojik Destek	Var		Yok		Toplam	
	n	%	n	%	N	%
Ayakta	6	5.2	109	94.8	115	
Yatarak	9	7.8	106	92.2	115	
Şuan	15	13.0	100	87.0	115	

Ayaktan tedavi görenlerin şikâyetlerinin başında (bir kişi birden fazla yanıt vermiştir) sinirlilik ve depresyon (% 28.57), anti-sosyal kişilik bozukluğu (% 14.28), uyku problemi (% 14.28), alkol-madde kullanım bozukluğu (% 14.28) gelmektedir.

Yatarak tedavi görenlerin şikâyetlerinin başında alkol/madde kullanım bozukluğu (% 57.1), anti-sosyal kişilik bozukluğu (% 28.6) ve kaygı bozukluğu (% 14.3) gelmektedir.

Şuan tedavi görenlerin şikâyetlerinin başında % 46.15 oranı ile uyku problemi, % 30.76 (n=4) oranı ile kaygı, % 15.38 oranı ile depresyon ve % 7.69 oranı ile sinirlilik gelmektedir.

Katılımcıların hayat boyu intihar düşüncesi, intihar girişimi ve kendine zarar verme davranışlarına ilişkin bulgular Tablo 30'da görüldüğü gibidir.

Tablo 30. Katılımcıların hayat boyu intihar düşüncesi, intihar girişimi ve kendine zarar verme davranışları

İntihar/Zarar Verme	Var		Yok		Toplam	
	n	%	N	%	N	%
Düşünce	57	50.4	56	49.6	113	100.0
Girişim	33	29.2	80	70.8	113	100.0
Zarar verme	55	47.8	60	52.2	115	100.0

Katılımcıların ilk kez intihar düşüncesine kapılma yaş ortalaması 24.7 (ss=10.68), ilk kez intihar girişiminde bulunma yaş ortalaması ise 20.05'tir (ss=8.20).

Katılımcıların kendilerine zarar vermekte kullandıkları yöntemlerin (bir kişi birden fazla yanıt verebilir) başında % 40.81 (n=20) oranı ile hem dövme hem de kendini kesme, % 22.45 (n=11) oranı ile sadece dövme, % 20.40 (n=10) oranı ile sadece kesme davranışı gelmekte, geri kalan yanıtları yumruk atma veya alkol-madde kullanmak oluşturmaktadır.

Katılımcıların intihar girişimi yöntemleri Tablo 31'de görüldüğü gibidir.

Tablo 31. Katılımcıların intihar girişim yöntemleri seçimine göre dağılımları

Yöntem	n	%
Ası	7	21.4
Kesi	7	21.4
İlaç	6	18.0
Elektrik	5	15.2
Yüksekten atlama	4	12.0
Silah	3	9.0
Zehir	1	3.0
Toplam	33	100.0

Katılımcıların % 76.8'i (n=76) ceza infaz kurumunda kaldıkları süreler içinde psikolojik açıdan sıkıntılı dönemler geçirdiklerini bildirmişlerdir. Bu değişkene ilişkin veriler Tablo 32'de gösterilmektedir.

Tablo 32. Katılımcıların ceza infaz kurumunda yaşadıkları sıkıntılı dönemin sebeplerine göre dağılımları

Sıkıntılı dönemin sebebi	n	%
Cezaevi	15	25.4
Ailevi	15	25.4
Suç olayı	12	20.3
Kaygı/Öfke	6	10.2
Çekilme	3	5.1
Ekonomik	2	3.4
Diğer	6	10.2
Toplam	59	100.0

4.1.6. Katılımcıların ceza infaz kurumu yaşantılarına ilişkin veriler

Katılımcıların % 6.6'sı (n=7) ceza infaz kurumu koşullarına hiç/biraz, % 7.5'i (n=8) orta derecede, % 55.9'u (n=91) epey/son derece uyum sağladıklarını bildirmektedirler.

Katılımcıların diğer mahkûmlar ve infaz koruma görevlileri ile ilişkilerini değerlendirmeleri Tablo 33'te görüldüğü gibidir.

Tablo 33. Katılımcıların diğer mahkûmlar ve infaz koruma görevlileri ile ilişkilerini değerlendirmeleri

İlişki Değerlendirme	Diğer Mahkûmlar		İnfaz Koruma Görevlileri	
	n	%	n	%
Kötü/Çok kötü	3	2.9	1	0.9
Orta	19	18.1	10	9.3

İyi/Çok iyi	83	79.0	97	89.8
Toplam	105	100.0	108	100.0

Katılımcıların % 84.4'ü (n=82) ceza infaz kurumu kurallarına uymakta zorluk çekmediklerini, % 15.6'sı (n=17) ise bu konuda zorluk yaşadığını bildirmektedirler. Ayrıca katılımcıların % 50'si (n=55) ceza infaz kurumunda buldukları süreler içinde kuralları bozacak bir davranışta bulduklarını, % 47.3'ü (n=52) ise kavgaya karışmış olduklarını bildirmektedirler.

Katılımcıların ceza infaz kurumuna uyum sağlama sürecinde zorluk çektikleri konular Tablo 34'te gösterilmiştir.

Tablo 34. Katılımcıların ceza infaz kurumuna uyum sağlama sürecinde zorluk çektikleri konulara göre dağılımları

Zorluk Çekilen Konular	n	%
Kurallar	26	24.2
Mahkûmlar	23	21.6
Kötü koşullar	20	20.0
Özlem/Aile	15	14.3
Özgürlük	14	13.3
Suç olayı	5	4.7
Çekilme sendromu	2	1.9
Toplam	105	100.0

Katılımcıların uyum sağlamakta zorluk çektikleri kurallara göre dağılımları Tablo 35'te gösterildiği gibidir.

Tablo 35. Katılımcıların uyum sağlamakta zorluk çektikleri kurallara göre dağılımları

Zorluk çektikleri kurallar	n	%
Saatli iş/Tıraş/Emir	14	82.4
İş yükü	3	7.6
Toplam	17	100.0

Katılımcıların % 54'ü (n=53) diğer mahkûmların ruhsal durumunun kötü/çok kötü olduğunu düşündüğünü bildirmektedirler.

Katılımcıların % 86.1'inin (n=93) yakınlarıyla teması devam etmektedir. Ceza infaz kurumunda devam etmekte olan meslek/sanat kurslarına katılım oranı %64.2 (n=70), herhangi bir sağlık problemi yaşama oranı % 91.7 (n=100) ve bu sağlık problemi nedeniyle tedavi alabilme oranı % 85.9 (n=79) olarak belirlenmiştir.

Katılımcıların % 67.5'inin (n=54) sağlık problemi hafif, % 23.8'ininki (n=19) orta ve % 8.8'ininki de (n=7) ciddidir. Katılımcıların % 81.2'si (n=82) bir psikolojik destek çalışması yapılacak olsa katılmak isteyeceklerini bildirmektedirler.

Katılımcıların % 59.3'ü (n=48) ceza infaz kurumunda kalırken çeşitli nedenlerden ötürü oda değiştirme talebinde bulduklarını, % 36.8'i (n=35) ise müşahede altına alındıklarını bildirmektedirler.

Tablo 36. Katılımcıların oda değiştirme taleplerinin nedenlerine göre dağılımları

Oda değiştirme talepleri	n	%
Sorundan kaçma	30	50.9
Arkadaş yanı	15	25.5
Değişiklik	5	8.5
Hücre	4	6.8
Mekân	3	5.1
Ayrım	1	1.6
Diğer	1	1.6
Toplam	59	100.0

Katılımcıların % 43.8'i (n=32) daha önce ceza infaz kurumundan çıktıklarında dışarıdaki hayata uyum sağlamakta zorluk çektiklerini; % 56.8'i (n=42) bu defa infaz kurumundan çıktıklarında dışarıya uyum sağlamakta zorluk çekeceklerini düşündüklerini ve % 66.1'i (n=41) daha önce ceza infaz kurumundan çıktıklarında insanların kendilerine yönelik davranışlarında değişiklik olduğunu bildirmişlerdir.

Tablo 37. Katılımcıların daha önce ceza infaz kurumundan çıktıklarında yaşadıkları zorluklara göre dağılımları

Yaşadıkları zorluklar	n	%
Önyargı	12	34.3
Alışmama	12	34.3
Sosyal çekilme	5	14.2
Ekonomik	4	11.4
Ailevi	1	2.9
Diğer	1	2.9

Toplam	35	100.0
--------	----	-------

Tablo 38. Katılımcıların bu defa ceza infaz kurumundan çıktıklarında yaşayacaklarını düşündükleri zorluklara göre dağılımları

Yaşadıkları zorluklar	n	%
Ön yargı	26	31.8
Ekonomik	20	24.8
Alışmama	18	22.2
Prestij kaybı	6	7.5
Aile	5	6.2
Hasım	2	2.5
Sosyal çekilme	2	2.5
Diğer	2	2.5
Toplam	81	100.0

Tablo 39. Katılımcıların daha önce ceza infaz kurumundan çıktıklarında insanların tavırları ile ilgili olarak yaşadıkları zorluklara göre dağılımları

Yaşadıkları zorluklar	n	%
Dedikodu/Etiket	21	46.7
Uzak durma	13	28.9
Bakışlar	5	11.0
Yalnızlık	3	6.7
Güven kaybı	3	6.7
Toplam	45	100.0

4.1.7. Katılımcıların şimdiki ve geçmiş suç öykülerine ilişkin veriler

Katılımcıların % 67.8'i (n=78) hayatları boyunca, herhangi bir nedenle, hüküm giymeksizin, nezaret altına alındıklarını; % 60.9'u (n=70) ise herhangi bir nedenle daha önce hüküm giymiş olduklarını bildirmişlerdir. Kişilerin ilk defa hüküm giymeksizin nezarete alınma yaş ortalaması 16.25 (ss=4.74); ilk kez hüküm giyme yaş ortalaması ise 21.90'dır (ss=6.01). Görüşme anında kişiler ortalama 3,5 yıl 8 ay boyunca ceza infaz kurumunda kalmakta olduklarını ve çıkmalarına ortalama 3 yıl 10 ay kaldığını bildirmektedirler.

Katılımcılardan % 64.8'i (n=46) daha önce tutuklanmalarına sebep olan olaylardan en az bir tanesinde kişiye yönelik şiddet olduğunu bildirmektedir. Kişilerin daha önce tutuklanmalarına sebep olan olayların durumların içeriğine ilişkin bulgular Tablo 40'ta gösterilmektedir.

Tablo 40. Katılımcıların daha önce tutuklanmalarına sebep olan olayların içeriğine göre dağılımları

Tutuklanma sebepleri	Yok		Var		Toplam	
	N	%	n	%	N	%
Fiziksel şiddet	25	35.7	45	64.3	70	100.0
Cinsel	65	92.9	5	7.1	70	100.0
Hırsızlık	49	70.0	21	30.0	70	100.0
Uyuşturucu	66	94.3	4	5.7	70	100.0
Silah	69	98.6	1	1.4	70	100.0
Trafik	64	91.4	6	8.6	70	100.0
Diğer	52	74.3	18	25.7	70	100.0

Katılımcıların % 68.8'i (n=44), daha önceki hükümlerinde kişiye yönelik şiddet gösterdiklerini bildirmişlerdir. Daha önce hükümlülüğe sebep olan olayların içeriğine ait bulgular Tablo 41'de gösterilmektedir.

Tablo 41. Katılımcıların daha önce hükümlülüğe sebep olan olayların içeriğine göre dağılımları

Tutuklanma sebepleri	Yok		Var		Toplam	
	N	%	n	%	N	%
Fiziksel şiddet	28	43.1	37	56.9	65	100.0
Cinsel	58	89.2	7	10.8	65	100.0
Hırsızlık	36	55.5	29	44.5	65	100.0
Uyuşturucu	59	90.8	6	9.2	65	100.0
Silah	60	92.3	5	7.7	65	100.0
Trafik	63	96.9	2	3.1	65	100.0
Diğer	54	83.0	11	17.0	65	100.0

Katılımcıların % 61'i (n=50) son suça konu olan mağduru tanıdıklarını, % 20.7'si (n=17) mağdurun akrabası olduğunu ve % 18.3'ü (n=15) mağduru tanımadığını bildirmektedir.

Katılımcıların % 60.8'i (n=48) son olaydaki mağdurların hepsinin yetişkin olduğunu, % 36.7'si (n=29) hepsinin çocuk olduğunu, % 2.5'i (n=2) ise olayda hem yetişkin hem de çocuk mağdur bulunduğunu bildirmektedir.

Mağdur cinsiyetine göre dağılım araştırıldığında katılımcıların % 54.3'ü (n=44) mağdurun erkek, % 43.2'si (n=35) kadın olduğunu ve % 2'si (n=2.5) mağdurların hem erkek hem kadınlardan oluştuğunu bildirmektedir.

Son suç olayında, 27 kişi (% 47.4) olay öncesinde alkol, % 15.1'i (n=8) ise madde almış olduğunu bildirmiştir.

Katılımcıların % 74'ü (n=57) kolluk kuvvetleri tarafından, % 22.1'i (n=17) kendileri teslim olarak ve % 3.9'u (n=3) bir başkası tarafından teslim edilerek yakalanmış olduklarını bildirmişlerdir.

Katılımcıların son işlenen suçun sorumluluğu ile ilgili atıfları incelendiğinde % 62.9'unun (n=39) sorumluluk atfını kendisi haricindeki etkenlere, % 24.2'sinin (n=15) hem kendine hem de dış etkenlere, % 12.9'unun da (n=8) sadece kendine yaptığı gözlenmiştir.

Katılımcıların son işledikleri suça ilişkin duygularına bakıldığında %71.4'ünün (n=35) olaydan ötürü pişmanlık ve utanç duyduğu, % 12.2'sinin (n=6) kendini rahat hissettiği, % 8.2'sinin (n=4) olumlu veya olumsuz bir duygu bildirmediği, % 6.1'inin (n=3) olaydan, insanlardan, alkolden nefret hissi içinde olduğu ve % 2'sinin (n=1) ise olumsuz manada pişmanlık duyduğu gözlenmiştir. Olumsuz manada pişmanlıktan kast edilen, "bu olayla ilgili olarak ne hissediyorsun" sorusuna yanıt olarak, "pişmanım keşke dükkân içerisinde öldüreceğime dışarıda öldürse idim, daha az ceza alırdım" demesidir.

Katılımcıların işledikleri suç kabul etme noktasında yapılan değerlendirmede % 60.2'sinin (n=56) suçu işlediğini kabul ettiği, % 25.8'inin (n=24) suçu kabul etmediği, % 10.8'inin (n=10) ise olayı kısmen kabul ettiği ve % 3.2'sinin (n=3) olayı hatırlamadığını bildirdiği gözlenmiştir.

4.2. Katılımcılara ait bulguların suç gruplarına göre değerlendirilmesi

Katılımcılardan öldürme/yaralama suçu işleyenlerin yaş ortalaması 35.44 (ss=8.00); cinsel suç işleyenlerin 35.10 (ss=10.54) ve hırsızlık suçu işleyenlerinki 30.40'tır (ss=7.79). Katılımcıların yaş ortalaması arasındaki farklılık istatistikî olarak anlamlıdır ($p<.05$). Farklılık cinsel suç işlemiş grupla hırsızlık suçu işlemiş olanlar; öldürme/yaralama suçu işlemiş olanlarla hırsızlık suçu işlemiş olanlar arasından gelmektedir. Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanlarla cinsel suç işlemiş olanlar arasında yaş ortalaması açısından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>.05$).

4.2.1. Suç gruplarına ait demografik bilgiler

Katılımcılardan öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 54.8'i (n=17); cinsel suç işleyenlerin % 65.6'sı (n=21) ve hırsızlık suçu işleyenlerin % 65.7'si (n=23) köy veya kasabada doğduklarını bildirmektedirler.

Katılımcılardan öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 43.9'u (n=18), cinsel suç işleyenlerin % 41'i (n=16), hırsızlık suçu işleyenlerin % 57.1'i (n=20) 18 yaşından önce; öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 50'si (n=20), cinsel suç işleyenlerin % 71.1'i (n=27), hırsızlık suçu işleyenlerin % 51.4'ü (n=18) 18 yaşından sonra herhangi bir sebeple yaşadıkları yerden ayrılmış olduklarını bildirmektedir.

Suç gruplarının kardeş sayısı, çocukluk döneminde ailede bulunan kişi sayısı, 18 yaş öncesi ve sonrası kaç değişik yerde ikamet ettikleri, çocukluk döneminde kaç yaşından itibaren bir işte çalıştıkları, anne-babanın boşandığı zamanki yaşı, ilk kez aileden ayrı geçirdikleri dönemdeki yaşları ve ilk evlilik yaşı ortalamalarına dair bulgular Tablo 42'de sunulmaktadır.

Tablo 42. Suç gruplarının kardeş sayısı, ailedeki kişi sayısı, göç durumu, çocuk işçiliği, ailede boşanma, aileden ayrılık ve ilk evlilik yaşı ortalamaları

Suç tipi	Öldürme/Yaralama			Cinsel suç			Hırsızlık		
	M	ss	N	M	ss	N	M	ss	N
Kardeş sayısı	5.11	2.35	38	4.57	1.69	40	5.09	2.46	35
Ailedeki kişi sayısı	7.23	2.13	40	6.82	1.81	39	6.94	2.44	35
18 yaş öncesi göç	0.65	1.00	40	0.72	1.12	39	1.11	1.40	35
18 yaş sonrası göç	1.08	1.51	39	1.32	1.59	38	1.57	2.85	35
İlk çalışma yaşı	13.58	3.49	35	12.53	3.26	38	11.87	2.87	29
Boşanmadaki	7.34	8.05	6	3.88	1.65	4	4.45	3.00	11

yaş									
İlk ayrılık yaşı	13.18	3.88	19	14.38	2.88	21	13.26	2.39	26
Evlilik yaşı	23.14	4.82	25	21.73	4.13	26	21.80	4.40	21

Suç gruplarının eğitim seviyelerine göre dağılımları Tablo 43'te görüldüğü gibidir.

Tablo 43. Suç gruplarının eğitim seviyesine göre dağılımları

Suç tipi	Öldürme/yaralama		Cinsel Suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	n	%
Okuryazar değil	2	5.0	1	2.4	6	17.1
Okuryazar	0	0.0	1	2.4	0	0
İlkokul terk	3	7.5	8	19.5	6	17.1
İlkokul mezun	21	52.5	18	44.0	11	31.5
Ortaokul terk	5	12.5	8	19.5	7	20.0
Ortaokul mezun	7	17.5	2	4.9	2	5.7
Lise terk	0	0.0	2	4.9	1	2.9
Lise mezun	2	5.0	1	2.4	2	5.7
Toplam	40	100.0	41	100.0	35	100.0

Katılımcılardan öldürme/yaralama suçu işleyenlerin % 39.5'i (n=15); cinsel suç işleyenlerin % 46.2'si (n=18) ve hırsızlık suçu işleyenlerin % 46.2'si (n=12) öğrenim hayatları boyunca en az bir defa sınıfta kaldıklarını bildirmektedirler.

Suç gruplarının şimdiki medeni durumları Tablo 44'te gösterildiği gibidir.

Tablo 44. Suç gruplarının şimdiki medeni durumlarına göre dağılımları

Suç tipi	Öldürme/Yaralama		Cinsel Suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	n	%
Bekâr	15	38.5	14	34.2	15	42.9
Boşanmış	8	20.5	16	39.0	5	14.3
Evli	14	35.9	11	26.8	14	40.0
Bekâr (vefat)	2	5.1	0	0.0	1	2.8
Toplam	39	100.0	41	100.0	35	100.0

Öldürme/yaralama suçu işleyenlerin % 51.2'si (n=21); cinsel suç işleyenlerin % 53.7'si (n=22) ve hırsızlık suçu işleyenlerin % 34.3'ü (n=12) çocuk sahibi olduklarını bildirmişleridir. Öldürme/yaralama suçu işleyenlerin ortalama çocuk sayısı ve yaşı 2.05 (ss=1.07) ve 13.43 (ss=6.06); cinsel suç işleyenlerin 2.45 (ss=1.96) ve 11.54 (ss=6.75), hırsızlık suçu işleyenlerin 2.33 (ss=1.49) ve 9.92 (ss=7.38)'dir.

Katılımcılardan öldürme/yaralama suçu işleyenlerin % 87.8'i (n=36), cinsel suç işleyenlerin % 95'i (n=38) ve hırsızlık suçu işleyenlerin % 87.9'u (n=29) ceza infaz kurumuna girmeden önceki zamanlarda bir işte çalıştığını; öldürme yaralama suçu işleyenlerin % 73.7'si (n=28), cinsel suç işleyenlerin % 68.4'ü (n=26) ve hırsızlık suçu işleyenlerin % 54.8'i (n=17) bu işlerin düzenli işler olduğunu bildirmişlerdir. Yapılan işler içinde yasadışı işler bulunma oranı suç gruplarına göre aynı sırayla % 37.8 (n=14); % 32.4 (n=12) ve % 62.5 (n=20)'tir.

Suç gruplarının ceza infaz kurumuna girmeden önce son 1 yıl içindeki iş durumlarına bakıldığında: öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 70.7'sinin (n=29), cinsel suç işlemiş olanların % 84.6'sının (n=33) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 73.5'inin (n=25) bir işte çalışıyor olduğu, aynı sırayla bakıldığında düzenli bir işe sahip olma durumunun % 79.4 (n=27); % 78.8 (n=26) ve % 59.3 (n=16) olduğu görülmektedir. Öldürme/yaralama suçu işleyenlerin % 34.3'ü (n=12), cinsel suç işleyenlerin % 36.4'ü (n=12) ve hırsızlık suçu işleyenlerin % 75'i (n=24) ceza infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıl içinde, bu işler içinde kanun dışı olanlar bulunduğunu bildirmektedirler.

Öldürme yaralama suçu işlemiş olanların % 9.1'i (n=1) cinsel suç işlemiş olanların % 12.5'i (n=5) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 26.5'i (n=9) genel ekonomik durumlarını orta seviyenin altında olarak nitelendirmişlerdir. Ceza infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıla bakıldığında bu oran sırasıyla % 23.1 (n=9); % 17.9 (n=7) ve % 33.3 (n=11) olduğu görülmektedir. Ayrıca öldürme/yaralama suçu işleyenlerin % 66.7'si (n=20), cinsel suç işleyenlerin % 69.2'si (n=27) ve hırsızlık suçu işleyenlerin % 81.8'i (n=27) sosyal güvencelerinin olmadığını bildirmektedirler.

Suç gruplarına göre ceza infaz kurumuna girmeden önce geçimi sağlayan kişilere göre dağılımları Tablo 45'te gösterildiği gibidir.

Tablo 45. Suç gruplarının geçimi sağlayan kişilere göre dağılımları

Suç tipi	Öldürme/Yaralama		Cinsel Suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	n	%
Kendi	15	40.6	15	42.9	21	60.0
Kendi/Eşi	6	16.2	5	14.3	1	2.9
Kendi/Ailesi	12	32.4	13	37.0	4	11.4
Aile	4	10.8	1	2.9	9	25.7
Devlet	0	0.0	1	2.9	0	0.0

Toplam	37	100.0	35	100.0	35	100.0
--------	----	-------	----	-------	----	-------

Suç gruplarının 18 yaş öncesinde aile tiplerine ve yapılarına göre dağılımları Tablo 46 ve 47’de gösterildiği şekildedir.

Tablo 46. Suç gruplarının 18 yaş öncesinde aile tiplerine göre dağılımları

Suç tipi	Öldürme/yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	n	%
Aile tipi						
Çekirdek	33	80.5	31	77.5	30	85.7
Geniş	8	19.5	9	22.5	5	14.3
Toplam	41	100.0	40	100.0	35	100.0

Tablo 47. Suç gruplarının 18 yaş öncesinde aile yapılarına göre dağılımları

Suç tipi	Öldürme/Yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık	
	N	%	n	%	n	%
Aile tipi						
Parçalanmış	9	22.0	13	31.7	18	51.4
Bütün	32	78.0	28	68.3	17	48.6
Toplam	41	100.0	41	100.0	35	100.0

Suç gruplarının, 18 yaşından önce ailelerinde bakıma muhtaç bir bireyin olup olmadığına (bakım), aileden ayrı geçirdikleri bir dönem olup olmadığına (ayrılık), herhangi bir yetiştirme yurdu bakımevi vs.(kurum) gibi yerlerde kalmak durumunda bulunup bulunmadıklarına, bir işte çalışıp çalışmadıklarına (iş), aileleri zor durumda kalacak olursa destek alıp alamayacaklarına (destek) dair görüşleri Tablo 48’de görülmektedir.

Tablo 48. Suç gruplarının ailede bakıma muhtaç birey, ayrılık, kurumda kalma, çocuk işçiliği, yakın desteği değişkenlerine göre dağılımları

Değişkenler	Öldürme/Yaralama				Cinsel Suç				Hırsızlık						
	Var		Yok		Var		Yok		Var		Yok				
	n	%	N	%	N	n	%	N	n	%	n	%	N		
Bakım	14	34.1	27	65.9	41	15	36.6	26	63.4	41	8	24.2	25	75.8	33
Ayrılık	19	46.3	22	53.7	41	21	51.2	20	48.8	41	26	74.3	9	25.7	35
Kurum	1	2.5	39	97.5	40	3	7.3	38	92.7	41	2	5.9	32	94.1	34
İş	33	80.5	8	19.5	41	39	95.1	2	4.9	41	31	93.9	2	6.1	33
Destek	32	82.1	7	17.9	39	32	78.0	9	22.0	41	19	55.9	15	44.1	34

Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 25'i (n=6), cinsel suç işlemiş olanların % 37.8'i (n=14) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 57.6'sı (n=19) 18 yaşından önce bir işte çalışırken kendilerini gözetken bir yetişkin olmadığını bildirmişlerdir.

Suç gruplarına göre çocukluk döneminde ailede bakıma ihtiyacı olan kişinin kim olduğuna dair bulgular Tablo 49'da görüldüğü gibidir.

Tablo 49. Suç gruplarına göre, çocukluk döneminde ailede bakıma ihtiyacı olan kişiler

Suç tipi	Öldürme/yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	N	%
Anne	0	0	3	25.0	2	28.6
Baba	3	23.0	1	8.3	3	42.8
Kendi	4	30.8	1	8.3	1	14.3
Kardeş	1	7.7	1	8.3	1	14.3
Büyükanne/baba	5	38.5	4	33.4	0	0.0
Akraba	0	0.0	2	16.7	0	0.0
Eş	0	0.0	0	0.0	0	0.0
Toplam	13	100.0	12	100.0	7	100.0

Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 78'i (n=32); cinsel suç işlemiş olanların % 84.6'sı (n=33); hırsızlık suçu işlemiş olanların % 64.7'si (n=22) askerliğini yaptığını bildirmiştir. Askerlik esnasında ceza almayı gerektirecek bir davranışta bulunmuş olma oranları ise sırasıyla % 48.3 (n=14); % 51.5 (n=17) ve % 59.1'dir (n=13). Ayrıca öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 69'u (n=20) cinsel suç işlemiş olanların % 56.8'i (n=21) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 51.6'sı (n=16) dini inançlarında ceza infaz kurumuna girdikten sonra bir değişiklik olmadığını; sırasıyla % 27.6'sı (n=8), % 32.4'ü (n=12) ve % 48.4'ü (n=15) dini inançlarında artış olduğunu söylemişlerdir.

4.2.2. Suç gruplarının aileleri ve yakın çevrelerine ilişkin bulgular

Ebeveynlerinin hayatta olup olmamalarına göre suç gruplarının dağılımı Tablo 50'de gösterilmektedir. Babalarını kaybetme yaşı ortalaması öldürme yaralama suçu işleyenlerde 22.19 (ss=9.00); cinsel suç işleyenlerde 22.43 (ss=12.63); hırsızlık suçu işleyenlerde 21 (ss=8.94), annelerini kaybetme yaşı ise aynı sırayla 31

(ss=10.69); 29.71 (ss=17.61) ve 22.85 (ss=15.49) olarak belirlenmiştir. Ailesi vefat edenler içinde, bu olayı 18 yaşından önce yaşayanların oranı öldürme/yaralama suçu işleyenlerde % 23.5 (n=4); cinsel suç işleyenlerde % 50 (n=8) ve hırsızlık suçu işleyenlerde yine % 50'dir (n=7).

Tablo 50. Suç gruplarının ebeveynlerinin hayatta olup olmamalarına göre dağılımları

Suç tipi	Öldürme/Yaralama			Cinsel suç			Hırsızlık								
	Hayatta		Vefat		Hayatta		Vefat		Hayatta		Vefat				
Ebeveyn	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N
Baba	23	57.5	17	42.5	40	23	56.1	18	43.9	41	22	64.7	12	35.3	34
Anne	37	92.5	3	7.5	40	33	80.5	8	19.5	41	28	80.0	7	20.0	35

Suç gruplarının ebeveynlerinin düzenli iş sahibi olup olmamalarına göre dağılımları Tablo 51'de gösterildiği gibidir.

Tablo 51. Suç gruplarının ebeveynlerinin iş düzenine göre dağılımları

Suç tipi	Öldürme/Yaralama			Cinsel suç			Hırsızlık								
	Düzenli iş Var		Düzenli iş Yok		Düzenli iş Var		Düzenli iş Yok		Düzenli iş Var		Düzenli iş Yok				
Düzenli iş	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N
Baba	31	77.5	9	22.5	40	29	78.4	8	21.6	37	22	64.7	12	35.3	34
Anne	5	15.2	28	84.8	33	1	2.7	36	97.3	37	4	12.1	29	87.9	33

Suç gruplarının ebeveynlerinin eğitim durumlarına göre dağılımları Tablo 52'de görüldüğü gibidir.

Tablo 52. Suç gruplarının ebeveynlerinin eğitim seviyelerine göre dağılımları

Eğitim Seviyesi	Öldürme/Yaralama				Cinsel suç				Hırsızlık			
	Baba		Anne		Baba		Anne		Baba		Anne	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Cahil	7	19.3	15	40.5	6	15.8	23	58.9	4	12.5	22	64.7
Okuryazar	6	16.7	4	10.8	7	18.4	3	7.7	8	25.0	1	2.9
İlkokul terk	2	5.6	3	8.1	2	5.3	1	2.6	1	3.1	2	5.9
İlkokul mezun	16	44.4	11	29.8	18	47.4	10	25.6	13	40.5	5	14.8
Ortaokul terk	1	2.8	0	0	1	2.6	1	2.6	0	0	1	2.9
Ortaokul mezun	2	5.6	3	8.1	1	2.6	1	2.6	2	6.3	1	2.9
Lise terk	0	0	0	0	0	0	0	0	2	6.3	2	5.9
Lise mezun	1	2.8	1	2.7	2	5.3	0	0	2	6.3	0	0
Üniversite Terk	0	0	0	0	1	2.6	0	0	0	0	0	0
Üniversite mezunu	1	2.8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam	36	100.0	37	100.0	38	100.0	39	100.0	32	100.0	34	100.0

Suç gruplarının aile üyeleri ve akrabaları ile ilişkilerini değerlendirmelerine ilişkin bulgular Tablo 53, 54, 55, 56 ve 57'de gösterilmektedir.

Tablo 53. Suç gruplarının anneleri ile ilişkilerini değerlendirmeleri

Suç tipi	Öldürme/Yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	n	%
Çok kötü	0	0	1	2.4	1	3.0
Kötü	2	5.1	0	0	2	6.1
Orta	3	7.7	5	12.2	4	12.1
İyi	11	28.2	13	31.7	9	27.3
Çok iyi	23	59.0	22	53.7	17	51.5

Toplam	39	100.0	41	100.0	33	100.0
--------	----	-------	----	-------	----	-------

Tablo 54. Suç gruplarının babaları ile ilişkilerini değerlendirmeleri

Suç tipi	Öldürme/Yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	n	%
Çok kötü	4	10.0	2	5.2	1	3.3
Kötü	4	10.0	1	2.6	4	13.3
Orta	4	10.0	10	25.6	10	33.3
İyi	13	32.5	13	33.3	8	26.7
Çok iyi	15	37.5	13	33.3	7	23.4
Toplam	40	100.0	39	100.0	30	100.0

Tablo 55. Suç gruplarının kardeşleri ile ilişkilerini değerlendirmeleri

Suç tipi	Öldürme/Yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	n	%
Çok kötü	2	5.3	1	2.4	1	3.1
Kötü	1	2.6	3	7.3	3	9.4
Orta	4	10.5	8	19.5	4	12.5
İyi	13	34.2	19	46.4	17	53.1
Çok iyi	18	47.4	10	24.4	7	21.9
Toplam	38	100.0	41	100.0	32	100.0

Tablo 56. Suç gruplarının akrabaları ile ilişkilerini değerlendirmeleri

Suç tipi	Öldürme/Yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	n	%
Çok kötü	5	15.2	4	11.8	3	10.0
Kötü	3	9.1	3	8.8	6	20.0
Orta	9	27.3	3	8.8	2	6.7
İyi	7	21.1	17	50.0	14	46.7
Çok iyi	9	27.3	7	20.6	5	16.6
Toplam	33	100.0	34	100.0	30	100.0

Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 74.3'ü (n=26), cinsel suç işlemiş olanların % 62.5'i (n=25) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 62.5'i (n=20) 18 yaşından önce aile üyelerinden en az biriyle sorun yaşadıklarını bildirmişlerdir. Suç gruplarının kiminle sorun yaşadıklarına dair bulgular Tablo 57'de gösterilmektedir. Katılımcıların bu sorunun şiddetini değerlendirmeleri ise Tablo 58'dedir.

Tablo 57. Suç gruplarının 18 yaş öncesinde ailede sorun yaşadıkları kişilere göre dağılımları

Suç tipi	Öldürme/Yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	n	%
Hiç kimse	9	25.7	15	37.5	12	37.5
Anne	1	2.9	0	0	1	3.1
Baba	9	25.7	11	27.5	4	12.5
Kardeş	14	39.9	12	30.0	13	40.6
Akraba/Yakın	1	2.9	1	2.5	2	6.3
Diğer	1	2.9	1	2.5	0	0
Toplam	35	100.0	40	100.0	32	100.0

Tablo 58. Suç gruplarının 18 yaş öncesinde ailede yaşadıkları sorunun şiddetini değerlendirmeleri

Suç tipi	Öldürme/Yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	n	%
Çok hafif	7	41.2	7	33.4	2	10.5
Hafif	4	23.5	4	19.0	5	26.3
Orta	2	11.8	6	28.6	4	21.1
Ağır	1	5.9	0	0	5	26.3
Çok ağır	3	17.6	4	19.0	3	15.8
Toplam	17	100.0	21	100.0	19	100.0

4.2.3. Suç gruplarının travmatik yaşantılarına ait bulgular

Öldürme yaralama suçu işleyenlerin % 25'i (n=8), cinsel suç işleyenlerin %20.6'sı (n=7) ve hırsızlık suçu işleyenlerin % 18.2'si (n=4) askerlik esnasında silahlı çatışma içinde bulduklarını bildirmektedirler.

Öldürme/yaralama suçu işleyenlerin % 65.9'u (n=27), cinsel suç işleyenlerin % 75.6'sı (n=31), hırsızlık suçu işleyenlerin % 79.4'ü (n=27) hayatları boyunca en az bir defa travmatik bir olay yaşadıklarını bildirmektedirler.

Araştırmacının değerlendirmesine göre, belirtilenler haricinde, hayat boyu en az bir travmatik olay daha geçirme oranları sırasıyla % 34.1 (n=14), % 35 (n=14), % 37.1'dir (n=13).

Suç gruplarının çocukluk döneminde yaşadıkları istismar ve ihmal yaşantılarına göre dağılımları Tablo 59'da görülmektedir.

Tablo 59. Suç gruplarının çocukluk dönemi duygusal istismar ve ihmal yaşantılarına göre dağılımları

Suç tipi	Öldürme/Yaralama					Cinsel suç					Hırsızlık						
	İstismar		Var			Yok			Var		Yok			Var		Yok	
	n	%	N	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N		
Duygusal	11	27.5	29	72.5	40	22	55.0	18	45.0	40	26	74.3	9	25.7	35		
İhmal	18	46.2	21	53.8	39	25	62.5	15	37.5	40	24	68.6	11	31.4	35		
Cinsel	3	8.1	34	91.9	37	5	12.8	34	87.2	39	4	14.3	24	85.7	28		

Suç gruplarının, doğdukları ailedeki fiziksel şiddetin varlığına ve şiddetin yönüne göre dağılımları Tablo 60'ta görüldüğü gibidir.

Tablo 60. Suç gruplarının aile içinde yaşadıkları fiziksel şiddetin varlığına ve yönüne göre dağılımları

Suç tipi	Öldürme/Yaralama					Cinsel suç					Hırsızlık						
	Şiddet Yönü		Yok			Var			Yok		Var			Yok		Var	
	n	%	N	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N		
Babadan anneye	15	41.7	21	58.3	36	27	69.2	12	30.8	39	26	78.8	7	21.2	33		
Anneden babaya	3	8.6	32	91.4	35	1	2.5	39	97.5	40	9	27.3	24	72.7	33		
Anneden çocuklara	14	41.2	20	58.8	34	25	66.7	13	33.3	38	23	69.7	10	30.3	33		
Babadan çocuklara	21	60.0	14	40.0	35	30	76.9	9	23.1	39	26	76.5	8	23.5	34		
Akrabadan aileye	7	21.9	25	78.1	32	8	20.0	32	80.0	40	7	20.6	27	79.4	34		
Çocuklardan ebeveyne	5	16.1	26	83.9	31	5	12.5	35	87.5	40	6	17.6	28	82.4	34		
Kardeşler arası	19	61.3	12	38.7	31	21	52.5	19	47.5	40	17	48.6	18	51.4	35		

Suç gruplarının çocukluk döneminde yaşadıkları aile içi şiddetin derecesini algılayışları Tablo 61, 62 ve 63'te gösterildiği gibidir.

Tablo 61. Öldürme/yaralama suçu işleyenlerin aile içi şiddetin derecesini algılayışları ve şiddetin yönü

Şiddet Yön	Yok		Hafif		Orta		Ağır		Toplam N
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Babadan anneye	21	60	6	17.1	6	17.1	2	5.7	35
Anneden babaya	32	91.4	2	5.7	1	2.9	0	0	35
Anneden çocuklara	20	58.8	11	32.4	0	0	3	8.8	34
Babadan çocuklara	14	42.4	7	21.2	8	24.2	4	12.1	33
Akrabadan aileye	25	78.1	6	18.8	1	3.1	0	0	32
Çocuklardan ebeveyne	26	83.9	2	6.5	2	6.5	1	3.2	31
Kardeşler arası	12	40.0	10	33.3	1	3.3	7	23.3	30

Tablo 62. Cinsel suç işleyenlerin aile içi şiddetin derecesini algılayışları ve şiddetin yönü

Şiddet Yön	Yok		Hafif		Orta		Ağır		Toplam N
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Babadan anneye	12	30.8	16	41.0	5	12.8	6	15.4	39
Anneden babaya	39	97.5	1	2.5	0	0	0	0	40
Anneden çocuklara	13	33.3	20	51.3	4	10.3	2	5.1	39
Babadan çocuklara	9	23.1	12	30.8	7	17.9	11	28.2	39
Akrabadan aileye	32	80.0	0	0	6	15.0	2	5.0	40
Çocuklardan ebeveyne	35	87.5	2	5.0	0	0	3	7.5	40

Kardeşler arası	19	47.5	8	20.0	9	22.5	4	10.0	40
-----------------	----	------	---	------	---	------	---	------	----

Tablo 63. Hırsızlık suçu işleyenlerin aile içi şiddetin derecesini algılayışları ve şiddetin yönü

Şiddet Yön	Yok		Hafif		Orta		Ağır		Toplam N
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Babadan anneye	7	21.2	11	33.3	3	9.1	12	36.4	33
Anneden babaya	24	72.7	3	9.1	2	6.1	4	12.1	33
Anneden çocuklara	10	30.3	13	39.4	4	12.1	6	18.2	33
Babadan çocuklara	8	23.5	8	23.5	6	17.6	12	35.3	34
Akrabadan aileye	27	79.4	1	2.9	1	2.9	5	14.7	34
Çocuklardan ebeveyne	28	82.4	3	8.8	1	2.9	2	5.9	34
Kardeşler arası	18	51.4	7	20.0	1	2.9	9	25.7	35

Katılımcıların kendi kurdukları ailedeki/ilişkideki fiziksel şiddetin varlığına ve yönüne göre dağılımları Tablo 64'te gösterilmektedir.

Tablo 64. Katılımcıların kendi kurdukları ailedeki/ilişkideki fiziksel şiddetin varlığına ve yönüne göre dağılımları

Suç tipi Şiddetin Yönü	Öldürme/Yaralama			Cinsel suç			Hırsızlık								
	Var	Yok	N	Var	Yok	N	Var	Yok	N						
	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N					
Kendinden eşe/sevgiliye	8	25.8	23	74.2	31	22	56.4	17	43.6	39	14	42.4	19	57.6	33
Eşten/sevgiliden Çocuklara	3	15.8	16	84.2	19	8	44.4	10	55.6	18	4	33.3	8	66.7	12
Kendinden çocuklara	2	11.8	15	88.2	17	6	31.6	13	68.4	19	3	27.3	8	72.7	11

Eşten/sevgiliden kendisine	2	6.5	29	93.5	31	4	10.5	34	89.5	38	7	22.6	24	77.4	31
Akrabadan aileye	0	0	17	100.0	17	9	30.0	21	70.0	30	3	14.3	18	85.7	21

Tablo 65. Öldürme/yaralama suçu işleyenlerin kurdukları ailedeki/ilişkideki şiddeti algılayışları ve şiddetin yönü

Şiddet Yön	Yok		Hafif		Orta		Ağır		Toplam N
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Kendinden eşe/sevgiliye	23	74.2	4	12.9	2	6.5	2	6.5	31
Eşten/sevgiliden çocuklara	16	84.2	2	10.5	1	5.3	0	0	19
Kendinden çocuklara	15	88.2	2	11.8	0	0	0	0	17
Eşten/sevgiliden kendisine	29	93.5	2	6.5	0	0	0	0	31
Akrabadan Aileye	17	100.0	0	0	0	0	0	0	17

Tablo 66. Cinsel suç işleyenlerin kurdukları ailedeki/ilişkideki şiddeti algılayışları ve şiddetin yönü

Şiddet Yön	Yok		Hafif		Orta		Ağır		Toplam N
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Kendinden eşe/sevgiliye	17	43.6	13	33.3	4	10.3	5	12.8	39
Eşten/sevgiliden çocuklara	10	58.8	3	17.6	1	5.9	3	17.6	17
Kendinden çocuklara	13	68.4	6	31.6	0	0	0	0	19
Eşten/sevgiliden kendisine	34	89.5	1	2.6	1	2.6	2	5.3	38
Akrabadan Aileye	21	72.4	1	3.4	3	10.3	4	13.8	29

Tablo 67. Hırsızlık suçu işleyenlerin kurdukları ailedeki/ilişkideki şiddeti algılayışları ve şiddetin yönü

Şiddet Yön	Yok		Hafif		Orta		Ağır		Toplam
	n	%	n	%	n	%	n	%	N
Kendinden eşe/sevgiliye	19	57.6	7	21.2	2	6.1	5	15.2	33
Eşten/sevgiliden çocuklara	7	63.6	4	36.4	0	0	0	0	11
Kendinden çocuklara	8	72.7	2	18.2	1	9.1	0	0	11
Eşten/sevgiliden kendisine	24	77.4	3	9.7	3	9.7	1	3.2	31
Akrabadan Aileye	18	85.7	1	4.8	0	0	2	9.5	21

Tablo 68. Suç gruplarının eşleriyle/sevgilileriyle yaşadıkları ilişkide duygusal istismar/ihmal, cinsel istismar

Suç tipi İstismar	Öldürme/Yaralama					Cinsel suç					Hırsızlık				
	Var		Yok			Var		Yok			Var		Yok		
	n	%	n	%	N	n	%	N	%	N	n	%	n	%	N
Duygusal istismar/ihmal	16	59.3	11	40.7	27	13	35.1	24	64.9	37	12	37.5	20	62.5	32
Cinsel istismar	0	0	19	100.0	29	5	13.9	31	86.1	36	2	10.0	18	90	20

Ayrıca öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 77.1'i (n=27), cinsel suç işlemiş olanların % 82.1'i (n=32) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 90.9'u (n=30) ceza infaz kurumu yaşantıları dâhilinde bir mahkûmun intihar ettiğini gördüğünü veya duyduğunu bildirmektedir.

4.2.4. Suç gruplarının alkol-madde-sigara kullanımına ilişkin veriler

Öldürme/yaralama suçu işleyenlerin % 89.7'si (n=35) sigara kullandığını, günde ortalama 23.29 (ss=14.10) adet sigara içtiğini ve sigara içmeye ortalama 14.73 (ss=6.13) yaşında başladığını; cinsel suç işleyenlerin % 82.5'i (n=33) sigara kullandığını, günde ortalama 23.13 (ss=13.09) adet sigara içtiğini ve sigara içmeye ortalama 13.29 (ss=4.38) yaşında başladığını; hırsızlık suçu işleyenlerin % 81.8'i (n=27) sigara

kullandığını, günde ortalama 21.00 (ss=11.86) adet sigara içtiğini ve sigara içmeye ortalama 12.43 (ss=3.61) yaşında başladığını bildirmektedirler.

Suç gruplarının alkol-yasadışı madde kullanıp kullanmadıkları, kullananların bunları kullanmaları nedeni ile hayatları boyunca herhangi bir sorun yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin veriler Tablo 69'da gösterilmektedir.

Tablo 69. Suç gruplarının alkol-madde kullanımı ve buna bağlı olarak sorun yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin veriler

Madde/ Sorun	Öldürme/Yaralama			Cinsel suç			Hırsızlık								
	Var		Yok	Var		Yok	Var		Yok						
	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N					
Alkol	34	85	6	15	40	31	77.5	9	22.5	40	28	80.0	7	20.0	35
Sorunlu alkol	12	35.3	22	64.7	34	9	29.0	22	71.0	31	8	28.6	20	71.4	28
Madde	17	44.7	21	55.3	38	15	37.5	25	62.5	40	22	62.8	13	37.2	35
Sorunlu madde	6	35.3	11	64.7	17	3	25.0	9	75.0	12	11	50.0	11	50.0	22

İlk alkol kullanım yaşı öldürme/yaralama suçu işlemiş olanlarda 15.88 (ss=4.05), cinsel suç işlemiş olanlarda 17.10 (ss=5.21), hırsızlık suçu işlemiş olanlarda 15.94 (ss=3.73); ilk kez yasadışı madde kullanım yaşı ise aynı sırayla 18.89 (ss=4.91), 19.75 (ss=6.02) ve 16.91 (ss=2.51) olarak belirlenmiştir. Suç gruplarının kullandıkları maddelerin çeşitliliğine göre dağılımları Tablo 70'te görüldüğü şekildedir.

Tablo 70. Suç gruplarının madde kullanım çeşitliliğine göre dağılımları

Suç tipi	Öldürme/Yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	n	%
Tek	9	47.9	7	63.6	9	42.9
İki	5	26.3	2	18.2	4	19.0
İkiden çok	5	26.3	2	18.2	8	38.1
Toplam	19	100.0	11	100.0	21	100.0

4.2.5. Suç gruplarının psikolojik geçmişlerine dair veriler

Suç gruplarının ceza infaz kurumu öncesinde ayakta, yatarak veya şuanda psikiyatrik/psikolojik destek alıp almadıklarına dair bulgular Tablo 71’de gösterilmektedir.

Tablo 71. Suç gruplarının psikolojik/psikiyatrik destek alıp almadıklarına göre dağılımları

Suç tipi	Öldürme/Yaralama				Cinsel suç				Hırsızlık						
	Var		Yok		Var		Yok		Yok		Var				
Tedavi	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N	n	%	n	%	N
Ayaktan	1	2.5	39	97.5	40	2	5.0	38	95.0	40	3	8.6	32	91.4	35
Yatarak	0	0	40	100.0	40	5	12.5	35	87.5	40	4	11.4	31	88.6	35
Şuanda	7	17.5	33	82.5	40	2	5.0	38	95.0	40	6	17.1	29	82.9	35

Suç gruplarının hayat boyu intihar düşüncesi, girişimi ve kendine zarar verme davranışlarına ilişkin bulgular Tablo 72’de gösterildiği şekildedir.

Tablo 72. Suç gruplarını hayat boyu intihar düşüncesi, girişimi ve kendine zarar verme davranışları

Suç tipi	Öldürme/Yaralama				Cinsel suç				Hırsızlık			
	Var		Yok		Var		Yok		Yok		Var	
İntihar/ Zarar	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Düşünce	13	34.2	25	65.8	22	55.0	18	45.0	22	62.9	13	37.1
Girişim	5	12.8	34	87.2	15	37.5	25	62.5	13	38.2	21	61.8
Zarar	16	40.0	24	60.0	15	37.5	25	62.5	24	68.6	11	31.4

İlk kez intiharı düşünme yaşı öldürme/yaralama suçu işlemiş olanlarda ortalama 25.83 (ss=11.53); cinsel suç işlemiş olanlarda 28.36 (ss=11.59) ve hırsızlık suçu işlemiş olanlarda 19.38 (ss=6.28); ilk kez intihar girişiminde bulunma yaşı öldürme/yaralama suçu işlemiş olanlarda ortalama 15.20 (ss=4.91); cinsel suç işlemiş olanlarda 23.58 (ss=8.89); hırsızlık suçu işlemiş olanlarda ise 16.40’tır (ss=5.32). Suç gruplarının kendine ne tür zarar verme davranışı gösterdiklerine dair bulgular Tablo 73’te gösterildiği şekildedir.

Tablo 73. Suç gruplarının kendine zarar verme şekilleri

Suç tipi	Öldürme/Yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	n	%
Zarar verme şekli						
Dövme	3	21.4	6	46.2	1	5.0
Kesi	3	21.4	3	23.1	3	15.0

Dövme/Kesi	4	28.6	4	30.8	12	60.0
Yumruk atma	1	7.1	0	0	2	10.0
Alkol/Madde	2	14.3	0	0	0	0
Dövme/Yumruk	0	0	0	0	1	5.0
Kesi/Yumruk	0	0	0	0	1	5.0
Dövme/Kesi/Yumruk	1	7.1	0	0	0	0
Toplam	14	100.0	13	100.0	20	100.0

Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 66.7'si (n=24), cinsel suç işlemiş olanların % 80.6'sı (n=29) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 85.2'si (n=23) ceza infaz kurumunda buldukları süre içinde en az bir defa psikolojik olarak sıkıntılı bir dönem geçirdiklerini ifade etmektedirler. Bu psikolojik problem nedeni ile tedavi aldığını söyleyen kişilerin oranları ise sırasıyla % 30 (n=6), % 25.0 (n=6) ve % 34.8'dir. (n=8). Geri kalanlar ise ya tedavi istemediklerini ya da verilen tedaviden memnun kalmadıklarını bildirenlerdir.

Öldürme/yaralama suçu işleyenlerin % 77.8'i (n=28), cinsel suç işleyenlerin % 89.5'i (n=34) ve hırsızlık suçu işleyenlerin % 74.1'i (n=20) ceza infaz kurumu dâhilinde bir psikolojik destek çalışması yapılacak olsa katılmak isteyeceklerini bildirmişlerdir.

4.2.6. Suç gruplarının ceza infaz kurumu yaşantılarına ilişkin bulgular

Suç gruplarının ceza infaz kurumu koşullarına uyum sağlama derecelerini nasıl değerlendirdiklerine ilişkin veriler Tablo 74'te görüldüğü gibidir.

Tablo 74. Suç gruplarının ceza infaz kurumuna uyumlarını değerlendireşleri

Suç tipi	Öldürme/Yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık	
	n	%	n	%	n	%
Hiç/Biraz	3	8.8	3	7.7	1	3.0
Orta	0	0	4	10.3	4	12.1
Epey/Son derece	31	91.2	32	82.0	28	84.9
Toplam	34	100.0	39	100.0	33	100.0

Suç gruplarının diğer mahkûmlarla ve infaz koruma görevlileri ile olan ilişkilerini nasıl değerlendirdiklerine ilişkin veriler Tablo 75'te gösterilmektedir.

Tablo 75. Suç gruplarının diğer mahkûmlar ve infaz koruma görevlileri ile ilişkilerini değerlendirmeleri

İlişki	Diğer Mahkûmlarla						İnfaz Koruma Görevlileriyle					
	Öldürme/ yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık		Öldürme/ yaralama		Cinsel suç		Hırsızlık	
Suç Tipi	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Değerlendirme												
Kötü/Çok kötü	3	5.4	1	2.8	0	0	0	0	0	0	1	3.0
Orta	5	13.5	7	19.4	7	21.9	2	5.6	6	15.4	2	6.1
İyi/Çok iyi	30	81.1	28	77.7	25	78.2	34	94.5	33	84.6	30	90.9
Toplam	38	100.0	36	100.0	32	100.0	36	100.0	39	100.0	33	100.0

Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 2.6'sı (n=1), cinsel suç işlemiş olanların % 13.2'si (n=5) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 12.1'i (n=4) ceza infaz kurumu kurallarına uymakta zorluk çektiğini bildirmektedirler.

Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 47.4'ü (n=18), cinsel suç işlemiş olanların % 59'u (n=23) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 42.4'ü (n=14) ceza infaz kurumunda kaldıkları dönemde kuralları bozacak bir davranışta bulunmuş olduklarını bildirmektedirler. Ceza infaz kurumunda kalırken bir kavgaya karışma oranı ise suç gruplarına göre sırasıyla % 45.9 (n=17), % 48.7 (n=19) ve % 47.1'dir (n=16).

Suç gruplarından diğer mahkûmların ruhsal durumunu değerlendirmeleri istendiğinde öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 46.7'sinin (n=14), cinsel suç işlemiş olanların % 51.4'ünün (n=18) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 63.6'sının (n=21) diğer mahkûmların psikolojik durumlarını kötü/çok kötü olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 88.6'sı (n=31), cinsel suç işlemiş olanların % 84.6'sı (n=33) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 85.3'ü (n=29) dışarıdaki tanıdıklarıyla temas kurmaktadır ve ceza infaz kurumunda güvenebilecekleri yakınlıkta birinin olduğunu bildirmektedirler. Bu oran aynı sırayla % 55.3 (n=21), % 41 (n=16) ve % 52.9'dur (n=18).

Ceza infaz kurumunda devam etmekte olan meslek/sanat/okur-yazarlık kurslarına katılma oranları öldürme/yaralama suçu işlemiş olanlarda % 78.9 (n=30), cinsel suç işlemiş olanlarda % 53.8 (n=21) ve hırsızlık suçu işlemiş olanlarda %59.4'tür (n=19).

Ceza infaz kurumunda kalırken herhangi bir fiziksel sağlık problemi yaşama oranı öldürme/yaralama suçu işlemiş olanlarda % 91.9 (n=34), cinsel suç işlemiş olanlarda % 97.4 (n=38) ve hırsızlık suçu işlemiş

olanlarda % 84.8'dir (n=28). Bu sağlık problemi nedeni ile tedavi aldığı söyleyen kişilerin oranları ise sırasıyla % 75.8 (n=25), % 91.4 (n=32) ve % 91.7'dir (n=22). Geri kalanlar ise ya tedavi istemediklerini ya da verilen tedaviden memnun kalmadıklarını bildirenlerdir.

Daha önce ceza infaz kurumunda kalmış ve/veya açık ceza infaz kurumunda bulunduğu için bizzat dışarıyla temasa geçebilmiş olan kişilerden, dışarıdaki hayata uyum sağlamakta problem yaşayanlarının oranı öldürme/yaralama suçu işleyenlerde % 44.4 (n=12), cinsel suç işleyenlerde % 35.0 (n=7) ve hırsızlık suçu işleyenlerde % 50'dir (n=13).

Suç grupları arasında bu defa ceza infaz kurumundan çıktıklarında dışarıya uyum sağlamakla ilgili olarak problem yaşayacağını düşünenlerin oranı ise öldürme yaralama suçunda % 66.7 (n=8), cinsel suçta % 56.3 (n=18) ve hırsızlık suçunda % 53.3'tür (n=16).

Ceza infaz kurumlarında kalırken herhangi bir nedenle oda değiştirme talebinde bulunanların oranı öldürme/yaralama suçunda % 58.3 (n=7), cinsel suçta % 56.8 (n=21) ve hırsızlık suçunda % 62.5'tir (n=20). Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 28.6'sı (n=8), cinsel suç işlemiş olanların % 40.5'i (n=15) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 40'i (n=12) en az bir defa müşahade altına alındıklarını bildirmektedirler.

4.2.7. Katılımcıların şimdiki ve geçmiş suç öykülerine ilişkin veriler

Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 65'i (n=26), cinsel suç işlemiş olanların % 52.5'i (n=21) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 88.6'sı (n=31) hayatları boyunca herhangi bir nedenle, hüküm giymeksizin nezaret altına alındıklarını, ilk kez nezarete alınma yaşının aynı sırayla 16.89 (ss=2.67); 16.50 (ss=7.23) ve 15.50 (ss=4.26) olduğunu bildirmişleridir. Suç gruplarının daha önce herhangi bir suçtan ötürü hüküm giyme oranları öldürme/yaralama grubu için % 62.5 (n=25), cinsel suç için % 45 (n=18) ve hırsızlık grubu için % 77.1 (n=27); ilk kez hüküm giyme yaşı ortalaması ise aynı sırayla 24 (ss=5.9); 21.81 (ss=6.12) ve 19.16'dır (ss=4.90).

Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanlar ortalama 4.10 (ss=2.57) yıl; cinsel suç işlemiş olanlar ortalama 3.10 (ss=2.98) yıl ve hırsızlık suçu işlemiş olanlar ortalama 1.12 (ss=2.88) yıl ceza infaz kurumunda kalmaktadır ve aynı sırayla çıkmalarına ortalama 4.10 (ss=3.23) yıl; 3.5 (ss=3.38) yıl ve 2.5 (ss=3.01) yıl kalmıştır.

Öldürme/yaralama tipinde suç işlemiş olanların % 88'i (n=22), cinsel suç işlemiş olanların % 47.4'ü (n=9) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 55.6'sı (n=15) daha önce tutuklanmalarına sebep olan olayda kişiye yönelik şiddet olduğunu bildirmektedirler.

4.3. Katılımcıların daha önce hüküm giyip giymeme durumlarına ilişkin değerlendirmeler

Tek suç/tekrar suç gruplarının işledikleri suçların tiplerine göre dağılımları Tablo 76'da gösterildiği şekildedir.

Tablo 76. Tek suç/tekrar suç gruplarının işledikleri suçların tiplerine göre dağılımları

Suç tekrarı	Tek suç		Tekrar suç	
	n	%	n	%
Öldürme/Yaralama	16	34.8	25	35.7
Cinsel	22	47.8	18	25.7
Hırsızlık	8	17.4	27	38.6
Toplam	46	100.0	70	100.0

Ki-kare analizi ile son işlenen suç türünün suç tekrarı üzerine dağılımı araştırılmış ve dağılımda anlamlı bir farklılık görülmüştür [$X^2(2)=8.07, p<.05$]. Buna göre öldürme/yaralama suç tipinde suç işleyenlerin % 61'i (n=25) ve hırsızlık suçu işleyenlerin % 77.1'i (n=27) tekrar suç grubuna; cinsel suç işleyenlerin ise % 55'i (n=22) tek suç grubuna dâhildir. Analiz ile belirlenen bu farklılık ayrıntılı olarak tekrar Ki-kare analizi ile incelendiğinde cinsel suç işleme [$X^2(1)=6.00, p<.05$] ve hırsızlık suçu işleme durumları [$X^2(1)=5.91, p<.05$] ile tek suç/tekrar suç koşulu arasındaki ilişki anlamlı çıkmıştır.

Daha önce herhangi bir adli bağlantının (tutuklanma veya hüküm giyme şeklinde) olup olmaması koşulu, suç tipi ve daha önce herhangi bir sebeple hüküm giymiş olma değişkenleri Ki-kare analizine göre değerlendirilmiştir: Herhangi bir adli bağlantının (tutuklanma veya hüküm giyme şeklinde) olup olmaması koşulu ile suç tipi arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, suç tipi ile daha önce herhangi bir adli bağlantı olup olmaması koşulları (adli bağlantı yok; tutukluluk veya hüküm var; hem tutukluluk hem de hüküm var şeklinde) Ki-kare analizi ile incelenmiş ve anlamlı bir farklılık ortaya konmuştur [$X^2(3)=17.41, p<.01$]. Buna göre, daha önce hiçbir adli bağlantısı bulunmayan 25 kişinin 13'ü (% 52) cinsel suç, 8'i (% 32) öldürme/yaralama ve 4'ü (% 16) hırsızlık suçu grubundandır. Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 46.2'si (n=18), cinsel suç işlemiş olanların % 30'u (n=12) ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 77.1'inin (n=27) daha önceden hem hükmü hem de tutukluluğu olmuştur.

Suç tipleri, daha önce herhangi bir adli bağlantının bulunup bulunmaması noktasında ayrıntılı olarak analize alındığında yukarıda belirtilen farklılıklar içinde cinsel suç işlemiş olanlarla diğerleri arasında [$X^2(2)=10.02, p<.01$] ve hırsızlık suçu işlemiş olanlarla diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır [$X^2(4)=17.41, p<.01$]. Buna göre cinsel suç işlemiş olanlarda daha önce herhangi bir adli bağlantının bulunma oranı (% 32.5, n=13) diğer iki gruptan daha düşükken, hırsızlık suçu grubunun daha önceden adli bağlantı bulunma oranı (%88.5, n=27) daha yüksektir.

Daha önce herhangi bir nedenle tutuklandığını söyleyen 78 kişinin 26'sı (% 33.3) öldürme/yaralama, 21'i (% 26.9) cinsel suç ve 31'i (% 39.7) hırsızlık suçu işlemiştir. Daha önce tutuklanmadığını bildiren kişilerin % 51.4 (n=19) cinsel suç grubundandır [$X^2(2)=11.35, p<.01$].

Ayrıntılı incelemede öldürme/yaralama suçu ve daha önce tutuklanıp tutuklanmama durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>.05$). Öte yandan, daha önce tutuklandığını söyleyen 78 kişinin % 26.9'u (n=21) cinsel suç grubundandır [$X^2(1)=6.60, p<.05$]. Yine hırsızlık suçu işlemiş olan 35 kişinin % 88.6'sı (n=31) daha önce tutuklandığını bildirmiştir [$X^2(1)=9.92, p<.01$].

Hayat boyu kaç tane tutukluluğu olduğunu hatırlayamayıp "çok sayıda" olduğunu bildirme ile suç tipleri arasındaki ilişki Ki-kare analizi ile incelenmiş ve anlamlı bir sonuca ulaşılmıştır [$X^2(1)=9.35, p<.01$]. Buna göre, çok sayıda tutukluluğu olduğunu söyleyenlerin % 61.5'i (n=16) hırsızlık, % 19.2'si (n=5) cinsel suç ve % 19.2'si (n=5) öldürme/yaralama tipinde suç işlemiştir. Ayrıntılı incelemede öldürme/yaralama ve cinsel suç için anlamlı bir sonuç çıkmazken, çok sayıda tutukluluğu olanların % 61.5'inin (n=16) hırsızlık suçu grubundan olduğu görülmüştür [$X^2(1)=9.29, p<.01$].

Çok sayıda tutuklanma ile tekrar suç değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>.05$)

4.3.1. Tek suç/tekrar suç gruplarına ait demografik bulgular

Tek suç işleyen grubun % 68.6'sı (n=24), tekrar suç işleyenlerin % 58.1'i (n=36) doğdukları yerleşim biriminin köy veya kasaba olduğunu söylemektedirler. Kişilerin doğdukları yerleşim birimlerinin niteliği gruplar arası dağılımda anlamlı bir fark yaratmamıştır ($p>.05$). Ayrıca tek suç işleyenlerin % 40.9'u (n=18) ve tekrar suç işleyenlerin % 50'si (n=35) 18 yaşından önce; tek suç işleyenlerin % 58.1'i (n=25) ve tekrar suç işleyenlerin % 56.5'i (n=39) 18 yaşından sonra yaşadıkları yerde değişiklik yaptıklarını bildirmektedirler. Suç tekrarı grupları 18 yaş öncesinde ve 18 yaş sonrasında yaşadıkları yerleri değiştirme durumuna göre anlamlı derecede farklı bir dağılım göstermemiştir ($p>.05$).

Tablo 77. Suç tekrarı gruplarının yaşadıkları yeri değiştirme nedenleri

Suç tekrarı Yer değiştirme sebepleri	Tek suç		Tekrar Suç	
	n	%	n	%
İş bulma	15	53.6	21	50.0
Tayin	3	10.7	0	0
Mesleki	2	7.2	2	4.7
Hasım	1	3.6	3	7.2
Eğitim	2	7.2	1	2.4
Yaşa dışı iş	0	0	6	14.3
Akraba yanı	0	0	2	4.7
Ailevi	2	7.2	1	2.4
Diğer	3	10.7	6	14.3
Toplam	28	100.0	42	100.0

Suç tekrarı durumuna göre grupların kardeş sayısı, çocukluk döneminde ailede bulunan kişi sayısı, 18 yaş öncesi ve sonrası kaç değişik yerde ikamet ettikleri, çocukluk döneminde kaç yaşından itibaren bir işte çalıştıkları, anne-babaları boşandığı zamanki yaşları, ilk kez aileden ayrı geçirdikleri dönemdeki yaşları ve ilk evlilik yaşları ortalamalarına dair bulgular Tablo 78’de sunulmaktadır.

Tablo 78. Suç tekrarı durumuna göre katılımcıların kardeş sayısı, ailedeki birey sayısı, göç durumu, çocuk işçiliği, ailede boşanma, aileden ayrılık ve ilk evlilik yaşi ortalamaları

Suç tipi Değişkenler	Tek suç			Tekrar Suç		
	M	ss	N	M	ss	N
Kardeş sayısı	5.14	2.08	44	4.74	2.23	68
Ailedeki kişi sayısı	7.16	1.69	44	6.86	2.34	69
18 yaş öncesi göç	0.68	1.31	43	0.90	1.26	69
18 yaş sonrası göç	0.98	1.07	43	1.43	2.24	68
İlk çalışma yaşi	13.12	3.37	45	12.46	3.17	56
Boşanmadaki yaş	4.70	2.33	5	5.32	5.41	16
İlk ayrılık yaşi	13.57	2.99	14	13.57	3.10	51
Evlilik yaşi	22.14	3.65	31	22.45	4.99	44

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Mann-Whitney U testi Tablo 78’deki değişkenler ele alındığında suç tekrarı grupları arasında ortalamalar açısından anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir ($p > .05$). Bağımsız örneklemlili t-testi de anlamlı bir sonuca işaret etmemiştir ($p > .05$).

Tek suç işleyenlerin % 48.8'i (n=20), tekrar suç işleyenlerin % 39.3'ü (n=24) en az bir defa sınıfta kaldıklarını bildirmektedirler. Tek suç işleyenlerin % 13.2'si (n=5) ve tekrar suç işleyenlerin % 18.1'i (n=11) okul başarılarının orta seviyenin altında olduğunu bildirmektedir. Suç tekrarı gruplarının eğitim durumlarına göre dağılımları Tablo 79'da gösterildiği gibidir.

Tablo 79. Suç tekrarı gruplarının eğitim seviyeleri

Suç Tekrarı	Tek Suç		Tekrar Suç	
	Eğitim seviyesi	n	%	n
Okuryazar değil	3	6.7	6	8.6
Okur-yazar	1	2.2	0	0
İlkokul terk	6	13.3	11	15.7
İlkokul mezunu	20	44.4	29	41.4
Ortaokul terk	5	11.1	15	21.4
Ortaokul mezunu	5	11.1	6	8.6
Lise terk	3	6.7	0	0
Lise mezunu	2	4.5	3	4.3
Toplam	45	100.0	70	100.0

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Suç tekrarı gruplarının eğitim seviyesi, eğitim hayatları boyunca sınıfta kalıp kalmama ve okul başarılarını değerlendirme durumuna göre dağılımlarında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>.05$). Grupların, eğitim hayatlarının herhangi bir döneminde okulu terk etme koşulu tekrar suç grupları arasında anlamlı bir dağılıma sebep olmamıştır ($p>.05$).

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: T-testinde varyans eşit kabul edilmediğinde okul başarısını değerlendirme derecesi gruplar arasında farklılığa sebep olmuştur ($p<.05$). Daha önce herhangi bir adli bağlantısı bulunmayan grubun ortalaması 3.59 (ss=0.85) iken ikinci grubun ortalaması 3.14'tür (ss=1.08). (Rakam yükseldikçe başarı oranı artmaktadır). Grupların, eğitim hayatlarının herhangi bir döneminde okulu terk etme koşulu tekrar suç grupları arasında anlamlı bir dağılıma sebep olmamıştır ($p>.05$).

Suç tipi grubu analizleri: Eğitim hayatları boyunca okulu terk etme koşulu suç tipi grupları arasında neredeyse anlamlı bir farklılığa yol açmıştır ($p=.58$). Buna göre okulu terk ettiğini bildiren kişilerin %45'i (n=18) cinsel suç, %35'i (n=14) hırsızlık ve %20'si (n=8) öldürme/yaralama suç grubundandır. Ayrıntılı incelemede bu değişken ile cinsel suç ve hırsızlık suç grupları için anlamlı sonuca ulaşılamazken ($p>.05$) öldürme/yaralama grubu diğer iki gruptan okulu terk etme oranının azlığı ile ayrılmıştır ($p<.05$).

Suç tekrarı gruplarının ceza infaz kurumu öncesi ve şimdiki medeni durumları Tablo 80'de gösterildiği şekildedir.

Tablo 80. Suç tekrarı gruplarının ceza infaz kurumu öncesi ve şimdiki medeni durumları

Suç tekrarı	Tek suç				Tekrar Suç			
	Önceki		Şimdiki		Önceki		Şimdiki	
Medeni Hal	n	%	N	%	n	%	n	%
Evlenmemiş	20	43.5	17	37.8	28	40.0	27	39.1
Boşanmış	2	4.3	8	17.8	11	15.7	20	29.0
Evli	23	50.0	19	42.2	28	40.0	20	29.0
Eş vefat	1	2.2	1	2.2	3	4.3	2	2.9
Toplam	46	100.0	45	100.0	70	100.0	69	100.0

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Suç tekrarı gruplarının hüküm giymeden önceki ve sonraki medeni durumları değerlendirildiğinde her iki durumun ayrı ayrı grup dağılımı üzerinde bir farklılık yaratmadığı gözlenmektedir ($p>.05$). Gruplar, çocuk sahibi olma durumuna göre de farklılaşmamaktadırlar ($p>.05$).

Tek suç işlemiş olanların % 50'si ($n=23$), tekrar suç işlemiş olanların % 44.3'ü ($n=31$) çocuk sahibi olduklarını bildirmektedirler. Tek suç işlemiş olanların ortalama çocuk sayısı 2.70 ($ss=1.94$), çocuklarının ortalama yaşı 12.53 ($ss=6.94$); tekrar suç işlemiş olanların ortalama çocuk sayısı 1.86 ($ss=1.02$) ve çocuklarının ortalama yaşı 11.03'tür ($ss=6.36$).

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Mann-Whitney U testi'ne göre grupların çocuk sayısı ve yaş ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>.05$). T-Testi'ne göre gruplar arasında çocuk sayısı konusunda anlamlı bir fark gözlenmektedir ($p<.05$), ancak çocukların yaş ortalaması için anlamlı bir fark yoktur ($p>.05$).

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Daha önce hiçbir adli bağlantısı olmayan grubun çocuk sayısı ortalama 3.00 ($ss=2.23$) iken ikinci grubun ortalaması 1.89'dir ($ss=1.03$). T- test'i bu değişken için anlamlı sonuç vermiştir ($p<.05$).

Suç tekrarı gruplarının genelde ve ceza infaz kurumuna girmeden önceki son yılda iş sahibi olma durumları Tablo 81'de gösterildiği gibidir.

Tablo 81. Suç tekrarı gruplarının genelde ve ceza infaz kurumuna girmeden önceki son yılda iş sahibi olma durumları

Suç	Tek suç	Tekrar suç
-----	---------	------------

İş	Var		Yok		N	Var		Yok		N
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Genelde	45	100.0	0	0.0	45	57	83.8	11	16.2	68
Son yıl	39	86.7	6	13.3	45	47	69.1	21	30.9	68

Suç tekrarı gruplarının genel olarak ve son bir yıl içinde düzenli bir işe sahip olmalarına göre dağılımları Tablo 82’de gösterildiği gibidir.

Tablo 82. Suç tekrarı gruplarının genel olarak ve son bir yıl içinde düzenli bir işe sahip olmaları

Suç tekrarı	Tek suç					Tekrar suç				
	Var		Yok		N	Var		Yok		N
Düzenli İş	n	%	n	%		n	%	n	%	
Genelde	31	68.9	14	31.1	45	39	63.9	22	36.1	61
Son yıl	31	77.5	9	22.5	40	37	69.8	16	30.2	53

Suç gruplarının genel olarak ve son 1 yıl içinde yaptıkları işlerin kanuni olup olmadığına dair bulgular Tablo 83’te gösterildiği gibidir.

Tablo 83. Suç gruplarının genel olarak ve son 1 yıl içinde yaptıkları işlerin kanuni olup olmadığı

Suç tekrarı	Tek suç					Tekrar suç				
	Kanuni		Kanuni değil		N	Kanuni		Kanuni değil		N
Oluş	n	%	n	%		n	%	n	%	
Genelde	36	83.7	7	16.3	43	24	38.7	38	61.3	62
Son yıl	32	80.0	8	20.0	40	20	33.9	39	66.1	59

Tek suç işlemiş olan grubun % 21.2’si (n=7); tekrar suç işlemiş olan grubun % 15.7’si (n=8) genel ekonomik durumunu orta seviyenin altında, ceza infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıl içindeki ekonomik durumlarını ise ilk grup % 25.0 (n=11) ve ikinci grup % 24.2 (n=16) olmak üzere orta seviyenin altında şeklinde değerlendirmiştir. Ayrıca tek suç işlemiş olan grubun % 68.3’ü (n=28), tekrar suç işlemiş olan grubun da % 75’i (n=45) herhangi bir sosyal güvencesi olmadığını bildirmektedirler.

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Suç tekrarı grupları, sosyal güvenceye sahip olma noktasında anlamlı bir dağılım göstermemektedirler ($p>.05$).

Hem genel ekonomik durumun değerlendirilmesi hem de ceza infaz kurumuna girmeden önce son 1 yıl içindeki ekonomik durumun değerlendirilme biçimleri, suç tekrarı grupları dağılımında neredeyse/anlamlı bir farklılık yaratmıştır [$X^2(2)=5.79, p=.055$]; [$X^2(2)=7.01, p<.05$]. Buna göre, genel ekonomik durumunu iyi/çok iyi olarak değerlendiren 31 kişinin % 74.4'ü ($n=24$) tekrar suç grubuna, son 1 yıldaki ekonomik durumunu iyi/çok iyi olarak değerlendiren 40 kişinin % 75'i ($n=30$) tekrar suç grubuna aittir.

Hayat boyu iş sahibi olma durumunun suç tekrarı gruplarının dağılımı üzerindeki etkisi Ki-kare analizine göre anlamlı çıkmıştır [$X^2(1)=8.06, p<.01$]. Buna göre son hüküm giymeden önceki zamanlarda çalışmadığını söyleyen 11 kişinin tamamı tekrar suç işleyen gruba aittir. Ancak gruplar hayat boyu yaptıkları işlerin düzenliliği noktasında bir farklılaşma göstermemişlerdir ($p>.05$). Gruplar hayat boyu yaptıkları işlerin kanuni olup olmadığı noktasında ise anlamlı olarak farklılaşmaktadırlar [$X^2(1)=21.00, p=.000$]. Buna göre hayat boyu yaptıkları işlerin tamamının veya bir kısmının kanun dışı olduğunu söyleyenlerin % 84.4'ü ($n=38$) tekrar suç işleyenler grubuna dâhildir.

Ceza infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıl içinde iş sahibi olma durumunun suç tekrarı gruplarının dağılımı üzerindeki etkisi Ki-Kare analizine göre anlamlı çıkmıştır [$X^2(1)=4.58, p<.05$]. Buna göre ceza infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıl içinde çalışmadığını söyleyenlerin % 77.8'i ($n=21$) tekrar suç işleyen gruba aittir. Ancak gruplar ceza infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıl içinde yaptıkları işlerin düzenliliği noktasında bir farklılaşma göstermemişlerdir ($p>.05$). Gruplar ceza infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıl içinde yaptıkları işlerin kanuni olup olmadığı noktasında anlamlı olarak farklılaşmaktadırlar [$X^2(1)=20.31, p=.000$]. Buna göre ceza infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıl içinde yaptıkları işlerin tamamının veya bir kısmının kanun dışı olduğunu söyleyenlerin % 83'ü ($n=39$) tekrar suç işleyenler grubuna dâhildir.

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Ceza infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıl içinde iş sahibi olup olmama ve daha önce herhangi bir adli bağlantının olup olmaması koşulları arasında neredeyse anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışmadığını söyleyen 27 kişinin 25'i (% 92.6) önceden adli bağlantısı olan gruba aittir [$X^2(1)=4.25, p=.058$]. Genel olarak yapılan işlerin kanun dışı olduğunu bildirme ile önceden herhangi bir adli bağlantısı olma durumu arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur [$X^2(1)=12.37, p=.000$]. Zaman zaman veya her zaman kanun dışı işlerle geçindiğini bildirenlerin % 93.3'ü ($n=42$) önceden adli bağı olan gruptandır. Son yıl içinde yaptığı işlerin tamamının veya bir kısmının kanun dışı olduğunu söyleyen 47 kişinin 43'ü (% 91.5) önceden adli bağlantısı olan gruptandır [$X^2(1)=10.44, p<.01$].

Suç tipine göre yapılan analizler: Katılımcıların infaz kurumuna girmeden önce yaptıkları işlerin kanuni olup olmaması noktasında yapılan Ki-kare analizi anlamlı bir ilişkiye işaret etmiştir [$X^2(1)=7.03, p<.05$].

Buna göre yaptıkları işlerin kısmen veya tamamen yasa dışı olduğunu bildirenlerin % 43.5'i (n=20) hırsızlık, % 30.4'ü (n=14) öldürme/yaralama ve % 26.1'i (n=12) cinsel suç grubundandır. Aynı şekilde infaz kurumuna girmeden önceki son 1 yıl içinde yapılan işlerin kanuni olmadığını söyleyenlerin % 50'si (n=24) hırsızlık, % 25'i (n=12) cinsel suç ve % 25'i (n=12) öldürme/yaralama grubundandır.

Gruplar tek tek incelendiğinde hırsızlık suçu grubunun % 62.5'i (n=20) genel olarak yaptıkları işlerin kanun dışı olduğunu bildirmiştir [$X^2(1)=6.81, p<.05$]. Öldürme/yaralama tipi suç işleyenlerin % 34.3'ü (n=12) son yılda yaptıkları işlerin kanun dışı olduğunu bildirmiştir [$X^2(1)=4.05, p=0.059$]. Yine hırsızlık suçu işlemiş olan grubun % 75'i (n=24) son yılda yaptıkları işlerin kanun dışı olduğunu bildirmiştir [$X^2(1)=13.74, p=.000$].

Suç tekrarı gruplarının ceza infaz kurumuna girmeden önce geçimini sağlayan kişilere göre dağılımları Tablo 84'te görüldüğü gibidir.

Tablo 84. Suç tekrarı gruplarının ceza infaz kurumuna girmeden önce geçimini sağlayan kişilere göre dağılımları

Suç tekrarı Kişiler	Tek suç		Tekrar suç	
	n	%	n	%
Sadece kendisi	21	50.0	29	45.3
Kendisi, eşi çocuğu	6	14.3	6	9.4
Kendisi ve ailesi	14	33.3	15	23.4
Sadece ailesi	0	0	14	21.9
Devlet	1	2.4	0	0
Toplam	42	100.0	64	100.0

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Suç tekrarı gruplarının ceza infaz kurumuna girmeden önce geçimini sağlayan kişilere göre dağılımlarına bakıldığında Ki-kare analizi neticesinde dağılımda anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir [$X^2(1)=8.36, p<.05$]. Geçimini sadece ailenin ve devletin sağladığı kişilerin % 93.3'ü (n=14) tekrar suç grubundandır.

Ceza infaz kurumuna girmeden önce tek suç işleyenlerin %97.6'sı (n=41), tekrar suç işleyenlerin %94.1'i (n=60) evde yaşadıklarını bildirirken tek suç grubunda sokak ve/ya inşaatta kaldığını bildiren kimse olmamasına karşılık tekrar suç işlemiş olan grupta bu oran %6.4 (n=4) olarak belirlenmiştir.

Suç tekrarı gruplarının çocukluk dönemi aile tiplerine göre dağılımı Tablo 85'te görüldüğü gibidir.

Tablo 85. Suç tekrarı gruplarının çocukluk dönemi aile tiplerine göre dağılımı

Suç tekrarı	Tek suç	Tekrar suç
-------------	---------	------------

Aile Tipi	n	%	n	%
Çekirdek	37	82.2	57	81.4
Geniş	8	17.8	13	18.6
Toplam	45	100.0	70	100.0

Suç tekrarı gruplarının çocukluk döneminde aile yapılarına göre dağılımları Tablo 86’da görüldüğü gibidir.

Tablo 86. Suç tekrarı gruplarının çocukluk döneminde aile yapılarına göre dağılımları

Suç tekrarı	Tek suç		Tekrar suç	
Aile Yapısı	n	%	n	%
Parçalanmış (boşanma/ayrılık)	7	15.2	18	25.7
Parçalanmış (ölüm)	7	15.2	7	10.0
Bütün	32	69.6	45	64.3
Toplam	46	100.0	70	100.0

Bu bilgilere göre tek suç işlemiş olan grubun % 30.4’ü (n=14), tekrar suç işlemiş olan grubun % 35.7’si (n=25) parçalanmış ailelerden gelmektedir.

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Ailelerin parçalanmış/bütün aile veya çekirdek/geniş aile olması, ailede boşanma olup olmaması durumları suç tekrarı grupları üzerinde anlamlı bir dağılıma sebep olmamıştır (p>.05).

Suç tekrarı gruplarının 18 yaşından önce ailelerinde bakıma muhtaç bir bireyin olup olmadığına (bakım), aileden ayrı geçirdikleri bir dönem olup olmadığına (ayrılık), herhangi bir yetiştirme yurdu, bakımevi vs.(kurum) gibi yerlerde kalma durumunda bulunup bulunmadıklarına, bir işte çalışıp çalışmadıklarına (iş), aileleri zor durumda kalacak olursa destek alıp alamayacaklarına (destek) dair görüşleri Tablo 87’de görülmektedir.

Tablo 87. Suç tekrarı gruplarının ailede bakıma muhtaç birey, ayrılık, kurumda kalma, çocuk işçiliği, yakın desteği değişkenlerine göre dağılımları

Suç tekrarı	Tek suç				Tekrar suç					
	Var		Yok		N	Var		Yok		N
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Bakım	16	34.8	30	65.2	46	20	29.4	48	70.6	68
Ayrılık	15	32.6	31	67.4	46	50	71.4	20	28.6	70
Kurum	3	6.7	42	93.3	45	3	4.3	66	95.7	69
İş	44	95.7	2	4.3	46	58	85.3	10	14.7	68
Destek	32	71.1	13	28.9	45	50	73.5	18	26.5	68

Tek suç işlemiş olan grubun % 40'ı (n=16) ve tekrar suç işlemiş olan grubun % 41.5'i (n=22) 18 yaş öncesinde bir işte çalışırken kendilerini gözetilen bir yetişkinin olmadığını bildirmişlerdir.

Suç/tekrar suç grubu analizleri: 18 yaş öncesinde herhangi bir kurumda kalma, çocukluk döneminde bir işte çalışma, bu işte çalışırken bir yetişkin tarafından gözetilme, ailede bakıma muhtaç bir kimsenin olup olmaması, bu bireyin kim olduğu, çocukluk döneminde zor durumda kalınacak olsa aileye destek olacak birilerinin bulunup bulunmaması şeklindeki koşullar dağılımda anlamlı bir farklılık yaratmamıştır ($p>.05$). Öte yandan Ki-kare analizi, 18 yaş öncesinde evden ayrı geçirilen bir dönemin olup olmamasının gruplar arasındaki dağılımı anlamlı şekilde etkilediğini göstermektedir [$X^2(1)=16.98, p=.000$]. Buna göre, böyle bir ayrılık dönemi yaşadığını bildiren 65 kişinin 50'si (% 76.9) tekrar suç grubuna aittir.

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: 18 yaşından önce evden ayrı geçirilen bir dönemin olduğunu söyleyen 64 kişinin 58'i (% 90.6) önceden adli bağlantısı olan gruba aittir [$X^2(1):13.43, p=.000$].

Tek suç işlemiş grubun % 82.2'si (n=37) ve tekrar suç işlemiş grubun % 72.1 (n=49) askerlik yaptığını, sırasıyla % 43.2'si (n=16) ve % 60.9'u (n=28) bu esnada ceza almasını gerektirecek bir davranışta bulunduğunu bildirmişlerdir.

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Askerlik yapıp yapmama ve askerlik esnasında kuralları bozacak bir davranışta bulunup bulunmama durumu gruplar arasında anlamlı bir fark yaratmamaktadır ($p>.05; p>.05$).

Ayrıca tek suç işleyen grubun % 23.7'si (n=9) ve tekrar suç işlemiş olan grubun % 44.8'i (n=26) ceza infaz kurumuna girdikten sonra dini inançlarında artış olduğunu, ilk grubun % 71.1'i (n=27) ve ikinci grubun da

% 50'si (n=29) inançlarında bir değişiklik olmadığını bildirmişlerdir. Ceza infaz kurumuna girdikten sonra dini inancında herhangi bir değişiklik olup olmaması değişkeni gruplar arası dağılımda neredeyse anlamlı bir farklılık yaratmaktadır [$X^2(1)=4.18, p=.057$]. Buna göre dini inancında değişiklik olduğunu söyleyen 40 kişinin 29'u (% 72.5) tekrar suç grubuna dâhildir. Belirtilen değişim inancın artması yönündedir.

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Askerlik esnasında kuralları bozacak türde bir davranış içine girme durumu gruplar arasında anlamlı bir farklılığa sebep olmuştur. Buna göre askerde suç işlemiş olan 44 kişinin 40'ı (%90.9) daha önce adli bağlantısı olan gruptandır [$X^2(1):12.05, p<.01$].

İnfaz kurumuna girdikten sonra dini inancında değişiklik olduğunu söyleyen 56 kişinin % 69.6'sı (n=39) daha önce adli bağlantısı olan gruptandır (p<.01). İnancının arttığını bildiren 35 kişinin % 94.3'ü (n=33) yine adli bağlantısı olan gruba dâhildir.

4.3.2. Suç tekrarı gruplarının aileleri ve yakın çevrelerine ilişkin bulgular

Suç tekrarı gruplarının ebeveynlerinin eğitim seviyesine göre dağılımları Tablo 88'de gösterildiği gibidir.

Tablo 88. Suç tekrarı gruplarının ebeveynlerinin eğitim seviyelerine göre dağılımları

Suç tekrarı	Tek suç				Tekrar suç			
	Baba		Anne		Baba		Anne	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Okuryazar değil	8	18.5	29	67.4	8	12.9	30	45.5

Okuryazar	10	23.3	3	7.0	11	17.8	5	7.6
İlkokul terk	3	6.9	2	4.7	2	3.2	4	6.0
İlkokul mezun	14	32.5	8	18.6	33	53.3	18	27.3
Ortaokul terk	2	4.7	0	0	0	0	2	3.0
Ortaokul mezun	4	9.4	0	0	1	1.6	5	7.6
Lise terk	0	0	0	0	2	3.2	2	3.0
Lise mezun	2	4.7	1	2.3	3	4.8	0	0
Üniversite terk	0	0	0	0	1	1.6	0	0
Üniversite mezun	0	0	0	0	1	1.6	0	0
Toplam	43	100.0	43	100.0	62	100	66	100.0

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Baba ve annelerinin eğitim durumları kategorik olarak ele alındığında, suç tekrarı grupları arasında dağılımda anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($p>.05$; $p>.05$).

Suç tekrarı gruplarının ebeveynlerinin hayatta olup olmamalarına ilişkin bulgular Tablo 89'da gösterildiği gibidir.

Tablo 89. Suç tekrarı gruplarının ebeveynlerinin hayatta olup olmamaları

Suç tekrarı	Tek suç					Tekrar suç				
	Hayatta		Vefat etmiş		N	Hayatta		Vefat etmiş		N
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Baba	29	64.4	16	35.6	45	39	56.5	30	43.5	69
Anne	41	91.1	4	8.9	45	57	81.4	13	18.6	70

Tek suç işleyen grubun babalarını kaybetme yaş ortalamaları 20.87 ($ss=10.20$), annelerini kaybetme yaş ortalamaları 24.37'dir ($ss=13.07$). Tekrar suç işlemiş olanların babalarını kaybetme yaş ortalamaları 22.08 ($ss=10.28$), annelerini kaybetme yaş ortalamaları 30.29'dur ($ss=14.99$).

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Mann-Whitney U test ve T-testi katılımcıların babalarını ve annelerini kaybetme yaş ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir ($p>.05$; $p>.05$). Tek suç işlemiş olan grubun % 47.1'i ($n=8$), tekrar suç işlemiş olanların % 34.5'i ($n=10$) ebeveynlerinden birini 18 yaşından önce kaybetmiştir. Suç tekrarı gruplarının dağılımları anne ve babalarının şuan hayatta olup olmamaları koşuluna göre farklılaşmamaktadır ($p>.05$; $p>.05$). Aynı şekilde ebeveyn kaybının 18 yaş öncesinde olup olmaması durumu da farklılık yaratmamaktadır ($p>.05$; $p>.05$).

Suç tekrarı gruplarının ebeveynlerinin düzenli iş sahibi olma durumlarına ilişkin veriler Tablo 90'da gösterildiği gibidir.

Tablo 90. Suç tekrarı gruplarının ebeveynlerinin düzenli iş sahibi olma durumları

Suç tekrarı	Tek suç					Tekrar suç				
	Var		Yok		N	Var		Yok		N
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Baba	27	62.8	16	37.2	43	55	82.1	12	17.9	67
Anne	1	2.8	35	97.2	36	9	13.4	58	86.6	67

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Suç tekrarı gruplarının annelerinin genel olarak düzenli bir işe sahip olup olmaması dağılımında anlamlı bir değişiklik yaratmazken ($p>.05$), bu koşul babalar için değerlendirdiğinde anlamlı bir farklılık ortaya çıkmaktadır [$X^2(1)=5.14, p<.05$].

Suç tekrarı gruplarının aile üyeleri ve akrabaları ile ilişkilerini değerlendirmelerine ilişkin bulgular Tablo 91, 92, 93 ve 94'te gösterildiği şekildedir.

Tablo 91. Suç tekrarı gruplarının anneleriyle ilişkilerini nasıl tanımladıkları

Suç tekrarı	Tek suç		Tekrar Suç	
	n	%	n	%
İlişki kalitesi				
Çok kötü	1	2.2	1	1.5
Kötü	3	6.7	1	1.5
Orta	6	13.3	6	9.0
İyi	13	28.9	20	30.0
Çok iyi	22	48.9	39	58.0
Toplam	45	100.0	67	100.0

Suç tekrarı gruplarının anneleriyle ilişkilerini tanımlayış biçimleri gruplar küçük olduğu için hesaplanamamıştır.

Tablo 92. Suç tekrarı gruplarının babaları ile ilişkilerini nasıl tanımladıkları

Suç tekrarı	Tek suç		Tekrar Suç	
	n	%	n	%
İlişki kalitesi				
Çok kötü	2	4.9	5	7.5
Kötü	2	4.9	7	10.4
Orta	10	24.4	14	20.9
İyi	14	34.1	20	29.9
Çok iyi	13	31.7	21	31.3

Toplam	41	100.0	67	100.0
--------	----	-------	----	-------

Suç tekrarı gruplarının babalarıyla ilişkilerini tanımlayış biçimleri gruplar arası dağılımda anlamlı bir farklılığa yol açmamıştır ($p>.05$)

Tablo 93. Suç tekrarı gruplarının kardeşleri ile ilişkilerini nasıl tanımladıkları

Suç tekrarı	Tek suç		Tekrar Suç	
	İlişki kalitesi	N	%	n
Çok kötü	1	2.3	3	4.5
Kötü	3	6.8	4	6.1
Orta	6	13.6	10	15.2
İyi	20	45.5	29	43.9
Çok iyi	14	31.8	20	30.3
Toplam	44	100.0	66	100.0

Suç tekrarı gruplarının kardeşleriyle ilişkilerini tanımlayış biçimleri gruplar küçük olduğu için hesaplanamamıştır.

Tablo 94. Suç tekrarı gruplarının akrabaları ile ilişkilerini nasıl tanımladıkları

Suç tekrarı	Tek suç		Tekrar Suç	
	İlişki kalitesi	n	%	n
Çok kötü	4	10.5	8	13.8
Kötü	3	8.1	9	15.5
Orta	4	10.5	10	17.2
İyi	20	52.5	18	31.0
Çok iyi	7	18.4	13	22.5
Toplam	38	100.0	58	100.0

Suç tekrarı gruplarının akrabalarıyla ilişkilerini tanımlayış biçimleri gruplar arası dağılımda anlamlı bir farklılığa yol açmamıştır ($p>.05$).

Tek suç işlemiş olanların % 55.8'i (n=24), tekrar suç işlemiş olanların % 73.4'ü (n=47) 18 yaş öncesinde ailelerinde sorun yaşadıkları birisi olup olmadığı sorusuna evet yanıtını vermişlerdir. Bu koşul gruplar arasında fark yaratmamıştır ($p>.05$).

Suç tekrarı gruplarının 18 yaş öncesinde ailelerinde sorun yaşadıkları kişilere göre dağılımları Tablo 95'te görüldüğü gibidir.

Tablo 95. Suç tekrarı gruplarının 18 yaş öncesinde sorun yaşadıkları kişiler

Suç tekrarı	Tek suç		Tekrar Suç	
	n	%	n	%
Hiç kimse	19	44.2	17	26.6
Anne	1	2.3	1	1.4
Baba	7	16.3	17	26.6
Kardeş	15	34.9	25	38.4
Akraba/yakın	1	2.3	3	4.2
Arkadaş	0	0	1	1.4
Diğer	0	0	1	1.4
Toplam cevap sayısı	43	100.0	65	100.0

Suç tekrarı grubu analizleri: Suç tekrarı grupları 18 yaş öncesinde aile üyelerinden biriyle sorun yaşayıp yaşamama ve sorun yaşadıkları kişinin kim olduğuyla ilgili olarak anlamlı bir dağılım göstermemektedirler ($p>.05$).

Tek suç işlemiş olan grubun % 26.7'si (n=12) ve tekrar suç işlemiş olan grubun % 28.6'sı (n=20) ailelerinde psikolojik sıkıntısı olan birilerinin olduğunu bildirmiştir. Ailede psikolojik rahatsızlığı bulunan birinin olup olmaması durumuna göre gruplar ne tek/tekrar suç ne de önceki adli bağlantı noktasında farklılaşma göstermişlerdir ($p>.05$).

Suç tipi grubu analizleri: Ailede psikolojik rahatsızlığı olan birinin varlığı koşulu gruplar arasında anlamlı bir farklılığa sebep olmuştur [$X^2(1)=9.63, p<.01$]. Buna göre ailesinde psikolojik rahatsızlığı olan birinin bulunduğunu söyleyen 32 kişinin 18'i (% 56.3) öldürme/yaralama, 9'u (% 28.1) cinsel suç ve 5'i (% 15.6) hırsızlık suçu grubundandır.

Gruplar ayrıntılı olarak incelendiğinde öldürme/yaralama tipinde suç işlemiş olanların % 45'inin (n=18) ailelerinde psikolojik problemi olan birinin bulunduğunu söylediği [$X^2(1)=9.00, p<.01$]; hırsızlık suçu işlemiş olan grubun ise ancak % 14.3'ünün (n=6) bu soruya evet yanıtı verdiği gözlenmiştir [$X^2(1)=4.59, p<.05$].

Ailede psikolojik problemi olan birinin bulunup bulunmaması ve son suçun cinsel suç olup olmaması koşulu arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>.05$).

Ebeveynlerinden herhangi birinde psikolojik sıkıntı olduğunu bildirenlerin %58.3'ü ($n=7$) öldürme/yaralama, %25'i ($n=3$) hırsızlık ve % 16.7'si ($n=2$) cinsel suç grubundandır. Kardeşlerinde psikolojik sıkıntı bildirenlerin %75'i ($n=6$) öldürme/yaralama, %25'i ($n=2$) cinsel suç grubundandır. Akrabalarında psikolojik sıkıntı bildirenlerin ise %50'si ($n=5$) cinsel, %40'ı ($n=4$) öldürme/yaralama ve %10'u ($n=1$) hırsızlık suçu grubundandır.

Ailede psikolojik sıkıntı bildirme noktasında önde olan öldürme/yaralama grubunda, belirtilen psikolojik sıkıntının niteliği ile ilgili oranlar sinirlilik % 52.9 ($n=9$), % 5.9 AKB ($n=1$), % 5.9 ($n=1$) travma sonrası bozukluk, % 11.8 ($n=2$) madde kullanım bozukluğu, % 5.9 ($n=1$), depresif şikâyetler %17.6 ($n=3$) diğer şikâyetler (paranoya, tuhaf konuşmalar, piromani) iken diğer iki grup için bu oranlar aynı sırayla %33.4 ($n=4$), %0 ($n=0$), % 16.7 ($n=2$), % 16.7 ($n=2$), %0 ($n=0$) ve %24.9 ($n=4$) olarak belirlenmiştir.

Suç tekrarı gruplarının ailelerinde kimlerin psikolojik sıkıntı yaşadığına göre dağılımları Tablo 96'da gösterildiği gibidir.

Tablo 96. Suç tekrarı gruplarının ailelerinde kimlerin psikolojik sıkıntı yaşadığına göre dağılımları

Suç Tekrarı	Tek suç		Tekrar Suç	
	N	%	n	%
Ebeveyn	5	41.7	7	39.0
Kardeş	3	25.0	5	27.8
Akraba	4	33.3	6	33.2
Toplam	12	100.0	18	100.0

Suç tekrarı gruplarının ailelerinde görülen suç işleme durumlarına göre dağılımları Tablo 97'de gösterildiği şekildedir.

Tablo 97. Suç tekrarı gruplarının ailelerinde ve yakın çevrelerinde görülen suç işleme durumları

Suç tekrarı	Tek suç				Tekrar suç					
	Var		Yok		Var			Yok		
	N	%	n	%	N	n	%	n	%	N
Anne	0	0	45	100	45	3	4.3	67	95.7	70
Baba	13	30.2	30	69.8	43	17	25.8	49	74.2	66

Kardeş	8	18.2	36	81.8	44	20	29.4	48	70.6	68
Akraba	20	48.8	21	51.2	41	39	62.9	23	37.1	62
Arkadaş	24	61.5	15	38.5	39	56	84.8	10	15.2	66
Eş	1	2.7	36	97.3	37	5	8.5	54	91.5	59
Çocuk	3	13.6	19	86.4	22	2	7.4	25	92.6	27

Genel olarak bakıldığında ebeveynlerden herhangi birinin suç işleme oranı tek suç işleyen grupta % 40.6 (n=13), tekrar suç işlemiş grupta % 59.4'tür (n=19). Ailede suç işlemiş birinin bulunma yüzdesi ise tek suç işlemiş olan grupta % 34.9 (n=15), tekrar suç işlemiş olan grupta % 45.6'dır (n=31).

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Babalarının, annelerinin, kardeşlerin ve akrabaların suç işleyip işlememesi koşulu suç tekrarı grupları arasındaki dağılımda anlamlı bir farklılık yaratmamıştır ($p>.05$). Dolayısı ile kişilerin ailesinde herhangi birisinin suç işleyip işlememesi koşulu dağılımda anlamlı bir etki göstermemektedir ($p>.05$). Aynı şekilde ebeveynlerden herhangi birinin suç işleyip işlememe durumu da dağılımda farklılığa sebep olmamıştır ($p>.05$). Öte yandan, kişilerin arkadaşlarının suç işleme durumu Ki-kare analizine göre dağılımda anlamlı bir farklılık yaratmaktadır [$X^2 (1)=7.34, p<.01$].

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Arkadaşları suç işleyen 80 kişinin 72'si (% 90.0) daha önce adli bağlantısı olan gruba aittir. [$X^2 (1)=19.01, p=.000$].

Suç tipi grubu analizleri: Arkadaşların suç işlemesi ve suç tipi değişkenlerinin incelenmesi de anlamlı sonuçlar vermiştir [$X^2 (1)=6.83, p<.05$]. Hırsızlık suçu işleyenlerin % 93.3'ü (n=28), öldürme/yaralama suçu işleyenlerin %70.3'ü (n=26) ve cinsel suç işleyenlerin %68.4'ü (n=26) arkadaşlarının suç işlemiş olduğunu bildirmişlerdir. Bu veri ayrıntılı olarak incelendiğinde her bir suç tipi ve arkadaşların suç işleyip işlememesi değişkenleri incelendiğinde sadece hırsızlık suçu grubu için sonuçlar anlamlı çıkmıştır [$X^2 (1)=6.80, p<.01$].

Suç tekrarı gruplarının yakın çevresinde alkol kullanma oranları ve buna bağlı sorun olup olmadığına ilişkin veriler Tablo 98 ve Tablo 99'da gösterildiği şekildedir.

Tablo 98. Tek suç grubunun yakın çevresinde alkol kullanımı ve buna bağlı sorun varlığı

Kullanım Sorun Kişiler	Alkol kullanımı				Sorunlu alkol kullanımı					
	Var		Yok		Var			Yok		
	N	%	n	%	N	n	%	n	%	N
Anne	0	0	44	100.0	44	0	0	44	100.0	44
Baba	22	50	22	50	44	9	42.9	12	57.1	21
Kardeş	17	37.8	28	62.2	45	3	17.6	14	82.4	17

Akraba	21	55.3	17	44.7	38	6	30.0	14	70.0	20
Arkadaş	33	86.8	5	13.2	38	14	42.4	19	57.6	33

Tablo 99. Tekrar suç grubunun yakın çevresinde alkol kullanımı ve buna bağlı sorun varlığı

Kullanım Sorun Kişiler	Alkol kullanımı				Sorunlu alkol kullanımı					
	Var		Yok		Var			Yok		
	N	%	n	%	N	n	%	n	%	N
Kişiler	N	%	n	%	N	n	%	n	%	N
Anne	0	0	44	100.0	44	0	0	44	100.0	44
Baba	0	0	44	100.0	44	0	0	44	100.0	44
Kardeş	1	2.3	43	97.7	44	0	0	1	100.0	45
Akraba	7	17.9	32	82.1	39	2	50.0	2	50.0	4
Arkadaş	15	37.5	25	62.5	40	8	72.7	3	27.3	11

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Suç tekrarı gruplarında annenin, babanın, kardeşlerin ve arkadaşların alkol kullanıp kullanmama durumuna göre dağılımda anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>.05$). Ancak yakın akrabalarda alkol kullanımı noktasında dağılımda anlamlı farklılık belirlenmiştir [$X^2(1)=6.81, p<.05$]. Buna göre akrabalarında alkol kullanımı olduğunu bildiren 66 kişiden 45'i (% 68.2) tekrar suç işleyen gruba aittir.

T-testi ve Mann-Whitney U testi suç tekrarı grupları ele alındığında yakın akrabaların alkol kullanma sıklığının gruplar arasında farklılaştığını göstermektedir ($p<.01; p<.01$). Tek suç işlemiş grubun ortalaması 3.50 ($ss=1.55$) iken tekrar suç işlemiş olan grubunki 2.50'dir ($ss=1.64$). Mann Whitney U test aynı zamanda yakın arkadaşların alkol kullanım sıklıkları açısından farklılaştığına işaret etmektedir ($p=.000$). Yakın arkadaşlarda alkol kullanma sıklığının ortalaması tek suç işleyen grupta 2.51 ($ss=1.29$), tekrar suç işleyen grupta 1.64 ($ss=1.13$) olarak belirlenmiştir (Rakam yükseldikçe sıklık azalmaktadır).

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Alkol kullanma sıklığı sürekli değişken olarak ele alınıp incelendiğinde yakın akrabaların alkol kullanma sıklıkları daha önce adli bağlantı olup olmaması durumuna göre

anamlı derecede farklılaşmaktadır ($p<.05$). Daha önce adli bağlantısı olmayanlarda kardeşlerin ortalaması 4.17 ($ss=1.30$), akrabaların ortalaması 3.70 ($ss=1.45$), arkadaşların ortalaması 3.11 ($ss=1.28$) iken adli bağlantısı olan grupta bu ortalamalar sırası ile 3.68 ($ss=1.58$), 2.71 ($ss=1.67$) ve 1.68 ($ss=1.09$) olarak bulunmuştur.

Suç tipi grubu analizleri: Tek yönlü varyans analizi suç tipi değişkeninin yakın arkadaşların alkol kullanma sıklığı üzerinde neredeyse anlamlı derecede farklı dağılıma sebep olduğuna işaret etmektedir ($p=.056$). Buna göre öldürme /yaralama grubunun ortalaması 2.13 ($ss=1.36$), cinsel suç grubunun ortalaması 2.21 ($ss=1.32$) ve hırsızlık suçu grubunun ortalaması 1.48 ($ss=0.93$) olarak belirlenmiştir. Aradaki farkın cinsel suç ile hırsızlık suçu gruplarından kaynaklandığı arasından geldiği görülmüştür. Buna göre cinsel suç grubu ortalaması 2.21 ($ss=1.32$) hırsızlık suçu grubu ortalaması 1.48'dir ($ss=0.9$) (ortalamalar azaldıkça kullanım sıklığı artmaktadır).

Gruplar tek tek incelendiğinde cinsel suç işleme ile yakın çevredeki kişilerin alkol kullanma sıklıklarının dağılımı noktasında anlamlı bir sonuca ulaşılamazken, öldürme/yaralama suçu işlemiş olanlarda kardeşlerin alkol kullanma sıklıkları T-test ($p=.051$) ve Mann Whitney U teste göre ($p<.05$) anlamlı derecede farklılaşmaktadır. Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların ortalaması 3.37 ($ss=1.61$), işlememiş olanları 4.01'dir ($ss=1.45$). Hırsızlık suçu işlemiş olma ise yakın arkadaşların alkol kullanım sıklıkları üzerinde dağılımı hem T-teste ($p<.05$) hem de Mann-Whitney U teste göre ($p<.01$) anlamlı biçimde etkilemektedir. Hırsızlık suçu işlemiş olanlarda ortalama 1.48 ($ss=0.93$) iken işlememiş olanlarda 2.17'dir ($ss=1.33$).

Tablo 100. Suç tekrarı gruplarının aile üyeleri ve yakın arkadaşlarında alkol kullanma sıklığı ortalamaları

Suç tekrarı	Tek suç		Tekrar suç	
	M	ss	M	ss
Baba	3.60	1.56	3.15	1.68
Anne	5.00	0	4.94	0.34
Kardeş	4.12	1.34	3.57	1.61
Akraba	3.50	1.55	2.50	1.64
Arkadaş	2.51	1.29	1.64	1.13

Genel olarak değerlendirildiğinde ebeveynde alkol kullanımı varlığı tek suç işlemiş olan grupta % 52.4 ($n=22$), tekrar suç işlemiş olan grupta ise % 65.2'dir ($n=43$). Tek suç işlemiş olan grubun ebeveynlerinde alkol kullanımı nedeniyle herhangi bir sorun yaşanması oranı % 22 ($n=9$), tekrar suç işlemiş olanlarda ise bu oran % 25'tir. Çekirdek ailede alkol kullanım oranı tek suç işlemiş olan grupta % 65.1 ($n=28$), tekrar suç işlemiş olan grupta da % 79.4'tür ($n=54$). Çekirdek ailede sorunlu kullanım oranı tek suç işlemiş olanlarda % 25.6 ($n=11$) iken tekrar suç işlemiş olanlarda % 41.8'dir ($n=28$).

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Ebeveynde alkol kullanımı nedeniyle sorun yaşanıp yaşanmadığı durumu suç tekrarı grupları üzerinde anlamlı bir dağılıma sebebiyet vermemiştir ($p > .05$). Yine çekirdek ailede, akrabalarda ve arkadaşlarda herhangi bir düzeyde alkol kullanımının soruna sebep olup olmadığı noktasında gruplar anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > .05$; $p > .05$).

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Ki-kare analizine göre arkadaşları alkol yüzünden sorun yaşayan 46 kişinin 43'ü (% 93.6) daha önceden adli bağlantısı olan gruba aittir [$X^2(1)=6.62$, $p < .05$].

Suç tipi grubu analizleri: Suç tipi grupları, yakın akrabalarında sorun yaratacak denli alkol kullananların varlığı noktasında neredeyse anlamlı derecede farklılaşma göstermektedir [$X^2(1)=5.91$, $p = .052$]. Sorun yaratacak denli alkol kullanan akrabası olduğunu söyleyen 21 kişinin 11'i (% 52.4) hırsızlık suçu, % 28.6'sı ($n=6$) cinsel suç ve % 19'u ($n=4$) öldürme/yaralama tipi suç grubundandır.

Suç grupları tek tek incelendiğinde hırsızlık suçu grubu için bu noktada anlamlı bir sonuca ulaşılmıştır [$X^2(1)=5.57$, $p < .05$]. Bu tipte suç işlemiş olanların % 55'i ($n=11$) yakın akrabalarında sorunlu alkol kullanımı bildirmiştir. Diğer iki suç grubundan farklı olarak öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 60.5'i ($n=23$) kardeşlerinde alkol kullanımı bildirmiştir [$X^2(1)=4.34$, $p < .05$].

Suç tekrarı gruplarının yakın çevresinde yasadışı madde kullanma oranları ve buna bağlı sorun olup olmadığına ilişkin veriler Tablo 100 ve Tablo 101'de gösterildiği şekildedir.

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Suç tekrarı gruplarında babanın, annenin, kardeşlerin, akrabaların, ebeveynden herhangi birinin yaşa dışı madde kullanıp kullanmama durumuna göre dağılımlarında anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir ($p > .05$). Öte yandan, arkadaşlarında [$X^2(1)=13.20$, $p = .000$] ve çekirdek ailede [$X^2(1)=9.06$, $p < .01$] yasadışı madde kullanan birisinin olup olmaması durumu dağılımda anlamlı bir farklılık görülmesine neden olmuştur. Buna göre çekirdek ailede yasa-dışı madde kullanımı olduğunu bildiren 16 kişinin 15'i (% 93.8); arkadaşlarının yasadışı madde kullandığını bildiren 62 kişinin 47'si (% 75.8) daha önce suç işlemiş olan gruba aittir.

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Ki-kare analizine göre arkadaşları madde kullanan 62 kişinin 59'u (% 95.2) daha önce adli bağlantısı olan gruba aittir. [$X^2(1)=23.20$, $p = .000$].

Suç tipi grubu analizleri: Suç tipi grupları arkadaşlarında madde kullanımı değişkenine göre anlamlı derecede farklılaşmışlardır [$X^2(1)=10.29$, $p < .01$]. Hırsızlık suçu işlemiş olanların % 78.1'i ($n=25$), cinsel suç işlemiş olanların % 62.9'u ($n=22$) ve öldürme/yaralama tipinde suç işlemiş olanların %40.5'i ($n=15$) yakın arkadaşlarında yasadışı madde kullanımı olduğunu bildirmiştir. Yakın arkadaşlarında yasadışı madde kullanımı bildiren 62 kişinin ancak % 24.2'si ($n=15$) cinsel suç grubunda iken [$X^2(1)=8.68$, $p < .01$], hırsızlık suçu grubunda bu oran % 40.3'tür ($n=25$) [$X^2(1)=6.57$, $p < .05$]. Öldürme/yaralama tipinde suç işlemiş olma ve yakın arkadaşlarında yasadışı madde kullanımı bildirme arasında anlamlı ilişki bulunmamıştır ($p > .05$). Çekirdek

ailede yasadışı madde kullanımı olduğunu bildiren 16 kişinin ancak % 12.5'i (n=2) cinsel suç grubundandır [$X^2(1)=5.75, p=0.056$].

Tablo 101. Tekrar suç grubunun yakın çevresinde madde kullanma oranları ve buna bağlı sorun varlığı

Kullanım Sorun Kişiler	Madde kullanımı				Sorunlu madde kullanımı			
	Var		Yok		Var		Yok	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Anne	1	1.5	67	98.5	1	100	0	0
Baba	5	7.6	61	92.4	2	50	2	50
Kardeş	11	16.4	56	83.6	6	54.5	5	45.5
Akraba	12	20.7	46	79.3	2	28.6	5	71.4
Arkadaş	47	73.4	17	26.6	20	50.0	20	50.0

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Anne ve babaların sorunlu madde kullanımı noktasında gruplar analiz yapılamayacak kadar küçüktür. Ebeveynlerden herhangi birinin, kardeş, akraba ve arkadaşların sorunlu madde kullanımı dağılımında anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır ($p>.05$). Çekirdek ailede madde kullanımına bağlı sorun olup olmadığı noktasında suç tekrarı grupları dağılımı anlamlı olarak değişmektedir [$X^2(1)=6.45, p<.05$]. Buna göre sorun yaşandığını bildiren 9 kişinin tamamı (% 100) tekrar suç grubuna aittir.

Suç tipi grubu analizleri: Birçok analiz grubu çalışma yapılamayacak kadar küçük olduğundan istatistiksel çalışma yapılamamıştır. Yakın arkadaşlarda sorun yaratacak denli madde kullanımı olup olmaması ile her bir suç tipi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p<.05$).

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Mann-Whitney U Testi, ebeveyn, kardeş ve akrabalar arasında madde kullanım sıklığı açısından anlamlı bir farka işaret etmemiştir ($p>.05$). Öte yandan arkadaşların madde kullanma sıklığı gruplar arasında anlamlı bir farklılığa yol açmıştır ($p=.000$). Aynı farklılık T-testi ile de ispatlanmıştır ($p=.000$). Grupların ortalamaları Tablo 102'de gösterildiği gibidir. (Rakamlar azaldıkça kullanım sıklığı artmaktadır).

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Madde kullanma sıklıkları sürekli değişken olarak ele alındığında T-testi ve Mann-Whitney U test sadece yakın arkadaşların madde kullanım sıklıkları arasında anlamlı bir farklılaşmaya işaret etmiştir ($p=.000; p=.000$).

Suç tipi grubu analizleri: Madde kullanma sıklıkları sürekli değişken olarak ele alındığında tek yönlü varyans analizi gruplar arasında anlamlı farklılığa işaret etmiştir ($p<.05$). Gruplar arası farklılık, hırsızlık suçu

ile cinsel suç işlemiş olanlar arasındadır. Cinsel suç grubunun ortalaması 3.76 (ss=1.80) ve hırsızlık suçu grubundaki 2.22 (ss=1.88) olarak tespit edilmiştir (Rakam küçüldükçe kullanım sıklığı artmaktadır).

Tablo 102. Suç tekrarı gruplarının aile üyeleri ve yakın arkadaşlarının madde kullanma sıklığı ortalamaları

Suç grubu	Tek suç		Tekrar suç	
	M	ss	M	ss
Baba	5.00	0	4.83	0.78
Anne	5.00	0	4.94	0.48
Kardeş	4.91	0.63	4.61	1.19
Akraba	4.48	1.20	4.46	1.35
Arkadaş	4.00	1.70	2.40	1.86

Katılımcıların eş ya da sevgilileri ile beraberken hayatlarında başka birilerinin olup olmaması durumu dağılımda anlamlı bir farklılık yaratmamıştır ($p>.05$).

Eş/sevgilinin suç işlemiş olma durumu da anlamlı farklılık yaratmamıştır ($p>.05$). Eşin/sevgilinin psikolojik problemi olup olmaması da gruplar arası dağılımda anlamlı farklılık yaratmamıştır ($p>.05$).

4.3.3. Suç tekrarı gruplarının travmatik yaşantılarına ilişkin bulgular

Tek suç işleyen grubun % 69.6'sı ($n=32$), tekrar suç işleyen grubun ise % 75.4'ü ($n=52$) hayatlarında en az bir defa travmatik bir olay yaşadıklarını bildirmektedirler. Görüşme esnasında araştırmacının tespitine göre ise tek suç işlemiş grubun % 33.3'ü ($n=15$); tekrar suç işlemiş grubun ise % 37.1'i ($n=26$) hayatları boyunca en az bir tane daha travmatik olay yaşamışlardır.

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Gerek kişinin kendi bildirdiği gerekse araştırmacının tespit ettiği travma sayısı ortalaması açısından Mann-Whitney-U Test ve T-testi gruplar arasında anlamlı bir farklılığa işaret etmemiştir ($p>.05$). Suç gruplarının gerek kendi bildirdikleri gerekse araştırmacının belirlediği şekilde travmatik olay geçirip geçirmeme durumları da dağılımda anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır ($p>.05$; $p>.05$).

Tek suç işleyen grubun % 18.9'u ($n=7$) ve tekrar suç işleyen grubun % 24'ü ($n=12$) askerlik döneminde silahlı çatışma içinde bulunduğunu bildirmektedir. Askerlik döneminde silahlı çatışma içinde bulunma durumu gruplar arasında anlamlı bir dağılım yaratmamıştır ($p>.05$).

Suç tekrarı gruplarının çocukluk dönemi duygusal istismar, fiziksel ve duygusal ihmal ve cinsel istismar durumlarına göre dağılımları Tablo 103'te gösterildiği gibidir.

Tablo 103. Suç tekrarı gruplarının duygusal, cinsel istismar, fiziksel ve duygusal ihmal durumları

Suç tekrarı	Tek suç					Tekrar suç				
	Var		Yok		N	Var		Yok		N
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Duygusal istismar	21	45.7	25	54.3	46	38	55.1	31	44.9	69
İhmal	27	58.7	19	41.3	46	40	58.8	28	41.2	68
Cinsel istismar	5	11.4	39	88.6	44	7	11.7	53	88.3	60

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Çocukluk çağında duygusal istismar, duygusal ve fiziksel ihmal, cinsel istismar yaşama durumları da gruplar arasındaki dağılımda anlamlı bir etkiye sahip değildir ($p>.05$). Grupların uğradıkları duygusal istismar, duygusal ve fiziksel ihmal tipi sayıları ortalamaları arasında da anlamlı bir farklılık yoktur ($p>.05$).

Suç tipi grubu analizleri: Duygusal istismar varlığı gruplar arasında anlamlı bir dağılıma sebep olmuştur [$X^2(1)=16.69, p=.000$]. Buna göre, duygusal istismar yaşantısı olduğunu bildiren 59 kişinin % 44.1'i ($n=26$) hırsızlık, %37.3'ü ($n=22$) cinsel suç ve % 18.6'sı ($n=11$) öldürme/yaralama grubundandır. Gruplar tek tek incelendiğinde öldürme/yaralama grubunda duygusal istismara uğrama oranı % 18.6 ($n=11$) iken [$X^2(1)=13.91, p=.000$], hırsızlık suçu grubunda bu oran % 74.3'tür ($n=26$) [$X^2(1)=10.63, p<.01$]. Cinsel suç grubu ile duygusal istismara uğrama arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>.05$). Grupların kaç çeşit duygusal istismar, duygusal ve fiziksel ihmale uğradıkları noktasında da anlamlı bir farklılık yoktur ($p>.05$).

Suç tekrarı gruplarının doğdukları ailedeki fiziksel şiddetin varlığı, yönü ve şiddeti algılama derecesine göre dağılımları Tablo 104 ve Tablo105'te görüldüğü şekildedir.

Tablo 104. Suç tekrarı gruplarının doğdukları ailedeki fiziksel şiddet varlığı ve yönü

Suç tekrarı	Tek suç					Tekrar suç				
	Var		Yok			Var		Yok		
	n	%	N	%	N	n	%	n	%	N
Babadan anneye	26	57.8	19	42.2	45	42	66.7	21	33.3	63
Anneden babaya	1	2.3	43	97.7	44	12	18.8	52	81.3	64
Anneden çocuklara	28	63.6	16	36.4	44	35	56.5	27	43.5	62
Babadan çocuklara	29	65.9	15	34.1	44	48	75.0	16	25.0	64
Akrabadan aileye	7	16.3	36	83.7	43	15	23.8	48	76.2	63
Çocuktan ebeveyne	5	11.4	39	88.6	44	11	18.0	50	82.0	61
Kardeşler arası	18	41.9	25	58.1	43	39	61.9	24	38.1	63

Tablo 105. Tek suç işlemiş grubun doğdukları ailedeki şiddetin derecesini değerlendirmeleri

Şiddet Yön	Yok		Hafif		Orta		Ağır		N
	n	%	n	%	n	%	n	%	
Babadan anneye	19	43.2	13	29.5	5	11.4	7	15.9	44
Anneden babaya	43	97.7	0	0	0	0	1	2.3	44
Anneden çocuklara	16	36.4	22	50.0	4	9.1	2	4.5	44
Babadan çocuklara	15	34.1	13	29.5	8	18.2	8	18.2	44
Akrabadan aileye	36	83.7	1	2.3	3	7.0	3	7.0	43

Çocuklardan ebeveyne	39	88.6	3	6.8	1	2.3	1	2.3	44
Kardeşler arası	25	58.1	9	20.9	3	7.0	6	14.0	43

Tablo 106. Tekrar suç işleyen grubun doğdukları aile içindeki fiziksel şiddetin derecesini algılayışları

Şiddet Yön	Yok		Hafif		Orta		Ağır		N
	n	%	n	%	n	%	N	%	
Babadan anneye	21	33.3	20	31.7	9	14.3	13	20.6	63
Anneden babaya	52	81.3	6	9.4	3	4.7	3	4.7	64
Anneden çocuklara	27	43.5	22	35.5	4	6.5	9	14.5	62
Babadan çocuklara	16	25.8	14	22.6	13	21.0	19	30.6	62
Akrabadan aileye	48	76.2	6	9.5	5	7.9	4	6.3	63
Çocuklardan ebeveyne	50	82.0	4	6.6	2	3.3	5	8.2	61
Kardeşler arası	24	38.7	16	25.8	8	12.9	14	22.6	62

Genel olarak değerlendirildiğinde tek suç işleyen grupta aile içi fiziksel şiddet görülme oranı % 84.1 (n=37); tekrar suç işleyen grupta ise bu oran % 92.3'tür (n=60).

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Suç tekrarı gruplarında aile içi şiddet açısından uygulayan ve uygulanan olmak üzere dağılımdaki farklılık Ki-kare analizi ile sınındığında, babadan anneye, anneden çocuklara, babadan çocuklara, akrabalarından aileye ve çocuklardan ebeveyne yönelik şiddetin varlığı dağılımda anlamlı bir farklılık yaratmamıştır ($p>.05$). Öte yandan anneden babaya yönelik [$X^2(1)=6.68, p<.05$] ve kardeşler arası şiddetin varlığı [$X^2(1)=4.13, p<.05$] söz konusu olduğunda dağılımda anlamlı farklılık gözlenmektedir. Buna göre annesinin babasına şiddet uyguladığını söyleyen 13 kişinin 12'si (% 92.3) tekrar suç grubuna dâhildir. Kardeşler arasında fiziksel şiddetin olduğunu bildiren 57 kişinin 39'u (% 68.4) yine tekrar suç grubundadır. Genel olarak bakıldığında aile içinde şiddet olup olmama durumu gruplar arasında anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır ($p>.05$).

Katılımcıların doğdukları ailede yaşadıkları fiziksel şiddetin yönsel derecesi açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>.05$).

Genel olarak bakıldığında ebeveynlerin her biri arasında, ebeveynlerden çocuklara yönelik ve çocuklardan ebeveynlere yönelik fiziksel şiddet olup olmaması değişkeni suç tekrarı ve daha önceki adli bağlantı grupları için anlamlı sonuç vermemiştir ($p>.05$).

Suç tipi grubu analizleri: Aile içinde kişilerin birbirlerine uyguladıkları fiziksel şiddetin derecesi varyans analizi ile incelendiğinde akrabaların kişinin doğduğu aileye gösterdikleri şiddet ($p=.000$), aile içindeki fiziksel şiddete katılanların fazlalığı ($p<.01$) değişkenleri gruplar arasında anlamlı farklılığa yol açmıştır. İlk değişken için öldürme/yaralama grubu diğer iki gruptan anlamlı derecede farklılaşırken ($p<.01$, $p<.01$) ikinci değişken için öldürme/yaralama grubu ile hırsızlık suçu grubu farklılaşma göstermiştir ($p<.01$). İlk değişken için öldürme/yaralama grubu ortalaması 1.14 ($ss=0.3$), cinsel suç grubu ortalaması 2.25 ($ss=0.4$), hırsızlık suçu grubu ortalaması 2.57 ($ss=0.7$)'dir (Rakamlar arttıkça şiddetin derecesi de artmaktadır). İkinci değişken için ise öldürme/yaralama grubu ortalaması 3.4 ($ss=2.87$) hırsızlık suçu grubu ortalaması ise 6.38 ($ss=4.29$) olarak bulunmuştur (Rakamlar arttıkça şiddetin derecesi de artmaktadır). Babadan anneye yönelik olarak gerçekleşen şiddetin derecesinin "ağır" olduğunu bildirenlerin % 60'ı ($n=12$) hırsızlık suçu grubundandır [$X^2(2)=5.98$, $p=.050$].

Ebeveynler arasında fiziksel şiddet olup olmaması ve suç tipi değişkenlerinin arasında anlamlı bir ilişki ortaya çıkmıştır [$X^2(2)=9.55$, $p<.01$]. Hırsızlık suçu işlemiş olanların % 78.8'i ($n=26$), cinsel suç işlemiş olanların % 69.2'si ($n=27$) ve öldürme/yaralama tipinde suç işlemiş olanların % 44.4'ü ($n=16$) ebeveynleri arasında fiziksel şiddet olduğunu bildirmiştir. Suç grupları tek tek incelendiğinde ebeveynleri arasında şiddet olduğunu bildirenlerin ancak % 23.2'si ($n=16$) öldürme/yaralama suçundandır [$X^2(2)=8.84$, $p<.01$]. Bu oran hırsızlık suçu grubunda % 37.7'yi ($n=26$) bulmaktadır [$X^2(2)=4.57$, $p<.05$]. Cinsel suç tipi ve ebeveynler arası şiddet olup olmaması arasında anlamlı ilişki görülmemiştir ($p>.05$). Ebeveynlerden çocuklara yönelik şiddetin varlığı araştırıldığında öldürme/yaralama grubunun ancak % 28.3'ü ($n=26$) bu türde bir şiddetin varlığından bahsetmiştir [$X^2(1)=4.00$, $p=.053$].

Suç tekrarı gruplarının kurdukları ailedeki fiziksel şiddetin varlığı, yönü ve derecesine ilişkin bulgular Tablo 107 ve Tablo 108'de gösterilmektedir.

Tablo 107. Suç tekrarı gruplarının kurdukları ailedeki fiziksel şiddetin varlığı ve yönü

Suç tekrarı	Tek suç				Tekrar suç					
	Var		Yok		Var		Yok			
Şiddetin yönü	N	%	n	%	N	n	%	n	%	N

Kendinden eşe/sevgiliye	19	50.0	19	50.0	38	25	38.5	40	61.5	65
Eşten/sevgiliden çocuklara	6	30.0	14	70.0	20	9	31.0	20	69.0	29
Kendinden çocuklara	5	25.0	15	75.0	20	6	22.2	21	77.8	27
Eşten/sevgiliden kendine	1	2.7	36	97.3	37	12	19.0	51	81.0	63
Akrabadan aileye	3	13.0	20	87.0	23	9	20.0	36	80.0	45

Tablo 108. Tek suç işlemiş grubun kurdukları ailedeki fiziksel şiddetin derecesini değerlendirmeleri

şiddet Yön	Yok		Hafif		Orta		Ağır		N
	N	%	n	%	n	%	n	%	
Kendinden eşe/sevgiliye	19	50.0	9	23.7	6	15.8	4	10.5	38
Eşten/sevgiliden çocuklara	14	70.0	5	25.0	0	0	1	5.0	20
Kendinden çocuklara	15	75.0	4	20.0	1	5.0	0	0	20
Eşten/sevgiliden kendine	36	97.3	1	2.7	0	0	0	0	37
Akrabadan aileye	20	87.0	0	0	1	4.3	2	8.7	23

Tablo 109. Tekrar suç işlemiş grubun kurdukları ailedeki fiziksel şiddetin derecesini değerlendirmeleri

şiddet Yön	Yok		Hafif		Orta		Ağır		N
	N	%	n	%	n	%	n	%	
Kendinden eşe/sevgiliye	40	61.5	15	23.1	2	3.1	8	12.3	65

Eşten/sevgiliden çocuklara	19	70.4	4	14.8	2	7.4	2	7.4	27
Kendinden çocuklara	21	77.8	6	22.2	0	0	0	0	27
Eşten/sevgiliden kendine	51	81.0	5	7.9	4	6.3	3	4.8	63
Akrabadan aileye	36	81.8	2	4.5	2	4.5	4	9.1	44

Sonuçlara göre, tek suç işlemiş grupta kendi kurdukları ailede şiddet yaşayanların oranı % 58.3 (n=21), tekrar suç işleyenlerde ise bu oran % 57.6 (n=34)'tür. Tek suç işleyen grupta eşler arasında duygusal şiddet yaşanma oranı %8.9 (n=14) iken tekrar suç işlemiş olan grupta bu oran % 45 (n=27)'dir. Tek suç işlemiş olanlarda eşler arasında cinsel istismarda bulunma oranı % 6.3 (n=2), tekrar suç işlemiş grupta ise bu oran % 11.6'dır (n=5).

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Katılımcıların kurdukları ailede yaşadıkları fiziksel şiddetin yönsel derecesi açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>.05$). Eşler arasında duygusal şiddet yönsel derecesi noktasında gruplar arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir ($p>.05$). Eşler arasındaki cinsel şiddetin yönsel derecesi söz konusu olduğunda ise sadece Levene'in eşit varyans testi gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($p<.05$). Tek suç işleyen grubun ortalaması 5.94 ($ss=0.24$) iken tekrar suç işlemiş olan grupta 5.84 ($ss=0.48$)'tür.

Suç tekrarı gruplarının kendi kurdukları ailedeki fiziksel şiddet yaşantısı da uygulayan ve uygulanan olmak üzere Ki-kare analizi ile incelendiğinde kişinin kendisinden eşine, eşinin çocuklarına, kendisinin çocuklarına, akrabalarının kurduğu aileye yönelik olarak fiziksel şiddet gösterip göstermemesi durumu, dağılımlar arasında istatistikî olarak anlamlı bir farklılık yaratmamıştır ($p>.05$).

Suç tekrarı gruplarının eşler arasında yaşanan duygusal ve cinsel şiddetin dağılım üzerindeki etkisi Ki-kare analizi ile incelendiğinde bu değişkenlerin dağılımında anlamlı bir farklılık yaratmadığı gözlenmiştir ($p>.05$).

Genel olarak bakıldığında kurulan ailede/ilişkide fiziksel şiddet olup olmaması durumu ile suç tekrarı grupları arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>.05$).

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Ki-kare analizi ile kurulan ailede/ilişkide uygulanan şiddet değişkeni, uygulayan ve uygulanan açısından ele alındığında adli bağlantı grubu için anlamlı bir sonuca ulaşılmamıştır ($p>.05$). Kurulan ailede yaşanan şiddetin genel olarak ağırlığı ele alındığında tek yönlü varyans analizi kişinin eşten kendisine ($p<.05$); Levene'in testi eşten çocuklara ($p<.05$), eşten kişinin kendisine ($p=.000$), akrabalarından kişinin kurduğu aile bireyelerine ($p=.000$); t-testi eşit olmayan varyans analizi eşten kişinin kendisine ($p<.01$) ve akrabalarından kişinin kurduğu aileye ($p<.01$) yönelik şiddetin derecesi söz konusu

olduğunda grupların anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Buna göre eşin kişinin kendisine yönelik gösterdiği şiddetin ortalaması daha önce adli bağlantısı olmayan grup için 0.03 (ss=0.16), ikinci grup için 0.35 (ss=0.80); eşin çocuklara gösterdiği şiddet ortalaması daha önce adli bağlantısı olmayan grup için 0.52 (ss=0.93) ikinci grup için 0.30 (ss=0.16), akrabaların kişinin ailesine gösterdiği şiddetin ağırlığı daha önce adli bağlantısı olmayan grup için 0.35 (ss=0.93) ikinci grup için 0.41 (ss=0.94) olarak belirlenmiştir. (rakamlar yükseldikçe şiddet artmaktadır).

Genel olarak bakıldığında kurulan ailede/ilişkide fiziksel şiddet olup olmaması durumu ile önceki adli bağlantı grupları arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($p>.05$).

Önceki adli bağlantı gruplarında eşler arasında yaşanan duygusal ve cinsel şiddetin dağılım üzerindeki etkisi Ki-kare analizi ile incelendiğinde bu değişkenlerin dağılımında anlamlı bir farklılık yaratmadığı gözlenmiştir ($p>.05$).

Suç tipi gruplarının analizleri: Eşe yönelik fiziksel şiddet gösterme noktasında suç tipi grupları anlamlı derecede farklılaşmıştır [$X^2 (1):6.61, p<.05$]. Eşine/sevgilisine fiziksel şiddet gösterdiğini söyleyen 44 kişinin 8'i (% 18.2) öldürme/yaralama, % 31.8'i (n=14) hırsızlık suçu ve % 50'si (n=22) cinsel suç grubundadır.

Gruplar tek tek incelendiğinde eşe/sevgiliye şiddet gösterme ve öldürme/yaralama tipinde suç işlemiş olma arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır [$X^2 (1):5.18, p<.05$]. Bu suçu işleyenlerin % 74.2'si (n=23) şiddet göstermediğini bildirmiştir. Cinsel suç için de aynı değişken anlamlı sonuç vermiştir [$X^2 (1):4.80, p<.05$]. Şiddet gösterenlerin % 56.4'ü (n=22) cinsel suç grubuna aittir. Bu değişken için hırsızlık suçu grubu adına anlamlı bir sonuç yoktur ($p>.05$).

Akrabaların, kişinin kurduğu aileye yönelik şiddet göstermesi durumunda gruplar anlamlı olarak farklılaşmıştır [$X^2 (1):5.63, p<.05$]. Bu şekilde şiddet gördüğünü bildiren 12 kişinin 9'u (% 75) cinsel suç grubundadır.

Genel olarak bakıldığında kurulan ailede/ilişkide fiziksel şiddet olup olmaması ve suç tipleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur [$X^2 (2):6.72, p<.05$]. Cinsel suç için şiddet görülme oranı % 71.1 (n=27) iken hırsızlık suçu grubu için % 58.1 (n=18), öldürme/yaralama grubu için % 27.4 (n=26) olarak belirlenmiştir.

Gruplar tek tek incelendiğinde kurulan ailede/ilişkide fiziksel şiddet görülüp görülmemesi durumu öldürme/yaralama suç grubuna göre anlamlı derecede farklılaşmıştır [$X^2 (1):5.54, p<.05$]. Bu suçu işleyenlerin % 61.5'i (n=16) fiziksel şiddet olmadığını bildirmiştir. Cinsel suç grubu için de sonuç anlamlıdır [$X^2 (1):4.49, p<.05$]. Cinsel suç işleyenlerin % 71.1'i (n=27) kurulan ailede/ilişkide şiddet olduğunu bildirmiştir. Hırsızlık suçu grubu ile bahsi geçen değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>.05$).

Suç tipi gruplarında eşler arasında yaşanan duygusal ve cinsel şiddetin dağılım üzerine etkisi Ki-kare analizi ile incelendiğinde bu değişkenlerin dağılımında anlamlı bir farklılık yaratmadığı gözlenmiştir ($p>.05$).

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Tek suç işleyenlerin % 70.8'i (n=29) ve tekrar suç işleyenlerin % 90.9'u (n=60) ceza infaz kurumunda kalmakta oldukları süre boyunca en az bir kez bir mahkûmun intihar ettiğini görmüş veya duymuşlardır. Ceza infaz kurumunda yatışı sırasında bir mahkûmun intiharına veya teşebbüsüne şahit olma veya bunu duyma durumu suç tekrarı grupları arasında istatistikî olarak anlamlı bir dağılım sergilemiştir [$X^2(1)=7.35, p=.000$]. Buna göre intihar girişimi veya teşebbüsüne şahit olan/duyan 89 kişinin 60 tanesi (% 67.4) tekrar suç grubuna aittir [$X^2(2)=18.28, p=.000$].

4.3.4. Katılımcıların alkol-madde-sigara kullanımına ilişkin veriler

Tek suç işleyenlerin % 81.8'i (n=36) tekrar suç işleyenlerin % 86.8'i (n=59) sigara kullandıklarını, sırasıyla günde ortalama 23.15 (ss=12.5) ve 22.27 (ss=27) adet sigara içtiklerini söylemişlerdir. İlk grubun sigaraya başlama yaşı ortalama 14.26 (ss=4.42), ikinci grubunki ise 13.12'dir (ss: 5.25). İki grup arasında sigaraya başlama yaşı ve günde içilen ortalama sigara sayısı arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>.05$).

Suç tekrarı gruplarının alkol-madde kullanımı ve bu nedenle sorun yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin veriler Tablo 110'da görüldüğü gibidir.

Tablo 110. Suç tekrarı gruplarının alkol-madde kullanımı ve bu nedenle sorun yaşayıp yaşamadıkları

Suç tekrarı	Tek suç					Tekrar suç				
	Var		Yok		N	Var		Yok		N
	n	%	n	%		n	%	n	%	
Alkol	37	82.2	8	17.8	45	56	80.0	14	20.0	70
Sorunlu Alkol	9	24.3	28	75.7	37	20	35.7	36	64.3	56
Madde	9	24.5	35	75.5	44	43	64.1	24	35.9	67
Sorunlu madde	2	22.2	7	77.8	9	18	42.9	24	57.1	42

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Ceza infaz kurumuna girmeden önce alkol kullanımı, alkol ve madde kullanımının sorun yaratması durumları grupların dağılımında anlamlı bir değişiklik yaratmamaktadır ($p>.05$).

Öte yandan madde kullanıp kullanmama durumu Ki-kare analizine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir [$X^2(1)=20.39, p=.000$]. Buna göre madde kullanan 52 kişinin 43'ü (% 82.7) tekrar suç grubundandır.

Tek suç işleyenlerde alkol kullanmaya başlama yaşı 17.07 (ss=4.08) tekrar suç işleyenlerde 15.78 (ss=4.45); madde kullanmaya başlama yaşı ise sırası ile ilk grupta 18.31 (ss=2.47) ve ikinci grupta 18.45'tir (ss=4.99). Alkol kullanmaya başlama yaş ortalaması açısından Mann-Whitney-U Test'e göre gruplar arasında neredeyse anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($p=.054$). Madde kullanmaya başlama yaş ortalaması açısından ise gruplar arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir ($p>.05$).

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Alkol kullanımı ile ilgili sorun yaşadığını bildiren 28 kişiden 26'sının (% 92.9) daha önce adli bağlantısı bulunmaktadır [$X^2(1)=5.62, p<.05$]. Madde kullanan 52 kişinin 49'u (% 94.2) daha önce adli bağlantısı olan gruba aittir [$X^2(1)=16.14, p=.000$]. İlk kez alkol kullanma yaşı ortalaması daha önce adli bağlantısı olmayan grupta 17.52 (ss=3.33) diğer grupta 15.85 (ss=4.53)'tür ($p=.050$).

Suç tekrarı gruplarının kullandıkları maddelerin çeşitliliğine göre dağılımları Tablo 111'de gösterildiği gibidir.

Tablo 111. Suç tekrarı gruplarının kullandıkları madde kullanım çeşitliliğine göre dağılımları

Suç tekrarı	Tek suç		Tekrar suç		
	Çeşit	N	%	n	%
Tek		5	62.5	20	46.5
İki		1	12.5	10	23.3
İkiden çok		2	25.0	13	30.2
Toplam		8	100.0	43	100.0

Kullanılan maddelerin çeşitliliği noktasında gruplar arasında anlamlı bir fark yoktur ($p>.05$).

Katılımcıların alkol-madde kullanım bozukluklarına göre dağılımları Tablo 112'de gösterildiği şekildedir.

Tablo 112. Suç tekrarı gruplarının alkol-madde kullanım bozukluklarına göre dağılımları

Suç tekrarı	Tek suç				Tekrar suç					
	Var		Yok		Var			Yok		
	N	%	n	%	N	n	%	n	%	N
Alkol kötüye kullanımı	6	14.0	37	80.4	43	11	16.4	56	83.6	67
Alkol bağımlılığı	3	7.0	40	93.0	43	14	20.9	53	79.1	67
Madde kötüye kullanımı	2	2.4	41	97.6	43	8	11.9	59	88.1	67
Madde bağımlılığı	1	4.8	40	95.2	41	18	26.9	49	73.1	67

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Ki-kare analizine göre sadece madde bağımlılığı değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma gözlenmiştir [$X^2(1):8.41, p<.01$]. Buna göre madde bağımlısı olduğu tespit edilen 20 kişinin % 90'ı (n=18) tekrar suç grubuna dâhildir.

Alkol kullanım sıklıkları sürekli değişken olarak ele alındığında suç tekrarı grupları infaz kurumuna girmeden önceki alkol kullanım sıklıkları açısından anlamlı olarak fark göstermezken madde kullanım sıklığı noktasında hem Mann-Whitney U test hem de T-teste göre anlamlı derecede farklılaşmışlardır (p=.000). Buna göre tek suç işlemiş grubun ortalaması 4.64 (ss=1.08) iken tekrar suç grubunununki 3.00'tür (ss=1.91) (Rakam arttıkça kullanım sıklığı azalmaktadır).

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Ki-kare analizine göre sadece madde bağımlılığı değişkenine göre gruplar arasında anlamlı bir farklılaşma gözlenmiştir [$X^2(1):6.64, p<.01$]. Buna göre madde bağımlısı olduğu tespit edilen 20 kişinin tamamı daha önce adli bağlantısı olan grubuna dâhildir. Ancak burada analize tabi tutulan bir hücredeki eleman sayısı beklenenin altında olduğundan sonuçlar dikkatli yorumlanmalıdır.

Alkol ve madde kullanım sıklıkları sürekli değişken olarak ele alındığında daha önce adli bağlantısı olanlarla olmayanlar birbirlerinden Mann-Whitney U teste göre alkol kullanım sıklığı (p<.05) açısından farklılaşmaktadır. Buna göre adli bağı olmayan grubun ortalaması 3.00 (ss=1.19), olan grubun ortalaması 2.46 (1.49) olarak belirlenmiştir. Madde kullanma sıklığı söz konusu olduğunda hem Mann-Whitney U test hem de T-test'e göre gruplar farklılaşmıştır (p=.000; p=.000). Buna göre adli bağı olmayanların ortalaması 5 (ss=0), olanları ise 3.26'dır (ss=1.89).

Suç tipi grubu analizleri: Suç tipleri içinde yalnızca cinsel suç işlemiş olanlar, hem T test ($p<.05$) hem de Mann-Whitney U test ($p<.05$) için diğer iki grubun ortalamasından farklılaşmıştır. Buna göre cinsel suç işlemiş olanların ortalaması 4.26 ($ss=1.54$) iken diğer grubun ortalaması 3.41'dir ($ss=1.86$).

4.3.5. Suç tekrarı gruplarının psikolojik geçmişlerine ilişkin veriler

Suç tekrarı gruplarının ceza infaz kurumu öncesinde ayakta, yatarak ve şuan psikiyatrik/psikolojik destek alıp almadıklarına dair bulgular Tablo 113'te görüldüğü gibidir.

Tablo 113. Suç tekrarı gruplarının psikolojik destek alıp almamalarına göre dağılımları

Suç tekrarı	Tek suç					Tekrar suç				
	Var		Yok		N	Var		Yok		N
Psikolojik destek	n	%	n	%		n	%	n	%	
Ayaktan	1	2.2	44	97.8	45	5	7.1	65	92.9	70
Yatarak	0	0	45	100	45	9	12.9	61	87.1	70
Şuan	3	6.7	42	93.3	45	12	17.1	58	82.9	70

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Hayat boyu ayakta psikolojik destek alımı ve şuan ki psikolojik destek alımı durumları suç tekrarı gruplarının dağılımında anlamlı bir farklılığa sebep olmamıştır ($p>.05$). Öte yandan, ceza infaz kurumuna girmeden önce yatarak alınan psikolojik tedavi değişkeni dağılımında anlamlı fark doğmasına sebep olmuştur [$X^2(1)=6.27, p<.01$]. Buna göre yatarak tedavi alan 9 kişinin tamamı (% 100) tekrar suç işleyenlerin grubuna dâhildir.

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Şuan psikolojik destek alan 14 kişinin tamamı (% 100) daha önce adli bağlantısı olan gruba aittir [$X^2(1)=4.48, p<.05$]. Burada analize alınan grupların bir tanesi beklenen sayıdan az eleman içerdiğinde sonuç dikkatli incelenmelidir.

Suç tekrarı gruplarının hayat boyu intihar düşüncesi, intihar girişimi ve kendine zarar verme davranışlarına ilişkin bulgular Tablo 114'te görüldüğü gibidir.

Tablo 114. Suç tekrarı gruplarının hayat boyu intihar düşüncesi, intihar girişimi ve kendine zarar verme davranışları

Suç tekrarı	Tek suç					Tekrar suç				
	Var		Yok		N	Var		Yok		N
İntihar/zarar verme	n	%	n	%		n	%	n	%	
Düşünce	20	45.5	24	54.5	44	37	53.6	32	46.4	69
Girişim	10	22.2	35	77.8	45	23	33.8	45	66.2	68
Zarar verme	13	28.9	32	71.1	45	42	60.0	28	40.0	70

Tek suç işlemiş grubun ilk kez intihar girişiminde bulunma yaş ortalaması 18.40 (ss=6.6); tekrar suç işlemiş olan grubunki ise 21.42' dir (ss=9.38). Tek suç işlemiş grubun ilk kez intihar düşüncesine kapılma yaş ortalaması 28.22 (ss=12.32), tekrar suç işlemiş grubunki ise 22.54'tür (ss=9.00).

Suç/tekrar suç grubu analizleri: İlk kez intihar düşüncesine kapılma yaş ortalaması, intihar girişimi sayısı, intihar girişimi nedenleri, çeşitliliği ve intihar girişim yaşı açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir ($p>.05$). İntihar girişimlerinde kullanılan yöntem sayılarının ortalamaları açısından Mann-Whitney U Test ve T-testi anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($p<.05$). Buna göre tek suç işlemiş grubun ortalaması 1.0 (ss=.00) iken tekrar suç işlemiş grubun ortalaması 1.60 (ss=.69)'dır.

Hayat boyu intihar düşüncesi taşıma ve intihar girişiminde bulunma durumları dağılımda anlamlı bir farklılığa sebep olmamıştır ($p>.05$). Öte yandan kendine zarar verme durumu suç tekrarı grupları arasında istatistikî olarak anlamlı bir dağılım göstermektedir [$X^2(1)=10.62, p<.01$]. Buna göre kendine zarar verme davranışı gösteren 55 kişinin 42'si (%76.4) tekrar suç grubuna aittir.

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Kendine zarar verme davranışında bulunduğunu söyleyen 55 kişinin 50'si (% 90.9) daha önce adli bağlantısı olan gruptadır [$X^2(1)=10.23, p<.01$].

Suç tipi grubu analizleri: Hayat boyu intihar düşüncesine sahip olma durumu gruplar arasında anlamlı derecede farklılık yaratmıştır [$X^2(1)=6.49, p<.05$]. Buna göre intihar düşüncesi bildiren 57 kişinin % 38.6'sı (n=22) hırsızlık, % 38.6'sı (n=22) cinsel suç ve % 22.8'i (n=13) öldürme/yaralama grubundandır. Hayat boyu intihar düşüncesine kapıldığını bildirenlerin ancak % 22.8'i (n=13) öldürme/yaralama suç grubundandır [$X^2(1)=6.03, p<.05$].

Kendine zarar verme davranışı da suç tipleri arasında anlamlı farklılığa sebep olmuştur [$X^2(1)=8.72, p<.05$]. Kendine zarar verme davranışında bulunduğunu bildiren 55 kişinin % 43.6'sı (n=24) hırsızlık, % 29.1'i (n=16) öldürme/yaralama ve % 27.3'ü (n=15) cinsel suç grubundandır. Suç grupları tek tek incelendiğinde öldürme/yaralama ve cinsel suç şeklinde suç işlemiş olma ile kendine zarar verici davranışta bulunma arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken hırsızlık suçu işlemiş olanların % 68.6'sının (n=24) kendine zarar verme davranışında bulunduğu görülmüştür [$X^2(1)=8.67, p<.05$].

Hayat boyu intihar girişiminde bulunma değişkeni de gruplar arasında anlamlı bir farklılığa sebep olmuştur [$X^2(1)=7.73, p<.05$]. İntihar girişiminde bulunduğunu söyleyen 33 kişinin % 45.5'i (n=15) cinsel suç, % 39.4'ü (n=13) hırsızlık suçu ve % 15.2'si (n=5) öldürme/yaralama suçu işlemiştir. İntihar girişiminde bulunanların ancak % 15.2'si (n=5) öldürme/yaralama suç grubundandır [$X^2(1)=7.73, p<.01$].

İlk kez intihar düşüncesine kapılma yaşı gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmaya sebep olmuştur ($p<.05$). Farklılık, cinsel suç grubu ile hırsızlık suçu grubu arasından gelmektedir. Cinsel suç grubunda ilk intihar düşüncesi yaş ortalaması 28.36 ($ss=11.59$), hırsızlık suçu grubunda ise 19.38 ($ss=6.28$) olarak belirlenmiştir. Suç grupları ilk kez intihar düşüncesine kapılma yaşları ve ilk kez intihar girişiminde bulunma yaşları noktasında tek tek incelendiğinde cinsel suç için hem T-testi hem de Mann-Whitney U test her iki değişken için de anlamlı sonuç vermiştir ($p<.05$; $p<.05$). İlk kez intihar düşüncesine kapılma yaşı ortalamaları da şuan ki suçu hırsızlık olan ve olmayanlar arasında T-testi için $p<.01$, Mann-Whitney U test için ise $p<.05$ seviyesinde anlamlı fark yaratmıştır.

Suç tekrarı gruplarının kendilerine zarar verme şekilleri Tablo 115'te gösterildiği şekildedir.

Tablo 115. Suç tekrarı gruplarının kendilerine zarar verme şekilleri

Suç tekrarı Zarar verme şekilleri	Tek suç		Tekrar suç	
	n	%	n	%
Dövme	6	46.1	4	11.8
Kesi	1	7.7	8	23.6
Dövme/kesi	3	23.1	17	50.1
Yumruk atma	2	15.4	1	2.9
Alkol-madde	1	7.7	1	2.9
Dövme/yumruk	0	0	1	2.9
Kesi/yumruk	0	0	1	2.9
Dövme/kesi/yumruk	0	0	1	2.9
Toplam	13	100.0	34	100.0

Tek suç işlemiş olan grubun % 76.9'u ($n=30$) ve tekrar suç işlemiş olan grubun % 76.7'si ($n=46$) ceza infaz kurumunda buldukları süre içinde en az bir defa psikolojik açıdan sıkıntılı bir dönem geçirdiklerini bildirmektedirler. Ceza infaz kurumunda kalışı sırasında psikolojik sıkıntı yaşama durumu gruplar arasında istatistikî olarak anlamlı bir farklılık yaratmamıştır ($p>.05$). Bu psikolojik problem nedeniyle tedavi aldığını söyleyen kişilerin oranı ise sırası ile % 28.6 ($n=8$) ve % 30.8'dir ($n=12$). Geri kalanlar ise ya tedavi istemediklerini ya da verilen tedaviden memnun kalmadıklarını bildirenlerdir. Tek suç işleyen grubun % 84.2'si ($n=32$) ve tekrar suç işlemiş olan grubun % 79.4'ü ($n=50$) ceza infaz kurumu dâhilinde bir psikolojik destek çalışması yapılacak olsa katılmak isteyeceklerini bildirmişlerdir. Olası bir psikolojik destek çalışmasına katılmayı isteyip istememe durumu gruplar arasındaki dağılımda anlamlı bir farklılığa sebep olmamıştır ($p>.05$)

4.3.6. Suç tekrarı gruplarının ceza infaz kurumu yaşantılarına ilişkin bulgular

Suç tekrarı gruplarının ceza infaz kurumu koşullarına uyum sağlama derecelerini değerlendirmelerine ilişkin veriler Tablo 116'da gösterildiği gibidir.

Tablo 116. Suç tekrarı gruplarının ceza infaz kurumu koşullarına uyum sağlama derecelerini değerlendirmeleri

Suç tekrarı	Tek suç		Tekrar suç	
	n	%	n	%
Hiç/biraz	3	7	4	6.4
Orta	3	7	5	7.9
Epey/son derece	37	86.0	54	85.7
Toplam	43	100.0	63	100.0

Katılımcıların uyum sağlama seviyelerini değerlendirmeleri dağılımda anlamlı bir farklılığa sebep olmamıştır ($p > .05$). Mann-Whitney U Test de ceza infaz kurumuna uyum derecelerinin değerlendirilmesi açısından farklılık göstermemiştir ($p > .05$). Katılımcıların belirttikleri uyum seviyesine ulaşmaları için geçen süre noktasında da gruplar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir ($p > .05$).

Suç tekrarı gruplarının diğer mahkûmlarla ve infaz koruma görevlileri (İKM) ile ilişkilerini değerlendirmelerine dair veriler Tablo 117 ve Tablo 118'de gösterildiği şekildedir.

Tablo 117. Suç tekrarı gruplarının diğer mahkûmlar ile ilişkileri

Suç tekrarı	Tek suç		Tekrar suç	
	n	%	n	%
Değerlendirme				
Kötü/çok kötü	1	2.4	2	3.2
Orta	7	16.8	12	19.0
İyi/çok iyi	34	80.8	49	77.8
Toplam	42	100.0	63	100.0

Tablo 118. Suç tekrarı gruplarının infaz koruma görevlileri ile ilişkileri

Suç tekrarı	Tek suç		Tekrar suç	
	n	%	n	%
Kötü/çok kötü	0	0	1	1.5
Orta	3	7.0	7	10.8
İyi/çok iyi	40	93.0	57	87.7
Toplam	43	100.0	65	100.0

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Suç tekrarı gruplarının diğer mahkûmlarla ve çalışanlarla ilişkilerini değerlendirmeleri gruplar arasındaki dağılım üzerinde anlamlı bir etki göstermemiştir ($p>.05$). Mahkûm ve İKM ile ilişkilerin değerlendirilmesi sürekli değişkenler olarak analiz edildiğinde İKM ile ilişki değerlendirmesi ortalamaları arasında Mann-Whitney U Test'e göre neredeyse anlamlı derecede farklılık görülmüştür ($p=.054$). Buna göre tek suç işleyenlerde İKM ile ilişki değerlendirme derecesi ortalaması 4.53 ($ss=.63$) iken tekrar suç grubunda 4.28 ($ss=.71$) dir (Rakam yükseldikçe ilişkinin iyi olma ihtimali yükselmektedir).

Tek suç işleyenlerin % 21'i ($n=9$), tekrar suç işleyenlerin % 12.2'si ($n=8$) ceza infaz kurumu kurallarına uymakta zorluk çektiklerini bildirmektedirler. Kurallara uymakta zorluk çekip çekmeme durumu suç tekrarı gruplarının dağılımları üzerinde anlamlı bir farklılık yaratmamıştır ($p>.05$).

Tek suç işleyenlerin % 30.2'si ($n=13$), tekrar suç işleyenlerin % 62.7'si ($n=42$) ceza infaz kurumunda kaldıkları dönemde kuralları bozacak bir davranışta bulunmuş olduklarını bildirmektedirler. Ceza infaz kurumunda kaldıkları esnada kuralları bozacak herhangi bir davranışta bulunup bulunmama durumu gruplar arasında anlamlı bir dağılıma sebep olmuştur [$X^2(1)=11.03, p<.01$]. Buna göre ceza infaz kurumunda kalış sırasında kuralları bozacak bir davranışta bulunduğunu söyleyen 55 kişinin 42'si (% 76.4) tekrar suç işleyen gruba dâhildir. Bu süre içinde bir kavgaya karışma oranı tek suç işleyen grupta % 28.6 ($n=12$) ve tekrar suç işlemiş olan grupta % 58.8'dir ($n=40$). Kavgaya karıştığını bildiren 52 kişinin 40 tanesi (% 76.9) yine tekrar suç grubuna dâhildir [$X^2(1)=9.53, p<.01$].

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Kuralları bozacak türde bir davranış gösteren 55 kişinin 50'si (% 90.9) [$X^2(1)=10.80, p<.01$] ve infaz kurumu içinde kavgaya karıştığını bildiren 52 kişinin 47'si (% 90.4) daha önce adli bağlantısı olan gruba aittir [$X^2(1)=7.87, p<.01$].

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Suç tekrarı gruplarının diğer mahkûmların ruhsal durumlarını değerlendirmeleri istendiğinde tek suç işlemiş olan grubun % 53.8'i ($n=21$) ve tekrar suç işlemiş olan grubun % 54.3'ü ($n=32$) diğer mahkûmların psikolojik durumunu kötü/çok kötü olarak değerlendirmişlerdir. Bu noktada gruplar arasında anlamlı farklılık gözlenmemektedir ($p>.05$).

Tek suç işleyenlerin % 90.7'sinin (n=39), tekrar suç işleyenlerin % 83.1'inin (n=54) dışarıdaki tanıdıkları ile temas kurmaktadır ve ceza infaz kurumunda güvenebilecekleri yakınlıkta birisinin olduğunu bildirme oranları tek suç işlemiş grupta % 53.5 (n=23) ve tekrar suç işlemiş olan grupta % 47.1 (n=32) dir. Tanıdıklarla temasın ve ceza infaz kurumunda güvenilecek yakınlıkta birinin olup olmaması durumları dağılım üzerinde anlamlı bir fark yaratmamıştır (p>.05).

Ceza infaz kurumunda devam etmekte olan meslek/sanat/okuryazarlık kurslarına katılım oranı tek suç işleyenlerde % 58.1 (n=25), tekrar suç işleyenlerde % 68.2 (n=45) dir. Suç grupları arasında dağılım açısından ceza infaz kurumu içinde herhangi bir meslek-sanat-okuma yazma kursuna katılım oranları açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemektedir (p>.05).

Ceza infaz kurumunda kalmakta iken herhangi bir fiziksel sağlık problemi yaşama oranı tek suç işleyen grupta % 88.4 (n=38) ve tekrar suç işleyen grupta % 93.9'dur (n=62). Bu sorun sebebiyle tedavi aldıklarını söyleyenlerin oranı ise sırası ile % 94.4 (n=34) ve % 80.4'tür (n=45). Geri kalanlar ise ya aldıkları tedaviden memnun kalmadıklarını ya da tedavi istemediklerini bildirmektedirler. Sağlık sorunu ve psikolojik problem yaşama durumu açısından gruplar arasında anlamlı bir farklılık görülmemektedir (p>.05).

Daha önce ceza infaz kurumunda kalmış ve/veya açık ceza infaz kurumunda bulunduğu için bizzat dışarıya ile temas kurmuş olanların dışarıdaki hayata uyum sağlamakta problem yaşama yüzdesi tek suç işleyenlerde % 46.7 (n=7) ve tekrar suç işleyenlerde % 43.1'dir (n=25). Bu açıdan dağılımda, gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur (p>.05).

Suç tekrarı grupları arasında ceza infaz kurumundan çıktıktan sonra dışarıya uyum sağlamakta problem yaşayacaklarını düşünenlerin oranı tek suç işlemiş olan grupta % 45.2 (n=14) ve tekrar suç işlemiş olan grupta % 65.1'dir (n=28). Bu açıdan dağılımda, gruplar arasında anlamlı bir farklılık yoktur (p>.05). Kişilerin ceza infaz kurumundan çıktıktan sonra karşılaşmayı bekledikleri sorunların çeşitliliği noktasında gruplar birbirlerinden anlamlı derecede farklılaşmışlardır (p<.05). Buna göre tek suç grubunun ortalaması 1.16 (ss=0.37), tekrar suç grubunun ortalaması 1.53'tür (ss=0.74). Tekrar suç işleyenler daha fazla tipte sorun beklemektedir.

Suç tekrarı grupları arasında ceza infaz kurumunda kalırken oda değiştirme talebinde bulunanların oranı tek suç işlemiş olanlarda % 43.8 (n=14) tekrar suç işlemiş olanlarda % 69.4'tür (n=34). Oda değişikliği talebinde bulunma durumu gruplar arası dağılımda anlamlı bir farklılığa sebep olmuştur. Buna göre oda değiştirme talebinde bulunduğunu söyleyen 48 kişinin % 70.8'i (n=34) tekrar suç işleyen gruba aittir [$X^2(1)=5.27$, p<.05]. Tek suç işlemiş grubun % 14.6'sı (n=6) ve tekrar suç işlemiş olan grubun % 53.7'si (n=29) en az bir defa müşahede altına alındıklarını bildirmektedirler. Müşahede altına alınma durumu da gruplar arası dağılımda anlamlı etkisini göstermektedir. Buna göre müşahede altına alındığını bildiren 35 kişinin 29'u (% 82.9) tekrar suç grubuna dâhildir [$X^2(1)=15.28$, p=.000].

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Ceza infaz kurumunda kalırken oda değişikliği talebinde bulunan 48 kişinin 42'si (% 87.5) daha önce adli bağlantısı olan gruba aittir [$X^2(1)=6.44, p<.05$]. Müşahede altına alındığını bildiren 35 kişiden 33'ü (% 94.3) daha önce adli bağlantısı olan gruptandır [$X^2(1)=10.33, p<.01$].

Suç tipi grubu analizleri: Ceza infaz kurumunda meslek/sanat/okuma-yazma kurslarına katılım olup olmaması durumu gruplar arasında neredeyse anlamlı bir farklılığa sebep olmuştur [$X^2(1)=5.74, p=.057$]. Buna göre kurslara katılmadığını söyleyen 39 kişinin % 46.2'si (n=18) cinsel suç, % 33.3'ü (n=13) hırsızlık suçu ve % 20.5'i (n=8) öldürme/yaralama suçu grubundandır. Gruplar tek tek incelendiğinde kursa katıldığını bildiren 70 kişinin % 42.9'u (n=30) öldürme/yaralama grubundandır [$X^2(1)=5.50, p<.05$]. Cinsel suç ve hırsızlık suçu grupları ile bu değişken arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır ($p>.05$).

Sadece öldürme/yaralama suç tipi için, sonuçlar sürekli değişken olarak incelendiğinde, mahkûmların ruhsal durumunu değerlendirme noktasında diğer iki gruba göre neredeyse anlamlı bir farklılık çıkmıştır ($p=.055$). Aynı grubun ceza infaz kurumundan çıktıktan sonra karşılaşmayı bekledikleri sorun çeşitliliği diğer iki gruba göre anlamlı derecede farklıdır ($p<.05$). Yine bu grubun ceza infaz kurumundan çıktıktan sonra dışarıdaki hayata uyum sağlamak üzere ihtiyaçları olacaklarını tahmin ettikleri süre de diğer iki gruptan farklılaşmaktadır ($p<.05$). Bu grup, diğer iki gruba göre daha az çeşitlilikte sorun beklemekte ve uyum sağlama sürelerinin daha kısa süreceğini düşünmektedir.

4.3.7. Suç tekrarı gruplarının şimdiki ve geçmiş suç öykülerine ilişkin veriler

Tek/tekrar suç gruplarının daha önce herhangi bir nedenle nezaret altına alınma durumlarına ilişkin veriler Tablo 119'da gösterildiği gibidir.

Tablo 119. Tek/tekrar suç gruplarının daha önce herhangi bir nedenle nezaret altına alınma durumları

Suç tekrarı	Tek suç		Tekrar suç	
	n	%	n	%
Var	21	45.7	57	82.6
Yok	25	54.3	12	17.4
Toplam	46	100.0	69	100.0

Suç tekrarı grubu analizleri: Daha önce herhangi bir sebeple nezaret altına alınma (tutuklanma) durumunun suç tekrarı grupları üzerindeki dağılımı Ki-kare analizi ile incelendiğinde dağılımda anlamlı bir

farklılık bulunmuştur [$X^2(1)=17.27, p=.000$]. Buna göre son suç ve diğer hüküm giyilmiş suçlar haricinde herhangi bir nedenle nezaret altına alındığını bildirmiş olan 78 kişinin 57'si (% 73,1) tekrar suç grubuna dâhildir.

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Daha önce herhangi bir adli bağlantısı olanların % 86.5'i (n=77) daha önce tutuklandığını bildirmiştir [$X^2(1)=66.64, p=.000$].

Suç tipi grubu analizleri: Suç tipi grupları daha önce tutuklanıp tutuklanmama durumuna göre anlamlı olarak farklılaşmıştır [$X^2(1)=11.33, p<.01$]. Daha önce tutuklandığını söyleyen 78 kişinin % 39.7'si (n=31) hırsızlık suçu, % 33.3'ü (n=26) öldürme/yaralama ve % 26.9'u (n=21) cinsel suç grubundandır. Suç tipi grupları tek tek incelendiğinde öldürme/yaralama grubu ile daha önce tutuklanmış olma arasında anlamlı ilişki görülmezken (p>.05) tutuklandığını söyleyenler arasında cinsel suç grubundan olanların ancak % 26.9'u (n=21) teşkil etmesi [$X^2(1)=6.60, p<.05$] ve hırsızlık suçu işlemiş olanların % 88.6'sının (n=31) daha önce tutuklanmış olması anlamlı farklılaşmaya sebep olmuştur [$X^2(1)=9.92, p<.01$].

Araştırmaya katılanların daha önceki tutukluluk (nezarete alınma) ve hükümlülük durumlarına göre dağılımları Tablo 120'de gösterildiği gibidir.

Tablo 120. Katılımcıların önceki tutukluluk/hükümlülük durumlarına göre dağılımları

Adli durum	n	%
Hüküm ve tutukluluk yok	25	21.9
Hüküm veya tutukluluk var	32	28.1
Hüküm ve tutukluluk var	57	50.0
Toplam	114	100.0

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Mann-Whitney U Test (p<.05) ve T-testi (p<.05) ilk kez nezarete alınma yaş ortalamaları ile gruplar arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. Buna göre tek suç işlemiş grupta ilk kez nezarete alınma yaşı 17.94 (ss=4.11) iken tekrar suç işlemiş olan grupta 15.68'dir (ss=4.84).

Mann Whitney-U test (p<.01) ve T-testi (p<.05), gruplar arasında tutuklanma sayıları ortalamaları bakımından anlamlı bir fark göstermektedir. Buna göre tekrar suç işleyen grubun tutuklanma ortalaması 5.03 (ss=6.34) iken tek suç işlemiş olan grubunki 1.74'tür (ss=1.09).

İlk kez hüküm giyme yaşı söz konusu olduğunda Mann Whitney-U test (p<.01) ve T-testi (p<.05) gruplar arasında anlamlı bir farklılaşmaya işaret etmiştir. Buna göre tek suç grubunda ilk kez hüküm giyme yaş ortalaması 26.54 (ss=6.38), tekrar suç grubunda 21.10'dur (ss=5.62). Hüküm sayısı tekrar suç grubunda 2.93 (ss=5.04) olarak belirlenmiştir.

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Mann Whitney U test ($p=.000$) ve T-testi ($p<.01$) gruplar arasında ilk kez hüküm giyme yaş ortalaması açısından farklılık olduğunu göstermektedir. Daha önce adli bağlantısı olmayan grupta yaş ortalaması 31.40 ($ss=3.71$), diğer grupta ise 21.04'tür ($ss=5.39$).

Suç tipi grubu analizleri: Katılımcıların şimdiye kadar kaç kez tutuklandıkları, hüküm sayıları ve ilk hüküm giyme yaşları anlamlı derecede farklılaşma göstermiştir (sırası ile $p<.01$; $p<.05$; $p<.01$). Tutuklanma sayısı arasındaki fark, hırsızlık suçu grubu ile cinsel suç grubundan kaynaklanmaktadır. Hırsızlık suçu grubu tutuklanma sayısı ortalaması 7.87 ($ss=8.12$) iken cinsel suç grubu ortalaması 1.57 ($ss=.09$) olarak tespit edilmiştir. İlk kez bir suçtan dolayı hüküm giyme yaş ortalamaları arasındaki fark da öldürme/yaralama ve hırsızlık suçu grupları arasından gelmektedir. Öldürme /yaralama grubu ortalaması 24.17 ($ss=5.99$), hırsızlık suçu grubu ortalaması 19.16 ($ss=4.9$) olarak bulunmuştur. Hüküm sayısı arasındaki farklılık da hırsızlık suçu grubu ile öldürme/yaralama suç grubu arasından gelmektedir ($p<.01$).

Suç tipi grupları tek tek incelendiğinde öldürme/yaralama tipinde suç işlemiş olanlar ilk kez hüküm giydikleri yaş ortalaması ve giydikleri hüküm sayısı noktasında diğer iki gruptan anlamlı derecede farklılaşmaktadır ($p<.01$; $p=.000$). Buna göre öldürme/yaralama grubunun ilk kez hüküm giydiklerindeki yaş ortalaması 24.17 ($ss=5.99$) iken diğer iki grubun ortalaması 20.30'dur ($ss=5.55$). Hüküm giyme sayısı ortalaması ise ilk grupta 1.55 ($ss=1.55$) diğer iki grupta 3.52 ($ss=5.98$) dir. Cinsel suç grubu da diğer iki gruptan Mann-Whitney U teste göre tutuklanma sayısı açısından farklılaşmaktadır ($p<.05$). Buna göre cinsel suç grubundakilerin tutuklanma sayısı ortalamaları 1.57 ($ss=0.93$) iken diğer iki grubun ortalaması 4.66'dır ($ss=5.99$). Hırsızlık suçu grubu ise Mann-Whitney U teste göre tutuklanma sayısı ($p<.01$), ilk hüküm giyme yaşı ($p<.01$) ve hüküm giyme sayısı ($p=.000$) noktasında diğer iki gruptan farklılaşmaktadır. Buna göre hırsızlık suçu işlemiş olan grupta tutuklanma sayısı ortalaması 7.87 ($ss=8.12$), ilk hüküm giyme yaş ortalaması 19.16 ($ss=4.90$) ve hüküm giyme sayısı 4.72 ($ss=.78$) iken diğer iki grubunkiler sırası ile 2.19 ($ss=2.18$), 23.28 ($ss=6.09$) ve 1.73 ($ss=1.63$) dir.

Tek suç işleyen grup ortalama 3.39 yıl ($ss=2.39$), 4.57 ay ($ss=3.62$); tekrar suç işleyen grup ise ortalama 3.61 yıl ($ss=2.65$), 2.90 ay ($ss=3.36$) ceza infaz kurumunda bulunmaktadır. Tek suç işleyen grubun ceza infaz kurumundan çıkmasına ortalama 2.77 yıl ($ss=2.57$), 3.95 ay ($ss=3.55$); tekrar suç işleyen grubun ise ortalama 3.36 yıl ($ss=3.31$), 3.60 ay ($ss=3.51$) vardır.

Suç tekrarı grubu analizleri: Katılımcıların daha önce tutukluluklarına sebep olan olayın kişiye yönelik şiddet içermesi noktasında gruplar arasında anlamlı bir farklılık çıkmazken ($p>.05$), önceki tutukluluk olayının içeriğinin hırsızlık suçu oluşu gruplar arasında anlamlı bir farklılığa sebep olmuştur [$X^2(1):5.55$, $p<.05$]. Buna göre tekrar suç işleyen grupta önceki tutukluluğunda hırsızlık suçu olduğunu bildirenlerin oranı %38.8 ($n=19$), tek suç grubunda bu bildirim oranı ise % 10'dur ($n=2$). Diğer tip tutukluluk sebeplerini oluşturan gruplar ve daha önceki hükümlerde şiddet varlığı ve suç niteliğine, şu anki suçta mağdur özellikleri ve

yakalanma şekli ve suça karşı tavırlara ilişkin gruplar analiz yapılamayacak kadar küçüktür. Olay esnasında alkol kullanmış olma değişkeni gruplar arasında anlamlı farka sebep olmamıştır ($p>.05$).

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Son olay esnasında alkol etkisi altında olduğunu söyleyenlerin % 92.3'ü ($n=24$) daha önce adli bağı olan gruptandır [$X^2(1):4.66, p<.05$].

Suç tipi grubu analizleri: Önceki tutukluluklarında şiddet olup olmaması ve suç tipi ilişkisi anlamlıdır [$X^2(1):9.44, p<.01$]. Önceki tutuklulukların fiziksel şiddet içerdiğini söyleyen 45 kişinin % 44.4'ü ($n=20$) öldürme/yaralama, % 33.3'ü ($n=15$) hırsızlık suçu ve % 22.2'si ($n=10$) cinsel suç grubundandır [$X^2(1):5.81= p=055$]. Öldürme/yaralama suçu işlemiş olanların % 88'i ($n=22$) önceki tutukluluklarında kişiye yönelik şiddet göstermiştir [$X^2(1):9.11, p<.01$]. Yine bu grubun % 83.3'ü ($n=21$) fiziksel şiddet gösterme noktasında diğer iki gruptan farklılaşmaktadır [$X^2(1):5.77, p<.05$].

Önceki tutukluluklarında hırsızlık suçu bulunduğunu bildiren kişilerin % 61.9'u ($n=13$) şuan hırsızlık suçundan ötürü ceza çekmektedir. Diğer iki grubun oranı ise % 19 ($n=4$) ve %19'dur ($n=4$) [$X^2(2):6.99, p<.05$]. Geçmiş hükümlerinde hırsızlık suçu bildirenlerin % 65.5'i ($n=19$) hırsızlık suçu grubundandır [$X^2(1):18.38, p=.000$].

Suç tipleri ve daha önceki hükümlerin şiddet içerip içermemesi arasında anlamlı bir ilişki vardır [$X^2(2):6.30, p<.05$]. Önceki hükümlerin şiddet içerdiğini söyleyen 44 kişinin % 43.2'si ($n=19$) öldürme/yaralama, % 29.5'i ($n=13$) cinsel, % 27.3'ü ($n=12$) hırsızlık suçu grubundandır. Önceki hükümlerde fiziksel şiddet bildiren 37 kişinin % 48.6'sı ($n=18$) öldürme, % 29.7'si cinsel ($n=11$), % 21.6'sı ($n=8$) hırsızlık suçu grubundandır [$X^2(2):9.06, p<.05$]. Önceki hükümlerinin hırsızlık suçu içerdiğini bildirenlerin % 65.8'i ($n=19$) şuan hırsızlık, % 20.7'si ($n=6$) cinsel ve % 13.8'i ($n=4$) öldürme suçundan dolayı ceza çekmektedir [$X^2(2):19.77, p=.000$].

Öldürme/yaralama grubunun % 75'i ($n=18$) önceki hükümlerinde şiddet olduğunu bildirmiştir [$X^2(1):5.07, p<.05$]. Öldürme/yaralama grubunun ancak %16.7'si ($n=4$) önceki hükümlerini hırsızlık suçlarından almıştır [$X^2(1):12.02, p<.01$]. Geçmiş hükümlülüklerindeki olaylarda şiddet olduğunu bildirenlerin ancak % 27.3'ü ($n=12$) hırsızlık suçu grubundandır [$X^2(1):6.28, p<.05$]. Yine geçmiş hükümlerinde fiziksel şiddet bildirenlerin ancak % 21.6'sı ($n=8$) hırsızlık suçu grubundandır [$X^2(1):8.63, p<.05$].

Katılımcılar arasında, daha önce hüküm ve tutukluluğa sebep olan olay tiplerinin çeşitliliği ve şu anki suçta mağdur sayısı açısından yapılan analizlerde tutukluluğa sebep olan olaylar içinden kız kaçırma türündeki suçlar çıkarıldığında suç tekrarı grupları açısından anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($p<.05$). Buna göre tek suç işleyen grubun ortalaması 1.15 ($ss=.04$) iken tekrar suç işleyen grubun ortalaması 1.47 ($ss=.58$) olarak belirlenmiştir.

4.3.8. Suç tekrarı gruplarının ölçeklerden aldıkları puanlar

4.3.8.1. Kısa semptom envanteri (KSE)

Suç/tekrar suç grubu analizleri: KSE sonuçları T-test ve Mann Whitney U Test'e göre değerlendirildiğinde suç tekrarı grupları arasında anlamlı bir farka ulaşılamamıştır ($p>.05$; $p>.05$).

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: KSE sonuçları T-test ile değerlendirildiğinde yalnızca paranoya alt başlığı için iki grup arasında anlamlı bir farklılaşma gözlenmiştir ($p<.05$). Buna göre daha önce adli bağlantısı olmayan grubun paranoya puanı ortalaması 8.45 ($ss=3.70$) iken adli bağı olanları 6.51 ($ss=3.37$) olarak belirlenmiştir. Mann-Whitney U Test de bu boyut için neredeyse anlamlı bir sonuç göstermiştir ($p=.052$).

Suç tipi grubu analizleri: Tek yönlü varyans analizi suç tipleri arasında KSE boyutları açısından anlamlı bir farklılık olmadığına işaret etmektedir ($p>.05$). Suç tipleri tek tek incelendiğinde T-test için sadece öldürme/yaralama tipi suç işleyen grubun diğer iki gruptan paranoya puanı açısından farklılaşma gösterdiği bulgulanmıştır ($p<.05$). Buna göre öldürme/yaralama tipinde suç işleyen grubun paranoya puanı ortalaması 6.58 ($ss=3.52$) iken diğer iki suç grubunun ortalaması 8.02 ($ss=3.60$) olarak belirlenmiştir.

4.3.8.2. Sürekli durum öfke envanteri (SÖÖTÖ)

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Toplam öfke puanı, öfke içte-dışta ve öfke kontrol puanları arasında gruplar arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p>.05$).

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Aynı şekilde önceki adli bağlantı grubu analizleri de öfke ile ilgili olarak yukarıda belirtilen boyutlarda anlamlı bir farklılaşma olmadığına işaret etmektedir ($p>.05$).

Suç tipi grubu analizleri: Genel olarak bakıldığında tek yönlü varyans analizi suç tipi ve belirtilen öfke boyutları arasında anlamlı bir ilişkiye işaret etmemektedir ($p>.05$). Öte yandan her suç tipi ayrı ayrı incelendiğinde öldürme/yaralama tipinde suç işlemiş olanlar Mann-Whitney U teste göre öfke kontrol boyutunda diğer iki gruptan farklılaşmaktadır ($p<.05$). Buna göre öldürme/yaralama suç grubu ortalaması 24.02 ($ss=4.74$) iken diğer iki grubunki 22.43 ($ss=4.82$) olarak belirlenmiştir. Cinsel suç grubu ise diğer iki gruptan öfke dışta boyutunda anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($p<.05$). Cinsel suç grubunun ortalaması 15.02 ($ss=3.80$) iken diğer iki grubunki 16.28'dir ($ss=4.84$). Hırsızlık suçu grubu ise her üç boyutta da diğer iki gruptan farklılaşır. Buna göre hırsızlık suçu grubunun öfke içte boyutu ortalaması 19.23 ($ss=3.14$) ($p<.05$), öfke dışta boyutu ortalaması 16.69 ($ss=4.24$) ($p<.05$) ve öfke kontrol boyutu ortalaması 21.74 ($ss=5.14$) ($p<.01$) olarak belirlenmiştir. Diğer iki grubun ortalaması ise öfke içte boyutu için 18.27 ($ss=4.23$), öfke dışta boyutu için 15.48 ($ss=4.62$) ve öfke kontrol boyutu için 23.52'dir ($ss=4.62$).

4.3.8.3. Risk davranışları

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Gruplar, yaşam boyu aldıkları risk davranışları açısından anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($p < .01$). Tekrar suç işlemiş olan grubun risk puanı ortalaması 2.69 ($ss = .81$) iken tek suç işlemiş grubunki 2.16 ($ss = .71$) olarak belirlenmiştir.

Her bir risk davranışında bulunma sıklığı ve suç tekrarı grupları arasındaki ilişki Ki-kare analizi ile incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Genellikle/her zaman “bıçak, falçata gibi araçları taşıma” davranışı gösterdiğini söyleyenlerin % 76.9’u ($n=30$) tekrar suç grubundandır [$X(1):5.93, p < .05$].

Genellikle/her zaman “tabanca vs. gibi ateşli silah taşıma” davranışı gösterdiğini söyleyenlerin % 76.9’u ($n=30$) tekrar suç grubundandır [$X(1):5.93, p < .05$].

Genellikle/her zaman “çok hızlı araba kullanma” davranışı gösterdiğini söyleyenlerin % 82.8’i ($n=24$) tekrar suç grubundandır [$X(1):6.59, p < .05$].

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Mann-Whitney U test katılımcıların hayat boyu risk davranışı gösterme ortalamalarına göre farklılaştıklarını göstermektedir ($p = .000$). Buna göre daha önce adli bağlantısı olmayan grubun ortalaması 1.90 ($ss = 0.62$) diğer grubunki ise 2.66 (0.78) olarak tespit edilmiştir.

Her bir risk davranışında bulunma sıklığı ve önceki adli bağlantı grupları arasındaki ilişki Ki-kare analizi ile incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Genellikle/her zaman “başka birinin kullandığı araçta giderken ve/ya kendi araç kullanırken emniyet kemeri takmama” davranışı gösterdiğini söyleyenlerin % 87.3’ü ($n=48$) önceden adli bağlantısı olan gruptandır [$X(1):4.67, p < .05$].

Genellikle/her zaman “bıçak, falçata gibi araçları taşıma” davranışı gösterdiğini söyleyenlerin % 89.7’si ($n=35$) önceden adli bağlantısı olan gruptandır [$X(1):4.58, p = .052$].

Genellikle/her zaman “tabanca vs. gibi ateşli silah taşıma” davranışı gösterdiğini söyleyenlerin % 94.9’u ($n=37$) önceden adli bağlantısı olan gruptandır [$X(1):9.65, p < .01$].

Genellikle/her zaman “çok hızlı araba kullanma” davranışı gösterdiğini söyleyenlerin % 93.1’i ($n=27$) önceden adli bağlantısı olan gruptandır [$X(1):3.88, p = .54$].

Suç tipi grubu analizleri: Hem genel olarak bakıldığında hem de suç tipi grupları tek tek incelendiğinde risk davranışı puanı ortalamaları arasında gruplar arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir ($p > .05$).

Her bir risk davranışında bulunma sıklığı ve önceki suç tipi grupları arasındaki ilişki Ki-kare analizi ile incelenmiş ve sadece hırsızlık suçu grubuyla “başka birinin kullandığı araçta giderken ve/veya kendi araç kullanırken emniyet kemeri takmama” davranışı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir [$X(1):9.65, p<.01$]. Buna göre hırsızlık suçu işlemiş olanların % 65.7’si (n=23) genellikle/her zaman başka birinin kullandığı araçta giderken ve/veya kendisi araç kullanırken emniyet kemeri takmama” davranışını gösterdiklerini bildirmektedirler.

4.3.8.4. Anti sosyal davranış ve anti sosyal kişilik bozukluğu

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Anti sosyal davranış puanları söz konusu olduğunda da gruplar arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($p=.000$). Tekrar suç işlemiş olan grubun anti sosyal davranış puanı tek suç işlemiş olan gruptan anlamlı derecede daha yüksektir ($p=.000$). Tek suç işlemiş olan grubun ortalaması 0.21 ($ss=.21$) iken tekrar suç işlemiş olan grubun ortalaması 0.41 ($ss=.22$) olarak belirlenmiştir.

Gruplar ayrıca 15 yaş öncesinde ve sonrasında anti sosyal özellikte davranış gösterme kriterine göre de anlamlı derecede farklılaşmışlardır. 15 yaş öncesinde 2 veya daha fazla tipte anti sosyal davranış gösterdiğini bildiren kişilerin % 71.9’u (n=41) tekrar suç işleyen grubuna dâhildir [$X2(1)=6.55, p<.05$].

15 yaş sonrasında 3 veya daha fazla anti sosyal davranış gösterme durumu da suç tekrarı grupları arasında anlamlı bir farklılaşmaya yol açmıştır. 15 yaş sonrasında 3 veya daha fazla anti sosyal davranış varlığı bildirenlerin % 86.7’si (n=39) tekrar suç grubundandır [$X2(1)=22.57, p=.000$].

Hangi tip anti sosyal nitelikteki davranışların gruplar arası fark yarattığına bakılacak olursa sonuçlar şöyledir:

“15 yaş öncesinde sıklıkla okulu asma veya evden kaçıp geceyi dışarıda geçirme” davranışını gösterdiğini söyleyenlerin % 75.5’i (n=37) tekrar suç grubuna aittir [$X2(1)=7.59, p<.01$].

“15 yaşından önce kavga çıkarma, başkalarını korkutma, gözdağı verme, tehdit etme” davranışı gösterenlerin % 73.1’i (n=38), [$X2(1)=5.84, p<.05$]; “kasıtlı olarak eşyaya zarar verme veya yangın çıkarma” davranışı gösterenlerin % 85.7’si (n=24), [$X2(1)=9.78, p<.01$]; “15 yaşından bu zamana kadar sorumsuzca davranışlarda bulunma” davranışı gösterenlerin % 83.3’ü (n=35), [$X2(1)=14.84, p=.000$]; “yakalanmasa bile yasadışı iş yapma” davranışı gösterenlerin % 76.7’si (n=56), [$X2(1)=22.76, p=.000$]; “tekrar tekrar fiziksel kavgalara girişme” davranışı gösterenlerin % 71.9’u (n=41), [$X2(1)=5.61, p<.05$]; “umursamadan başkasını tehlikeye atma” davranışı gösterenlerin % 76.7’si (n=23), [$X2(1)=4.30, p<.05$] tekrar suç işleyenler grubuna dâhildir.

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Anti sosyal davranış puanları söz konusu olduğunda gruplar arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($p=.000$). Önceden adli bağlantısı olan grubun anti sosyal davranış puanı adli bağı olmayan gruptan anlamlı derecede daha yüksektir ($p=.000$). Buna göre ilk grubun ortalaması 0.40 ($ss=.23$) iken ikinci grubunki 0.12 ($ss=0.12$) olarak tespit edilmiştir.

15 yaş öncesinde 2 veya daha fazla anti sosyal davranış gösterdiğini bildirenlerin % 89.5'i ($n=51$) daha önce adli bağı olan gruptandır [$X^2(1)=8.84$, $p<.01$]. 15 yaş sonrasında 3 veya daha fazla anti sosyal davranış bildirenlerin % 97.8'i ($n=44$) daha önce adli bağlantısı olan gruptandır [$X^2(1)=17.09$, $p=0.000$].

Anti sosyal nitelikteki davranışlar tek tek incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

“15 yaş öncesinde sıklıkla okulu asma veya evden kaçıp geceyi dışarıda geçirme” davranışını gösterdiğini söyleyenlerin % 91.8'i ($n=45$) daha önce adli bağı olan gruba aittir [$X^2(1)=9.10$, $p<.01$].

“15 yaşından önce kavga çıkarma, başkalarını korkutma, gözdağı verme, tehdit etme” davranışını gösterenlerin % 90.4'ü ($n=47$), [$X^2(1)=8.04$, $p<.01$]; “kasıtlı olarak eşyaya zarar verme veya yangın çıkarma” davranışını gösterenlerin % 96.4'ü ($n=27$), [$X^2(1)=7.19$, $p<.01$]; “15 yaşından bu zamana kadar sorumsuzca davranışlarda bulunma” davranışını gösterenlerin % 92.9'u ($n=39$), [$X^2(1)=8.21$, $p<.01$]; “yakalanmasa bile yasadışı iş” davranışını gösterenlerin % 94.5'i ($n=69$), [$X^2(1)=32.39$, $p=.000$]; “tekrar tekrar fiziksel kavgalara girişme” davranışını gösterenlerin % 93'ü ($n=53$), [$X^2(1)=13.80$, $p=.000$]; “umursamadan başkasını tehlikeye atma” davranışını gösterenlerin % 93.3'ü ($n=28$), [$X^2(1)=5.18$, $p<.05$] daha önce adli bağı olan gruba aittir.

Suç tipi grubu analizleri: Anti sosyal davranış puanlarının ortalamaları söz konusu olduğunda ne genel olarak ne de tek tek suç tipleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Anti sosyal davranış puanları söz konusu olduğunda da gruplar arasında anlamlı bir farklılık gözlenmiştir ($p=.000$). Tekrar suç işlemiş olan grubun anti sosyal davranış puanı tek suç işlemiş olan gruptan anlamlı derecede daha yüksektir ($p>.05$).

15 yaş öncesinde 2 veya daha fazla ve 15 yaş sonrasında 3 veya daha fazla anti sosyal davranış bildirme durumları ne genel olarak ne de suç tipleri tek tek ele alındığında anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p>.05$). Her bir anti sosyal nitelikte davranış ile suç tipleri arasındaki ilişki Ki-kare analizi ile incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

“15 yaş öncesinde sıklıkla okulu asma veya evden kaçıp geceyi dışarıda geçirme” davranışını gösterdiğini söyleyenlerin % 42.9'u ($n=21$) hırsızlık suçu, % 30.6'sı ($n=15$) cinsel suç ve % 26.5'i ($n=13$) öldürme/yaralama tipi suçlardandır [$X^2(2)=6.10$, $p<.05$].

“15 yaşından bu zamana kadar sorumsuzca davranışlarda bulunma” davranışı gösterenlerin % 45.2’si (n=19) hırsızlık, % 33.3’ü (n=14) cinsel ve % 21.4’ü (n=9) öldürme/yaralama suç grubundandır [$X^2(2)=8.99$, $p<.05$].

“Yakalanmasa bile yasadışı iş” davranışı gösterenlerin % 37’si (n=27) hırsızlık, % 37’si (n=27) öldürme/yaralama ve % 26’sı (n=19) cinsel suç grubundandır [$X^2(2)=6.47$, $p<.05$].

4.3.8.5. Levenson psikopati ölçeği

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Levenson’un Psikopati ölçeğinden elde edilen birincil psikopati, ikincil psikopati ve toplam psikopati puanları, suç tekrarı grupları arasında anlamlı bir dağılıma sebep olmamıştır ($p>.05$).

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Levenson’un Psikopati ölçeğinden elde edilen birincil psikopati, ikincil psikopati ve toplam psikopati puanları önceki adli bağlantı grupları arasında anlamlı bir dağılıma sebep olmamıştır ($p>.05$).

Suç tipi grubu analizleri: Levenson’un Psikopati ölçeğinden elde edilen birincil psikopati, ikincil psikopati ve toplam psikopati puanları genel olarak ele alındığında suç tipi grupları arasında anlamlı bir dağılıma sebep olmamıştır ($p>.05$).

Öte yandan şu anki suçun öldürme/yaralama olup olmaması durumu ikincil psikopati puanı üzerindeki dağılımı etkilemektedir ($p<.01$). Öldürme/yaralama grubunun ikincil psikopati puanı ortalaması 22.93 ($ss=4.73$) diğer iki grubunki ise 24.13 ($ss=4.84$) tür. Şuan ki suçun hırsızlık bir suç olup olmaması durumu da ikincil psikopati puanı üzerindeki dağılımı etkilemektedir ($p<.05$). Hırsızlık suçu grubunun ikincil psikopati puanı ortalaması 24.03 ($ss=2.90$) diğer iki grubunki ise 23.57 ($ss=5.45$) dir.

4.3.8.6. Saldırganlık envanteri

Suç/tekrar suç grubu analizleri: Saldırganlık ölçeği testi alt boyutları (yıkıcı, atılgen ve edilgen) için iki grup arasında anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir ($p>.05$).

Önceki adli bağlantı grubu analizleri: Saldırganlık ölçeği testi alt boyutları (yıkıcı, atılgen ve edilgen) için iki grup arasında anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir ($p>.05$).

Suç tipi grubu analizleri: Öldürme/yaralama grubunun atılgen saldırganlık puanları diğer iki grup bir arada değerlendirildiğinde, anlamlı derecede farklılaşmıştır. Bu farklılığın düzeyi T-Testi’ne göre $p=.000$, Mann-Whitney U Testi’ne göre ise $p<.01$ seviyesindedir. Buna göre öldürme/yaralama grubunun ortalama atılgen saldırganlık puanı 40.15 ($ss=13.04$) iken diğer iki grubun ortalaması 29.61 ($ss=16.01$) olarak

belirlenmiştir. Öldürme/yaralama grubunun yıkıcı saldırganlık puanı ise T-Testi'ne göre neredeyse anlamlı derecede, diğer iki grubun ortalamasından farklılaşmaktadır ($p=.051$). Diğer iki grubun ortalaması 19.17 ($s=.9.60$) iken öldürme/yaralama grubunun ortalaması 21.72 ($s=.12.09$) olarak tespit edilmiştir.

Hırsızlık suçu grubunun atılgan saldırganlık puanları diğer iki grup bir arada değerlendirildiğinde, anlamlı derecede farklılaşmıştır. Bu farklılığın düzeyi T-Testi'ne göre $p<.05$, Mann-Whitney U Testi'ne göre ise $p<.05$ seviyesindedir. Buna göre hırsızlık suçu grubunun ortalama atılgan saldırganlık puanı 27.54 ($ss=15.68$) iken diğer iki grubun ortalaması 35.76 ($ss=15.30$) olarak belirlenmiştir.

İşlenen suçun cinsel suç olup olmaması durumu, saldırganlık alt türleri içinde anlamlı bir farklılaşmaya neden olmamıştır ($p>.05$).

Tek yönlü varyans analizi yöntemi de suç tipi grupları arasında sadece atılgan saldırganlık boyutunda anlamlı bir farklılaşma görüldüğünü ve bunun $p<.01$ seviyesinde olduğunu ve farklılığın öldürme/yaralama ve cinsel suç grupları arasından geldiğini göstermektedir ($p<.01$).

4.3.8.7. Korelasyon analizleri

Daha önce tutukluluğa sebep olan durumların çeşitliliği ile bu durumlar içinden kız kaçırma türündeki suç çıkarıldığındaki koşul arasında $p<.01$ düzeyinde pozitif; toplam anti sosyal kişilik bozukluğu puanı arasında $p<.05$ düzeyinde pozitif; hayat boyu tutuklanma sayısı ile $p<.05$ düzeyinde pozitif; dışa yöneltilmiş öfke puanı ile $p<.05$ düzeyinde pozitif korelasyon bulunmuştur.

Daha önce hüküm giymeye sebep olan durumların çeşitliliği ile bu durumlar içinden kız kaçırma türündeki suç çıkarıldığındaki koşul arasında $p<.01$ düzeyinde pozitif; toplam anti sosyal kişilik bozukluğu puanı arasında $p<.01$ düzeyinde pozitif; herhangi bir suçtan ötürü ilk tutuklanma yaşı ile $p<.05$ düzeyinde negatif korelasyon bulunmuştur.

Ortalama risk davranışı puanı ile anti sosyal kişilik bozukluğu puanı arasında $p<.01$ düzeyinde pozitif; herhangi bir suçtan ötürü ilk hüküm giyme yaşı arasında $p<.01$ düzeyinde negatif; dışa yönelik öfke ile $p<.01$ düzeyinde pozitif; öfke kontrol puanı ile $p<.01$ düzeyinde negatif korelasyon bulunmuştur.

Toplam anti sosyal kişilik bozukluğu puanı ile herhangi bir suçtan ilk hüküm giyme yaşı arasında $p<.01$ düzeyinde negatif; öfke içte puanı ile $p<.05$ düzeyinde pozitif; öfke dışa puanı ile $p<.01$ düzeyinde pozitif ve öfke kontrol puanı ile $p<.01$ düzeyinde negatif korelasyon bulunmuştur.

Herhangi bir suçtan ötürü ilk kez tutuklanma ve herhangi bir suçtan ötürü ilk kez hüküm giyme yaşı arasında $p < .05$ düzeyinde pozitif;

Herhangi bir suçtan dolayı ilk hüküm giyme yaşı ile öfke kontrol puanı arasında $p < .01$ düzeyinde pozitif korelasyon vardır.

Öfke içte ve öfke dışta puanları arasında $p < .05$ düzeyinde pozitif korelasyon bulunmuştur.

Öfke dışı ve öfke kontrol arasında $p < .01$ düzeyinde negatif korelasyon bulunmuştur.

Öfke kontrol puanı ile herhangi bir suçtan ilk kez hüküm giyme yaşı arasında $p < .05$ düzeyinde pozitif; öfke kontrol ve öfke dışı puanları arasında $p < .01$ düzeyinde negatif korelasyon bulunmuştur.

Birincil psikopati puanı ile ortalama risk davranış puanı arasında $p < .01$ düzeyinde pozitif; anti sosyal kişilik bozukluğu puanı ile $p < .05$ düzeyinde pozitif; hüküm giyme sayısı ile $p < .01$ düzeyinde pozitif; öfke içte puanı ile $p < .05$ düzeyinde pozitif; öfke dışı puanı ile $p < .01$ düzeyinde pozitif ve öfke kontrol puanı ile $p < .01$ düzeyinde negatif korelasyon gözlenmiştir.

İkincil psikopati ile edilgen saldırganlık arasında $p < .01$ düzeyinde pozitif; birincil psikopati arasında $p < .01$ düzeyinde pozitif; toplam psikopati arasında $p < .01$ düzeyinde pozitif; yıkıcı saldırganlık arasında $p < .01$ düzeyinde pozitif; öfke dışı puanı ile $p < .01$ düzeyinde pozitif; öfke kontrol puanı ile $p < .05$ düzeyinde negatif; ilk hüküm giyme yaşı ile $p < .01$ düzeyinde negatif; anti sosyal kişilik puanı ile $p < .05$ düzeyinde pozitif korelasyon bulunmuştur.

Toplam psikopati puanı ile anti sosyal kişilik bozukluğu puanı arasında $p < .01$ düzeyinde pozitif; öfke içte puanı ile $p < .05$ düzeyinde pozitif; öfke dışı puanı ile $p < .01$ düzeyinde pozitif; öfke kontrol puanı ile $p < .01$ düzeyinde negatif; yıkıcı saldırganlık ile $p < .01$ düzeyinde pozitif; edilgen saldırganlık ile $p < .01$ düzeyinde pozitif korelasyon bulunmuştur.

Yıkıcı saldırganlık puanı ile ortalama risk davranışı puanı arasında $p < .01$ düzeyinde pozitif; anti sosyal kişilik bozukluğu puanı arasında $p < .01$ düzeyinde pozitif; öfke dışı puanı ile $p < .01$ düzeyinde pozitif; öfke kontrol puanı ile $p < .01$ düzeyinde negatif; edilgen saldırganlık puanı ile $p < .01$ düzeyinde pozitif korelasyon bulunmuştur.

Atılgen saldırganlık puanı ile hüküm giyme sayısı arasında $p < .01$ düzeyinde negatif; öfke dışı puanı ile $p < .01$ düzeyinde pozitif korelasyon bulunmuştur.

Edilgen saldırganlık puanı ile ortalama risk davranışı puanı arasında $p < .05$ düzeyinde pozitif; anti sosyal kişilik puanı arasında $p < .01$ düzeyinde pozitif; ilk tutuklanma yaşı arasında $p < .05$ düzeyinde negatif; öfke

içte puanı ile $p < .05$ düzeyinde pozitif; öfke dışta puanı ile $p < .01$ düzeyinde pozitif; öfke kontrol puanı ile $p < .01$ düzeyinde negatif; birincil psikopati puanı ile $p < .01$ düzeyinde pozitif; ikincil psikopati puanı ile $p < .05$ düzeyinde pozitif; toplam psikopati puanı ile $p < .01$ düzeyinde pozitif; yıkıcı saldırganlık puanı ile $p < .01$ düzeyinde pozitif korelasyon bulunmuştur.

Toplam istismar ve ihmal puanı, ilk hüküm giyme yaşı ile $p < .05$ düzeyinde pozitif korelasyon içindedir.

5. Tartışma

Suç işleyen kişilerin öykülerine ilişkin bulgular, araştırma düzenlerinin, araştırma sorularının, gruplara ayırma kriterlerinin ve çalışılan suç gruplarının çeşitliliği dikkate alındığında farklılık göstermektedir. Aşağıda, çalışmada incelenen değişkenler, ana başlıklar halinde, literatür bulgularına dayanılarak değerlendirilmektedir.

5.1. Demografik Değişkenler

Literatürdeki çalışmalar, suç işleme-işlememe, tek veya tekrar suç işleme noktasında, demografik değişkenlerin ayırt ediciliği açısından çelişkili sonuçlara işaret etmektedir. Bazı değişkenler bakımından gruplar arasında anlamlı farklılıklar görülmezken, bazı değişkenler farklı suç davranışlarını açıklamakta, diğer bazı değişkenler ise yalnızca meydana geldikleri döneme yakın zamanlardaki suç veya şiddet davranışını yordamakta ancak daha ileriki zamanlardaki davranışı öngörememektedir (*Seifert, Möller-Mussavi ve Wirtz, 2005; Loeber ve Stouthamer-Loeber, 1986; Kenny ve Lennings, 2007*).

Bu çalışmada, kişilerin doğdukları yerleşim biriminin niteliği, 18 yaş öncesi ve sonrasındaki göç durumu, kardeş sayısı, ailedeki kişi sayısı, çocukluk döneminde bir işte çalışma, ilk kez bir işte çalışma yaşı, ilk kez kaç yaşında aileden ayrı bir dönem geçirdikleri, medeni durumları, çocuk sahibi olup olmama ve ailede bakıma muhtaç birinin olup olmaması durumları, gruplar arasında farklılık yaratmamıştır. Tek ve tekrar suç işlemiş olan grupların suç işleme noktasında belli risk faktörlerini paylaşıyor olmaları, dolayısı ile belli bir takım alanlarda anlamlı derecede farklılaşmamaları beklenen bir durumdur. Zira her iki grup da hayatlarının bir döneminde kanunla muhalefet halinde olmuşlardır. Öte yandan her iki grup da belli dezavantajlı durumlarla karşılaşmış olmakla birlikte tek suç işlemiş olanlar bu durumlarla daha iyi başa çıkabilmiş olabilirler. Ayrıca, üstte belirtildiği üzere demografik değişkenler, suç işlemeyi ve tekrar suç işlemeyi öngörmekte her zaman aynı güvenilirliği vermemektedir.

Suç işleme, tekrar suç ve suç tipi açısından demografik değişkenlerin farklı gruplara göre gösterdikleri değişikliklere örnek çalışmalar aşağıda belirtilmektedir:

Seifert ve ark. (2005) 23 adli hastaneden ulaştıkları cinsel suç işlemiş 304 kişiyle yapmış oldukları çalışmada, katılımcıların çoğunluğunun hayata dezavantajlı bir başlangıç yaptıklarını göstermişlerdir. Katılımcıların % 83'ü en alt düzeydeki iki sosyal sınıftan gelmektedir, % 67'si liseyi terk etmiş, sadece üçte biri mesleki bir eğitim almıştır ve % 72'si işsizdir. Bu kişilerin % 60'ı bekâr ve yaklaşık % 15'i evlidir. Adli hastaneye yatırılmadan önce % 17'si eşiyile % 39'u yalnız yaşamaktadır. Cinsel suçtan farklı türde suç işlemiş olanlardan oluşan kontrol grubu ile karşılaştırıldığında ailevi stres faktörleri gruplar arasında büyük oranda farklılık yaratmamıştır.

Kenny ve Lennings'in (2007) 247 genç suçluyla kültürel alt grup, suç tipi, çocukluk çağı travması ve psikopatoloji ile suç işleme davranışının ilişkisini araştırdıkları çalışmada katılımcıların % 90'ının 10, %44'ünün ise 8 yılı tamamlamadan okuldan ayrıldıkları, % 54'ünün ebeveyninin ayrıldığı/boşandığı, %10'unun ebeveyninin vefat ettiği veya ne olduğunun bilinmediği, % 35.7'sinin birlikte yaşadığı, % 94.8'inin bir ya da daha fazla sayıdaki birinci derecede akraba tarafından yetiştirildiği bulunmuştur.

Maguin, Hawkins, Catalano, Hill, Abbott ve Herrenkohl (1995) 16 yaşındakilerin son 1 yıl içindeki yerleşim yeri değişikliklerini incelemişler ve değişiklik sayısının 18 yaşındaki şiddeti yordadığını ancak 14 yaşındaki değişiklik sayısının 18 yaşındaki şiddet davranışını öngörmediğini bulmuşlar ve bu sonuçları, yer değiştirmenin etkilerinin kısa süreli olabileceği şeklinde değerlendirmişlerdir. Yazarlar bu konuda daha fazla sayıda çalışmaya ihtiyaç olduğunu bildirmektedirler.

Aileyle ilgili faktörler ve suç işleyen arkadaşlara sahip olmanın birlikte etkisini araştıran çalışmalar, aileyle ilgili değişkenlerin çok az etkili olduğunu ya da hiç etkili olmadığını göstermiştir. Öte yandan ergenlerin, ebeveyn kontrolü veya bağlanması zayıf olduğunda arkadaşlara daha çok bağlandığını bildirir (*Petrocelli ve Petrocelli, 2005*).

Rebellion'a (2002) göre de parçalanmış aileden gelme ve ciddi suç işleme arasındaki bağ kesinlik kazanmamıştır. Parçalanmış aileden gelmiş olan çocukların çoğu suç işlememektedir. *Elliot ve Voss'tan (1974)* yapılan alıntıya göre sosyal sınıf ve etnik orijinle suç işleme arasında bağ olmadığı, okul ortamının bu konuda ev ortamından daha önemli olduğu, suç işleyen arkadaşlarla ilişki içinde olmanın ancak, yabancılaşma ve kuralsızlık ile beraber gerçekleştiğinde suçla ilişkili olduğu bildirilmiştir. Yani, aile yapısı tek başına her zaman için tekrar suç işlemenin iyi bir yordayıcısı olmayabilir.

Loeber ve Stouthamer-Loeber (1986), ebeveynlerden birinin yokluğu veya parçalanmış aileden gelmiş olma, sosyo-ekonomik durum ve ebeveynin sağlığı şeklindeki değişkenlerin suç işleme davranışını ancak zayıf biçimde yordadığını ifade etmişlerdir.

Bu çalışmada, ailelerinin parçalanmış/bütün aile olması, çekirdek/geniş aile olması, ailede boşanma olup olmaması durumları suç tekrarı grupları üzerinde anlamlı bir dağılıma sebep olmamıştır. Ayrıca gruplar,

çocukluk dönemlerinde kendileri ve aileleri zor durumda kalacak olsalar yardım alacak birilerinin olup olmaması noktasında da farklılaşmamışlardır. Bir ihtimalle kişiler aile yapısının bozulması noktasında destek alabilecekleri birilerini bulmuş ve bu stres yaratan durumu daha kolay atlatmış olabilirler.

Yessine ve Bonta'nın (2008) yaş ortalaması 16 olan 514 kişi ile yapmış oldukları çalışmada, katılımcıların % 44'ü her iki ebeveyniyle, % 10'dan azı tek ebeveynle ve % 33'ü ebeveyni olmayan bir yetişkinle yaşadığı bildirilmiştir.

Öte yandan başka çalışmalara göre ebeveynlerin çocukları ile ilişkilerinin kopuk olduğu ve/ya yapısal olarak bozuk ailelerde (geniş, mobil aileler) suç oranının arttığı da bildirilmektedir (*Wright, Cullen ve Williams 1997*).

Hill, Howell, Hawkins ve Battin-Pearson (1999) ilkokul çağındaki (ortalama 10 yaş) 808 kişiyle yapmış oldukları boylamsal çalışmanın sonuçlarına göre iki ebeveyniyle yaşayanlara göre ebeveyninden biriyle, başka bir yetişkinle veya ebeveynsiz yaşayanların çeteye katılma oranları daha yüksektir.

Parçalanmış aile ve istismarcı ebeveynlere sahip olma hem 6-11 hem de 12-14 yaş grubu için çok zayıf yordayıcılardır (*Farrington, 1989*).

Suç tekrarı grupları arasında eğitim seviyesi ve eğitim hayatları boyunca sınıfta kalıp kalmama durumu açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Gruplar arasında farklılık yaratmış olan demografik değişkenler incelendiğinde, ele aldığımız popülasyonda okul başarısı sübjektif olarak değerlendirildiğinde, daha önce hiç suç işlememiş olan grubun kendilerini daha başarılı olarak gördükleri tespit edilmiştir.

Okul başarısı ve suç arasında kurulan teorik ve deneysel bağlara rağmen çok az sayıda araştırmacı, akademik başarı ve yetişkinlikte suç işleme arasında korelasyon bulmuştur. Otuzdan fazla eyaletin katıldığı bir çalışmaya göre, 8. sınıfta, temel başarı testinden düşük puan alanların 10 yıl sonra daha yüksek seviyede şiddet suçu işleme ihtimali gösterecekleri öngörülmüştür (*Petrocelli ve Petrocelli, 2005*).

Bazı yazarlara göre tekrar suç işleyenler okulda daha fazla problem yaşamakta ve okuldan daha erken ayrılmaktadır (*Zamble ve Quinsey, 1997*). Çalışmaların, akademik başarı ve tekrar suç arasında direkt bir nedensel ilişkiyi ortaya koymaktaki yetersizliğine rağmen düşük akademik başarının çocuğun davranışları üzerinde etkili olduğu veya erken dönem davranış problemlerinin okul başarısının düşüklüğüne sebep olabileceği, okul hayatı ile ilgili bir diğer unsurun da okul ortamına karşı geliştirilen bağlılık olduğu ve okula bağlılığın düşük olmasının hayat boyu ısrarla suç işleme davranışının bir unsuru olduğunu görüşündedirler (*Gerhold, Browne ve Beckett, 2007*).

Akademik başarı, gerekli bilişsel ve duygusal kapasitelerin yeterli derecede gelişmesini ve ortaya konabilmesini gerektirecek bir durumdur. Kişinin bilişsel kapasiteleri ile ifade edilen, genel anlamda zekâ, mantık yürütme, yargılayabilme, değişik türleri ile hafıza, işlem yapabilme, dili, görsel mekânsal becerileri kullanabilme ve genel bilgilere sahip olabilme becerileri iken duygusal durum ile kastedilen kişinin yaşından beklenen duygusal olgunluğa erişmiş olması, gerek yaşlıları ile gerekse otorite figürü sayılabilecek öğretmen ve okul yönetimi ile ilişkilerini düzenleyebilmesi, diğer sosyal ortamlardan farklı olabilecek bir takım değer ve kuralları anlayabilme ve bunlara uyabilme, sınav ve değerlendirme gibi belli stres yaratan olayları karşılayabilme becerileridir.

Bu kriterlerle ilgili olarak objektif değerlendirmelere ulaşmak mümkün olmadığından, katılımcılardan kendilerini genel olarak okul başarıları açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Sonuçlardan ortaya çıkan, tekrar suç işlemiş olanların bahsi geçen ortamda kendilerini daha başarısız buldukları yolundadır. Öte yandan bu başarısızlığın bilişsel boyuttan mı yoksa duygusal boyuttan mı kaynaklandığına dair kesin bilgiye ulaşmak mümkün olmamıştır. Uygulama sırasındaki gözlemler, katılımcıların genel anlamda zekâ boyutunda ortalamanın altında bir performans göstermediklerini düşündürmektedir. Bu noktada dikkat daha ziyade duygusal boyutun önemini akla getirmekte özellikle sosyal düzen ve otorite ile ilişkinin düzenlenmesine ilişkin kurallara uyumun sorgulanmasını gerektirmektedir.

Bilişsel, duygusal veya psikolojik açıdan gösterilen akademik performansın, kişinin öğrenme ortamı, öğrenmeye ilişkin tutumları ve benlik algısı üzerinde değişiklik yaratması beklenebilir. Çalışmamızdaki soru, katılımcıların hayatlarının önemli bir aşamasında kendilerini ne şekilde değerlendirdikleri noktasında bilgi vermesi açısından anlamlı olabilir.

Bir çalışmada katılımcıların demografik özelliklerine bakıldığında %47'sinin çocukken evden kaçtıkları, % 27'sinin bir bakım kurumuna gittiği, %30'unun okuldan kaçtığı, % 49'unun okuldan atıldığı, % 65'inin 11 yıl altı eğitim aldığı, % 67'sinin işsiz, % 32'sinin evsiz olduğu bildirilmiştir (*Walker, Karahaw ve Nicholas, 2006*).

Hawkins ve arkadaşlarının (2000) çalışmasına göre 10, 14 ve 16 yaşlarında akademik performansın düşük olması ve okulda davranış problemleri yaşanması, 18 yaşındaki suç işleme riskini arttıran faktörlerdendir.

Okul performansının düşüklüğü, suça karışmanın güçlü bir tahmin edicisidir. Akademik başarısı düşük olan çocukların suç işleme, tekrar suç işleme ve daha ciddi suçlar işleme ihtimalleri yüksektir (*Petrocelli ve Petrocelli, 2005*).

Hill ve arkadaşlarına (1999) göre eğitim hedeflerinin düşüklüğü, okula bağlılığın azlığı ve başarının düşüklüğü çeteye katılma davranışının iyi yordayıcılarındandır.

*Lonardo, Giordano, Longmare ve Manning (t.y)*¹, çalışmasının sonuçlarına göre ise okulda alınan notlar ile suça karışma arasında ilişki çıkmamıştır.

Bu çalışmadaki grupları ayıran bir diğer koşul da iş durumudur. Her iki grup da düzenli bir işe sahip olma ve dolayısı ile sosyal güvenceye sahip olma noktasında farklılık göstermemekle birlikte tekrar suç işleyen grubun hem ceza infaz kurumuna (CİK) girmeden önceki son yıl için hem de hayat boyu, maddi durumlarını iyi/çok iyi olarak değerlendirdiği buna karşılık iş sahibi olmadıkları ayrıca para kazanmak için yapmış oldukları işlerin hemen her zaman yasa dışı nitelikte olduğu görülmüştür. Bu verilerden hareketle tekrar suç işlemenin bir boyutunun da suç işlemenin, belli bir suçta uzmanlaşma olsun olmasın, geçimi sağlama işlevi gördüğü, tek suç işleyenlerden farklı olarak, düzenli bir iş koşulunun sağlanmadığı durumlarda yasa dışı nitelikte davranışlarda bulunduğu veya bu tür yaşam krizlerinde yakınlarından destek alınamadığını düşündürmektedir. Ancak kişilerin özellikle çocukluk dönemlerinde yakınlarından destek alma, şuan yakınları ile temasta olma hatta ceza infaz kurumunda güvenilecek yakınlıkta birisinin bulunması durumları arasında anlamlı bir farklılık olmaması dikkati kişilerin para kazanma noktasındaki değerlerini, stres yaratan hayat olayları karşısındaki çözüm yollarının yeterliliğinin sorgulanmasını gerektirmektedir.

Tekrar suç grubu genel olarak iş sahibi olmadıklarını ve iş yaptıklarında bunların yasadışı nitelikte olduğunu bildirmektedirler. Aynı durum ceza infaz kurumu öncesi son 1 yıl için de geçerliliğini sürdürmüştür. Aynı bağıntı daha önce herhangi bir adli bağlantısı bulunanlar için de geçerlidir. Hem genel olarak hem de ceza infaz kurumu öncesi son 1 yıl içinde yapılan işlerin kanundışı oluşu durumu suç tipleri arasında farklılığa yol açmış, kanun dışı işlerle geçinme durumunda ilk sırayı hırsızlık suçu grubu, ikinci sırayı öldürme/yaralama grubu ve son sırayı da cinsel suç grubu almıştır. Hırsızlık suçu grubu diğer iki grup bir arada olmak koşulu ile karşılaştırma yapıldığında kanun dışı iş yapma noktasında üstünlüğünü korumuştur. Ceza infaz kurumu öncesi geçimi kişinin kendisi dışında birilerinin sağlıyor olması durumu tekrar suç grubunun tek suç grubundan farklılaşmasına sebep olmuştur. Tekrar suç grubunda bu sorumluluk kişinin kendisi dışında görünmektedir.

Social Exclusion Unit (SEU)'in (2002) bir çalışmasına göre ceza infaz kurumunda kalmakta olan erkeklerin % 52'si genel popülasyona göre kalifiye olmadığı bildirilmektedir. *Raynor (1997)* mahrumiyet yaşayan yerlerden gelen mahkûmlar arasında para ve işle ilgili problemlerin anlamlı derecede farklılık gösterdiğini bulmuştur. Değişik çalışmalar, suç işlemiş olanlar arasında işsizlik oranlarına dair farklı bulgular sunmaktadır. Bu oran *Walker ve arkadaşlarının (2006)* çalışmasında % 67, *Seifer ve arkadaşlarının (2005)* çalışmasında ise % 72 olarak belirtilmektedir.

Genel olarak, tekrar suç işleyenlerin oturmamış bir hayatları olduğu, sıklıkla işsiz kaldıkları bildirilmektedir (*Zamble ve Quinsey, 1997*). *Sampson ve Laub'un (1997)* araştırmalarına dayanarak bildirdiğine göre suç oranının düşmesinde düzenli bir işe sahip olmak önemli yer tutmaktadır. Kişi böylelikle sosyal kapital

¹ Tarih yok

geliştirmekte ve toplumsal bağ kurmaktadır. *Cullen ve Wright (2004)* yaptıkları çalışmada, iş sahibi olmanın suçu azaltıcı etkisinin sadece sosyal bağlardan değil aynı zamanda iş arkadaşları ile kurulan prososyal ilişkiler ve bunların suç işleyen arkadaşlardan uzaklaşmayı sağlaması nedeniyle olduğunu bildirmektedirler.

Bir kişinin iş sahibi olmasının, tekrar suç işlemeyi 1/3 veya 1/2 oranında düşürürken sabit bir yerleşkesinin olmasının bu oranı 5 kat düşürdüğü bildirilmektedir (*Social Exclusion Unit (SEU), 2002*).

Sampson ve Laub (1997), ergenlik dönemindeki tutukluluk süresinin iş düzeni ile ilişkili olduğunu, uzun süre tutuklu kalanların düzenli iş sahibi olmakta problem yaşadıklarını bildirmektedirler.

Bir boylamsal çalışmada, daha önce suç işlemiş olanların işsiz kaldıkları dönemde suç işleme sıklıklarının daha fazla olduğu bildirilmiştir (*Farrington, Gallagher ve Morley, 1986*).

Kawachi, Kennedy ve Wilkinson (1999) materyal dağılımındaki gözle görülür derecede yüksek eşitsizliğin, toplum üyelerinde gücenme yarattığını ve sosyal dokuyu bozduğunu bildirmektedir. Yazarlar, yaptıkları çalışmada belli bir eyaletteki gelir eşitsizliğinin öldürme, gasp, soygun ve hırsızlık ile anlamlı derecede ilişkili olduğunu bu değişkenle ilgili olmayan tek suçun tecavüz olduğunu bildirmişlerdir. Kişiler arasındaki güvensizlik ve sadece kadın tarafından yönetilen evlerin sayısının fazlalığı ile hem şiddet içeren suçlar hem de hırsızlık arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Yoksulluk ve işsizlik oranlarının artması ile yüksek oranda cinayet suçu işlenmesi arasında da anlamlı ilişki bulunmuştur.

Bu çalışmada, daha önce belirtildiği gibi çocukluk/ergenlik döneminde bir işte çalışma noktasında gruplar farklılaşmamıştır. Bu sonuca uyumlu bir diğer görüş de iş sahibi olmanın gençler için, suç açısından, risk faktörü olabileceği çünkü gençlerin çalıştığı yerlerde (garsonluk, fast food vs.) sosyal kapital kurulamadığı, yaşlılarla çalışıldığı ve geleneksel değerlere bağlılığın geliştirilemiyor olabileceği şeklindedir. Kriminologlar, ekonomik aktörler olarak ergenlerin çalışmak ya da suç işlemek arasında seçim yaptığını varsaymaktaysa da gençlerin genelde her ikisini de yaptığı vurgulanmıştır. Bir işte çalışmak, kısa dönem ekonomik kazanç ve okula uzun dönemli yatırım ile ilgilidir. Suç ve yarı zamanlı işler ihtiyaçların karşılanması, giyecek, ulaşım, alkol ve madde alabilme gibi, benzer sonuçlara götüren kaynaklardır (*Wright ve ark., 1997*).

Katılımcıların ceza infaz kurumu öncesi ve sonrası medeni durumları ve çocuk sahibi olup olmama durumları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemekle beraber tek suç işleyenlerde çocuk sayısının fazla olduğu görülmüştür. Çocuk sayısının artması, ailedeki yetişkin bireyler üzerindeki maddi ve manevi sorumluluğu arttırmaktadır. Kişiler bu noktada hem ebeveynlik becerilerini ortaya dökmek hem de maddi planlarını tekrar gözden geçirmek durumundadırlar. Tek suç işlemiş olan grubun en azından maddi sorumluluklar anlamında, yukarıda iş sahibi olmakla ilgili olarak belirtilen veriler de göz önünde tutulduğunda avantajlı olduğu düşünülebilir. Bu görüşe ek bir veri de ceza infaz kurumu öncesi geçimi sağlayan kişilerin kim olduğuna yönelik sorudan gelmektedir. Buna göre kişinin, ailesi ile ilgili olarak sorumluluk almamasıyla karakterize olan

geçimin tamamı ile kişinin kendisi haricinde diğer aile büyükleri tarafından sağlanması durumu tekrar suç işlemiş grupta anlamlı derecede yaygındır.

Gruplar arasında anlamlı bir farklılık nedeni de 18 yaş öncesinde aileden ayrı geçirilen bir dönemin bulunmasıdır. Tekrar suç işleyenlerde ve daha önce herhangi bir adli bağlantısı olanlarda bu oran daha yüksek çıkmıştır. Kişilerin neden böyle bir dönem geçirdikleri sorgulandığında eldeki veriler daha yol gösterici olmaktadır. Öncelikle, olumsuz bir neden ile (aile içi şiddet, arkadaş çevresi, boşanma, siyasi, yasa dışı işler ve ceza infaz kurumunda kalış) aileden ayrı vakit geçirme oranı tekrar suç işleyenlerde daha yüksektir. Aynı zamanda tek suç işlemiş olan grupta arkadaş çevresine kapılma, siyasi, yasadışı işler ve ceza infaz kurumunda kalış gibi sebeplerin hiçbiri bulunmamaktadır. Kişinin yaşamı esnasında meydana gelen herhangi bir problem genel dengeyi bozduğunda kişi hayatındaki diğer unsurlara daha fazla bağlanma gösterebilmektedir. Örneğin eve olan bağlılığın olumsuz bir nedenle bozulması arkadaş grubuna olan duygusal yatırımı arttırabilmektedir.

Öte yandan grupların ikisi de ergenlik döneminde, yaklaşık 14 yaşlarında, aileden ayrılmışlardır. İki grubun evden ayrılma konusunda ortak olan nedenleri incelendiğinde boşanma ve ebeveynlerden çocuklara yönelik şiddetin varlığı noktasında yapılan incelemede grupların birbirinden farklılaşmadığı diğer verilerce desteklenmiştir. Bu durumda, gelişimsel olarak ebeveynlerden ayrılaşmanın başlaması beklenen ergenlik döneminde tekrar suç grubunun arkadaş çevresine beklenmeyecek derecede yakınlaşması ve kanunla ters düşecek davranışlarda bulunması anlam kazanmaktadır. Kişilerin arkadaş normlarına olan aşırı bağlılığı ve bu normların toplumsal değerlerden sapma oranı bu noktada etkili olmuş olabilir. Tekrar suç işleyenlerde aile içi şiddet ve boşanma şeklindeki sebeplerin oranı (analiz yapılamayacak kadar küçüktür) diğer gruba göre daha düşüktür. Bu da dikkatleri arkadaş çevresi, akran normlarına bağlılık hakkındaki yorumlara güç kazandırmaktadır. Katılımcıların bu dönemleri nerede geçirmiş olduklarına bakıldığında sonuçlar daha anlamlı hale gelmektedir (gruplar analiz yapılamayacak kadar küçüktür). Tek suç işlemiş olan grupta kalış yeri olarak ilk sırada akrabalarının evi gelmekteyken tekrar suç işlemiş olan grup sokak ve/ya inşaatta kalmışlardır. Bu durumda süpervizyon eksikliği gündeme gelebilir.

10 yaş öncesine ebeveynlerden ayrılmanın etkili bir yordayıcı olabileceği bildirilmektedir (*Hawkins ve ark., 2000*). *Elliott ve ark. (1974)* suç işleme noktasında en iyi yordayıcının arkadaş grubuna bağlılık olduğunu bildirdiği aktarılır. *Stewart, Simons ve Conger (2002)*, sokakta vakit geçirenlerde daha yüksek suç oranı görüldüğünü bildirmektedir. *McCord ve Esminger (1995)* evden erken ayrılmak ve şiddet davranışının artması arasında ilişki bulmuştur. *Walker ve arkadaşlarının (2006)* çalışmasında bildirilen evden kaçma oranı % 47'dir.

Farrington (1989), 12-14 yaşında kaçma oranı yüksek olanlarda ergenlik ve yetişkinlikte şiddet gösterme ihtimalinin yüksek olduğunu bildirmektedir.

Askerlik dönemini sorunsuz biçimde geçirme, okul ortamında bahsi geçen becerilerin yetişkinlik yaşamına dek kazanılmış ve günlük yaşama uyarlanabilmiş olmasını gerektirmektedir. Kişiler kesin kuralları

kabul edebilmeli, ast-üst ilişkisini kavrayabilmeli ve buna uygun davranabilmeli, sorumluluk alabilmeli, toplu olarak hareket edebilmeli, davranışlarının hem bireysel hem de içinde bulunduğu grubu etkileyiş şeklini anlayabilmeli, dürtülerini engelleyebilmeli, hayal kırıklığına karşı tolerans geliştirebilmelidir. Bahsi geçen becerilerin yokluğu kişinin bu dönemde sorun yaşamasına ve kuralları bozacak tipte davranışlar göstermesine sebep olabilir. Daha önce adli bağlantısı bulunan grubun askerlikte kuralları bozacak türde davranış gösterme oranları anlamlı derecede yüksektir.

İnanç sistemi, kişinin hem içsel olarak hem de dış dünya ile ilişkilerini düzenleyici değerleri barındırmaktadır. Kişinin, aldığı eğitim, yetiştiriliş tarzı, içine doğduğu ve karşılaştığı kültürel değerler, deneyimleri ve sezgileri sayesinde geliştirdiği değerlerin şekillendirdiği biçimde davranması beklenir. Bu araştırmada her iki grup da dini inanca sahip olma noktasında farklılaşma göstermemekle birlikte, tekrar suç işlemiş olanların ceza infaz kurumu deneyimi ile birlikte bu inançlarında artış olduğunu bildirdikleri gözlenmiştir. Bu durum birkaç şekilde yorumlanabilir. Öncelikle bu tür bir inanca sahip olmak her iki grubu da suç niteliğinde bir davranışta bulunmaktan alıkoymamıştır. Tekrar suç işleyenlerin inancındaki artış, ceza infaz kurumu kalışı esnasında dini rutinlere dâhil olmanın getirebileceği sosyal avantaj ve psikolojik rahatlama ile alakalı olabilir. Kişiler neyin doğru neyin yanlış olduğu noktasında belli bir takım normlarla karşı karşıya kalmakta ve değerlerini tekrar gözden geçirip affedilme umudu taşıyabilmektedir. Öte yandan bu tür bir manevi desteği kullanmak ceza infaz kurumu koşullarını daha rahat geçirmenin bir yolu da olabilir. Bu noktada, ceza infaz kurumu kalımı boyunca kişinin avantajı için kullanılmak üzere geçici değerler oluşturuluyor, davranış bir biçimde rasyonalize ediliyor ancak ceza infaz kurumu sonrası tekrar eski değerlere dönülüyor olabilir. Bu anlamda kişinin davranışlarını belirleyen temel bir unsur uzun süreli bir stres dönemi ile başa çıkmakta kullanılıyor olabilir.

5.2. Aile ve yakın çevreye ilişkin değerlendirmeler

Ebeveynlerin eğitim durumu, ebeveynleri kaybetme yaşı, annenin düzenli bir işe sahip olup olmaması durumları gruplar arasında anlamlı farklılığa yol açmamıştır. Bu noktada da katılımcılar ortak bir paydaya sahiptir. Ayrıca annenin iş sahibi olması genel olarak, görüşmedeki tavırlardan hareketle her iki grup için de zaten beklenen bir durum değildir. Her iki grupta da annenin çalışıyor olmasının geleneksel olarak kabul görmediğini, böyle bir şeye izin verilmesinin uygun olmadığını bildirmektedir.

Lonardo ve arkadaşları (t. y.), ebeveynin kontrolü ve desteği arttıkça suça karışma ihtimalinin azaldığı, anneleri liseden az eğitim görenlerin suça karışma ihtimallerinin daha az olduğunu bildirmiştir.

Tekrar suç işlemiş olanların babalarının hayat boyu düzenli bir işe sahip olma oranı daha yüksektir. Tek suç işlemiş olan grubun bu dezavantajla başa çıkmış olduğu düşünülebilir.

Reid (2006) düşük sosyo-ekonomik seviye ile suç işleme arasında bağlantı bulunmadığını, babanın iş sahibi olması ile ise ancak küçük bir bağlantı olduğunu söylemiştir.

Katılımcılardan aile bireyleri ile ilişkilerini genel olarak değerlendirmeleri istendiğinde ulaşılan sonuçlarda anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Bu soru çok genel bir kapsama sahip olduğu için gruplar farklılaşmamış olabilir. Daha sonraki araştırmalarda belli yaş dönemlerinde ilişkilerin nasıl olduğu ve/ya aile üyelerinden biri veya hepsi ile ilişkilerin bozulduğu belli bir dönemin olup olmadığı, ceza infaz kurumuna girişleri nedeni ile ilişkilerde kalıcı ve/ya geçici bir bozulmanın olup olmadığı sorgulanması daha farklı sonuçlar doğurabilir.

Gruplar 18 yaş öncesinde ailede biriyle sorun yaşama noktasında farklılaşmamakla birlikte sorun yaşanan kişinin kim olduğu sorgulandığında bu kişinin ebeveyninden biri olma oranı tekrar suç işlemiş olan grupta daha yüksektir. Burada yine kişilerin çocukluk döneminde otorite ile ilişkilerinde yaşanan bir problem ihtimali düşünülebilir. Bu kişilerle yaşanan problemin şiddeti söz konusu olduğunda gruplar küçük olduğundan net bir istatistik ortaya konamamakla birlikte tekrar suç işleyen grubun problem şiddeti için ağır/çok ağır ifadesini kullanma oranı tek suç işlemiş olan grubun yaklaşık olarak iki katıdır. 18 yaşına kadarki dönem içinde aile üyeleri ile herhangi bir sorun yaşama durumu olağan karşılanabilmektedir ki gruplar bu noktada farklılık göstermemişlerdir ancak yaşanan problemin ağırlığı kişilerin sonraki davranışlarını belirlemede önemli olmaktadır. Gelişimsel olarak kaldırılmayacak derecede ağır olan problemler ve bunların bakım veren kişilerle yaşanmış olması kişinin dünyayı ve kendini algılayışı üzerinde bozucu etkiye sahip olabilir.

Literatürde, genci suça götüren farklı yollardan bahsedilmektedir. Bunlardan biri olan otoriteyle çatışmalı yol ile ebeveynin gözetimi, yaşlıların normlardan yoksun oluşu ve suç işleyen arkadaşların olması arasında ilişki varken örtük yolun sadece suç işleyen arkadaşların olması arasında ilişki bulunmuştur (*Hoaken ve Pihl, 2000*). Bu çalışmada 18 yaş öncesi problemlerin daha ziyade ebeveynle yaşanması, ileride bahsedileceği şekliyle okuldan/evden kaçma noktasında grupların anlamlı derecede farklılaşması gibi değişkenler göz önünde tutulduğunda tekrar suç işleyen katılımcıların otorite ile çatışmalı yol üzerinden bir suç kariyeri oluşturduğu düşünülebilir.

Aile bireyleri arasında psikolojik sıkıntı yaşayan birinin bulunması, o kişinin aile içindeki rollerini etkileyebilmekte, ailenin geri kalanı için stres kaynağı oluşturabilmektedir. Bu noktada suç tekrarı açısından değil ancak suç tipi açısından anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Özellikle öldürme/yaralama tipi suç işlemiş olanlarda bu oranın fazlalığı dikkat çekmektedir. Hem ebeveynde hem de kardeşlerinde psikolojik sıkıntı olduğunu bildirme noktasında öldürme/yaralama grubu öndedir. Öldürme/yaralama grubunda ailede psikolojik rahatsızlığı bulunan biri olduğunu bildirme oranı diğer iki grup birlikte ele alınarak karşılaştırıldığında en yüksek, hırsızlık grubu için ise benzer bir karşılaştırma en düşük oranı vermiştir. Bildirilen sıkıntının türüne bakıldığında sinirlilik, anti sosyal davranışlar ve alkol-madde kullanımına ilişkin sorunlar ön plandadır.

Suç tekrarı grupları için de sorun tipleri analiz yapılamayacak kadar küçük olmakla birlikte, ebeveyn, kardeş ve akrabalarda herhangi bir psikolojik sıkıntı bildirme oranı tekrar suç işleyenlerde daha yüksek, bildirilen sorunlarda da ilk sırada yine sinirlilik, anti sosyal davranışlar ve alkol-madde kullanımına ilişkin sorunlar gelmektedir. Sıklıkla suç işleyen ve belirgin olarak kişiye yönelik şiddet göstermiş bu gruplarda sınırlı olma, öfke kontrolü, madde kullanımının aile içinde yer bulması ve anti sosyal nitelikteki davranışların gelişim süreci içine katılması belli suç tipleri belki de tekrar suç işleme davranışı için alt yapı hazırlamış olabilir. Bu ailelerden gelen kişilerin öfke kontrol becerileri, öfkenin aile içi işleyişteki güç dengeleri üzerindeki etkisini gözlemlene noktasında sosyal öğrenme kuramını hatırlatmaktadır.

Moffitt (1987), ebeveynlerinin ruhsal durumu ve/ya suç işlemiş olması koşulu ile kişilerin suç davranışı göstermesi arasındaki ilişkiyi araştırdığı, evlat edinilenlerle yaptığı çalışmada, kişinin biyolojik ebeveynlerinden en az birisinin psikiyatri hastanesine yatmış olmasının kişinin bir suçtan ötürü tutuklanma ihtimalini arttırdığı, bu yatışın kişinin tekrar suç işleme oranı üzerinde etkili olmazken biyolojik ebeveynin tekrar suç işlemiş olması kişinin tekrar suç işleme oranını iki kat arttırdığı, biyolojik ebeveynin hem hastaneye yatması hem de tekrar suç işlemiş olması durumunda ise bu oranın dört kat arttığı bulunmuştur. Tek başına ebeveynin hastane yatışı ya da tekrar suç işlemesi kişinin şiddet davranışı anlamlı derecede etkilemezken her iki koşulun da gerçekleşmesi, kişinin şiddet davranışını iki katna çıkarmaktadır ancak yapılan analizler null hipotezini reddetmeye yetmemiştir. Çalışma sonucunda, evlat edinilenlerin ciddi bir suç işlemeleri yalnızca ebeveynin kişilik bozukluğu madde istismarı şeklindeki bozukluklarına atfedilmiştir. Ebeveyninde psikiyatrik hastalık bulunan ve ebeveyni suç işlemiş olanların şiddet içermeyen suçlardan dolayı tutuklanma, 3 ve daha fazla sayıda tutuklanma, infaz kurumunda altı aydan daha fazla kalma ve daha erken yaşta (19 yaş öncesi) tutuklanma oranları ve kendilerinin psikiyatri hastanesine yatma oranları anlamlı derecede daha yüksektir.

Kişinin, suç işlenen bir çevrede yetişmiş olması, özellikle de aile ve yakın çevre içinde kanunla muhalefet haline düşmüş kimselerin bulunması, model alarak davranış ve değer öğrenimi konusunda ve bu kişilerin ceza infaz kurumunda kalışları boyunca aile sisteminden uzak kalmaları ve aileyi hem aile içi işleyiş hem de toplumsal değerler açısından dezavantajlı bir duruma soktuğu varsayılabilir.

Farklılaşmış Asosiasyon Teorisi'ne göre iletişim ve etkileşimi içeren öğrenme prensipleri tüm suçları açıklamaktadır. Buna göre suç davranışı iletişimde bulunulan diğer insanlarla olan etkileşimden, suç davranışının temel bölümü yakın kişisel gruplar içinde öğrenilir. Özellikle akran grupları ile yapılmış olan çalışmalar bu teoriyi desteklemiştir. Sonuç olarak farklı yaş dönemlerinde suç işlemiş akranlarla karşılaşma, bunlarla vakit geçirme, bu arkadaşların önemli oluşu ve bu kimselere bağlılığın derecesinin suç ve tekrar suç davranışının öğrenilmesinin temelini teşkil ettiği düşünülmektedir (*Shutherland ve Cressey, 1992*).

Reckless'in (1973) teorisine göre hem dışsal (sosyal baskı) hem de içsel (benlik kavramı) bir sosyal yapı bulunmaktadır. Bunlar hayal kırıklığı toleransı ve sosyal değerlerle özdeşim noktalarında tampon görevi görmektedirler ve bu yapıların işleyiş biçimi önemlidir.

Ball'un (1983) aktarılan bir çalışmada katılımcılar 6. sınıftayken davranışları daha ziyade arkadaş grubu normları tarafından belirlenmekteyken 9. sınıfla birlikte içsel normları tarafından belirlendiği bulunmuştur.

Bu çalışmada, tekrar suç işlemiş olanlarda ailede suç işleyen birinin bulunma oranı daha yüksek olmakla birlikte gruplar arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Burada derinlemesine bir inceleme daha yol gösterici olabilir. Örneğin ailede suç işlemiş kişilerin ne tür suçlar işlemiş olduğu gibi. Ancak bu konu araştırmanın kapsamı dışında kalmıştır.

Öte yandan demografik bulgular içindeki değerlendirmelerde dikkati çeken toplumsal değerlerden sapmış arkadaş grubu ve normlarına olabilecek aşırı bağlılığın bir devamı olarak nitelendirilebilecek bir diğer durum da kişinin arkadaşlarının suç işleme oranlarıdır ki bu noktada gruplar arasında anlamlı farklılık vardır. Tekrar suç grubunda bu oran daha yüksektir. Suç tipleri açısından da hırsızlık suçu grubu ilk sırada yer almakta ve diğer iki suç türü bir arada ele alınıp karşılaştırma yapıldığında farklılık anlamını korumaktadır. Hırsızlık suçu tipi, bu araştırmanın bulgularında da belirtildiği gibi, özellikle genç yaşlarda, pek çok defa birlikte hareket edilen, maddi getirisi ve heyecan verici nitelikleri sebebi ile sıklıkla tekrar eden bir suç tipidir.

Kişi risk faktörlerine ne kadar maruz kalırsa şiddet davranışı gösterme ihtimali de o kadar yüksektir. Suça neyin neden olduğu yolundaki tartışmalar suçun yakın ve uzak nedenleri arasındaki ayrımı yapmadaki güçlüklerden kaynaklanır. Suçun yakın sebeplerinden biri suç işleyen arkadaşlara sahip olmaktır. Bu tür arkadaşlıkların olması ebeveyn-çocuk bağlanmasının zayıflığından kaynaklanıyor da olabilir. Bazı kriminologlar, ekonomik sıkıntı içinde olan bireylerin çocukları ile güçlü bağ kurmakta başarısız olduklarını söylerler (*Petrocelli ve Petrocelli, 2005*).

Maschi (2006) öfke düzeyi yüksek ve aynı zamanda suç işleyen arkadaşlara sahip olanların hem mala yönelik suç hem de şiddet suçu işleme riskinin fazla olduğunu bildirmektedir.

Aile ve yakın çevrede suç işlemiş bireylerin bulunma oranları ve bunun suç davranışını açıklama gücü de çalışmalara göre değişiklik göstermektedir.

Kenny ve Lennings (2007) suç işlemiş katılımcıların % 28.6'sının ebeveynlerinden birinin ceza infaz kurumu geçmişi olduğu bildirirken, *Hawkins ve arkadaşları (2000)* 14 ve 16 yaşlarındayken, suç işlemiş ebeveyne sahip olmanın kişilerin 18 yaşındaki suç işleme riskini iki kat arttırdığını bildirmektedir.

Farrington'a (1989) göre de 10 yaş civarında, suç işlemiş bir kardeşe sahip olmak sonraki tutuklulukları tahmin etmekte etkilidir. Ergenlik döneminde suç işleyen arkadaşların olması, şiddet suçunu yordamada, daha önceki dönemlerde suç işlemiş bir arkadaşına sahip olmaktan daha etkili bir göstergedir.

957 ergenle yapılan bir çalışmada, demografik özellikler ve diğer geleneksel yordayıcılar kontrol edildiğinde ebeveynlerin, akranların ve partnerlerin sapmasının her birinin bu kişilerdeki suç davranışı ile korelasyon içinde olduğu görülmüştür. Bu alanların sayısının artması demek suç oranının da artması demektir. Özellikle partneri sapkın olanlarda suç oranı daha fazladır. Genel olarak bakıldığında ise suç işleyen arkadaşlara sahip olmak güçlü bir yordayıcıdır (*Lonardo ve ark. t.y.*).

Huizinga ve ark. (2003) sapkın arkadaş ve ebeveynlerin suça karışmayla ilgisini ele almışlar, suç işlemiş arkadaşlara sahip olmanın yaygın etkisini bulmuşlardır. Katılımcıların sadece ebeveynin sapkınlığından etkilenmediği, ancak sapkın arkadaşlarla bir arada ele alındığında sadece suç işlemiş arkadaşları olanlara göre daha fazla risk altında oldukları görülmüştür.

Suç işleyen arkadaşlara sahip olmak hem benzer diğer yargılarını paylaşmak hem de suça ilişkin teknik ve fırsatların öğrenilmesi, paylaşılması açısından da önemlidir (*Bruinsma, 1992*). *Hawkins ve arkadaşlarının (2000)* çalışmasına göre, anti sosyal arkadaşlara sahip olmak ve sosyal bağlar 12-14 yaş için güçlü bir yordayıcı iken bu değişkenler 6-11 yaş için zayıf bir yordayıcıdır. (*Farrington, 1989*).

Alkol ve/ya yasadışı madde kullanımı ve kullanım sıklığı gerek kullanan bireyi gerekse yakın çevresini kullanılan maddenin niteliği ve miktarı da belirleyici olmak üzere olumsuz biçimde etkileyebilmektedir. Alkol, hatta bazı durumlarda madde kullanma, ülkemizde olmasa da, yasal kurullarla da kabul edilmiştir. Öte yandan inanç sistemleri birbirinden farklılık göstermekle birlikte bu konularda yasaklayıcı olabilir. Dolayısı ile bu konu incelenirken tek başına kullanımın gruplar arasında her koşulda farklılık yaratması beklenemez.

Tekrar suç işleyenlerin akrabalarında alkol kullanımı ve bu kişilerin daha sık olarak alkol kullandıkları görülmüştür. Aynı şekilde bu kişilerin arkadaşları da daha sık olarak alkol kullanmaktadır. Hırsızlık suçu grubunda yakın arkadaşların alkol kullanma sıklığının diğer iki gruptan anlamlı derecede daha sık olarak alkol aldığı bulunmuş olması bu suç grubundakilerin arkadaş çevresi ile bilgilerimizi derinleştirmektedir. Öldürme/yaralama grubu ise diğer iki grup bir arada değerlendirilip karşılaştırma yapıldığında kardeşlerinin alkol kullanma sıklığının fazlalığı nedeni ile öndedir. Daha önce adli bağlantısı olan grubun arkadaşlarında alkol kullanımı sebebi ile sorun yaşandığı gözlenmiştir. Hırsızlık suçu grubu akrabaların sorun yaratacak denli alkol kullanması noktasında da diğer iki gruptan öndedir. Yakın akrabalarda/arkadaşlarda sorunlu alkol kullanımı kişinin içinde yaşadığı çevrede genel veya bu kişinin hedef olabileceği sorunları da beraberinde getirebilir. Bunun yanı sıra arkadaş grubu ya da aile çevresindeki kişilerin alkol kullanım davranışları kişinin model alım süreçlerini ve değer oluşturma prensiplerini etkileyebilir. Bu noktada dikkat çeken bir bulgu da ebeveynde alkol kullanımı ve bunu sorun yaratması noktasında gruplar arasında farklılık olmayışıdır. Görüşme esnasında pek çok defa katılımcılar alkol ve madde kullanımının yaşadıkları yerdeki geleneksel değerlerden uzak olduğunu bildirmişlerdir. Dolayısı ile kişilerin ebeveynleri, özellikle de anneler bu değerler doğrultusunda davranıyor olabilirler.

McCord (1979) babanın alkolik olması, suç işlemiş olması ile erkek çocuklarının yetişkinlikte şiddet göstermesi arasında ilişki bulamamıştır.

Tekrar suç grubu, tek suç işleyen gruptan çekirdek ailede ve arkadaşları arasında yasadışı madde kullanımının olması noktasında ayrılaşmıştır. Tekrar suç işleyenlerin ailelerinde madde kullanımı sorun yaratmaktadır. Aynı zamanda, tekrar suç işleyenlerin ve daha önce adli bağı olanların arkadaşlarının madde kullanım sıklıkları tek suç işlemiş olanlara ve hiç adli bağı olmayanlara göre daha fazladır. Suç tipi açısından bakıldığında yine hırsızlık suçu grubu diğer iki grubun toplamından farklı olarak arkadaşlarında madde kullanımı olması noktasında ön plandadır. Tekrar suç işleyenlerde, daha önce adli bağlantısı olanlarda ve özellikle hırsızlık suçu grubunda arkadaş çevresinde alkol ve madde kullanma, kullanım sıklığının fazlalığı ve kullanımın hayatın değişik alanlarında sorun yaratıyor olması ilgili literatürce desteklenen en yaygın bulgulardandır.

Neff ve Waite (2007) suç işlemiş ergenlerle yaptıkları çalışmada, her iki cinsiyet için de arkadaşların madde kullanımı değişkeninin bağımlı değişkenlerle bağlantılı tek faktör olduğunu bulmuşlardır. Arkadaşları daha çok sigara, alkol ve/ya madde kullananlar daha erken yaşta alkol/esrar kullanmaya başlamakta ve bu maddeleri daha sık kullanmaktadırlar. Suç işlemiş olan erkekler, kabahat işlemiş olanlara göre alkol/madde kullanmaya daha erken yaşta başlamışlardır. Bunun dışında araştırma zamanındaki suçun şiddeti ile madde kullanımı arasında bir ilişki bulunmamıştır.

Bu çalışmada katılımcıların, eş ya da sevgili ile beraber iken hayatlarında başka birinin olup olmaması, eşin/sevgilinin suç işlemiş olup olmaması ve eşin/sevgilinin psikolojik sıkıntısının olup olmaması noktasında gruplar farklılaşmamıştır. Suç işleme noktasında kadınların popülasyonda daha az yer alması bunda etkili olabilir. Psikolojik sıkıntının olup olmamasının tahlili ise kişilerin subjektif görüşlerine dayandığı için yapılan değerlendirme gerçekten uzak olabilir ancak en azından ilişkide belirgin bir problem yaratacak denli bir sıkıntı olmadığı noktasında bilgi verici olarak kabul edilebilir.

5.3. Travmatik yaşantılara ilişkin değerlendirmeler

Askerlik dâhil olmak üzere hayat boyu yaşanmış olan travmatik deneyimler ve bunların çeşitliliği açısından gruplar farklılaşmamıştır. Bu noktada travmatik olayların içeriği ve kişinin işleyişini ne şekilde etkilediğinin ayrıntılı olarak incelenmesi faydalı olabilir. Araştırmanın konusu travmatik yaşantılar ve suç tekrarı grupları üzerindeki etkisi ile doğrudan ilişkili olmadığı için, sadece travmatik olarak nitelendirilen olayların tek ve tekrar suç grupları açısından bildirim oranları fikir verici olabilir. Bildirilen travmatik olaylara bakıldığında tek suç grubunda ilk sırayı alan koşulun şu anki suçu işlemiş olma ve buna ilişkin olayların, ikinci sırayı bir yakını kaybetmenin ve üçüncü sırayı da ekonomik güçlüklerin aldığı görülmüştür. Tekrar suç grubunda ise ilk sırayı bir yakının kaybı, ikinci sırası suç ve ona ilişkin olaylar ve üçüncü sırayı yine ekonomik güçlüklerin aldığı görülmektedir. Özellikle işlenen suçun veya buna ilişkin olayların travmatik olarak algılanması değişik biçimlerde yorumlanabilir. Suçun işlenmesine kadarki dönemde gelişmiş olayların doğası ve

kişinin bunu yorumlayış tarzı, bunun kişinin stres sınırını aşıp aşmayacağını belirleyici niteliktedir. Travmatik olarak algılanan durumlarda kişilerin normalde beklenenden farklı, genel doğalarından ayrı tepkiler vermesi beklenebilir. Bu beklenmedik davranış kendini suç davranışı olarak göstermiş olabilir. Tabii travmanın subjektif doğası itibarı ile kişinin yaşadığı olayları, örneğin karşıdakinin davranışını ağır kişisel bir hakaret olarak algılaması, pazarda satış yaptığı yerin işgal edilmesini ekonomik varlığının sonlanması vs. şeklinde bir ağır tehdit olarak algılaması vereceği tepkinin şiddetini belirlemiş olabilir. Öte yandan işlenen suçun kendisi, daha doğrusu bir suç işlemiş olmak kişinin değerlerinden belirgin sapmaya yol açmış ve kişi bu durumun kendisini travmatik olarak deneyimlemiş olabilir. Bu tarzdaki bir yorumun tek suç işlemiş olan grubun travma bildiriminde etkili olduğu düşünülebilir.

Başa çıkma davranışı, kişinin problem olarak algıladığı bir durumla başa çıkma teşebbüsleridir. Mahkûmlar söz konusu olduğunda infaz kurumu dışındaki problemlerin, pek çok insanın yaşadığından farklı ve ağır olduğuna dair bir kanıt yoktur. Öte yandan, mahkûmların bu durumlarla başa çıkma yolları en iyi ihtimalle etkisizdir ve sıklıkla esas problem büyütülmektedir (*Zamble ve Quinsey, 1997*).

Genel yaşamsal travmatik olaylardan farklı olarak özellikle çocukluk döneminde yaşanan istismar ve ihmal niteliğindeki yaşantıların gerek yaşanan dönemde gerekse ilerleyen dönemlerde kişinin yaşamı üzerinde bozucu etkileri olduğu bilinmektedir. Çocukluk çağında fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, duygusal ve fiziksel ihmal yaşama durumları da suç tekrarı grupları arasındaki dağılımda anlamlı bir etkiye sahip değildir. Suç tekrarı gruplarının uğradıkları duygusal istismar, duygusal ve fiziksel ihmal tipi sayıları ortalamaları arasında da anlamlı bir farklılık yoktur.

Pek çok kişinin sezebileceği gibi çocukluk çağı istismarı mağdurları üzerinde negatif sonuçlar doğurabilmekte ve bu sonuçlar kendini yetişkin yaşamında da gösterebilmektedir. Şiddet döngüsü teorisine göre şiddet davranışını gözleyerek ya da buna maruz kalarak büyüyen çocuklar şiddet kullanmayı öğrenirler. Öte yandan çocuk istismarı öyküsü olan pek çok kişinin ciddi şiddet suçu işlemediği de bildirilmektedir. Bu noktada çocuklukta istismara uğramak ve yetişkin suçluluğu arasındaki ilişkiye başka faktörlerin karışabileceği düşünülmektedir (*Langsworthy, Crum, Barres, ve Curtis, 1998*).

Hem halk hem de profesyoneller arasında şiddetin şiddeti doğurduğu fikri belirgin bir biçimde yerleşmiştir (*Widom, 1989a*). Bu görüşten hareketle çocukluk dönemi istismarı ve yetişkinlikteki suç davranışı arasındaki ilişkiyi inceleyen yazar, yapılan çalışmalarda öne sürülen nesiller arası bağlantının pek çok defa söylenenden daha kuvvetli olabileceğini, ancak istismarın istismara neden olduğu yolundaki savın amprik açıdan her zaman desteklenmediğini bildirmiştir. Dolayısı ile bu bağ sanıldığı gibi doğrudan ve kesin değildir. Yazar, incelediği çalışmalardan yola çıkarak istismara uğramış olanların çoğunluğunun suç işlemediğini, suç işleyenlerin de, pek çok çalışmada, çocukluk çağında istismara uğramadığını, gözden geçirdiği çalışmaların büyük bölümünde istismara uğramış çocukların çoğunluğunun ne suç işlediğini ne de saldırgan olduğunu bildirmiştir (*Widom, 1989b*).

Mahkûmlar arasında, istismara uğramış olan alt grubun yaygınlığı Avustralya'da bilinmemektedir. *Borowski ve O'Connor'in (1997)* derlemesine göre % 14-29 arasındaki suç işlemiş gencin batı ülkelerinde istismara uğradığı bildirilmiştir (*Pawagi ve Lang, 1999*).

Eyalet hapisanesinde kalmakta olan erkek mahkûmların % 14.4'ü, federal hapisanede kalmakta olanların % 5.8'i 18 yaş öncesinde herhangi bir biçimde istismara uğramış olduklarını bildirmektedirler. Çocukluk döneminde fiziksel istismara uğrama oranı eyalet hapisanesinde kalmakta olanlarda % 11.9, federal hapisanedekilerde % 5, cinsel istismara uğrama oranı da aynı sıra ile % 5 ve % 1.9 olarak belirlenmiştir (*Wolf-Harlow, 1999*).

Dutton ve Hart'a (1992) göre fiziksel istismar oranı % 31, cinsel istismar oranı % 11 diğer % 13, herhangi bir tipte istismar yaşama oranı % 41, *Weeks ve Widom'a (1998)* göre fiziksel istismar oranı %68, cinsel istismar oranı % 14, ihmal oranı %16 olarak belirtilmektedir.

McCord (1983) sosyal çalışmacıların kodlamasına göre "sevgi gösterilmiş" olan grupta ciddi suç oranı % 7, genel suç oranı % 28; reddedilmiş grupta bu oranlar sırası ile % 29-% 53; istismar edilmiş olan grupta % 10-% 39; ihmal edilmiş olan grupta % 15-35. Ayrıca, reddedilmiş olanların alkolik veya suç işlemiş modellere maruz kalma ihtimallerinin yüksek olduğunu bildirmektedir.

10 yaşında ebeveynlerin şiddeti destekleyen tavrı 18 yaşındaki şiddet davranışını yordayabilirken bu yaşta aile yönetiminin zayıf olması ve aile çatışması iyi yordayıcılar değildirler (*Hawkins ve ark., 2000*).

Widom'un (1989a) çalışma sonuçlarına göre istismar ve ihmale uğramış olanların % 28.6'sı ve kontrol grubunun ise % 21.1'inin suç kaydı bulunmaktadır. İstismar ve ihmal edilmiş erkeklerin yetişkinlikte tutuklanma ihtimali kontrol grubuna göre daha büyük bir olasılıktır ancak iki grup arasında dramatik bir fark yoktur.

Widom'un (1995) 908 mahkûmla yapmış olduğu araştırmada, fiziksel istismar ve ihmale uğrama oranı % 7.7, sadece fiziksel istismar oranı % 8.3, sadece ihmal oranı % 67, sadece cinsel istismar oranı % 13.7, cinsel istismar ve fiziksel istismar/ihmal oranı ise %3 olarak belirlenmiştir. Yazar, çocuklukta cinsel istismara uğramış olmanın ergenlik ya da yetişkinlikte suç işleme riskini arttırabileceğini ancak bunun genel geçer bir kural olmadığını, yaptığı çalışmada çocuklukta cinsel istismara uğramış olanların büyük çoğunluğunun yetişkinlikte suç kaydı olmadığını bildirmiştir.

Bu çalışmada özellikle suç tipleri arasında duygusal istismara uğrama açısından bazı farklılıklara rastlanmıştır. Hırsızlık suçu grubu diğer iki grup birlikte ele alınarak karşılaştırma yapıldığında oranın yüksekliği, öldürme/yaralama grubu ise oranın düşüklüğü ile karakterize iken cinsel suç grubu diğer iki gruptan farklılaşma göstermemiştir. Cinsel istismar ve duygusal ihmalin olup olmaması açısından anlamlı bir

farklılaşma gözlenmemiştir. Duygusal istismar, neredeyse doğrudan denebilecek biçimde kişinin benlik algısı ve saygısı üzerinde olumsuz etkilere sahiptir. Kişi, kendisine verilen mesajlar üzerinden değersiz biri olduğu temel inancını geliştirebilmekte ve buna uygun davranışlar içerisine girebilmektedir.

Kenny ve Lennings (2007) çocukluk çağı istismarı açısından gruplar arasında anlamlı farklılık bildirmemekte ancak fiziksel istismar ve duygusal ihmalin en sık bildirilen ciddi dereceli travmaların başında geldiğini söylemektedir.

Smith ve Thornberry (1995) istismar ve suçun, diğer faktörler kontrol edildiğinde dahi ilişkili olduğunu, özellikle istismarın şiddetinin şu anki suçla ilgili olduğunu söylemektedir.

Lowenkamp, Holsinger ve Latessa'nın (2001) 442 kadın ve erkek mahkûmla yaptıkları çalışmada, katılımcıların % 11'i çocukluk çağında istismar yaşantısı bildirmişlerdir. Çocukluk çağı istismarına uğradığını bildiren erkeklerin oranı yaklaşık % 9'dur. Her ne kadar oranlar düşük olsa da *Greenfeld ve Snell (1999)* eyalet hapisanesinde kalmakta olan kadın mahkûmların ancak % 12'sinin çocukluk çağında fiziksel veya cinsel istismara uğradıklarını bildirmektedir. Bu çalışmada yaş, ırk ve çocukluk çağı cinsel istismarı tekrar suçu tahmin etmeye yaramamıştır. Buna karşılık yapılan bir açıklama, çocukluk çağı istismarının risk faktörlerini artırıcı etkisini gösteren çalışmalar göz önüne alındığında, yazarların çalışmalarında kullandıkları istatistiğe dayalı ölçeğin (LSR-D)-ki tekrar suçu tahmin etmede en kuvvetli yordayıcıdır-istismarın kuvvetlendirmiş olabileceği riskleri iyi şekilde yakalayabilmiş olmasıdır.

İstismarla ilgili olarak şiddet döngüsü hipotezinin test edildiği bir çalışmada çocukları cinsel olarak istismar eden erkeklerin ancak % 12'sinin cinsel istismar mağduru olduğu bulunmuştur. Bu yazarlara göre cinsel istismar deneyimi daha sonra çocukları cinsel olarak istismar etme noktasında ne yeterli ne de gereklidir (*Salter, McMillan, Richards, Talbot, Hodges, Bentovim, Hastings, Stevenson ve Skuse 2003*).

Lee, Jackson, Pattison ve Ward (2002), değişik türde cinsel suç işlemiş olanlarla mala yönelik suç işlemiş olanlar arasındaki gelişimsel risk faktörlerini araştırdıkları çalışmalarında duygusal istismarın her tür cinsel suç için genel bir gelişimsel risk faktörü olduğu, çocukluk çağı cinsel istismarının pedofiliyi yordadığı ancak teşhirciliği yordamadığı, fiziksel istismarın kontrol grubu dahil hiçbir grup için suça katkıda bulunmadığı bildirilmiştir.

Maschi (2006), erkeklerde travma ve suç davranışı arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında 12-17 yaş arası 2018 ergenle çalışmış, katılımcıların suç davranışında hem tek tek travma yaşantılarının hem de travmaların kümülatif değerinin suç davranışını açıkladığını; yaşanan stresli durumların toplamının mala yönelik suça yönelmeyi açıklarken şiddet suçunu açıklamadığını; hem şiddete hem de stresli hayat olaylarına maruz kalmanın şiddet davranışını yordadığını bildirmektedir.

Başka çalışmalarda da mahkûm popülasyonu içinde duygusal ihmal ve cinsel istismar oranlarının oldukça düşük olduğuna rastlandığı belirtilmiştir. Öte yandan mühim olan kişilerin bu durumlarla ne şekilde başa çıkmış oldukları ve bu olayların içeriğinin, örneğin ne kadar sürdüğü, kim ya da kimler tarafından gerçekleştirildiği ve ne şekilde vuku bulduğudur. Dolayısı ile yapılacak olan ayrıntılı bir inceleme travmatik yaşantı ve suç davranışı arasındaki ilişkiye dair aydınlatıcı bilgi verebilir. Duygusal istismar uygulayıcıları açısından grupların verdikleri yanıtlar incelendiğinde her iki grupta da ilk sırada ebeveynler, ikinci sırada akrabalar ve üçüncü sırada da arkadaşlar gelmiştir. Gruplar analiz yapılamayacak derecede küçük olmakla birlikte, tekrar suç işleyenlerde ebeveyn ve akraba oranları tek suç işleyenlere göre daha yüksek iken tek suç işlemiş olanlarda arkadaşların duygusal istismarda bulunma oranı daha yüksek bulunmuştur. Her iki grup da duygusal olarak, kendilerine yakın olan yetişkinlerden olumsuz geri bildirim almakta, tekrar suç işleyenlerin arkadaş çevresi ile ilgili önceki değerlendirmeler göz önünde tutulduğunda kendilerine ters düşmeyecek, toplumdan sapmış olma ihtimali yüksek olan normlara sahip arkadaş grubunun kişilere davranışları ile ilgili olumsuz geri bildirim verme ihtimallerinin düşük olma olasılığı gündeme gelmektedir. Duygusal istismarın niteliği noktasında da her iki grupta da ilk sırayı aşağılanma alırken ikinci sıklıkta bildirilen durum tek suç işlemiş olanlarda tehdit, tekrar suç işlemiş olanlarda ceza ve ayrımcılığı uğramadır.

Duygusal ve fiziksel olarak kişileri kimin ihmal ettiği sorgulandığında ilk sırayı her iki grupta da ebeveyn, ikinci sırayı ise tek suç işlemiş grupta arkadaş ve öğretmenler, tekrar suç işlemiş olan grupta ise akrabalar almıştır. Duygusal ve fiziksel ihmal çeşidi incelendiğinde her iki grupta da ilk sırada eğitim gelmekteyken ikinci sırada tekrar suç grubu için süpervizyon ve sevgi eksikliği, tek suç grubu için ise sadece sevgi eksikliği gelmektedir. İki grubun oranları birbiri ile karşılaştırıldığında tek suç grubu eğitim ve sevgi görmeme, tekrar suç grubu ise süpervizyonsuz kalma noktasında daha yüksek oran göstermiştir. Süpervizyon ebeveynlik becerileri içerisinde özellikle toplumsal kuralların ve normların içselleştirilmesi noktasında önemli bir yere sahiptir. Ebeveynler kendi süzgeçlerinden geçirmiş oldukları değerleri çocuklarına aktarmak durumundadırlar. Bu şekilde ancak henüz dünya ve düzen hakkında değer oluşturmakla karşı karşıya kalan çocuğa davranışlarını oturtmak üzere bir çerçeve oluşturabilirler. Bu çerçevenin uygun biçimde oluşmadığı durumlarda çocuk kendi kısıtlı bilgisinden hareketle, deneme yanılma yöntemine başvurarak ve/ya akran grubu gibi başka kişilerin değer yargılarını üstlenerek davranmaya çalışabilir. Öte yandan ihmal neticesinde gelişebilecek düşük benlik algısı veya kendini küçük görme neticesinde kişi benlik saygısını arttırmaya, olumsuz benlik imajlarını değiştirmeye yönelik davranışlar içine girebilirler (*Kaplan, 1996*). Bir kısmı bunu varolan değerleri benimsemeye ve kendini bunlara uydurmaya çalışarak yapabilirken bir kısmı genel kabul gören değerlerden farklı ve onları reddedecek türde normları barındıran grupların içerisinde bulunabilir ve bu grup normları doğrultusunda, suç teşkil edecek davranışlarda bulunmak sureti ile değer kazanmaya çalışabilir.

Genel bir kural olarak ihmalle ilgili faktörler ergen suçluluğu için en güçlü yordayıcıdır (*Petrocelli ve Petrocelli, 2005*).

Gelişimsel araştırmalar, ihmalin, ayrı bir istismar formu olarak ele alınmasının gerektiğini düşündürürler. İhmal edilmiş olan çocuk, istismar edilmiş olandan -kavramsal veya deneysel olarak- daha farklı olabilir ve bu çocuklar istismar edilmiş olanlara göre daha yüksek oranda şiddet davranışı gösterebilirler (*Widom, 1989b*).

Sapkın ebeveyn tutumu, aile çatışması orta derecede, eşle kronik çatışma veya evliliğin bozulması en zayıf faktörlerdir (*Petrocelli ve Petrocelli, 2005*).

Çocukluk döneminde ailede yaşanan fiziksel şiddet söz konusu olduğunda genel olarak şiddetin varlığı ve yokluğu suç tekrarı grupları arasında farklılaşmaya sebep olmamakla birlikte tekrar suç işleyenlerde anneden babaya yönelik ve kardeşler arası şiddetin varlığının daha yaygın olduğu gözlenmiştir. Kadının erkeğe şiddet göstermesi sıklıkla rastlanan bir durum olmadığından araştırmada anneler ile ilgili olarak karşılaşılan bulgu, annelerin, eşlerinin kendilerine karşı gösterdikleri şiddete karşılık verdiklerini veyahut da ev içi ilişkilerde fiziksel şiddetin olağan bir ilişki biçimi olarak iş gördüğü düşünülebilir. Kardeşler arasında yaşanan şiddet de bu olağanlığın bir göstergesi olabilir. Hırsızlık suçu grubu, şiddetin derecesi ve katılımın fazlalığı noktasında ön plana çıkarken ilginç biçimde öldürme/yaralama grubu diğer iki grubun gerisinde kalmıştır. Yine ebeveynler arasında karşılıklı şiddet görülmesi noktasında da hırsızlık suçu grubu diğer iki grubun önündeyken öldürme/yaralama grubu, bu oranın düşüklüğü ile karakterizedir. Cinsel suç grubunda olmak ebeveynler arası şiddet söz konusu olduğunda diğer iki grubun toplamından farklılaşma yaratmamıştır. Ebeveynlerden çocuklara yönelik şiddet durumunda ise öldürme/yaralama grubu diğer iki gruptan oranın azlığı ile neredeyse anlamlı biçimde farklılaşmıştır.

Stewart ve arkadaşlarının (2002) ebeveynin şiddet kullanımı ve şiddet gösteren arkadaşlarla bağlantı bulurken, çocuklukta şiddet ve fiziksel ceza görme arasında ilişki bulamadığı, şiddet gösteren çocuğun şiddet göstermesinin şart olmadığı, çocuğun şiddete karşı duyarsızlaşmış olabileceği şeklindeki fikirleri aktarılmaktadır.

Yazarların önermesine göre aile içi şiddet, duygusal olarak reddedilme ve kadının saldırması, erkek mağdurların istismarcı olma riskini arttırmaktadır. Açıkçası, tüm cinsel istismar mağdurları saldırgan olmamaktadır ve tüm saldırganlar sadece cinsel istismara uğramamaktadır. Araştırmacı, çalışmaların cinsel suçluların fiziksel istismar deneyimi yaşadıklarını ve şiddeti aileden öğrendiklerini ve bunu yetişkin yaşamına uyguladıklarını bildirmektedir. Babalarının annelerine şiddet gösterdiğine şahit olan erkeklerin kendi duygusal ikili ilişkilerinde şiddet gösterme ihtimallerinin daha yüksek olduğu da bildirilmektedir (*Jankowski, Leitenberg, Henning ve Coffey, 1999*). Cinsel istismarın ne kadar zarar verici olarak algılandığı da duygusal istismar deneyiminin nasıl algılandığını etkilemektedir (*Bagley ve ark., 1994*). Yazarlar, cinsel suç söz konusu olduğunda tek tip istismardan ziyade, çoklu istismarın fonksiyonelliği öncüllü olabileceğini bildirmektedir.

Simons ve arkadaşlarının (2008) 280 yetişkin cinsel suçlu ile yaptıkları çalışmada sonuçlar, örneklem, çocuk istismarcıları ve tecavüzcüler olarak ikiye ayrıldığında, tecavüzcülerin yetişkin kadın mağdur sayısının, çeşitli tanıdıklık seviyesinde yetişkin mağdura sahip olmanın, çocuk mağdurların cinsiyetinin kız olmasının ve çocuk mağdurların tanıdık olma oranının diğer gruba göre anlamlı derecede yüksek olduğunu göstermiştir. Çocuk istismarında bulunanların kendi cinsel istismarları söz konusu olduğun % 55'inin okşama şeklinde olduğu, sadece %15'inin ciddi deneyimler içerdiğini, tecavüzcülerin cinsel istismar deneyimlerinin anlamlı derecede daha az sayıda ve daha az ciddi olduğu bildirilmiştir. Tecavüzcüler anlamlı derecede daha yüksek oranda fiziksel istismar bildirmişlerdir. Bu kişilerin bildirdikleri fiziksel istismar ise daha sık ve daha şiddetlidir. Tecavüzcülerin duygusal istismar bildirme sıklığı çocuk istismarcılarına göre daha yüksektir. Aynı zamanda, tecavüzcülerin, çocukluk dönemlerinde hayvanlara karşı zarar verici davranışlarda bulunma oranı anlamlı derecede daha yüksek çıkmıştır.

Walker ve arkadaşlarının (2006) yaptıkları çalışmada katılımcıların %25'inin evde şiddete şahit olduğu %10'unun cinsel istismar yaşantısı olduğu bildirmişlerdir.

Kurulan ailede fiziksel şiddet açısından suç tekrarı grupları arasında anlamlı bir fark görülmezken cinsel şiddetin yönsel derecesi beklenmedik biçimde tek suç işleyenlerde daha yüksek olarak bulunmuştur. Yönsel dereceden kastedilen şey, bahsi geçen eyleme katılan kişilerin sayısının fazlalaşıp fazlalaşmadığıdır. Buradan anlaşılan tek suç işlemiş grupta kişilerin kendilerinin yanı sıra eşlerinin bu kişileri zora sokacak derecede cinsel taleplerde bulunmuş olduğudur. Bu noktada sonuçların yorumlanmasında dikkatli olmak gerekmektedir. Zira, tek suç işleyen grupta cinsel suç işlemiş olanlar yaygındır ve bu kişilerin cinsel davranışla ilgili algıları diğer gruplardan farklılaşmak yoluyla sonuçları etkilemiş olabilir. Örneğin kendi uygunsuz taleplerini rasyonalize etmenin bir yolu olarak kişi tarafından kullanılmış olabilir.

Suç tekrarı ve adli bağlantı grupları açısından kurulan ailede fiziksel şiddet olup olmaması ve alt tipleri arasında anlamlı bir farklılaşma görülmezken suç tipleri söz konusu olduğunda bulgular değişiklik göstermiştir. Öldürme/yaralama grubu diğer iki gruba karşılaştırıldığında eşlerine şiddet gösterme oranlarının düşük olduğu bulunmuş, hırsızlık suçu grubunda anlamlı bir sonuca ulaşılamamış ancak cinsel suç işleyenler diğer iki gruba birden karşılaştırıldığında eşe yönelik şiddet gösterme oranının yükseldiği gözlenmiştir. Bu durum cinsel suç işlemiş olan kimselerin kadına yönelik algılarındaki çarpıtmaya ve özellikle kadına yönelik şiddet eğilimlerine işaret ediyor olabilir. Yine cinsel suç grubunda akrabalarından kurulan aileye yönelik şiddet görülmesi ihtimali daha fazladır. Genel olarak bakıldığında cinsel suç grubu kurulan ailede fiziksel şiddet olması, öldürme/yaralama grubu fiziksel şiddet olmaması noktasında ayrılmış, hırsızlık suçu grubu ise diğer iki gruptan farklılaşmamıştır.

Fiziksel şiddetin ağırlığı sürekli değişken olarak ele alındığında, eşten kişilerin kendilerine yönelik olarak gösterilen fiziksel şiddetin tekrar suç işleyenlerde daha yüksek olduğu görülmüştür. Aynı sonuç daha önce adli bağlantısı olan grup için de geçerlidir ve buna ilaveten akrabalarından kişinin kurduğu aileye yönelik

şiddetin derecesi de adli bağı olmayanlara göre fazla çıkmıştır. Öldürme/yaralama grubu diğer iki grupta karşılaştırıldığında akrabalarından kendi kurdukları aileye yönelik şiddetin derecesi bu grupta fazla iken kendilerinin eşlerine gösterdikleri şiddetin derecesi diğer iki gruptan azdır. Cinsel suç grubu da diğer iki grup bir arada ele alınıp değerlendirildiğinde, bu grubun eşlerinden çocuklarına ve akrabalarından kendi ailelerine yönelik şiddetin derecesinin diğer iki gruptan düşük olduğu gözlenmiştir. Hırsızlık suçu grubu için ise hiçbir anlamlı sonuca ulaşılmamıştır.

Kişinin eşinden kendisine, kendisinden eşine, akrabaların kişinin kendisinin kurduğu ailedeki bireylere gösterilen fiziksel şiddetin derecesi önceden herhangi bir adli bağı olanlarda, olmayanlara göre daha yüksek çıkmıştır. Sadece eşin çocuklara gösterdiği fiziksel şiddetin derecesi adli bağı olmayanlarda daha yüksek çıkmıştır.

Eşe fiziksel şiddet gösterme noktasında suç tipi grupları anlamlı olarak farklılaşmış, şiddet gösterme durumunda ilk sırayı cinsel suç, ikinci sırayı hırsızlık, üçüncü sırayı da öldürme/yaralama grubu almıştır. Ayrıntılı inceleme, öldürme/yaralama grubunun eşe yönelik şiddet gösterme noktasında oranın azlığı ile cinsel suç ise oranın fazlalığı ile karakterizedir. Akrabaların kişinin kurduğu aileye şiddet göstermesi değişkeninde cinsel suç grubu oranın fazlalığı ile diğer iki gruptan ayrılmaktadır. Genel olarak kurulan ailede fiziksel şiddet olup olmaması durumunda suç tipleri farklılaşmış şiddet varlığı noktasında ilk sırayı cinsel suç, ikinci sırayı hırsızlık ve üçüncü sırayı da öldürme/yaralama grubu almıştır. Ayrıntılı incelemede öldürme/yaralama grubu oranın azlığı, cinsel suç grubu da oranın fazlalığı ile karakterizedir.

Fiziksel şiddet kategorik olarak değerlendirildiğinde pek çok noktada gruplar analiz yapılamayacak kadar küçük olmakla birlikte, babalarının annelerine ağır düzeyde şiddet gösterdiğini bildirenlerin çoğunluğunu hırsızlık suçu grubunun oluşturduğu gözlenmiş, cinsel suç ve suç tekrarı grupları için ise bu kategoride anlamlı bir sonuca ulaşılmamıştır. Babadan çocuklara yönelik şiddetin ağırlığı noktasında ise hiçbir grup için farklılık gözlenmemiştir.

Genel olarak bakıldığında bu çalışmada, çocukluk çağı istismarı ve suç tekrarı arasında belirgin ve süregelen bir ilişki gözlenmemektedir. Bu durum, istismarı ölçmekte, geçerli güvenilir bir ölçek kullanılmamış olmasından kaynaklanabileceği gibi kişilerin geriye dönük travmatik yaşantıları hatırlama güçlüklerinden veya şiddet algılarının farklılaşmasından da kaynaklanıyor olabilir.

Smith ve Thornberry (1995) istismara uğramış olma ve suç ilişkisini araştırmış katılımcıları istismara uğradıkları gelişimsel döneme göre gruplara ayırdıklarında ergenlik döneminde suç işleme ve madde kullanımını tahmin etmede sadece ergenlik döneminde istismara uğramış olma ve tüm gelişim dönemlerinde istismara uğramış olmanın etkili olduğunu sadece çocukluk döneminde istismara uğramış olmanın bir etkisi olmadığını bulmuşlardır.

Ceza infaz kurumu ortamı da bazı travmatik yaşantıların kaynağı olabilmektedir. Bunlardan bir tanesi de birinin intiharına görederek veya duyarak şahit olmaktır. Nitekim tekrar suç işleyenlerde bu tip bir travmaya maruz kalma oranı daha fazladır. Bu kişiler tek suç işleyenlerden daha uzun bir ceza infaz kurumu yaşantısına maruz kaldıkları için bu tip travmalarla karşılaşma oranları da daha yüksektir.

Hales, Davison, Misch ve Taylor'un (2003) 355 erkek ergen mahkûmla yapmış oldukları çalışmada bu kişilerin % 43'ünün tanıdıkları birinin intihara teşebbüs ettiğini, intihar girişimini tamamlamış olanların % 47'sinin ceza infaz kurumunda gerçekleştiğini, katılımcıların % 33'ünün bu eylemi gördüklerini, % 38'inin duyduğu bildirilmiştir. Çalışmaya katılanların % 20'si intihara teşebbüs ettiğini veya kendilerine zarar verdiklerini bildirmişler ve bunu en sık olarak ceza infaz kurumunda yaptıklarını ifade etmişlerdir ancak bu davranışın kurum içinde olup olmaması durumu arasında anlamlı farklılık gözlenmemiştir.

5.4. Katılımcıların alkol-madde-sigara kullanımına ilişkin değerlendirmeler

Katılımcılar arasında sigara kullanımı ve kullanıma başlama yaşı açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemekle birlikte alkol-madde kullanımı ve kullanım sıklıkları açısından farklı bir örüntü gözlenmiştir.

Tekrar suç işleyenler, madde kullanımı olması ve alkol kullanmaya daha erken yaşta başlama ile karakterizedir. Daha önce adli bağlantısı olan grup da alkol kullanımının sorun yarattığını bildirmiştir. Tekrar suç işleyenlerde madde bağımlısı olma oranı ve dolayısı ile madde kullanım sıklığı daha yüksektir. Adli bağlantısı olan grup için de bu veriler geçerli olmakla birlikte, alkol kullanım sıklığı da daha yüksek bulunmuştur. Cinsel suç grubu diğer iki grupta karşılaştırıldığında yalnızca madde kullanım sıklığının düşüklüğü nedeni ile farklılaşmıştır.

Kaç farklı madde kullanıldığı gruplar arasında anlamlı farklılık yaratmamıştır. Bu noktada kullanılan maddenin niteliği gruplar arasında farklılık yaratabilir. Kullanılan maddeler incelendiğinde her iki grupta da ilk sırada esrar, ikinci sırada hap ve üçüncü sırada da kokain geldiği görülmüştür.

Tekrar suç grubunda görülen eroin ve uçucu madde kullanımına tek suç grubunda rastlanmamıştır. Uçucu madde kullanımı genelde sokak çocuğu diye tabir edilen, ev hayatından kopuk, sokak, inşaat vs. gibi yerlerde barınan ciddi biçimde dezorganize yaşantılara sahip kimselerde yaygındır. Tekrar suç grubundan eroin ile birlikte bu maddelerin kullanım fazlalığı bu grubun dezorganize yaşam biçimi hakkında bilgi verici olabilir. Ayrıca, adı geçen maddeler beyin yapısını hızla bozmakta, kullanım esnasında ve ilerleyen zamanlar içerisinde muhakeme süreçleri bozulmakta, halüsinasyon görülebilmektedir. Sıklıkla kullanılan maddelerin sıralaması gruplar açısından değişiklik göstermemekle birlikte tekrar suç işleyenlerde bu maddeleri kullanma sıklığının anlamlı derecede farklı olduğu ve kullanımın bağımlılık seviyesinde olma oranının daha yüksek olduğu hatırlanmalıdır.

Aşağıda, alkol-madde kullanımının suç işleme ve şiddet davranışı gösterme ile ilişkisine dair literatür bulguları verilmektedir.

Psikofarmakolojik etki, maddelerin doğrudan beyin yapısına yaptığı biyolojik etki veya madde kullanıcısının kognitif bozukluğuna veya duygusal kontrol kaybına sebebiyet verecek şekilde beyin işlevlerinde görülen geçici bir fizyolojik etkidir ve neticede kişi şiddet davranışı göstermeye daha meyilli olur. Entoksikasyona ve kognitif becerilerdeki yetersizliğe sebep olabilecek olan psikofarmakolojik etki *Pernanen'e (1981)* göre madde kullanıcısının diğer insanların niyetlerini yanlış yorumlamalarına ve böylelikle şiddet davranışı göstermelerine sebep olmaktadır. İçsel stresle, öfke ve hayal kırıklığıyla başa çıkma amacı ile veya diğer intrapsişik semptomları yatıştırmak için, ilaçla kendini tedavi etmenin yasa dışı madde kullanımının motivasyonu olduğu bildirilir.

Madde istismarı, kişilerin suç işlemeye erken yaşta başlaması, kronik ve hayat boyu daha ciddi suçlar işleyen gruba aidiyetlerini yordamadaki en önemli etkenlerden biridir (*Yessine ve Bonta, 2008*).

Hill ve arkadaşlarına göre (1999) de 10-12 yaşlarında esrar kullanımı çete üyeliğini yordamada önemli bir etkidir.

Alkolün suç davranışındaki rolü çok uzun zamandır araştırma konusudur. Suçlularla yapılan çalışmalar bu kişilerin suç işlememiş olanlara göre daha ağır içiciler olduklarını göstermektedir. Alkol dikkati, soyutlama becerisini, mantık yürütmeyi, problem çözme/planlama, kendini düzenleme becerilerini bozarak agresyon riskini arttırmaktadır (*McMurrin, 2003*).

Pulkinnen ve Pitkänen'in (1993) boylamsal çalışmasında katılımcılar saldırganlık seviyeleri yüksek, orta ve düşük olarak sınıflandıklarında “yüksek” gruptakilerin mesleki kariyerlerinin stabil olmadığı, sosyal ağlarının dar olduğu, tutuklanma sayılarının ve problem yaratacak derecede içki içme alışkanlığında olma oranlarının diğer iki gruba göre yüksek olduğu ve en uzun eğitim süresinin “düşük” grupta olduğu bulunmuştur.

Tüm mahkûm grupları için, suç öncesi dönemin en ayırt edici yönü genellikle alkol veya madde tüketiminin fazlalığıdır. Alkol-madde kullanımı, bir problemle başa çıkma noktasında son adım olabileceği gibi problemin kendisi bu maddelerin kullanımından kaynak alabilmektedir. Çevreye uyumun bozulması açısından tek ve tekrar suç işleyenler arasında belirgin farklılık madde bağımlılığı noktasında görülmüştür ve tekrar suç işleyenler bu konuda çok daha fazla problem yaşamaktadır. Tekrar suç işleyenlerin düzenli alkol kullanma ve çok daha fazla içme, yasadışı ilaç kullanma ve kullanma sıklıkları da fazladır ve madde kullanımı tek ve tekrar suç işleyenleri kesinlikle ayırt etmektedir (*Zamble ve Quinsey, 1997*)

McCord (1995), alkolizm ve suç davranışının bir arada meydana gelme eğiliminde olduğunu ancak alkolik suçluların alkolik olmayanlara göre daha fazla sayıda ve daha fazla şiddet içeren suçlar işlediklerini söyleyebilmek için yeterli delil olmadığını ileri sürmektedir.

Bir deneysel çalışmada, dizayndaki provokasyon ister düşük ister yüksek olsun, alkol tüketiminin agresyonu arttırdığı görülmüştür. Sarhoş erkekler sarhoş olmayanlara göre daha agresiftir (*Hoaken ve Pihl, 2000*).

Zamble ve Quinsey'in (1997) çalışmasında da mahkûmların ilk sırada esrar, ikinci sırada kokain kullandıkları bildirilmiş, esrar kullanımını açısından suç grupları birbirinden ayrılmamıştır. *National Institute of Justice (NIJ) (2000)* tarafından mahkûmlarla yapılan çalışmada erkek grubunda esrarın en sık olarak tespit edilen madde olduğu görülmüştür.

Lo'nun (2004) 503 erkek ve 296 kadın tutuklu ile yaptığı çalışmada erkeklerde yaşam boyu en az bir maddeye bağımlılık oranının (alkol dâhil) %61, hâlihazırda en az bir maddeye bağımlı olma oranının (alkol dâhil) %46, yaşam boyu en az bir maddeye bağımlı olma oranının (alkol hariç) %44, hâlihazırda alkol hariç bir maddeye bağımlı olma oranının %34 ve yaşam boyu alkol bağımlılığı oranının da %38 olduğunu bulmuştur. Çalışma sonuçlarına göre erkeklerde ilk kez alkol kullanma yaşı 14.38, esrar kullanma yaşı ise 14.62 olarak tespit edilmiştir.

Lebeau-Craven ve arkadaşlarının (2003) suç işlemiş ergenlerin eğitildiği bir merkezde yaptığı çalışma sonuçları da o andaki esrar kullanımının % 96, alkol kullanımının da % 89 oranında olduğunu göstermiştir.

Lader ve ark. (2000) yapmış oldukları çalışmada genç erkek mahkûmların %66'sının infaz kurumuna girmeden önce zarar derecesinde içki içme alışkanlıkları olduğunu bildirmiştir. Kadınlar dâhil tüm çalışma popülasyonunun % 80'i sigara kullandıklarını, % 60'tan fazlasının ise mahkûmiyet öncesi bazı maddeler kullandıkları bildirilmiştir.

Tolou-Shams, Brown, Gordon ve Fernandez'in (2007) yapmış oldukları çalışmada, daha önce tutuklanmış olan ve olmayan gruplar arasındaki farklılıklar araştırılmış, tutuklanmış olanların alkol kullanma sıklığı, madde bağımlılığı tedavisi alma oranlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Kenny ve Lennings (2007) katılımcıların % 54.7'sinin ilk kez alkol alma yaşının 13 ve altı olduğu, % 25.3'ünün zararlı derecede alkol kullandığını bildirmiştir. Suç işlemiş ergenlerin alkol kullanma ihtimalleri genel popülasyona göre 2 kat daha fazladır (*The National Center on Addiction and Substance Abuse Columbia University, 2004*). Ortalama olarak, erkek ergen mahkûmların %57'sinin esrar testi pozitifdir (*NIJ, 2002*). Yine başka bir çalışmada belirtilen sonuçlara göre suç işlemiş kişilerin kuruma girmeden önce madde kullanma oranları %66, zararlı içki içme alışkanlığı olanların ise %63 oranında olduğu görülmüştür (*Walker ve ark., 2006*).

Kaplan ve Damphause (1995), 7. sınıfta, erken dönemdeki madde kullanımının 24 yaşındaki şiddet davranışını yordadığını bildirmektedir. Ancak bu çalışmada, ergenlikteki madde kullanımı genç yetişkinlikteki şiddet davranışı ihtimalinin ancak % 1'ini açıklamıştır.

1997 yılında salıverilen mahkûmların takip edildiği bir çalışmada, popülasyonun % 60-70'inin madde kullanmış olduğu bulunmuştur (*Social Exclusion Unit (SEU), 2002*).

Matsumoto, Yamaguchi, Asami, Okada, Yoshikawa ve Hiraysu (2005) erkek mahkûmlarla yapmış oldukları çalışmada da tüm grubun % 47.1'inin en az bir defa yasa dışı psikoaktif madde kullandığı bildirilmiştir. Tüm grubun sigara içmeye başlama yaşı ortalama 14.35, içki içmeye başlama yaş ortalaması ise 14.82'dir.

Miller (1990)'ın eşlerine yönelik şiddet gösteren ve madde kullanan suçlularla yaptığı çalışmada, alkol ile beraber bazı maddelerin kullanılmasının şiddet davranışını yatıştırıcı etkisine vurgu yapılmıştır. *Friedman (1998)*, şiddet davranışını yatıştırmak üzere self-medikasyon yolunun kullanılmasının henüz tam olarak ispat edilemediğini, çoklu madde kullanımı veya farklı tipte madde kullanımı gibi şiddet eğilimini arttırdığı söylenen koşullarla ilgili çalışmalarla desteklenmesi gerektiğini bildirmektedir.

Speckart ve Anglin (1985) narkotik kullanımı ve kriminalite arasında cross-legged bir bağlantı bulamamıştır ancak neredeyse anlamlı bir korelasyon vardır.

Friedman, Glassman ve Terras'nın (2001) Afrika kökenli Amerikalı 612 kişi ile yaptığı boylamsal çalışmada kokain kullanımı uyuşturucu trafiği ile en yüksek ilişkiyi gösterirken ikinci sırada esrar gelmekte, diğer maddelerle ise ilişki bulunmamaktadır. Çalışmada, kokain kullanımının cinayet suçu ile ilişkili olduğu, sadece eroin haricindeki opiatlar ve esrar kullanımının öldürme teşebbüsü ve reckless endangerment ile, amfetaminin ise robbery ile bağlantılı olduğu gösterilmiştir. Özetle, eroin harici opiat kullanımı ile total şiddet puanı arasındaki korelasyon, alkolle olan korelasyondan daha anlamlıdır. Erken dönem esrar, opiat, kokain kullanımı ciddi suçlarla ilgili bulunmuştur ve bu bağlantı alkolle olan bağlantıdan daha kuvvetlidir.

Hawkins ve arkadaşlarının (2000) çalışmasına göre, 6-11 yaştaki madde istismarı en güçlü tahmin edicilerdenken 12-14 yaş grubu için bu değişken en zayıf yordayıcıdır.

Lipse, Wilson, Cohen ve Derzon (1997) alkol-saldırganlık ilişkisini inceledikleri değerlendirmeye göre alkol tüketiminin en azından belli bir agresif davranışla göreceli olarak kuvvetli bir nedensel ilişki olduğu ancak bazı araştırmaların durumun görüldüğünden daha belirsiz olduğunu bildirdiği söylenmiştir. Bu çalışmalarda alkol kontrol edilmekte ancak diğer faktörler kontrol edilmemektedir.

Suç olaylarının % 42'sinde kronik, % 77'sinde akut alkol kullanımı olduğu gösterilmiştir. Buna göre, kişilerin artmış alkol kullanımı şiddet seviyesinin yükselmesi ile ilişkilidir. Suç olaylarında kronik kullanıcılar

bir defada çok fazla içme % 3, problem yaratan kullanım % 12, alkolizm % 36 olarak belirlenmiştir. Kronik kullanıcılarda fiziksel şiddet oranı % 52, cinsel şiddet oranı % 6, fiziksel ve cinsel şiddet oranı ise % 38 olarak belirlenmiştir.

Alkol tüketimi arttıkça, şiddet gösterme eğiliminin artmasının yanı sıra madde kullanımı ve önceki şiddet öyküsü şiddet davranışında etkilidir. Bu çalışmada, diğer faktörler ele alındığında şiddet-alkol ilişkisinin kaybolduğu gözlenmiştir. Aile içi şiddet çalışmalarında ise bu etki devam ediyor. Kontrollü çalışmalarda alkol-şiddet bağı daha zayıf çıkmaktadır.

Yazarlar 21 yaşına kadarki gençlerde, yaşlı gruplarına göre alkol-şiddet ilişkisinin daha kuvvetli olduğu bildirilmektedir.

Alkol ve şiddet ilişkisi hakkında literatürde çeşitli bulgular vardır. Bazı hipotezlerde agresyonun, artmış alkol tüketiminin sebebi olduğu söylenmektedir. Özellikle, agresyon ve şiddete eğilimi olan kişilerin, agresyonun rahatsız edici deneyimini tedavi etmek üzere alkol kullandığı bildirilir. Buna alternatif olarak, agresif kişilerin, kalabalık barlar gibi, yer ve sosyal durumları, ki buralarda agresyon diğer yerlerdeki kadar kabul edilmez değildir, tercih ettiği de söylenir. Öte yandan alkol ve şiddet arasında doğrudan bir bağ olmayabileceği, görünen bağlantının artmış şiddet eğilimi ve artmış alkol tüketimi ile ilişkili diğer faktörlerin etkisinde kaynaklanabileceği önerilmektedir: sosyal, ailevi, bireysel, durumsal faktörler (*Lynskey, 2001*).

Yeni Zelanda'da 1265 kişiyle doğdukları zamanda, 4 ay sonrasında, bir yıl sonrasında ve her yıl olmak üzere 18-21 yaşlarına gelene kadar yapılan ölçümlerde alkol kullanımı ve şiddet davranışı arasındaki ilişkiyi anlamak üzere bir çalışma yürütülmüştür (*Lynskey, 2001*). Bu çalışmaya göre sıklıkla büyük miktarda alkol tüketenlerin şiddet veya hırsızlık suçu bildirme oranları 5.7-12.7 kat daha fazladır. Diğer faktörler kontrol edildiğinde alkol-suç bağı azalmaktadır. Hırsızlık suçu için bu bağlantı anlamsızlık noktasına düşmüştür. Bu da alkol tüketimi ve hırsızlık suçu öncülleyen değişkenlerin benzeştiğini gösterir. Ancak alkol ve şiddet davranışı arasında, diğer faktörler kontrol edildiğinde hala anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Zararlı derecede alkol kullananların şiddet suçu bildirme ihtimalleri 3.2 kat daha fazladır. Alkol-şiddet ilişkisinin bir bileşeni de suç işleyen ya da madde kullanan arkadaşlar, erken dönem davranış bozuklukları ve ebeveynin madde kullanımıdır.

Anti sosyal kişilik bozukluğu olan kişilerin madde kullanımının bazı araştırmalarda self-medikasyon yoluyla şiddet eğilimlerini yatıştırmak üzere gerçekleştiği bildirilir (*Hendrin, 1980; Kaplan, 1996*). *Kaplan ve Damphouse (1995)*, madde kullanan ergenlerle yetişkinlik dönemlerinde de görüşme yapmak sureti ile gerçekleştirdikleri çalışmada, ergenlik döneminde madde kullanımı ile yetişkinlik dönemi şiddet davranışı arasında doğrudan bir ilişki bulmuşlardır. Öte yandan gençlik dönemindeki madde kullanımı bu dönemdeki şiddet davranışının ancak % 1'ini açıklayabilmiştir. Diğer bir ilginç bulgu da ergenlik döneminde anti sosyal eğilimleri düşük olan grupta madde kullanımının yetişkinlik dönemi şiddet davranışını tahmin etmedeki etkisinin daha büyük olmasıdır. Yazarlar bu sonucu, anti sosyal eğilimleri düşük olan grubun iyi sosyalize olma, şiddet

göstermeme, toplumsal normlara bağlı kalma gibi özelliklerinin madde kullanımının etkisi ile disinhibisyona sebep olduğu ve bunun da yaşamın ilerleyen yıllarında şiddet gösterme olasılığını arttırdığı şeklinde yorumlanmışlardır. *Friedman (1998)* bu sonuçların biraz da örneklemin kullandığı madde tipinin daha ziyade esrar ve narkotikler olmasından kaynaklandığını, birincil olarak kullanılan maddenin amfetamin olması durumunda anti sosyal eğilim gösteren ergenlerle ilgili sonuçların yetişkinlik çağındaki şiddet davranışını açıklamada daha anlamlı olacağını bildirmektedir.

Walker ve arkadaşları (2006) kuruma girmeden önce madde kullanma oranlarının % 66, zararlı içki içme alışkanlığı olanların % 63 olduğu bildirilmiştir.

5.5. Katılımcıların psikolojik öykülerine ilişkin değerlendirmeler

Daha önce adli bağlantısı olan grubun ceza infaz kurumu içerisinde psikolojik destek alma oranları daha yüksek görünmektedir. Bu kişilerin psikolojik savunmaları, belli noktalarda daha dezavantajlı hale gelmiş yaşamları ve başlı başına stres verici özelliklere sahip olabilecek ceza infaz kurumu yaşantısının bir sonucu olabilir. Tekrar suç işleyenlerde hayat boyu yatarak alınan tedavi oranının fazlalığı ise tedaviye getirici şikâyetlere bakıldığında anlam kazanabilir. Yatarak alınan tedavi sebebinde ilk sırayı alkol-madde problemi, ikinci sırayı anti-sosyal kişilik bozukluğu ve son sırayı da bunaltı almaktadır. Şu anki psikolojik tedavi alımı nedeni olarak tek suç grubunda ilk sırada uyku problemleri, ikinci sırada depresif şikâyetler; tekrar suç grubunda ise ilk sırada uyku problemleri ve bunaltı hissi, ikinci sırada ise depresif şikâyetler ve sinirlilik almaktadır. Bunaltı ve sinirlilik nedeni ile psikolojik destek alımı tek suç grubunda gözlenmemiştir.

Başka bir çalışmada katılımcıların son suçtan önceki 1 ay içinde depresyon ve anksiyeteden şikâyetçi oldukları görülmüştür. Bu süre içinde herhangi bir disforik durum içinde olma oranı ise % 77,2'dir. Kişiler suç öncesi dönemdeki bu duygu durumunu ilk sırada kişiler arası ilişkiler, ikinci sırada madde kötüye kullanımı ve üçüncü sırada da ekonomik güçlüklerle bağlamışlardır. Tekrar suç işleyenlerin büyük çoğunluğunun düşüncelerinin suç öncesinde negatif karakterde olduğu ve % 82.1'i yaşadıkları güçlüklerin suçla alakalı olduğunu bildirilmiştir. Yazarlar yeni suçun genel bir psikolojik vakum içinde değil, suçun meydana gelişinden önceki belli stres noktalarında gerçekleştiği yorumunu yapmışlardır (*Zamble ve Quinsey, 1997*).

Harris, Hek ve Condon (2006) temyize gitmiş olan mahkûmların %67'sinin uyku probleminden şikâyetçi olduklarını bildirmektedir.

Skogstad, Deane ve Spicer'in (2006) 527 mahkûmla yapmış oldukları çalışmaya göre, mahkûmların genel olarak yardım arama davranış puanları ortalamaları, üniversite öğrencilerinden düşük olmakla birlikte, olumlu olarak değerlendirilecek biçimde yüksektir. Ayrıca katılımcılar, diğer kişileri, eğer bir sağlık problemi yaşıyorlarsa psikologa gitmelerini destekler tutumlar içerisinde olduklarını bildirmektedirler. Katılımcıların % 31'i ceza infaz kurumuna girmeden önce, % 47'si de girdikten sonra kurumda bir psikologla görüşüğünü

bildirmiştir. Önceki görüşme sayısı az, katılımcıların görüşmenin faydasını değerlendirmeleri “az” şeklindedir. Daha önce bir psikologla görüşmüş olanlar, tekrar yardım aramaları söz konusu olduğunda diğerlerinin görüşlerine daha az önem vermektedir. Öte yandan ceza infaz kurumu içinde bir psikologla görüşmüş olmak daha düşük oranlarda yardım arama niyeti ile ilişkili çıkmıştır. Duygusal rahatsızlık çekme yardım arama niyeti ile düşük ancak anlamlı bir ilişki içindeyken, daha önce bir psikologla teması olanların intihar düşünceleri içindeyken yardım arama noktasında emin olmadıkları bildirilmektedir.

Tolou-Shams ve arkadaşlarının (2007) yapmış oldukları çalışmada daha öne tutuklanmış olanların psikiyatri hastanesinde kalma ve intihar teşebbüsü oranları anlamlı derecede daha yüksektir.

Stålenheim'ın (2001) adli psikiyatri hastanesinde kalmakta olan 61 erkekle yapmış olduğu çalışma sonuçlarına göre, katılımcıların hepsi en az bir eksen 1 bozukluğu ve/ya eksen 2 kişilik bozukluğu teşhisi almıştır. En yaygın eksen 1 bozukluğu madde kötüye kullanımı veya bağımlılığı, daha sonra kaygı bozukluğu ve üçüncü olarak da depresif bozukluktur. En yaygın kişilik bozukluğu ise anti sosyal ve sınır kişilik bozukluğudur.

Tekrar suç işleyenler suç öncesinde daha fazla psikolojik problem bildirmişler ve daha büyük bir kısmı tedavi olduğunu söylemiştir ancak çevreye uyum noktasında daha fazla bozulma göstermemektedirler (*Zamble ve Quinsey, 1997*).

Mahkûmların intiharı pek çok ülkede ciddi bir problemdir ve dünya sağlık örgütü intiharı infaz kurumlarındaki ölümlerin birincil nedeni olarak bildirmektedir (*WHO, 2000*). Avustralya’da intiharı infaz kurumlarındaki ölümlerin başlıca nedeni olduğu bildirilmektedir (*McArthur, Camilleri, Webb, 1999; Dalton, 1999*).

Eyalet hapisanesinde intihar sebebi ile ölme oranları 2001 yılında % 5.8, 2002 yılında % 5.7 olarak bildirilmiştir (*Mumola, 2005*).

Hayes ve Rowan (1988) infaz kurumunda kalmakta olanların, genel popülasyona göre 9 kat daha fazla intihar etme riski taşıdıklarını bildirmektedirler. İngiltere’de yapılan bir çalışmada erkek mahkûmların % 40’ının hayat boyu intihar düşüncesine sahip olduğu, bu oranın evlerinde yaşayanlarda % 14 olduğu bildirilmiştir.

Jenkins, Bhugra, Meltzer, Singleton, Bebbington, Brugha, Coid, Farrell, Lewis ve Paton (2005) mahkûm popülasyonu içinde intihar düşüncesi yaygınlığının toplum popülasyonuna göre çok daha yüksek olduğunu bildirmektedir. Hayat boyu intihar düşüncesine sahip olma oranı erkek mahkûmlarda % 40 iken toplum örneğinde % 14; hayat boyu intihar girişimi oranı mahkûmlarda % 25’in üzerinde, araştırmadan önceki yıl içerisinde ise % 30 civarında iken toplum örneğinde bu oran % 1 olarak belirlenmiştir. Araştırmacılar, madde ile ilgili suçlardan ötürü ceza çekmekte olanların diğer suçlardan ötürü ceza çekmekte olanlara göre intihar girişiminde bulunma ihtimallerinin daha düşük olduğunu bildirmektedirler.

Kişinin kendine zarar verme davranışı ile bu kişinin tanıdığı, infaz kurumunda veya dışarıda, intihar teşebbüsünde bulunan veya tamamlanmış intihar gösteren kişi sayısı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Kişinin kendi intihar davranışı ile ırk, kurumda geçirilen zaman ve sadece tamamlanmış intihar gösteren kişileri tanıma değişkenleri arasında bağlantı bulunmamıştır (*Hales, Davison, Misch ve Taylor, 2003*).

Kenny ve Lennings (2007) katılımcıların % 13.5'inin kendine zarar verme davranışında bulunduğu ve % 22.1'inin intihar girişiminde bulunduğu bildirilmiştir.

Daniel ve Fleming (2005), herhangi bir biçimde kendine zarar vermeye çalışmış 99'u erkek 112 mahkûmla yapmış oldukları çalışmada depresyonun alınan en yaygın tanı olduğunu, neredeyse bununla aynı oranda da madde istismarı ve kişilik bozukluğu tanılarının yaygın olduğunu ifade etmişlerdir. Çalışmada, ölümcül biçimde intihar teşebbüsünde bulunanların % 64'ü ve tamamlanmış intihar gösterenlerin % 67.6'sı suçlarını kişilere karşı işlemişlerdir. Tamamlanmış intihar gösterenlerde en yaygın olarak kullanılan yöntem asi, teşebbüs halinde kalanlarda ise ilaç aşırı doz kullanımındır.

Çalışmamızda, intihar düşüncesi, girişimi, düşünce ve girişim yaşları noktasında gruplar anlamlı derecede farklılaşmaz iken, tekrar suç işleyenlerin daha fazla sayıda intihar girişim yöntemine başvurdukları gözlenmiştir. İntiharı düşünmeye sevk edecek olaylar incelendiğinde, tek suç grubu için en fazla bildirilen nedenin suç olayı ve buna ilişkin olaylar, ikinci sırada da ceza infaz kurumunda suç ayırımına uğrama olduğu; tekrar suç grubu için ise ilk sırada depresif şikâyetler, ikinci sırada suç olayının geldiği görülmektedir. Tek suç grubuna ilişkin sonuçlar, suç olayının bizzat kendisinin travmatik olarak yaşandığı yolundaki yorumları destekleyecek niteliktedir. Belli ki yaşanan olay kişinin dayanım sınırını zorlamakta, kişiyi hayatını sonlandırma düşünceleri ile baş başa bırakmaktadır. Tekrar suç işleyenlerde ise bu oran ikinci sırada kalmakta, ilk sırayı depresif şikâyetler almaktadır. Depresyondaki kişi, pek çok defa yaşamsal durumlar üzerindeki etkinliğini kaybettiğini hisseder, derin üzüntü, keder ve çaresizlik hislerinin yanı sıra artık değersiz bir insan olduğu ve suçluluk duyguları ile intihar düşüncesi ve/ya teşebbüsü içinde bulunabilir. Tek suç işleyenler intihar yöntemi olarak ilk sırada asi, ikinci sırada damar açma ve ilaç yutmayı göstermiş, tekrar suç işleyenler ise ilk sırada damar açma, ikinci sırada asi ve ilaç kullanma, üçüncü sırada yüksekten atlama ve silah kullanımı yöntemlerini bildirmiştir. İntihar girişim nedenleri de iki grup arasında farklıdır. Tek suç grubunda ilk sırayı suç olayı ve ikinci sırayı suç ayırımı; tekrar suç işleyenlerde ilk sırayı depresif şikâyetler, suç olayı ve alkol etkisi altında olma paylaşmıştır.

Stålenheim'in (2001) çalışma popülasyonunun (adli psikiyatri hastanesinde kalmakta olan 61 kişi) 1/3'ünden fazlası daha önce intihar teşebbüsünde bulunduğunu bildirmiştir. Kişilik değerlendirmesi, intihar girişiminde bulunan ve bulunmayanlar arasında anlamlı farklılıklara işaret etmektedir. Buna göre teşebbüste bulunan grupta sosyalizasyon başlığında çok düşük puanlar almışlardır. Bu iki grup arasındaki en belirgin farklılıklar en çok psikopati ve agresyonla alakalı ölçeklerde, dürtüsellik, monotonluktan kaçınma, indirekt

saldırıcılık, sözel saldırıcılık ve irritabilite de daha yüksek, sosyal açıdan tercih edilmede düşük puanlar olarak kendini göstermektedir. En açık farklılaşma ise psikopati, agresyon ve düşmanlık boyutlarındadır. İntihar girişiminde bulunmuş olanlar tekrar tekrar şiddet suçu işlemiş olsun, olmasın, psikopati ve agresyonla ilgili ölçeklerde oldukça benzer puanlar almakla birlikte grup içinde en büyük farklılık tekrar suç işleyenlere aittir. İntihar davranışı tekrar tekrar şiddet suçu işlemeyele ilişkili değildir.

Hayat boyu intihar düşüncesine kapılma ve intihar girişiminde bulunma durumu suç grupları arasında farklılaşmaya sebep olmuştur. İntihar düşüncesine sahip olma konusunda ilk sırayı hırsızlık ve cinsel suç grubu paylaşmakta, ikinci sırada öldürme/yaralama grubu gelmektedir. İntihar girişiminde bulunma noktasında ise ilk sırayı cinsel suç, ikinci sırayı hırsızlık ve üçüncü sırayı da öldürme/yaralama grubu almaktadır. Hem düşünce hem de girişim boyutlarında, diğer iki gruba birlikte karşılaştırma yapıldığında öldürme/yaralama grubu oranların düşüklüğü ile karakterizedir. Düşünce ve girişimlerin ceza infaz kurumu içinde olup olmaması sonuçları yorumlamaya katkıda bulabilir. Cinsel suç grubu için bu yaşlar ceza infaz kurumunda bulunma dönemine denk gelmektedir. Bu durum, infial uyandıran bir suçtan ötürü ceza infaz kurumunda bulunma ve ceza infaz kurumu içerisinde ayrımcılığa uğrama, çıktıktan sonra yargılarla karşılaşma noktasında diğer suç gruplarından farklı sonuçlar doğuracağından bu grubun ilk sıralarda yer almasını açıklayabilir. Hırsızlık suçu grubu ise alkol-madde kullanım sıklıkları nedeni ile düşüncenin bozulması, dezavantajlı yaşam olayları gibi noktalarda farklılaştığından intihar düşünce ve girişim yaşları daha erken olabilir.

Tekrar suç işlemiş olanlar daha fazla farklı sayıda yöntem deneyerek intihar etmeye kalkışmışlardır. Tekrar suç grubunda bulunanların ve daha önce adli bağlantısı olanların kendilerine zarar verme davranışında bulunma oranları tek suç işleyenlere ve adli bağı olmayanlara göre daha yüksektir. Hayat boyu intihar düşüncesine sahip olma durumu söz konusu olduğunda ilk sırada cinsel suç ve hırsızlık suçu grubu ikinci sırada ise öldürme/yaralama tipi suç grubu gelmektedir. Ayrıntılı inceleme, öldürme/yaralama grubunda oranın azlığı ile karakterizedir. Kendine zarar verme durumunda suç tipleri farklılaşma göstermişlerdir. Bu davranışta bulunma durumu söz konusu olduğunda ilk sırada hırsızlık, ikinci sırada öldürme/yaralama ve üçüncü sırada da cinsel suç grubu gelmektedir. Ayrıntılı inceleme hırsızlık suçu grubundaki oranın fazlalığı ile karakterizedir. İntihar girişimi noktasında da suç tipi grupları anlamlı derecede farklılaşmışlardır. İntihar girişiminde bulunma oranı en yüksek grup cinsel suç, ikinci grup hırsızlık ve üçüncü grup da öldürme/yaralama grubundandır. Ayrıntılı inceleme, öldürme/yaralama grubunun diğer iki grup bir arada değerlendirildiğinde oranın azlığı ile karakterize olduğunu göstermiştir. İlk kez intihar düşüncesine kapılma yaş ortalaması hırsızlık ve cinsel suç grupları arasındadır. Hırsızlık grubunun ortalaması daha küçüktür. İlk intihar düşüncesi ve ilk intihar girişimi yaşları söz konusu olduğunda cinsel suç grubu diğer iki grubun birleşiminden anlamlı derecede farklılaşmıştır. Bu kişilerin intihar düşüncesine kapılma ve girişimde bulunma yaş ortalamaları daha yüksektir.

Bir çalışmaya göre, intihar davranışı ile ilgili kişilik özellikleri, diğerlerine şiddet gösterme davranışı ile de ilişkilidir. İntihar girişiminde bulunmuş olanlarla adli hastanede kalmakta olan şiddet suçu işlemiş olanlara

verilen kişilik testi sonuçlarına göre her iki grupta da yüksek trait anksiyete ve düşük sosyalizasyon görülmüştür (*Stålenheim, 2001*).

Dooley (1990) ceza infaz kurumlarında intiharların çoğunun ilk 3 ay içerisinde ve kendini asma yöntemiyle gerçekleştirildiğini ifade etmektedir. Şiddet suçu işlemiş olanların infaz kurumunda intihar etme ihtimallerinin diğer mahkûmlara göre daha yüksek olduğu bildirilmektedir. Bu kişilerin 1/3'ünün psikiyatri servisleriyle bağlantısı vardır ve % 43'ü daha önce kendine zarar verme davranışında bulunmuştur.

2007 yılında İngiltere ve Galler'de mahkûmlar arası intihar oranı 114/100.000 olarak bildirilmiştir. Kurumda kalmakta olan erkeklerin intihar girişiminde bulunma oranı kadınların 5 katıdır ve kurumdan yeni çıkmış olan erkekler genel popülasyona göre intihar girişiminde bulunma açısından 8 kat daha fazla risk altındadır. İntihar girişiminde bulunmuş olan 97 kişinin 40'ı temyiz cevabı beklemektedir. Kurumdaki intihar girişimlerinin % 20'si kalışın ilk haftasında gerçekleşmekte, girişimcilerin 2/3'ü madde kötüye kullanımı, 1/3'ü alkol kötüye kullanımı bildirmektedir. 2000-2004 arasında gerçekleşen intiharların %75'i kurumların aşırı kalabalık olduğu zamanlarda gerçekleştirilmiştir. İntihar edenlerin % 20'si daha önce en az bir intihar girişiminde bulduklarını bildirmişlerdir (*Walker ve ark., 2006*).

1997 yılında salıverilen mahkûmların takip edildiği bir çalışmada katılımcıların % 20'sinin intihara teşebbüs ettiği bildirilmiştir (*Social Exclusion Unit (SEU), 2002*).

Pek çok psikolojik, biyolojik ve sosyolojik faktör hem şiddet hem de intihar davranışı ile ilişkilendirilmektedir. Bu faktörler arasında dürtüsellik, şüphecilik ve isyankârlık her iki davranışla da ilişkili görünen kişilik özellikleridir. İntihara teşebbüs edenler ve şiddet suçu işlemiş olanların karşılaştırıldığı bir çalışmada her iki grubun da anksiyete/nörotizm, şüphecilik ve suçluluk puanlarının yüksek, sosyalizasyon puanlarının düşük olduğu, şiddet suçu işlemiş olanların ise sosyal olarak beğenilme puanlarının intihara teşebbüs edenlerden anlamlı derecede düşük olduğu bulunmuştur. Şiddet suçu işlemiş olanların dolaylı saldırganlık puanları da daha düşüktür. Dürtüsellik puanları ise her iki grup için de normal dağılım içinde kalmıştır. Yazarlar, şiddet ya da intihar davranışının saldırgan bir karakter özelliğinden ziyade belli koruyucu faktörlerin olmayışından kaynaklandığı yorumunu yapmışlardır (*Engström, Persson ve Levander, 1999*).

Çalışmamızda, tekrar suç grubunda olanların kendilerine zarar verme davranışında bulunma oranları daha yüksektir.

Palmer ve Connely (2005), 123 mahkûmla yaptıkları çalışmada, katılımcıların % 19.5'inin daha önce kendine zarar verme davranışında bulunduğunu bildirmişlerdir. Daha önce kendine zarar verme davranışı gösteren grubun çaresizlik, depresyon ve intihar puanları böyle bir geçmiş deneyim bildirmeyenlere göre anlamlı derecede daha yüksek çıkmıştır. Daha önce kendine zarar verme davranışı göstermiş olan gruptaki yükselmiş puanlar, aile ilişkileri, hapse atılmaya karşı kişisel tepkiler ve kurum yaşantısının getirdiği zorluklarla başa çıkma nedeniyle en stresli ve incinebilir oldukları ilk mahkûmiyet zamanları yansıtıyor olabilir.

Yaşları 16-21 arasında değişen 60 erkek mahkûmla yapılan bir çalışmada bilek/boyun kesme oranı % 37, ası oranı % 37 ve diğer türde kesilerin oranı % 26 olarak bildirilmektedir. Çok sayıda yöntem denemiş olanlar daha uzun zamandır ceza infaz kurumunda kalmaktadırlar ve ayrıca suç oranları da yüksektir. Tek form kullanmış olanlar ise daha ziyade cinsel suçlu olma eğiliminde (*Ireland, 2000*).

Matsumoto ve arkadaşları (2005) 796 erkek suçlu ile yapmış oldukları çalışmada, katılımcıların % 14.7'sinin en az bir defa kendini kesme davranışı gösterdiği, bu grubun sigara içmeye başlama yaşınının 13.5/14.5; içki içmeye başlama yaşınının 13.8/15.0 olduğu ve kendini kesme davranışı göstermeyenlerden anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Anlamlı olarak farklılık gösteren diğer değişkenler: intihar düşüncesine sahip olma (% 60.9/24.5), intihar teşebbüsü (% 42.3/7.2), kişiye yönelik şiddet eğilimi (% 23.9/11.8), nesnelere karşı şiddet gösterme eğilimidir (% 47.9/23.1). Genel olarak bakıldığında tüm grubun sigara içmeye başlama yaş ortalaması 14.35; içki içmeye başlama yaş ortalaması 14.82'dir. Ayrıca gruplar arasında çocukluk çağı fiziksel istismarı arasında anlamlı bir farklılık bulunurken (% 56.4/29.2) cinsel istismara uğrama oranları arasında anlamlı farklılık gözlenmemiştir. Tüm grubun % 47.1'i en az bir defa yasa dışı psikoaktif madde kullandığını bildirmiştir.

Iancu, Bodner, Sarel ve Einat (2007), İsrail askeri ceza sistemi içindeki kendine zarar verici davranışları araştırdıkları çalışmalarında uzun süreli ceza alanların bulunduğu ceza infaz kurumlarında bir ayda kendine zarar verme davranışında bulunan mahkum sayısınının 2.09-2.50 arasında, kısa süreli ceza alanların bulunduğu kurumda ise 2.73-6.20 arasında olduğunu bildirmektedirler.

Kendine zarar verici davranışları saldırgan bireylerin eyleme vurması ya da dikkat çekmeye çalışması şeklinde değerlendirmek yerine ceza infaz kurumlarının dezavantajlı yapısı ve kültürel atmosferinin katkıları üzerinde çalışılmalıdır (*Thomas, Kazmierczak ve Stone, 2006*).

5.6. Katılımcıların ceza infaz kurumu yaşantılarına ilişkin değerlendirmeler

Katılımcılar, genel olarak ceza infaz kurumuna uyum sağlama derecesi ve uyum sağlamak için gereken süreler açısından farklılaşma göstermemişlerdir. Tabi buradaki uyum değerlendirmesi, kişilerin kendileri tarafından yapıldığı için sonuçlar araştırmacıya kendini daha olumlu gösterme motivasyonundan etkilenmiş olabilir. Katılımcıların diğer mahkûmlar ve infaz koruma görevlileri ile ilişkilerini aynı şekilde değerlendirmeleri istendiğinde yine farklılık görülmemiş ancak değişkenler sürekli değişken olarak kabul edildiğinde tek suç işlemiş olan grubun infaz koruma memuru ile ilişkilerini daha olumlu olarak değerlendirme eğiliminde oldukları gözlemiştir. Bu noktada, tek suç işlemiş olanların otoritenin kabulü, otoriteyi temsil eden kişilerin davranışları kişiselleştirmedikleri, bu kişileri görevlerini yapmakta olan kişiler olarak nitelendirdikleri görüşme esnasındaki gözlemlerce desteklenmiştir.

Bir çalışmada, pek çok katılımcı, gözetimcileri ile ilişkilerinin iyi ve tatminkâr olduğunu bildirmiş ancak, sadece % 35'i bu kimselerin kendilerine yardımcı olabildiklerini söylemiştir (*Zamble ve Quinsey, 1997*).

Katılımcılar ceza infaz kurumu kurallarına uyum sağlama noktasında zorluk yaşama açısından kendilerini değerlendirdiklerinde iki grup arasında farklılık gözlenmemiş ancak kuralları bozacak türde davranışları olup olmadığı sorgulandığında tekrar suç işleyenlerin bu tür davranışlarının fazla olduğu ve müşahade altına alınma oranlarının daha fazla olduğu gözlenmiştir. Daha önce adli bağı olan grup, oda değiştirme ve müşahade altına alınma noktasında tekrar suç işleyenlerle benzer örüntü göstermektedir. Gruplar analiz yapılamayacak kadar küçük olmakla birlikte, kural bozucu davranışın şiddet içerip içermediği sorgulandığında tekrar suç grubunun şiddet içerecek biçimde kural ihlalinde bulunma oranı tek suç işleyenlerin yaklaşık 4 katıdır. Yine burada kişiler kendilerini araştırmacı karşısında olumlu gösterme eğiliminde olabilecekleri gibi kendi zihinlerindeki “kurallara uyum” kavramsallaştırmasının farklı olabileceği bu kavramsallaştırma içinde yasal olarak belirlenen yasakların bir kısmını kendilerine hak olarak görebilecekleri, dolayısı ile cevap verirken yasal tanımları değil akıllarındaki çerçeveyi kullanmış olabilecekleri düşünülebilir.

Ceza infaz kurumunda fiziksel, psikolojik ve cinsel olmak üzere farklı türde mağduriyetler yaşanmakla birlikte fiziksel saldırı oranı daha yüksektir. Bir çalışmaya katılan mahkûmların % 91.1'i fiziksel şiddete şahit olduğunu, % 32.1'i tamamlanmış bir fiziksel saldırı yaşadığını; % 95'i duygusal saldırıya şahit olduğunu bildirmektedir (*Swales, 2008*).

Eyalet hapisanelerinde cinayet nedeni ile ölme oranları 2001 yılında % 1.3, 2002 yılında % 1.6 olarak belirlenmiş ve mağdurların daha ziyade şiddet suçu işlemiş olanlardan oluştuğu bildirilmiştir (*Mumola, 2005*).

Wolff ve arkadaşları ise (2007), mahkûmların % 20'sinin fiziksel mağduriyet bildirdiğini söylemektedir.

Katılımcıların diğer mahkûmlarla ne tip sorunlar yaşadıklarına bakıldığında ise tek suç grubunda ilk sırada toplu yaşam kurallarına uyulması konusundaki güçlükler, ikinci sırada kabadayılık şeklindeki davranışlar ve üçüncü sırada da diğer mahkûmların suça özendirici davranışları gelirken tekrar suç grubunda yine ilk sırada toplu yaşamla ilgili problemler, ikinci sırada diğer mahkûmların kendilerine yönelik saygısız davranışları ve kabadayılık şeklindeki davranışları gelmektedir. İlk sıradaki problemin farklı eğitim ve kültür terbiyesinden gelmekte olan ve kurum kuralları yanı sıra birlikte yaşama kurallarını oluşturma görevi ile karşı karşıya gelmesinin ve buna uyum sağlamanın bir sonucu olduğu düşünülebilir. Her iki grup da kabadayılık tipindeki davranışlardan şikâyetçi olmaktadır. Görüşme esnasındaki gözlemler her iki grubun farklı motivasyonlarla bu yanıt verdiğini düşündürmektedir. Tek suç grubunda genel olarak bir kişinin diğerleri üzerinde üstünlük taslaması ve kuvvet kullanmasına karşı bir tepki niteliğindeki bu yanıt tekrar suç grubunda daha narsisistik yaralanma sonucu verilmiş gibidir. Başkasının kabadayılık şeklindeki davranışı sanki kişinin benliğine, benlik saygısına yöneltmiş gibi algılanmakta, bu davranışlar şahsa yönelik saygısızlık olarak değerlendirilmektedir. Nitekim tek suç işleyen gruptaki hiç kimse saygısızlık şeklinde bir sorun tanımlamamıştır.

Ceza infaz kurumu yaşamı boyunca kavgaya karışma durumu incelendiğinde tekrar suç işlemiş olanların ve daha önceden adli bağlantısı olanların kavgaya karışma oranlarının tek suç işleyenlere ve daha önceden adli bağlantısı olmayanlara göre daha yüksek olduğu, bu noktada suç tiplerinin birbirlerinden farklılaşmadığı gözlenmiştir. Bazı çalışmalar, ceza infaz kurumu koşullarının dışarıdaki doğal ortamdan farklı özellikte olması sebebi ile bu ortamdan elde edilecek verilerin kişilerin dışarıdaki davranışları için genelleme yapmakta kullanılmasının uygun olmayacağı bildirilmiştir. Öte yandan kişinin problem çözme davranışı olarak saldırganlığı kullanması, kural ve yaptırımların net olarak belirlendiği bir ortamda dahi bunları içselleştirememiş olmasının anlamlı olduğu da düşünülebilir. Bu kadar yapılandırılmış bir ortamda bile kişi davranışlarını kontrol edememektedir. Nitekim araştırmanın askerlik dönemi kural bozma davranışına ilişkin verileri de bu görüşü destekler niteliktedir. Kişilerin ceza infaz kurumundaki kurallara uyum gösterme davranışı belki de dışarıdaki davranışları için genelleme noktası teşkil etmez, çünkü yaptırımların düzenleyiciliği kişinin kendisinden değil, dışarıdaki bir kontrol noktasından gelmektedir.

Dolan ve Blackburn (2006) anti sosyal kişilik bozukluğu teşhisi alan, yaş ortalaması 37.19 olan ve çoğunluğu ciddi şiddet suçu işlemiş olan 100 mahkûmla yaptıkları çalışmada, 12 aylık takip süresi içerisinde katılımcıların % 42.4'ünün kurumda bir olaya karıştığı, bu olayların % 28.28'inde fiziksel şiddet ve % 25.25'inde de sözlü şiddet olduğu bildirmiştir. Katılımcıların yaş ve kurumda kalış süreleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Kurum içinde bir olaya karışanların psikopati puanları katılmayanlara göre daha yüksektir. Şiddet içeren kural bozucu davranışta bulunanların hakimiyet/üstünlük, cebir/zorlama ve düşmanlık puanlarının anlamlı olarak yüksek olduğu gösterilmiştir. Agresyonla ilgili en sağlam yordayıcının düşmanlık olduğu görülmüştür.

Agresif davranışla ilgili tutum ve inançların zaman içinde değişmeye dirençli olabildiği ve suç işleme sona erse bile uzun süre devam edebildiği bildirilmektedir (*Pulkkinen, Pitkänen, 1993*). Öte yandan potansiyel olarak tehdit edici olan cezaevi çevresi bu inanç sistemlerini sürdürüp pekiştirebilir (*Harer, Langan, 2001; Ireland, 2002*).

Archer, Ireland ve Power (2007)'in değişik tipte suçlar işlemiş 728 erkek mahkûmun da katıldığı ve infaz kurumu içerisindeki kabadayılık davranışı ile agresyon arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada, erkek katılımcıların % 44'ünün diğer insanlara karşı bu tür bir davranışta bulunduğu, bunlar içerisinde erkeklerin %6'sının doğrudan fiziksel saldırıda bulunduğu, % 50'sinin böyle bir davranışa maruz kaldığı, bunlar içerisinde doğrudan fiziksel maruz kalım oranının % 9 olduğu bildirilmiştir. Bu türde bir davranış gösterenler, göstermeyenlere göre öç alma, indirekt agresyon, yer değiştirmiş sözel, fiziksel agresyon, dürtüsellik, agresyonda enstrümantal ve ifade edici atıf alanlarında daha yüksek puanlar almışlardır. Bu tür bir davranışın mağduru olanlar ise öç alma, korku/kaçınma ve yer değiştirmiş fiziksel agresyon puanlarında öndedir ve dürtüsellik puanları düşüktür. Öç alma, indirekt agresyon, direkt sözel ve fiziksel agresyon ve enstrümantal atıflar noktasında bu tür davranışları uygulayan ya da mağduru olanlar hiçbir şekilde bu tür davranışlara karışmamış olanlara göre daha yüksek puanlar almışlardır.

Ireland (2002), yetişkin mahkûmlarda benlik saygısı ve kabadayılık davranışı arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmada katılımcıların % 10.8'inin sadece kabadayılık yaptığını, % 34.9'unun hem kabadayılık yaptığı hem de bunun mağduru olduğunu, % 18.1'inin sadece mağdur kategorisine girdiğini bildirmiştir. Kabadayılık davranışı ile genel olarak benlik saygısı arasında bir ilişki kurulamamakla birlikte kişinin karar alma konusunda ve diğer insanlarla birlikteyken öneride bulunabilme kendisine duyduğu güvenin, otoriter bir şekilde olayların kontrolünü ele alma, emir verme eğilimi ve etraftaki insanlarla birlikteyken rahat olma eğilimlerinin bu tür davranışla ilişkili olduğu bildirilmiştir.

Katılımcıların daha önceki bir zaman diliminde ve şuan itibari ile ceza infaz kurumu dışına çıktıklarında hayat içinde sorun bekleyip beklememeleri ve dışarıdaki hayata uyum sağlama süreçleri hakkındaki fikirleri sonraki davranışlarını belirlemede önemli bir değişken olarak düşünülebilir.

İnfaz kurumundan çıkmış olmak herkesin yaşadığından farklı türde problemlerin gündeme gelmesine sebep olabilmektedir. Hızlı değişen bir kültüre uyum sağlamak, sosyal olarak kültüre tekrar entegre olmak, iş bulmak, yeni, kalıcı ve yasal bir özdeşim kurmak gerekecektir. Kişinin yaşadığı sorunların ve kriminal eylemlerin sorumluluğunu neye attığı yeni bir hayat oluşturmada önemli bir faktördür. Kişi, bu atıfları neye yaparsa yapsın önceki kayıtları ne kadar fazlaysa yeni bir hayat kurma ve tekrar entegre olma görevleri o kadar zor olacaktır. Salıverilme sonrası, kişinin karşılaştığı problemler bir zamandan diğerine farklılaşmaktadır ve dolayısı ile suça giden yollar da değişmektedir. Bazı öncüller uzun zamandır kişinin hayatında ise, kişi benzer türde suçları tekrar edecektir ve uzmanlığı artacaktır (*Zamble ve Quinsey, 1997*).

Tutuklevleri ve ceza infaz kurumlarının stres yaratan doğalarına ek olarak belli bir süre için ceza çekiyor olmak ailevi problemler, mahkemeye gidiş, iş kaybı şeklinde ek problemlere sebep olmaktadır. 95 erkek ve 103 kadın mahkûmla yapılmış olan bir çalışma, mahkûmların özellikle aktivite içinde bulunma ve güvenlik ihtiyaçlarının ruh sağlığı durumu üzerinde etkili olduğu bulunmuştur (*Lindquist ve Lindquist, 1997*).

Bu çalışmada gruplar daha önce ve bu sefer dışarı çıktıklarında sorun yaşayacaklarını düşünüp düşünmeme noktasında farklılaşmazken tek suç işleyenlerin daha fazla tipte sorun bekledikleri görülmüştür. Daha önce karşılaşılan problemlere bakıldığında tek suç işlemiş grup için ilk sırada önyargı ile karşılaşma, ikinci sırada ise değişmiş olan koşullara alışamama ve sosyal çekilme; tekrar suç grubu için ise ilk sırada değişen koşullara alışamama, ikinci sırada önyargı ve üçüncü sırada ise ekonomik zorluklar gelmektedir. Tek suç işlemiş olan grup "suçlu" tanımlanmasına ilk kez girmekte oldukları için toplum içinde kendilerine verilmiş olan önyargı niteliğindeki tepki yeni bir tepkidir ve kişinin bununla ilk kez başa çıkmasını gerektirmiş olduğu için listenin başında yer alıyor olabilir. ceza infaz kurumunda kalım esnasında dışarıdaki fiziksel koşulların (ulaşım, yeni binalar vs.) değişmesi her iki grubun da uyum sağlamasını gerektirecektir. Belli ki tek suç işlemiş olan grup gerek fiziksel gerekse de insanların bakışındaki farklılıklar veya onların davranışlarının değiştiğini düşünmeleri sebebi ile sosyal anlamda bir çekilme yaşamış olabilirler. Bu sefer dışarı çıktıklarında yaşayacakları problemlere

bakıldığında ise tek suç grubu için ilk sırada yine önyargı ile karşılaşma, ikinci sırada değişen koşullara alışma ve ekonomik problemler, üçüncü sırada ailevi problemler gelirken tekrar suç grubu için ilk sırada ekonomik, ikinci sırada önyargı ve değişen koşullara alışmama, üçüncü sırada prestij kaybı gelmektedir. Bu seferki çıkışları için tek suç grubu daha önce gözlemledikleri zorluk alanlarında yine problem beklemekte ancak geçecek zaman ve kayıplar göz önünde tutulduğunda ayrıca ekonomik zorluklarla başa çıkmaları gerekeceğini varsaymaktadırlar. Tekrar suç grubu için ise ekonomik güçlükler ön plandadır ve önyargı ikinci sırayı almıştır. Kişiler belki de “suçlu” kimliğine diğer gruba göre daha aşinadırlar ve bu türde bir yargı ile karşılaşma endişeleri biraz daha geri plandadır. Ayrıca, tek suç işlemiş gruptan farklı olarak kişisel prestijlerinin zarar göreceği endişesi kendini göstermektedir. Buradaki prestij kaybı endişesi daha evvel yorumlarda belirtilmiş narsisistik yaralanma ile alakalı olabileceği gibi, görüşmelerdeki gözlemlerden hareketle, yakalanmış olmak, kurmuş oldukları suç ortamından uzun süre ayrı kalmanın getireceği bir dezavantaj olarak da ele alınabilir. Öldürme/yaralama grubundaki kişiler diğer iki grupla birden karşılaştırıldıklarında daha az tipte sorun beklemekte ve daha kısa sürede dışarıya uyum sağlayacaklarını düşünmektedirler. Bu sonuçta bahsi geçen suç tipinin cinsel suç veya hırsızlık suçundan daha olumlu toplumsal yargıyla karşılanması veya kişinin yaptığı davranışı haklı biçimde açıklamış olması etkili olmuş olabilir. Bu kişiler, başa çıkma becerilerine ve/ya alacakları sosyal desteğe daha fazla güveniyor olabilirler.

Ceza infaz kurumunda kalmanın kendisi de kişilerin hayatında sorun yaratan bir durumdur. Ceza infaz kurumunda kalmakta olan mahkûmların 1/3’ü evini, 2/3’ü işini, 2/5’i ailesi ile temasını kaybetmiş, 1/5’inin maddi problemleri artmıştır (SEU, 2002).

Yüksek oranda risk içeren bir durumda bireyler, bu durumla başa çıkabilme becerilerini değerlendirirler. Bu değerlendirme, sonucu etkileyeceği için önemlidir. Örneğin, eğer kişi durumla başa çıkamayacağını düşünürse olumsuz duygulanım ve çaresizlikle ilgili kognisyonlar ortaya çıkabilir ve bu da tekrar suç ihtimalini arttırabilir. Diğer yandan, sosyal baskı vs. gibi motivasyon kaynakları da önemlidir (Zamble ve Quinsey, 1997).

Kişilerin ne şekilde ayrımcılığa uğradıklarına ilişkin ayrıntılı bir değerlendirme yapıldığında, her iki grup için de ilk sırada, arkadaş konuşma, etiketleme şeklinde davranışlarla karşılaşmanın ilk sırada geldiği görülmüştür. Tekrar suç grubunun ise ikinci ve üçüncü olarak karşılaştığı davranış şekli insanların kendilerinden uzak durmaları, yalnız kalmak ve son olarak da insanların onlara bakması olduğu görülmektedir. Tek suç grubunda bu seçenekler sadece bir yanıt almıştır. Tekrar suç grubu defalarca ceza infaz kurumuna girdiği için toplum tarafından bahsedilen şekilde davranışlara maruz kalma ihtimalleri gerçekten yüksek olabilir. Öte yandan diğer insanların kendilerine baktıkları şeklindeki davranış noktasında diğerlerinin davranışlarını olumsuz değerlendirme ve üstüne alınma süreçleri işliyor olabilir. Bu davranışa maruz kalma oranları verilen cevaplara göre tek suç işlemiş olanların iki katıdır.

Etiketleme teorisinde ifade edilen şeylerden bir tanesi, kural bozma ile sapkınlığın birbirinden ayırt edilmesi gerektiğidir. Kural bozma, bir davranışı ifade ederken sapkınlık diğerlerinin bu davranışa verdikleri reaksiyonu tarif etmektedir ve kimin sapkın olduğunu kimin olmadığını ayırt etmek önemlidir. Etiketlenme, eylemin gerçekleşme zamanı, eylemi gerçekleştirenin ve mağdurun kim olduğu ve toplumun eylemin sonucuyla ilgili algısı tarafından belirlenir. Kişinin kendini bu etiketten kurtarması kolay değildir. Belli davranışları sebebi ile etiketlenmeye uğrayan kişi, bu şekilde etiketlendiğinin farkına vardıkça bir süre sonra bu etiket doğrultusunda davranmaya devam edebilir. Ayrıca belli grupların, örneğin varoşlarda yaşayanların suç açısından görünürlüğü daha fazla olacağı için etiketlenme ihtimalleri daha fazladır. Bu teoriye gelen katkılardan bir tanesi de etiketlenmenin birey üzerindeki duygusal etkilerinden biri olan utanmanın tekrar entegrasyona mı yoksa daha fazla parçalanmaya mı sebep olacağıdır. Örneğin kendilerinin belli koşullarda suç işleyeceklerinin düşünüldüğünü düşünenlerin böyle düşünülmediğini düşünenlere göre suç işlemeye daha meyillidirler. Bir diğer önemli nokta da etiketlemeyi kimin yaptığıdır. Ebeveyn, öğretmen ve yaşlıların etiketlemesi daha önemlidir kişi üzerinde (*Lemert, 1967*).

Etiketlenmenin bir anlamı da kişinin belli bir sosyal destekten mahrum kalma ihtimali olabilir. *Reid (2006)* tüm kriminoloji teorilerinin sosyal destek kavramı etrafında entegre olabileceğini bildirmekte, sosyal destek arttıkça suç işleme ihtimali düşeceğini söylemektedir.

Ceza infaz kurumu içerisinde anlamlı olabilecek bir davranış da kişinin yaşadığı odayı değiştirme talebi olabilir. Aynı mekân içerisinde yaşam sürmek, bireysel haklara saygı, kendi ihtiyaçlarını uygun biçimde giderme, erteleyebilme ve kişiler arası problemlerle başa çıkabilme becerisini gerektirir. Bu becerilerde yaşanan sorun kişinin sıklıkla oda değiştirmesi ile sonuçlanabilir veya oda değiştirme davranışının kendisi sorundan uzaklaşma niyetiyle gerçekleşmiş olabilir. Nitekim daha önce adli bağlantısı olanlarda ve tekrar suç işleyenlerde oda değiştirme talebinin yüksek olduğu gözlenmiştir. Oda değiştirme talebi nedenlerine bakıldığında tek suç işlemiş olan grup için ilk sırada, sorundan kaçma, ikinci sırada arkadaşlarının olduğu bir yere gitme ve üçüncü sırada da rutini bozmak maksadı ile değişiklik olması; tekrar suç işleyenlerde ilk sırada yine sorundan kaçma, ikinci sırada arkadaşlarını yanına gitme ve üçüncü sırada ise değişiklik yaratma ve tek başına bir hücrede kalıp kendini dinleme olduğu gözlenmiştir. Sorundan kaçma konusunda tek suç işleyenlerin, arkadaşlarının yanına gitme konusunda tekrar suç işleyenlerin oranları diğerinden yaklaşık iki kat fazladır. Kişiler arası ilişkiler noktasında bireysel beceriler yeterli gelmediği durumlarda veya yeterli olsa da karşıdaki kişilerin işbirliğinden uzak davranışları söz konusu olduğunda bireyler, varolan ortamı değiştirme yoluyla sorunu çözmeye çalışıyor olabilirler. Sorundan kaçma şeklindeki davranış yüzdesinin tek suç işleyenlerde fazla oluşu, bu tarzda bir problem çözme niyetinin göstergesi olabilir. Kişinin daha önceden tanıdığı birilerini yanına olmaya çalışması da bildiği bir kişisel ilişki içinde olmanın avantajlarına ulaşma maksadı ile olabilir. Öte yandan oda değiştirme talebinin tekrar suç işleyenlerde fazla oluşu, stres yaratan oda koşullarıyla başa çıkabilme, değişiklik arayışı, sorunun kaynağının kişinin kendisinin olabileceğini de akla getirmektedir.

Oda değişikliği talebine benzer biçimde ceza infaz kurumu değiştirme nedenleri de gruplar arası farklılıklar adına bilgi verici olabilir. Tekrar suç işleyenler için ilk sırada disiplin gelirken tek suç işleyenlerin ceza infaz kurumu değiştirme taleplerinde ilk neden ailelerine yakın bir kuruma gitmek olmuştur. Belli ki tekrar suç işleyenlerin daha önce infaz kurallarına uygun davranmama, müşahade altına alınma oranlarının fazlalığı gibi durumlarla paralel olarak, kural bozucu davranış örüntüleri devam etmekte, şiddeti ceza infaz kurumu değiştirmeye kadar uzanmaktadır.

Ceza infaz kurumu içerisindeki eğitim ve hobi kurslarına katılım, kişinin değişmeye olan eğilimi, kendini oyalayabilme becerisi, öğrenmeye yaptığı yatırım ile ilişkili olabilir. Bu açıdan suç tipleri arasında nerdeyse anlamlı bir sonuç çıkmıştır. Öldürme/yaralama grubu kurslara katılımlarının fazlalığı ile karakterizedir. Genel olarak bakıldığında cinsel suç grubunda katılım en alt düzeydedir. Burada bahsi geçen becerilerdeki yetersizliklerden ziyade, görüşme esnasındaki etkileşimden anlaşılan, cinsel suç işlemiş olan bireylerin katılım azlığının diğer mahkûmlardan gelen olumsuz yargılar nedeni ile ve güvenlikte hissetmemelerinden kaynaklanmaktadır. Kurslara katılanlar ise, yine kişisel görüşmeye dayanılarak, eğitim seviyelerini yükselterek iş sahibi olma şartlarını iyileştirmek, hobi çalışmalarını esnasında diğer uyaranlardan uzaklaşmak gibi hedef ve kazançlardan bahsetmişlerdir.

Kişilerin, buldukları çevredeki kimselerin ruhsal durumu ile ilgili olarak genelde ne düşündükleri, hem kendi ruh durumlarını yansıtıyor olabilecekleri için hem de yaptıkları değerlendirme neticesinde ne hissedip ne şekilde davranacaklarını belirlediği için önemli olabilir. Öldürme/yaralama grubu diğer iki grup bir arada ele alınıp karşılaştırma yapıldığında genel olarak diğer mahkûmların durumunu daha iyi olarak değerlendirirken hırsızlık suçu grubu diğer iki grubun toplamına göre daha kötü olduğunu belirtmiştir.

5.7. Katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların değerlendirilmesi

KSE hali hazırdaki ruhsal değerlendirmeyi belirleyen bir ankettir ve suç tekrarı grupları arasında herhangi bir boyutta farklılık gözlenmemekle beraber, daha önce adli bağı olmayan grubun paranoya puanı daha yüksek çıkmıştır. Bu durum, daha önce hiçbir şekilde adli bağı olmayıp ceza infaz kurumu deneyimi olmayan kişiler için kurumun ve kişilerin daha tehdit edici görülmesinden kaynaklanıyor olabilir. Öldürme/yaralama grubu paranoya puanı açısından diğer iki grubun ortalamasıyla karşılaştırıldığında daha düşük bir puan almıştır.

Bjorkly (2002) şiddet suçu işlemiş psikiyatri hastalarının, hasta normları göz önünde bulundurulduğunda, SCL-90'da daha az psikopatoloji gösterdiklerini bulmuştur. Şiddet gösteren hastaların kendi bildirimlerine dayalı veriler daha iyi izlenim vermeye çalışma nedeni ile böyle olabilir ve *Hart ve Hare'e (1996)* göre suçlu popülasyonunda bu tür ölçeklerin kullanılması güvenilir değildir.

Erken ilişkiler yalnızca incinebilir olan yeni doğanı korumaz, aynı zamanda beynin işlevlerini zihinsel durum için temsili bir yapı sağlayarak kendiliğın kontrolü altında tutmaya yarayacak biçimde çevrenin yaratılmasını sağlar. Benlik saygısına gelen tehditler, kendilik değerlendirmesi sallantıda olan bireyin şiddet davranışını tetikler (*Bailey, Whittle, Farnworth, Smedley, 2007*).

Öfke kontrol programlarına mahkûm seçilirken şiddet gösteren/göstermeyen şeklinde ayırım yapılması mantıklı görünse de bugüne kadar şiddet suçu işlemiş olanlarla olmayanlar arasında öfke ve/ya agresyon seviyeleri açısından fark olduğu, ancak çok az sayıda çalışma tarafından desteklenmiştir. Sadece şiddet öyküsü olan mahkûmların öfke kontrolüne ihtiyacı olduğunu gösterir gerçek bir delil yoktur (*Wood ve Newton, 2003*).

Şiddet suçu işlemiş olanlar daha fazla suçluluk, daha fazla suçlayıcı atıf göstermişler, psikotizm puanları da daha fazladır ancak öfke seviyeleri açısından bir farklılık yoktur. Öfke puanları yüksek olanların dışsal atıflarda bulunacağına dair korelasyon anlamlı değildir. Öfkeyi yordamak üzere değişkenler girildiğinde, tekrar suç, yalan puanı, psikotizm ve nörotizm varyansın % 56'sını açıklamış. Sadece tekrar suç ise varyansın % 13'ünü açıklamıştır (*Wood ve Newton, 2003*).

Günümüzde öfkenin şiddetle olan ilişkisini inceleyen çalışmalar, birkaç istisna dışında, yüksek düzeydeki öfkenin yönetimi ve düşük öfke kontrolü konularına odaklanmaktadır. Klinik gözlemler ve vaka çalışmalarında ise bunun aksine, yüksek seviyede şiddet içeren vaka öykülerinde bastırılmış ya da ifade edilmemiş öfkenin bazı şiddet türlerinin öncülü olduğu vurgulanmaktadır (*Davey, Day ve Howells, 2005*).

Öldürme/yaralama tipinde suç işleyen grubun öfke kontrol puanı diğer iki grubun puanları bir arada değerlendirilip karşılaştırma yapıldığında daha yüksek çıkmıştır. Cinsel suç işleyen grubunun öfke dışta boyutu puanı ortalaması diğer iki grubun puanları bir arada değerlendirilip karşılaştırma yapıldığında daha düşük çıkmıştır. Hırsızlık suçu grubu da benzer biçimde değerlendirildiğinde öfke içte boyutunda daha yüksek, öfke dışta boyutunda daha yüksek ve öfke kontrol boyutunda daha düşük bir ortalama ile karakterizedir.

Öfke kontrolü, özellikle kişiye yönelik suçlarla doğrudan hırsızlık suçlarında, örneğin intikam amacı ya da topluma yöneltilmiş şiddet içeren değerlendirmelerin sonucu olarak, dolaylı biçimde kişinin şiddet davranışını ortaya koymasında belirleyici olabilmektedir. Genel olarak duygularını ve özelde de öfkesini kontrol etmekte zorluk çeken kimse, araya belli kontrol edici, düzenleyici düşünce süreçleri katmaksızın bu duygu etkisiyle hareket edebilir, bu hareketin mağduru bizzat öfkenin konusu olan kişi olabileceği gibi olayla alakası olmayan başka bir birey veya bireyler de olabilir. Diğer bir olasılık da öfkeyi bastırmaktır. Bu durumda ise kişinin belli bir süre sonra öfke uyandıran gerçek olaydan farklı bir tetikleyiciye yanıt olarak öfke patlaması yaşayabilir. Bu çalışmada, doğrudan tekrar suç grupları ile ilgili olarak öfke boyutunda anlamlı farklılıklar gözlenmemekle birlikte, suç tipleri açısından yapılan değerlendirmeler yol gösterici olmuştur. Öldürme/yaralama tipinde suç işlemiş olan kişiler, diğer iki grubunun bütününe göre öfke kontrolünde daha iyi görünmektedir. Cinsel suç işlemiş olanların öfke içte puanı daha yüksekken hırsızlık suçu grubu diğer iki gruba nazaran öfke içte ve dışta

puanlarının yüksekliği ve öfke kontrol puanının yüksekliği ile karakterizedir. *Zamble ve Quinsey'in (2000)* çalışmasında öfke dışta puanı en anlamlı farkı vermiş. Bu boyutta ilk sırayı saldırı, ikinci sırayı soygun ve üçüncü sırayı hırsızlık suçu işlemiş olanlar almıştır.

Tekrar suç işlemiş olanların risk alma davranışı ortalaması tek suç işlemiş olan gruba göre daha yüksektir. Tekrar suç grubu özellikle kesici ve ateşli silah taşıma ve çok hızlı araç kullanma şeklindeki risk davranışlarında bulunma sıklığı açısından tek suç işlemiş grubun önüne geçmektedir.

Heyecan arayışı, uyarılabilme eşiğinin düşüklüğü ile karakterize bir durumdur. Kişiler, çocukluktan itibaren belli riskteki davranışlarda bulunarak heyecan duygusu yaşamakta, eşiğin düşüklüğü sebebi ile hemen başka türde, belki daha riskli ve dolayısı ile hem kendisi hem de çevresi için daha tehlikeli davranışları sürdürebilmektedir. Bu davranışlar, kanunen ya da toplumsal olarak yasaklanmış alanlara kaydıkları ölçüde hem kişi hem de adalet sistemi için sorun yaratmaktadır. Dolayısı ile suç teşkil etsin etmesin, risk alma davranışı ilerideki suç davranışını tahmin etmede iyi bir yordayıcı olarak düşünülebilir. Nitekim bu çalışmada tekrar suç işleyenlerin ve önceden adli bağlantısı olanların risk davranışı puanları yüksek çıkmıştır. Bu davranışlar ağırlıklı olarak savunma ya da saldırı amacıyla kullanılabilir silahları taşıma ve trafikte risk alma ile karakterizedir.

Daha önce adli bağlantısı olan grup olmayanlara göre risk davranışında bulunma ortalaması açısından daha yüksek puan almıştır. Bu grup tekrar suç grubunun gösterdiği risk davranışlarına ek olarak kendilerinin veya başkasının kullandığı araçta giderken emniyet kemeri takmama davranışını daha sık yapmaktadırlar.

Hırsızlık suçu gurubu diğer iki grup birlikte değerlendirildiğinde, kendilerinin veya başkasının kullandığı araçta giderken emniyet kemeri takmama davranışını daha sık yapmaktadırlar.

Smith ve Waterman (2006), saldırganlık ve dürtüsellik ilişkisini inceledikleri çalışmada, şiddet suçu işleyenlerin enstrümantal saldırganlık puanlarının şiddet içermeyen suç işleyenlere ve kontrol grubuna göre daha yüksek olduğunu, kontrol grubunun ise şiddet suçu işleyenlere göre ifade edebilme puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Şiddet suçu işleyenler, diğer iki gruba göre fiziksel, sözel saldırganlık, öfke, düşmanlık, motor dürtüsellik boyutlarında daha yüksek puanlar almışlardır. Bilişsel dürtüsellik boyutunda şiddet suçu işleyenler diğer iki gruptan daha yüksek puanlar alırlarken diğer iki grup arasında farklılık gözlenmemiştir. Öte yandan, regresyon analizine göre dürtüsellik puanı iyi bir yordayıcı değilken enstrümantal/ifade edici boyutları ve şiddet olaylarının sayısı kişinin kendi bildirdiği saldırgan davranış için iyi yordayıcılardır. Bu çalışmada kişinin kendi bildirdiği saldırgan davranışı en iyi yordayan model, saldırganlık puanı, yaş ve dürtüsellik bir arada değerlendirildiği durumdur.

Tolou-Shams ve arkadaşlarının (2007) yapmış oldukları çalışmada, daha önce tutuklanmış olan ve olmayan gruplar arasındaki farklılıklar, korunmaksızın cinsel ilişkide bulunma ve cinsel ilişki sırasında

kendisinin veya partnerinin madde kullanımından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda genel risk alma davranışı da daha önce tutuklanmış olanlarda daha fazladır.

14-16 yaşında yasa dışı madde satışı ve heyecan arayışı içinde olmak ileride suç işleme riskini 3 katına çıkarmaktadır (*Hawkins ve ark., 2000*).

Hiperaktivite, konsantrasyon problemleri, acelecilik ve risk alma ile sonraki suçlar arasında korelasyon olduğu ise açıktır. Erken dönemlerdeki saldırgan davranışın, şiddet suçunu tahmin ettiği bildirilmektedir (*Loeber, 1990, 1996; Loeber ve Hay, 1997*).

Haapasalo (1990), 92 mala yönelik suç ve trafik suçu işlemiş erkek mahkumla yapmış olduğu çalışmada, mahkumların psikotizm, nörotizm ve yalan puanlarının kontrol grubuna göre daha yüksek, dışadönüklük puanlarının ise daha düşük olduğunu, mahkum grubunda heyecan arama davranışının, özellikle disinhibisyon ve deneyim arama açısından, kontrol grubuna göre daha yüksek olduğunu bildirmektedir.

Stanford, Greve ve Gerstle (1997), dürtüsel saldırganlık/şiddetin nöropsikolojik korelatlarını araştırdıkları çalışma sonucunda dürtüsel olarak saldırganlık gösteren katılımcıların tamamının hayatları boyunca fiziksel olarak saldırgan patlamalar gösterdiklerini ve bu kişilerde belli yürütücü kontrol süreçlerinde patolojik odaklar bulunduğunu bildirmektedirler.

Anti sosyal davranış örüntüsü hem tanım içerisindeki kriterlerden birinin suç işleme olması hem de değer yargılarının toplumsal ve kanuni değerleri ihlal edici biçimde düzenlenmiş olması nedeni ile suç tekrarını tahmin etmede iyi bir yordayıcı olarak gösterilmektedir. Bu çalışmada da tekrar suç işleyenlerde ve daha önce adli bağlantısı olanlarda AKB puanları daha yüksektir. Bu grupların anti-sosyal nitelikte davranış gösterme durumları 15 yaş öncesine kadar uzanmaktadır. Hırsızlık suçu grubu, okulu asma evden kaçma açısından diğer iki gruba üstünken, öldürme/yaralama grubunda sorumsuzca davranışların, cinsel suç da yaşa dışı iş yapmanın azlığı ile karakterizedir.

Yazarlar, iki tip anti-sosyal ergen tarif etmektedirler. İlkinde ergenlik döneminde bu davranışlar artar ve arkadaş etkisi yüksektir ve daha sonra azalır. Diğerinde bu tür davranışlar çocukluktan beri devam eder ve azalmaz ki bu grupta nörolojik problem olma ihtimali yüksektir. Bu çalışmada ele alınan tekrar suç grubu, ergenlik döneminde de anti sosyal nitelikteki davranışların bulunması ve sonrasında da devam etmesi nedeni ile yazarların belirttiği ikinci gruba daha uygun görünmektedir.

Erkeklerle yapılan çalışmalar, yıkıcı davranışlarda bulunmanın gelişimsel bir niteliği olabileceğini, bazı davranışların diğerlerinden önce gerçekleşme ihtimallerinin daha yüksek olabileceğini ve daha ciddi problemler yaratacak türde davranışların onları öncülleyen daha önemsiz bir takım davranışlar olmaksızın ortaya çıkma ihtimalinin çok düşük olduğunu önermektedir (*Gorman-Smith ve Loeber, 2005*).

Bu yollardan “açık” olanın ilk adımının, çocukluk çağında diğerlerine karşı kabadayılık etmek, sonrasında fiziksel kavga ve şiddet suçu olduğu belirtilmiştir. “örtük” yol ise yalan söyleme bir şeyler aşırma gibi küçük örtük davranışlarla başlayıp vandalizm, yangın çıkarma gibi orta-ciddi derecede suçlara doğru uzanmaktadır. “otorite ile çatışmalı” yol ise çocukluktan itibaren inatçı ve karşı çıkma temelli davranışlar, evden okuldan kaçma, geç saate kadar dışarıda kalma gibi daha ciddi eylemlerle karakterizedir (*Loeber ve Hay, 1997*).

Gorman-Smith ve Loeber (2005) bahsi geçen gelişimsel yollarla ilişkili ailevi faktörleri araştırmışlar, ebeveynin gözetimi, arkadaşların normlardan uzak oluşu ve suç işleyen arkadaşlara sahip olmanın otorite ile çatışmalı yol ile; sadece suç işleyen arkadaşlara sahip olmanın örtük yol ile ilişkili olduğu gösterilmiştir. Açık yol ise daha çeşitli değişkenlerle de ilişkili çıkmıştır: ailenin normlardan yoksun oluşu, aile tarafından olumsuz biçimde etiketlenme, ailenin gözetimi, ailevi ilişkilere katılım ve suç işleyen arkadaşlara sahip olmak.

İncelenen anti sosyal davranışlardan hangilerinde tekrar suç işleyenlerin oranın anlamlı derecede farklılaştığına bakıldığında, “okulu asma geceyi dışarıda geçirme”, kavga çıkarma başkalarını korkutma”, “kasıtlı olarak eşyaya zarar verme”, “sorumsuzca davranışlarda bulunma”, “yasadışı iş yapma”, tekrarlayan fiziksel kavgalara girme” ve “umursamadan başkalarına zarar verme” davranışlarının farklılık yarattığı gözlenmiştir. Aynı örüntü daha önce herhangi bir türde adli bağı olan ve olmayanlar için de geçerlidir.

15 yaş öncesi 2 veya daha fazla ve 15 yaş sonrası 3 veya daha fazla anti sosyal nitelikte davranış gösterme noktasında suç tipleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemekle birlikte, anti sosyal nitelikteki davranışlar tek tek incelendiğinde “okulu asma, geceyi dışarıda geçirme” ve “sorumsuzca davranışta bulunma” davranışlarını en sık olarak hırsızlık, ikinci sırada cinsel suç ve üçüncü sırada da cinsel suç grubunun; “yakalanmasa bile yasadışı iş yapma” davranışını da ilk sırada hırsızlık ve öldürme/yaralama grubu, ikinci sırada da cinsel suç grubunun gerçekleştirdiği görülmüştür.

Ayrıntılı Ki-kare incelemesi ile her bir suç grubu diğer ikisi bir araya getirilerek anti sosyal davranışların her biri açısından analiz yapıldığında “sorumsuzca davranışlarda bulunma” noktasında hırsızlık suçu işlemiş olanların fazlalığı ve öldürme/yaralama tipi suç işlemiş olanların azlığı; “yasadışı iş yapma” noktasında cinsel suç grubunun azlığı ve “okulu asma, geceyi dışarıda geçirme” noktasında da hırsızlık suçu grubunun diğer iki grubun toplamına göre fazlalığı söz konusudur.

Yazarlar, diğer tipte anti sosyal davranışların da şiddet gösterme riskiyle ilişkili olduğunu bildirmektedir (*Hawkins ve ark., 2000*).

Hill ve arkadaşlarına göre (1999) 10-12 yaşlarında şiddet içeren davranışlar göstermek çete üyeliğini yordayan bir değişkendir.

Okuldan kaçmak da suça karışmanın güçlü bir yordayıcısıdır. Okuldan kaçanlar genellikle okulda başarısızdırlar. Okul otoritesi ve süpervizyon altında kalsalar suç fırsatlarıyla karşılaşma ihtimalleri düşecektir (*Petrocelli ve Petrocelli, 2005*).

Wood'un (2006) suçluları değerlendirip profillerini oluşturmaya çalıştığı incelemesine göre değişik suçlar işlemiş olan 136 mahkûmun %32'si kişilik bozukluğu göstermektedir.

Roberts, Doren ve Thornton (2002) yetişkin erkek çocuk tacizcileri ve/ya tecavüzcülerden oluşan bir örnekleme yaptıkları çalışmada cinsel sapma boyutu ve anti sosyal/şiddet boyutlarına rastlamışlardır ve her iki boyut da cinsel suç tekrarını tahmin etmede ayrı ayrı katkıda bulunmuştur. Yazarlar buldukları boyutların diğer çalışmalarda belirtilen, pedofili sapma/cinsel tekrarlayıcı davranışlar; olumsuz maskülenlik ve sosyal değerlerden kopuk oluş gibi boyutlarla örtüştüğünü ifade etmektedir.

Walker ve arkadaşları (2006) suç işlemiş katılımcıların % 64'ünde kişilik bozukluğu olduğu, %10'unun daha önce psikolojik tedavi gördüğü bildirilmiştir.

Farrington (2006), suç davranışını anlamada uzun ve kısa dönem anti sosyal davranış gösterme potansiyelinden bahsetmektedir. Her iki davranış da birbiri ile ve risk faktörleriyle bağlantılıdır. Risk faktörlerinin bir araya gelmesi anti sosyal modeller sunulması, bağlanmada bozukluk ve tetikleyici faktörler, hayat olayları ve dürtüselliğin bir araya gelişi ile uzun dönemde anti sosyal davranışları beslerken, kısa dönemde tetikleyici faktörler kızmak, sıkılmak, hayal kırıklığı, arkadaşların etkisi, mağdura ulaşma fırsatı kısa dönemde bu tür davranışlar gösterme ihtimalini arttırmaktadır.

Bu çalışmada psikopati incelendiğinde, öldürme/yaralama grubu diğer iki grubun toplamı ile karşılaştırıldığında, ikincil psikopati puanının düşüklüğü, hırsızlık suçu grubu ise yüksekliği ile karakterizedir. Tek/tekrar ve daha önce herhangi bir adli bağı olan/olmayan suç grupları ayrımlarında psikopati açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir.

Psikopatları belirlemek, belli bir oranda, ciddi suçları tahmin etme yetisi ve onları suçtan uzak tutma şansı kazandırır. Psikopatlar, psikopat olmayanlara göre daha fazla sayıda suç işlemektedir (*Laurell, Dâderman, 2005*). Yaptıkları çalışmanın sonuçlarına göre psikopati puanları "yüksek" olarak nitelenen grubun öldürme suçundan sonra tekrar suç işleme oranı % 64.7 iken "düşük" olanları % 35.3'tür. Ancak katılımcılar öldürme suçu sonrasında tekrar suç olup olmaması açısından ikiye ayrıldıklarında psikopati puanları arasında anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Aynı zamanda ebeveynlerden birinin suç işlemiş olması ve psikopati puanları arasında da anlamlı bir ilişkiye ulaşılmamıştır (*Laurell, Dâderman, 2005*).

Stadtland ve arkadaşlarının (2005) çalışmasına göre PCL-R yalnızca şiddet suçlarını tahmin etmiştir. Bu çalışmaya katılıp da majör bir psikiyatrik bozukluğu olanların % 17.'si tekrar suç işlememiş, % 5'i şiddet

içermeyen, % 3.4'ü ise şiddet içeren bir suç işlemiştir. Kişilik bozukluğu ve/ya madde istismarı gösterenlerin ise % 21.8'i başka suç işlememiş, % 14.5'i şiddet içermeyen, % 6.1'i ise şiddet suçu işlemiştir. Herhangi bir ruh hastalığı olmayan grubun ise % 21.8'i başka suç işlememiş, % 5.7'si şiddet içermeyen, % 2.7'si ise şiddet içeren bir suç işlemiştir. Bu üç grubun psikopati puanları anlamlı derecede farklı çıkmıştır. En yüksek psikopati puanı kişilik bozukluğu ve/ya madde istismarı gösteren grupta, sonra majör psikiyatrik bozukluğu olanlarda ve en düşük puan ise hastalığı olmayan suç işlemiş kişilere aittir.

Şiddet gösteren psikopatların geri kalan insanlar için hisleri yoktur. Pek çok insan için korku uyandırmaya yarayan normal bir kaygı yükselmesi mekanizmaları yoktur. Gösterdikleri şiddet, yıkıcı tipte şiddete benzer, bunda, minimal sempatik uyarılma, kasıt vardır ve duygu yoktur. Dahası, insanlara güç uygulamaktan ve baskı kurmaktan hoşlanır, onların ihtiyaçlarını göz ardı ederler ve amaçlarına ulaşmak için her yol mubahtır, en ufak bir pişmanlık duymazlar (*Hill, Howell, Hawkins ve Battin-Pearson, 1999*).

AKB'de de psikopatiye benzer özellikler bulunmaktadır. Ancak diğerlerine karşı bazı duyguları olabilir fakat bu duygular genellikle negatiftir, oldukça düşmanca ve toleranssızdırlar. Bu kişilerin kaygı, heyecan duyma eşikleri yüksektir. Psikopatisi ve AKB'si olanlarda az miktardaki alkol ve/ya madde şiddet davranışı ile sonuçlanabilmektedir (*Hill, Howell, Hawkins ve Battin-Pearson, 1999*).

Vincent, Odgers, McCormick ve Corrado'nun (2008) genç mahkûmlarla yapmış oldukları çalışmada, psikopati ölçekleri (PCL-13 ve PCL-20) ve tüm suç tipleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Psikopatiye ilişkin olarak hem 3 hem de 4 faktörlü modeller erkekler için ilk şiddet suçunu ve şiddet içermeyen suçu tahmin etmeye yaramıştır. Yazarlar, psikopati yapılanmasının tekrar suçu ve suç işleme zamanını yordamadaki göreceli öneminin ergenlik dönemi gelişimi boyunca azalırken, anti sosyal ve sapkın yaşam biçimi davranışlarının sabit kaldığını önermektedirler.

Långström ve Grann (2002) suç işlemiş gençlerle yaptıkları çalışmada PCL-R toplam puanının tekrar suçu tahmin etmede, DSM-IV'e göre yürütme bozukluğu ve ilk tutuklanma yaşı eşitlikten çıkarıldığında, etkili olmadığını bildirmektedir. DSM-IV'e göre 15 yaş öncesi yürütme bozukluğu madde kötüye kullanımı veya bağımlılığı şiddet tekrarını, PCL-R puanı kontrol edildiğinde de yordayabilmektedir.

Stadtland, Kleindienst, Kröner, Eidt ve Nedopil (2005) 262 saldırganla, PCL-R uygulanarak yapılmış olan çalışmasında en yüksek psikopati puanlarının kişilik bozukluğu ve/ya madde istismarı olanlarda bulunduğu gösterilmiştir.

Walters'a göre (2003) psikopati söz konusu olduğunda faktör 2'nin (anti sosyal ve stabil olmayan yaşantı) hem genel hem de şiddet içeren tekrar suçu tahmin etmede faktör 1'den daha etkilidir.

Hartmann, Nórbech ve Grónneród (2006)'un çalışma sonuçlarına göre, psikopatik özellikler gösteren şiddet suçu işlemiş olanlarda psikopatik özellik göstermeyenlere göre daha fazla agresif bozukluk, düşünme kapasitesi ve toplumsal kurallara uygun davranmada düşüklük, zayıf kişiler arası ilişkiler ve duygu modülasyonunda bozukluk gözlenmiştir. Şiddet suçu işlemiş olanlarda kontrol gruplarını oluşturan üniversite öğrencileri ve psikiyatri hastalarına göre tehlikeli, mazokistik ve sadistik agresif tasarımlarla meşguliyet daha fazladır. Şiddet suçu işlemiş olanlarda bilişsel/algısal bozukluklar üniversite öğrencilerine göre daha fazla hasta grubuna göre daha azdır. Bu grup kontrol gruplarına göre daha az içsel rahatsızlık bildirmiştir.

Roberts ve Coid (2007)'in kadın ve erkek mahkûmlardan oluşan 131 kişilik çalışmasında, erkekler için, ilk kez mahkemeye çıkma yaşı ve psikopati puanları arasında güçlü negatif korelasyon gözlenmiştir. Aynı şekilde, daha önce cezaevinde kalma periyotları ve psikopati puanları arasında güçlü pozitif korelasyon vardır. Daha önce ceza infaz kurumunda kalma değişkeni, psikopatinin 4 faktörüyle de ayrı ayrı ilişkili bulunmuştur. Suçla zarar verme, adaletin engellenmesi ve hırsızlık suçlarında ortalama psikopati puanları en yüksek seviyededir. En düşük ortalama ise cinsel suçlar ve adam öldürme tipindeki suçlar içindir. Yazarların oluşturdukları modelde psikopati puanı ve hayat boyu suç işleme değişkenleri, firar, kural ihlali, soygun/şantaj, ateşli silah suçu, soygun, hırsızlık, dolandırıcılık, şiddet ve adaletin yerine getirilmesini engelleme konularında, en iyi psikopati faktör 3 ve 4 tarafından yordandırmıştır. Faktör 4 düzenlendiğinde ise faktör 3'ün soygun, hırsızlık, ateşli silah suçu, şiddet ve adaletin yerine getirilmesini engelleme konularındaki etkisi kaybolmuştur. Faktör 1 (kişiler arası ilişkiler) ve yaşam boyu suç işleme arasında ilişki bulunmamıştır, bu faktör daha ziyade narsisistik kişilik bozukluğu ile ilişkilidir.

Gerhold ve arkadaşlarının (2007), incelemeleri sonucunda, psikopati, anti sosyal yaşam biçimi ve erken başlangıçlı yürütme bozukluğunun cinsel olmayan suçların tekrarını en iyi biçimde yordadığına işaret etmiştir.

Tek/tekrar ve daha önce herhangi bir adli bağı olan/olmayan suç grupları ayrımlarında saldırganlık açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemekle birlikte öldürme/yaralama grubunun puanı diğer iki gruba göre daha eksidir. Şu anki suçun cinsel nitelikte olması atılğan saldırganlık puanında farklılaşmaya sebep olmuş, bu türde bir suç işlemiş olanların puanı daha yüksek bulunmuştur. Şu anki suçun hırsızlık bir suç olması da atılğan ve edilgen saldırganlık puanlarında farklılaşmaya sebep olmuş, atılğan saldırganlık puanı hırsızlık suçu grubunda daha düşük, edilgen saldırganlık puanı ise daha pozitif olarak belirlenmiştir.

5.8. Katılımcıların geçmiş suç öykülerine ilişkin değerlendirmeler

Tekrar suçun en yaygın ve tutucu yordayıcısı tekrar hapse girmedi ve tekrar tutuklanmadan daha güçlü bir prediktördür ve daha ciddi suçlara işaret eder. Tercih edilen bir görüşe göre, cinsel suçlular çok yönlüdürler. Hem genel hem de uzmandırlar ve indeks suçu sıklıkla gelecek suçu predikte etmez. Cinsel suçluların çoğunun önceki suçları şiddet içeren ve de genel suçlardır ve önceki suçların cinsel suç harici bir suç olma ihtimali daha yüksektir (*Lievore, 2003*).

Sonuçlar doğrultusunda “tekrar suç işleme” durumu değerlendirildiğinde öldürme/yaralama ve hırsızlık suçu gruplarında tekrar suç işleme oranının cinsel suç grubuna göre daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bu farklılığın ayrıntılı incelemesi, hırsızlık suçu grubunun diğer iki grup bir arada ele alındığında oranın yüksekliği, cinsel suç grubunun diğer iki grup birlikte ele alındığında oranın düşüklüğü ile karakterize olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada incelenen grupların önceki adli bağlantılarına ilişkin olarak varılan sonuç, herhangi bir türde adli bağlantısı olmama, tutuklanma ve/ya hüküm giyme durumuna göre son işlenen suçun tipine göre bir takım ayrımlaşmalar olduğudur. Herhangi bir nedenle hüküm giymeksizin tutuklanmış olma, geçmişte tutukluluk ve/ya hükümlülüğün olması, sayısı hatırlanmayacak denli çok sayıda tutukluluğun olması şartlarında hırsızlık suçu işlemiş olan grubun oranları tüm gruplar içinde ve öldürme/yaralama ve cinsel suç grupları tek grup olarak ele alındığında üstünlük gösterirken; cinsel suç grubu aynı değişkenler üzerinden benzer biçimde değerlendirildiğinde oranların düşüklüğü yönünde farklılaşma göstermiştir. Öldürme/yaralama grubu oranları analizlerde diğer iki grubun arasında kalmış ve bahsi geçen değişkenler söz konusu olduğunda anlamlı etkiler göstermemiştir.

Herhangi bir nedenle tutukluluk yaşamış olma durumunda da en yüksek oranla ilk sırada hırsızlık, ikinci sırada öldürme/yaralama ve son sırada da cinsel suç grubu gelmekte; kaç kez tutuklandığını hatırlamayıp “çok sayıda” tutukluluğu olduğunu bildirenler arasında da hırsızlık suçu grubu ilk sırada, diğer iki grup ise ikinci sıradadır. Ayrıntılı analiz, farklılaşmanın hırsızlık suçu grubunun diğer iki gruba üstünlüğünü göstermektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda “tekrar suç işleme” durumu değerlendirildiğinde öldürme/yaralama ve hırsızlık suçu gruplarında tekrar suç işleme oranının cinsel suç grubuna göre daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bu farklılığın ayrıntılı incelemesi, hırsızlık suçu grubunun diğer iki grup bir arada ele alındığında oranın yüksekliği, cinsel suç grubunun diğer iki grup birlikte ele alındığında oranın düşüklüğü ile karakterize olduğu görülmüştür.

Bu çalışmada incelenen grupların önceki adli bağlantılarına ilişkin olarak varılan sonuç, herhangi bir türde adli bağlantısı olmama, tutuklanma ve/ya hüküm giyme durumuna göre son işlenen suçun tipine göre bir takım ayrımlaşmalar olduğudur. Herhangi bir nedenle hüküm giymeksizin tutuklanmış olma, geçmişte tutukluluk ve/ya hükümlülüğün olması, sayısı hatırlanmayacak denli çok sayıda tutukluluğun olması şartlarında hırsızlık suçu işlemiş olan grubun oranları tüm gruplar içinde ve öldürme/yaralama ve cinsel suç grupları tek grup olarak ele alındığında üstünlük gösterirken; cinsel suç grubu aynı değişkenler üzerinden benzer biçimde değerlendirildiğinde oranların düşüklüğü yönünde farklılaşma göstermiştir. Öldürme/yaralama grubu oranları analizlerde diğer iki grubun arasında kalmış ve bahsi geçen değişkenler söz konusu olduğunda anlamlı etkiler göstermemiştir.

Tekrar suç işlemiş olan grubun ilk defa herhangi bir sebeple nezarete alınma yaş ortalaması tek suç işlemiş olan gruba göre daha düşüktür. Aynı zamanda tekrar suç grubu içindeki kişiler tek suç işlemiş olan

gruba göre daha fazla sayıda tutukluluk yaşamışlardır. Tekrar suç işlemiş olanlar ilk hükümlerini tek suç işleyenlere göre daha genç yaşta almışlardır. İlk hüküm giyme yaşı daha önce adli bağı olanlarda daha düşüktür. Daha önce herhangi bir sebeple tutuklanma sayısı suç tipleri arasında farklılaşma yaratmış, farklılaşmanın hırsızlık suçu grubu ile cinsel suç grubu arasında olduğu, ilk grubun tutuklanma sayısının daha fazla olduğu gözlenmiştir. Bir suçtan ötürü ilk kez hüküm giyme yaşı da suç tipleri arasında farklılık yaratmış, farklılığın öldürme/yaralama ve hırsızlık suçu grupları arasında olduğu, hırsızlık suçu grubunun daha genç yaşta ve daha fazla sayıda hüküm giydiği bulunmuştur. Ayrıntılı inceleme sonuçlarına göre öldürme/yaralama grubu diğer iki grup birlikte değerlendirildiğinde ilk hüküm giyme yaşlarının büyüklüğü ve hüküm sayılarının azlığı; cinsel suç grubu diğer iki gruptan tutuklanma sayısının azlığı ve hırsızlık suçu grubu da diğer iki gruptan tutukluluk ve hüküm sayısının fazla oluşu ve hüküm giyme yaşının düşük oluşu ile ayrılmıştır.

Hapis cezaları, mahkûmların çoğunun suçtan uzak kalmasında başarılı olmamaktadır. 1997’de salınan mahkûmların % 58’i salıverildikten sonraki 2 yıl içerisinde başka bir suç işlemişlerdir. Bunların % 36’sı mahkûmiyetle tekrar infaz kurumuna dönmüştür. Bu iki yıl içinde suç işleyenler ortalama 3 kez tutuklanacak ve her bir tutuklanma 5 tane suç demektir (*Social Exclusion Unit (SEU), 2002*).

Sampson, Laub ve Wimer (2006), çalışmalarına katılan 500 kişinin ortalama suç sayısının 14.21, ilk tutuklanma yaşının 11.92 olduğunu bildirmişlerdir.

Wolff ve arkadaşlarının (2007) çalışmasına katılan mahkûmların da % 64.4’ünün daha önce ceza infaz kurumunda kaldığı bildirilmiştir.

Pritchard ve Bagley (2000), çocuklara yönelik cinsel suç işlemiş olan kişileri önceki suçlarına göre sınıflandırdıklarında, önceki tutuklanmaları sadece cinsel suç içeren ancak şiddet bulunmayanlarda ilk kez böyle bir suçtan ötürü tutuklanma yaş ortalaması 42.5; hem cinsel hem de cinsel olmayan suç geçmişi olanlarda 25.5, şiddet içeren cinsel suçu olanlarda ise 30.1 dir ve gruplar arasında anlamlı farklılıklar vardır. İkinci ve üçüncü gruptakiler için herhangi bir suçtan ötürü ilk kez tutuklanma yaşı ise sırası ile 23.7 ve 18.6 olarak belirlenmiştir. Şiddet suçu geçmişi olan cinsel suçlu grubunun cinsel suça maruz kalan çocukla biyolojik veya ailevi bağı olmama ihtimali daha yüksek çıkmıştır.

Vess ve Watson (2007), çocuklara karşı cinsel suç işlemiş olan 70 kişinin risk değerlendirmesini yaptıkları bir çalışmada kişilerin önceki tutukluluk ortalamasının 14.5, mahkumiyet sayılarının ise 7.1 olduğunu bildirmişlerdir. Çalışmada, katılımcıların değişik değerlendirme ölçeklerine göre risk düzeylerinin “yüksek” olma oranı % 30-41.4, “orta” olma oranı % 27.1-70 arasında değişmektedir.

Gerhold ve ark. (2007), gözden geçirdikleri çalışmalardan yola çıkarak cinsel suç tekrarının temel oranının % 14, genel suç tekrarı için ise bu oranın % 44 olduğunu dile getirmişlerdir. Yaptıkları derlemeden

yola çıkararak cinsel suç tekrarı ile ilişkili üç risk faktörünün daha önceden işlenmiş cinsel olan ve/ya olmayan suçlar, çok sayıda mağdur ve mağdurların yabancı olması olduğunu bildirmişlerdir.

Kenny ve Lennings (2007) de katılımcıların % 47.2'sinin 3'ten fazla mahkûmiyeti olduğunu bildirmiştir. Aynı yazarlar katılımcıların % 59.8'inin suç esnasında madde etkisi altında olduğu işaret etmiştir.

Hanson (2005), 3425 cinsel suçlu ile yapmış olduğu çalışmada, katılımcıların % 10.9'unun takip sürecinde cinsel bir suçtan ötürü mahkum olduğunu, salıverildikten sonraki 5 yıl içindeki tekrar suç oranının % 12 olduğunu, yaşı büyük olan mahkumların (41 ve üstü) daha az risk teşkil ettiğini, mağdur tipinin cinsel suç tekrarı yoramadığını bildirmektedir.

Fujii, Tokioka, Lichon ve Hishinuma'nın (2005) risk değerlendirmesi çalışmasına katılan ve etnik kökenlere göre gruplara ayrılan 169 psikiyatri hastası, demografik özellikler ve teşhis açısından anlamlı derecede farklılaşmamışlardır. Öte yandan ilk kez şiddet suçu işleme yaşı, psikopati, erken dönem uyum, kişilik bozukluğu ve daha önceki kurumsal süpervizyonda başarısız olma noktasında risk açısından farklılaşmışlardır. Asya kökenli Amerikalılar için dürtüsellik, Avrupalı Amerikalılar için ilk şiddet olayında yaşı genç oluşu, Havai yerlileri için ise hem uzlaşılabilirlikten uzak olma hem de ilişkilerdeki istikrarsızlık değişkenleri yordayıcı olmuştur.

2001 Temmuz itibarı ile tüm mahkûm popülasyonunun % 11'inin cinsel saldırı dâhil ciddi suç işlemiş olduğu, % 40'mın daha önceden cezası olduğu ve mahkûmların % 10'unun da en ciddi suçlardan ceza almış olduğu bildirilmektedir. Cinsel suçluların tekrar suç işleme eğilimleri olduğu varsayılsa da cinsel suçlarla ilgili tekrar tutuklanma oranları düşüktür (*Lievore, 2003*).

Miller'in (2006) 162 erkek mahkûmla yapmış olduğu çalışmada mahkûmların daha önceden hapse atılma ortalaması 4, şiddet içermeyen suçlardan tutuklanma ortalaması 7, şiddet içeren suçlardan tutuklanma ortalaması 6 olarak belirlenmiştir. Mahkûmların çoğunun suç öyküsü şiddet içermeyen suçları içerirken sadece % 22'sinin şiddet suçu öyküsü mevcuttur ve sadece 3 mahkûm önceden işlediği cinsel suç olduğunu bildirmiştir.

Hoaken ve Pihl'in (2000) çalışmasında otoriteden kaçma davranışı yaşı 13.91, küçük örtük davranışlarda bulunma yaşı 12.72, eşyaya zarar 12.83, orta derecede ciddi davranış yaşı 13.79, ciddi suç işleme yaşı 14.26, kavgaya karışma 12.42 ve şiddet gösterme 13.22 olarak belirlenmiştir.

Yessine ve Bonta'nın (2008) çalışmasına katılan, yaş ortalaması 16 olan 514 kişinin % 84.3'ünün bu kez ceza infaz kurumuna giriş nedenlerinin ilk suçları olduğu bulunmuştur.

Şiddet ve suçun erken yaşta meydana gelmesi daha ciddi ve kronik şiddet davranışı ile ilişkilidir. *Farrington (1995)*, 10-16 yaşları arasında şiddet suçundan tutuklananların yarısının 24 yaşında şiddet suçundan

tutuklandıklarını bildirir. 10-16 yaşları arasında suç işlememiş olanlarda bu oran % 8 olarak bulunmuştur (*Hawkins ve ark., 2000*).

Çalışmaya göre, 6-11 yaşlarında işlenmiş olan suç, şiddet içerse de içermese de en güçlü yordayıcı iken 12-14 yaş arasındaki suç ikinci en önemli tahmin edicidir (*Hawkins ve ark., 2000*).

Yessine ve Bonta (2008) 514 kadın ve erkek ergen orta yetişkinliğe kadar takip edilmiş, sonuçlar nitelik, suç eylemleri ve suçtan vazgeçme noktasında farklılaşan 2 tip mahkûm ortaya koymuştur. Mahkûmların % 12'sini oluşturan grupta hayatları boyunca kronik derecede yüksek suç davranışı görülmüştür. Bu grupta, suç davranışının frekansı ve şiddeti ergenlikten itibaren artmıştır. Geri kalan % 88'lik grubun ise seyrek olarak ve daha az ciddi suçlar işlemiş, suç işleme örüntüsü sabit kalmış, 26 yaştan itibaren çok az da olsa düşmüştür. Kronik gruptakiler hem daha çeşitli hem de daha fazla sayıda şiddet suçu işlemiştir ve bunların cezaevine girme ihtimali daha yüksektir. Birinci grubun arkadaşlarıyla bağlantısı daha negatif ve yapılandırılmamıştır, madde istismarı fazladır.

50'si şiddet suçu işlemiş 66 mahkûmla yapılan çalışmada, katılımcıların %58'inin tekrar suç işlediği, % 42'sinin ise ilk suçu olduğu bildirilmiştir (*Wood ve Newton, 2003*).

Gölge'nin (2005) cinsel suç işlemiş mahkûmlarla yaptığı çalışma, çocuğa yönelik cinsel saldırıda bulunanların % 44.2'sinin, yetişkine yönelik cinsel saldırıda bulunanların % 44.9'unun daha önce suç işlediğini göstermektedir. Çocuğa yönelik cinsel suç işlemiş olanlarda daha önce işlenen suçların tipi % 39.13 oranında cinsel suç, % 21.74 oranında müessir fiil, % 47.82 oranında hırsızlık/gasp; yetişkine yönelik cinsel suç işlemiş olanlarda önceki suçların tipi % 27.27 oranında cinsel, % 9.09 oranında adam öldürme, % 50 oranında müessir fiil, % 50 hırsızlık/gasp olarak belirtilmiştir. Geçmiş suçların şiddet içerme oranı çocuğa yönelik cinsel suç işlemişlerde % 69.5, yetişkine yönelik suç işlemiş olanlarda % 81.1'dir. Katılımcıların önceki suç sayısı ortalaması 3.37, ilk kez suç işleme yaşları yaklaşık olarak 18.37 olarak belirlenmiştir.

Pek çok mahkûm için uzmanlaşmaktan ziyade çok yönlülük bir normdur. Yani pek çok mahkûm belli bir tip suça konsantre olmaktansa değişik suçlar işlemektedir. Belli bir suçu işlemeyi etkileyen faktörler diğer tür suçlar için de etkilidir (*Petrocelli ve Petrocelli, 2005*).

Bourgon ve Bonta'nın (2004) 444 mahkûm ile yapmış olduğu çalışmada, erkekler arasında genel anlamda tekrar suç işleme oranı % 55.3, tekrar şiddet suçu işleme oranı % 24.3, çalışma esnasında şiddet suçundan dolayı ceza çekmekte olanların tekrar şiddet suçu işleme oranı % 24 olarak belirlenmiştir. Daha önce herhangi bir biçimde saldırıda bulunmamış olanlarda tekrar şiddet suçu oranı % 15.3, bir defa saldırgan davranmış olanlarda % 17.4, iki ve daha fazla kez saldırıda bulunmuş olanlarda ise % 40.7'dir.

Miller'in (2006) 162 erkek mahkûmla yapmış olduğu çalışmada mahkûmların daha önceden hapse atılma ortalaması 4, şiddet içermeyen suçlardan tutuklanma ortalaması 7, şiddet içeren suçlardan tutuklanma ortalaması 6 olarak belirlenmiştir. Mahkûmların çoğunun suç öyküsü şiddet içermeyen suçları içerirken sadece % 22'sinin şiddet suçu öyküsü mevcuttur ve sadece 3 mahkûm önceden işlediği cinsel suç olduğunu bildirmiştir.

Kenny ve Lennings (2007)'in İngilizce konuşulan arka plan, Aborijin kökenli ve değişik kökenlerden gelmekte olan şekilde ayırdıkları 3 grupta ilk kez suç işlendiğindeki yaş ortalamaları gruplar arasında farklılık yaratmakta ve sırasıyla şöyledir: 15.01; 15.41 ve 13.67. Aynı şekilde değerlendirme zamanına kadar işlenen suçların sayısı da sırasıyla 12.61; 7.51 ve 17.75'tir.

Ciddi ve şiddet suçu başlangıcı ile ilgili istatistikler, suç işlemekte ısrar eden ergenlerin yaklaşık olarak yarısının 12-13 yaşlarında aktif olduklarını ve yaygınlığın 17-18 yaşlarında üst seviyeye ulaştığını göstermektedir (*Coleman ve Schofield, 2005*)

Kazemian, LeBlanc, Farrington ve Pease'in (2007) yaptıkları çalışmada katılımcılar ortalama 17, 22, 32 ve 41 yaşlarında boylamsal olarak değerlendirilerek ele alınmıştır. Suç tekrarı gösteren grupta ilk kez tutuklanma yaş ortalaması 17'dir (şiddet suçu işlemişlerde 21.4, diğer türde suç işlemiş olanlarda 16.6). Şiddet suçu işlemiş olanların % 38'i, diğer türde suç işlemiş olanların % 71'inin ilk tutuklanmaları ergenlik dönemi öncesindedir. Ortalama kariyer uzunluğu, şiddet suçu işlemiş olanlarda 15.3, diğer türde suç işlemiş olanlarda 13.9'dur. Mahkûmlar 40 yaşlarına kadar ortalama 23.5 suçtan tutuklanmıştır. Bu kişilerin 2/3'ünden biraz fazlası tekrar suç işleyenlerdir (% 69) ve en az bir ciddi şiddet suçundan ötürü tutuklanmışlardır fakat en çok tutuklanma şiddet suçu işlememiş olanlardadır (%78). Tekrar suç işleyenlerde kendi bildirimlerine göre ilk kez suç işleme yaş ortalaması 11.2'dir (şiddet suçu işleyenlerde 21.8, medyan:17, diğer türde suç işleyenlerde 11.2, medyan:11). Çalışma sonuçlarına göre RCL (suç kariyeri uzunluğu) ile yaş arasında mükemmel bir negatif korelasyon vardır, yani yaş arttıkça suç kariyerinde kalan yılların sayısı azalmaktadır. Suçlar arasında geçen zamanın kısa oluşu suç işleme oranının yüksekliğini yansıtır ve daha uzun bir suç kariyerine işaret eder. Ortalama RCL puanı, suç işlemeye erken yaşta başlamış olanlarda daha yüksektir. Suç işlemeye başlama konusunda RCL puanı özellikle 8-11 yaş grubu için anlamlı sonuçlar vermiştir. Şiddet suçu işlemiş olanlarda RCL şiddet suçu işlememiş olanlara göre daha yüksektir ancak bu sonuç ileri yaşlar için geçerlidir. Yazarlar suçun ciddiyetinin RCL için iyi bir yordayıcı olmadığını ifade etmektedir. Özetle RCL yaşın ilerlemesi ile, suçlar arasındaki zamanın artması ile ve suç işlemeye geç başlanması ile düşme eğilimindedir. Risk puanları yüksek olanların RCL puanları da yüksek olma eğilimindedir.

Tekrar suç işleyenlerde daha önceki tutukluluklar içinde hırsızlık suçu bulunma oranı daha fazladır. Daha önce adli bağı olan grubun son olay esnasında alkol etkisi altında olma oranı adli bağı olmayanlara göre daha fazladır.

Araştırmalar, madde kullanımı ve suç arasında yakın bir ilişki olduğuna işaret etmektedir (*Chaiken ve Chaiken, 1990; White ve Gorman, 2000*).

Roizen (1993) evlilik içi şiddetin % 6-57'sinde olay öncesine alkol kullanıldığı bildirmektedir.

Mumola'nın (1999) çalışmasına göre eyalet hapisanesinde kalanların %52'si ve federal hapisanede kalanların % 34'ü suç işledikleri esnada alkol ya da uyuşturucu madde etkisi altındadırlar.

1998 yılında yapılan bir çalışmada, genel olarak şiddet suçu işlemiş olanların olay esnasında alkol kullanma oranı % 26, fiziksel saldırıda bulunanlarda % 29, öldürme suçunda % 14, cinsel saldırıda % 19, hırsızlıkta % 16 olarak belirlenmiştir (*Martin, Bryant ve Fitzgerald, 1998*).

Şiddet suçlarının % 41'inde, mala yönelik suçların % 19'unda, madde ile ilgili suçların % 16'sında ve toplum düzenini bozacak türde suçların % 75'inde olay esnasında alkol kullanıldığı bildirilmektedir (*Mumola, 1995*).

1996 yılında tutuklananların yaklaşık % 36'sı suç işlerken alkol aldıklarını bildirmişlerdir. Alkol kullanılarak gerçekleştirilen suçların yaklaşık 1/3'ü basit saldırılardır. Şiddet mağduru olanların yaklaşık 1/5'i saldırganın alkol hatta madde etkisi altında olduğunu bildirmişlerdir (*Greenfeld, 1998*).

1995 yılında, suçluların % 14'ü, 1997 yılında ise eyalet hapisanesindekilerin % 33'ünün, federal hapisanedekilerin ise % 22'sinin suç esnasında madde etkisi altında olduğu bildirilmiştir. Suç esnasında madde etkisi altında olma oranı en çok uyuşturucu ile ilgili suçlar (% 42) ve mala yönelik suç (% 37) işleyenlerdedir (*Adams, Reynolds, 2002*).

Mumola (1997) 1997 yılında, eyalet hapisanesinde kalmakta olanların % 80'i ve federal hapisanede kalmakta olanların % 70'inin geçmişte madde kullandığını, tüm mahkûmların 1/6'sının son suçlarını madde satın almak üzere para edinmek amacı ile yaptıklarını bildirmektedir. Suç esnasında alkol kullanma oranı eyalet hapisanesindekiler için % 37, federal hapisanedekiler için ise % 20 olarak, alkol tedavisi alma oranı % 8, madde tedavisi alma oranı ise % 12 olarak belirlenmiştir.

Rouse (1998), infaz kurumunda kalmakta olanların % 28'inin şiddet suçu işledikleri esnada bir madde veya hem alkol hem madde etkisi altında olduklarını bildirmektedir.

Monson, Jones, Rivers ve Blum (1998), çocuğa yönelik cinsel suç işlemiş olma ve alkolizm ilişkisini inceledikleri çalışmada, katılımcıları suç öncesinde alkol içen/içmeyen şeklinde iki gruba ayırdıklarında demografik veriler açısından anlamlı bir farklılaşma görülmediğini, sadece olay öncesi alkol kullanmış olanların çoğunun daha önce alkol tedavisi alma ve hali hazırda madde istismarı programına katılma oranlarının daha yüksek olduğu bildirilmiştir. Olay öncesinde alkol kullandığını bildirenlerin kullanım sonucunda genel, olumlu bir değişim, cinsel uyarılmanın artacağını, sosyal açıdan atılganlığın ve saldırganlığın artacağını beklediği bulunmuştur.

NIDA monografına göre, her ne kadar stimulanlar, halisünojenler gibi belli tipte yasa dışı maddeler şiddet davranışı ile ilgili olabilse de, psikofarmakolojik etkinin en fazla görüldüğü olaylarda alkol kullanımının olduğunun gözlemlendiğini bildirmektedir (*De La Rosa, Laubert ve Gropper, 1990.*)

Önceki tutukluluklarda kişiye yönelik şiddet olup olmaması durumuna göre suç tipi grupları farklılaşmıştır. Önceki tutukluluklarda şiddet bulunması halinde ilk sırada öldürme/yaralama, ikinci sırada hırsızlık ve son sırada da cinsel suç gelmektedir. Ayrıntılı inceleme, öldürme/yaralama grubunda önceki tutukluluklarda şiddet gösterme oranındaki farklılıkla karakterizedir. Aynı farklılık fiziksel şiddet noktasında da kendini göstermektedir.

Geçmiş tutukluluklarda hırsızlık olay bildirme durumu suç tipleri arasında farklılığa neden olmuş, şuan hırsızlık suçundan ötürü ceza infaz kurumunda olanların daha önceki tutukluluklarının ve hükümlerinin hırsızlık suçundan olma oranı daha yüksektir.

Önceki hükümlerin şiddet içermesi durumu suç tipi grupları arasında anlamlı farklılığa sebep olmuştur. Önceki hükümlerde şiddet olduğunu bildirim oranında ilk sırada öldürme/yaralama, ikinci sırada cinsel suç ve son sırada da hırsızlık suçu gelmektedir. Aynı sıralama önceki hükümlerin fiziksel şiddet içermesi için de geçerlidir. Önceki hükümlerinde hırsızlık suçu bildirenlerin çoğunluğu şuan hırsızlık suçundan ikinci sırada bildirenler cinsel son sırada bildirenler de öldürme/yaralama suçundan dolayı ceza yatmaktadır. Ayrıntılı incelemeye göre öldürme/yaralama grubunun çoğunluğunun önceki hükümlerinde şiddet vardır ve önceki hükümlerde hırsızlık suçu bulunma oranı azdır. Hırsızlık suçu grubu önceki hükümlerde genel olarak ve fiziksel şiddetin azlığı ile karakterizedir. Kız kaçırma durumu çıkarıldığında tutukluluğa neden olan olayların çeşitliliğinin tekrar suç işleyenlerde daha fazla olduğu görülmüştür.

Hanson (1997), cinsel suç tekrarı için en güçlü yordayıcının önceki cinsel suçlar ve mağdurun aile dışından olması, en zayıf yordayıcının ise daha önceki şiddet içermeyen suçlar olduğunu bildirmiştir. Yazar, 2592 kişilik örnekleminde cinsel suç tekrar oranının ilk beş yıl için % 13.2 olacağını öngörmüştür.

Pritchard ve Bagley (2000), çocuklara yönelik cinsel suç işlemiş olan kişileri önceki suçlarına göre sınıflandırdıklarında, önceki tutuklanmaları sadece cinsel suç içeren ancak şiddet bulunmayanlarda ilk kez böyle bir suçtan ötürü tutuklanma yaş ortalaması 42.5; hem cinsel hem de cinsel olmayan suç geçmişi olanlarda 25.5, şiddet içeren cinsel suçu olanlarda ise 30.1 dir ve gruplar arasında anlamlı farklılıklar vardır. İkinci ve üçüncü gruptakiler için herhangi bir suçtan ötürü ilk kez tutuklanma yaşı ise sırası ile 23.7 ve 18.6 olarak belirlenmiştir. Şiddet suçu geçmişi olan cinsel suçlu grubunun cinsel suça maruz kalan çocukla biyolojik veya ailevi bağı olmama ihtimali daha yüksek çıkmıştır.

Gerhold ve arkadaşları (2007), gözden geçirdikleri çalışmalardan yola çıkarak cinsel suç tekrarının temel oranının % 14, genel suç tekrarı için ise bu oranın %44 olduğunu dile getirmişlerdir. Yaptıkları derlemeden yola çıkarak cinsel suç tekrarı ile ilişkili üç risk faktörünün daha önceden işlenmiş cinsel olan ve/ya olmayan suçlar, çok sayıda mağdur ve mağdurların yabancı olması olduğunu bildirmişlerdir.

6. Sonuç

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirildiğinde genel olarak demografik bilgilerin tek/tekrar suç ayrımını yapma noktasında yetersiz kalabileceği gözlenmektedir. Bu tür verilerin geçmişle ilgili olanlarının objektif yöntemlerle elde edilmeye çalışılması, daha sağlıklı bilgilere ulaşılmasına yarayacağından sonuçların yorumlanmasında daha faydalı olabilir. Demografik verilere ilişkin bilgilerin, yaşandıkları dönem içerisindeki kısa süreli olumlu veya olumsuz etkilere sahip olabileceği ve dolayısı ile yetişkinlik döneminde etkisini tamamen yitirmiş olduğu veyahut da yetişkinlik dönemindeki başka risk faktörlerine kaynaklık etmek sureti ile doğrudan etkisinin artık gözlenemez hale gelmiş olduğu düşünülebilir.

Çocukluk döneminde okul başarısının algılanış tarzı, kişinin organize/kurumsal dış dünyada kural ve otorite kabulü noktasında belirleyici bir etkidir. Bunun yanı sıra güvenlik, sosyal, duygusal destek ve fiziksel temel ihtiyaçların kendi kendine karşılanamayacağı bu dönemde erken yaşta, özellikle de aile sistemindeki aksaklıklardan kaynak alan sebeplerle evden ayrılmak, kişiyi, fiziksel ve duygusal donanımının yetmeyeceği

hayat koşulları ile baş başa bırakabilmekte, kişi bu mücadele içinde saldırgan tavırların işe yararlığının değerlendirilmesi, oto kontrolünü sağlama, toplum yararına uygun sosyal norm geliştirebilme ve belki de sadece hayatta kalabilmek gibi görevlerle karşı karşıya kalabilmektedir.

Yetişkinlik döneminde başa çıkılması gereken bir diğer durum da, temel ve yan ihtiyaçların karşılanabilmesi ve toplum içinde değeri olan şeyler üretebilme ve buna değer maddi karşılığı alabilme noktasında dengeyi oturtmaktır. Tekrar suç işleme örüntüsüne sahip olan kişilerin bahsi geçen dengeyi sağlamakta yaşadığı güçlükler kendini yasa dışı işler yapma, dolayısı ile maddi varlığın toplum yararına yapılan üretimden değil sadece kendi çıkarı çerçevesinde kurgulama ve aldığı maddi karşılığı sapkın davranışın devamını mümkün kılacak şekilde pekiştirmesiyle göstermektedir. Bu kişilerin, özellikle de hırsızlık suçu işlemiş olanların, belli bir işleri olmamasına karşılık maddi koşullarından memnun oldukları ve yasa dışı iş yapma oranlarının yüksekliği yukarıdaki açıklamayı haklı çıkarmaktadır.

Yetişkinlikteki askerlik görevi, tıpkı çocukluktaki okul deneyimine benzer biçimde, bu kez belki daha net ve katı kurallar eşliğinde, topluluk içinde yaşama, ihtiyaçların ertelenmesi, davranışın net sonuçlarının değerlendirilmesi gibi becerileri gerektirecektir. Nitekim, tekrar suç işleyenlerin askeri kurum içerisindeki kuralları bozucu nitelikteki davranışlarının oranının yüksekliği, kuralların ve sonuçların, ast-üst ilişkisinin, mekansal sınırların bile son derece belirgin olduğu ortamlarda bile risk teşkil edecek davranışlar konusunda kontrollerin düşük olduğunu, dolayısı ile pek çok yazılı hatta sözlü olmayan aktin işlediği, davranışların sonucunda verilebilecek tepkilerin belirsiz, çeşitli hatta çelişkili olduğu sosyal ortamlarda risk teşkil edecek davranışlarda bulunma ihtimalini arttırmaktadır.

Herhangi bir inanç sisteminin kişinin hayatı yaşayış tarzı üzerindeki düzenleyici etkisi, inanç sistemini oluşturan kurallar bütününe esnekliği, katılığı tarafından belirleniyor olabilir. Belli koşul ve zaman aralıklarında işe yarayacak biçimde katılaştıran inanç sistemleri başka durumlarda etkisini kaybedebilir, işleme hale gelebilir veya kişi üzerinde endişe yaratacak denli baskı yaratabilirken bu kuralların aşırı esnekliği ve geçirgenliği neredeyse normsuzlukla eşdeğer bir hal yaratabilir ya da davranışa belli bir çatı oluşturup onu çerçevelemek yerine, davranışa göre, davranış kişinin çıkarına uygun hale getirebilmek üzere esneyebilir. Dini inanç unsuru tekrar suç işleyenlerde ceza infaz kurumu sonrası artış göstermesi, bu koşullarda varolmayı, kendinden daha üstün ve kapsayıcı bir sisteme sığınarak ve/ya sosyal açıdan saygı görerek, kolaylaştırabilirken kurumdan çıktuktan sonra/önce sanki işlevsiz kalmaktadır.

Aile içerisindeki ekonomik ve psikolojik unsurlar, üyelerin fiziksel, ruhsal sağlığı, toplum içinde kendilerini konumlandırış tarzları, sorumluluk algıları üzerinde etki gösterebilir. Ülkemizde, özellikle geleneksel yapı içerisinde ailenin geçimini sağlamak erkeğe düşen bir görev olarak düşünülmektedir, kadının çalışması istenen bir durum olarak görülmemektedir. Başka şartlarda koruyucu bir faktör olarak değerlendirilebilecek olan babanın iş sahibi olması durumunun tekrar suç işleyenlerde yüksek oranda bulunması kendisini risk faktörü olarak gösterme şekli açısından değerlendirilmelidir. Babanın işinin olması, tek başına bu

farklılığı açıklamaya yetmeyebilir. İşin niteliği, örneğin babanın para kazanmak üzere ne kadar süre ev dışında kaldığı, kazanılan paranın ihtiyaçların karşılanmasına yetip yetmediği, gelirin hangi oranda çocuklar için harcandığı, gelirin yeterli olduğu durumlarda çocukların çaba-maddi karşılık dengesini kurmada ailenin etkin bir tavır sergileyip sergilemediği ve çocuğun maddi katkısının talep edilme şekli önemlidir. Bu anlamda, sorumluluktan muaf tutulmak, konuyla ilgili bir kayıtsızlığı, çaba-maddi kazanç dengesindeki orantısızlığa yapılan vurgu fazlalığı kişide genel bir umursamazlığı, haksızlığa uğrama hissini, boş yere uğraşma düşüncesini ve kolay yolu tercih etme davranışını doğurabilir.

Kişinin suç işlenen bir çevrede yetişmesi ve temas halinde bulunduğu anlamlı kişilerin suç işliyor olması, suç işlemeye ilişkin toplum aleyhine normların oluşturulması, içselleştirilmesi, suç davranışında bilgi aktarımı yoluyla uzmanlaşılması ve kişinin suç işlediği esnada bir ortağı olsun olmasın bahsi geçen eylemdeki sorumluluğun dağılmasına neden olabilir. Nitekim, tekrar suç işleyenlerde ve özellikle de hırsızlık suçu işleyenlerde, arkadaşlarının suç işleme oranının fazlalığı göze çarpmıştır.

Şiddet içeren veya içermeyen sapkın davranışlar, genel aile ilişkilerinde dengesizliğe ve gerçeklik algısının bozulmasına sebep olabilecek bir diğer durum da kişilerin yakın çevrelerinde alkol-madde kullanan kişilerin bulunmasıdır. Tekrar suç grubunda bilhassa akrabalarda ve arkadaşlarda alkol-madde kullanımı, sıklığı ve bu kullanımın sorun yaratması koşulları kendini göstermektedir. Öldürme/yaralama grubunda kardeşlerin alkol kullanım sıklığının fazlalığı, hırsızlık suçu işlemiş olanlarda arkadaşların sorunlu alkol-madde kullanımları belirgindir. Bu, kişilerin yakın çevresindekilerin alkol-madde kullanımının yaratacağı sorunların nesnesi olmaları riskini arttırmakta, model alma yoluyla kendi kullanımlarının olağan karşılanması gibi bir norm değişikliğine zemin hazırlamış olabilir.

Çocukluk dönemi duygusal istismarı, kişinin benlik saygısını ve benlik değerini biçimlendirmesi ve duygu düzenlemesini bozucu etkisi ile değersizlik, aşağılık, öfke, gücenme hislerine, olumsuz davranışlarla da olsa dikkat çekme gibi olumsuz etkilere sebep olabilir. Aynı şekilde aile bireylerinin, bilhassa ebeveynlerin arasındaki fiziksel saldırılara şahit olmak kişilerin model alacağı davranışların niteliğini belirleyeceği gibi, ev ortamının dolayısı ile de dış dünyanın tehlikeli olarak algılanması neticesini de doğurabilir. Bu tehlikelilik algısı, kişinin endişesini yükseltebilir ve kişi, şiddet gösteren modellere maruz kaldığı da düşünülecek olursa, bu kontrolü kendisi veya başkaları için tehlikeli olabilecek davranışları göstermek sureti ile sağlamaya çalışabilir ve bu gerekli maddi ve/ya manevi karşılığı aldığında tekrar eden bir örüntü gösterebilir. Nitekim tekrar suç grubunun çoğunluğunu oluşturan hırsızlık grubunda ebeveynler arası şiddet, duygusal istismar oranları yüksektir. Tekrar suç grubunda kardeşler arası şiddetin yüksekliği, şiddetin aile içinde ve çocuklar arasında bir iletişim biçimi haline gelmiş olabileceğini, dahası ileriki dönemlerde tekrar eden bir örüntüye dönüşebilecek olan şiddet davranışının pratiğinin yapıldığına işaret olabilir.

Üstte bahsedilen şiddet örüntüsünün yansıdığı bir diğer alan da kişilerin kendi kurdukları ailede şiddet içeren olayların yaşanmasıdır. Bu, örüntünün kendini yetişkin hayatı ve aile içi ilişkilere de taşıdığına bir

göstergesi olabilir. Bunun yanı sıra özellikle kadınlara karşı olumsuz fikirler ve şiddet gösterilmesi, cinsel suç tipinde, bu suç tipine özgü olarak, kendini göstermektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi alkol-madde kullanım alışkanlıklarının hem kullanıcı hem de diğer insanlar için dramatik sonuçları olması muhtemeldir. Nitekim, tekrar suç işleyenlerde alkol-madde kullanım sıklıkları, sorun yaşanması ve bağımlılık geliştirilmesi koşullarına daha sık rastlanmaktadır.

Tekrar suç grubunda, yatarak psikiyatrik destek alma oranı fazlalığı bu gruptaki alkol-madde kullanım bozuklukları işle ilişkilidir. Yine bu değişkene ve ceza infaz kurumu alt kültürüne bağlılık gereği kendine zarar verme davranışı da tekrar suç grubunda yaygındır. Cinsel suç grubunda ilk intihar düşüncesi yaşı daha geçtir ve bu durum daha ziyade bu tür bir suçtan ötürü yaşanan etiketlemeyle başa çıkma zorluğuyla ilişkilidir.

Bahsi geçen şiddet örüntüsü, tıpkı askeri ortamdaki gibi, koşul ve kuralların net olduğu ceza infaz kurumu ortamında da kendini göstermiştir. Tekrar suç işleyenlerin bu örüntüyü ceza infaz kurumunda da devam ettirmekte olduğu, çalışanlarla ilişkilerini daha kötü algıladığı, kurumun imkanlarından faydalanma noktasında da etiketlenmeye daha müsait olabilecek cinsel suç işleyenlerin daha zor olduğu görülmektedir.

Tekrar suç grubunda hırsızlık, tek suç grubunda ise cinsel suç tipi oranı fazladır. Aynı örüntü daha önce herhangi bir nedenle tutuklanma koşulu için de geçerlidir. Hatta hırsızlık grubunun hatırlanamayacak kadar çok sayıda tutuklandığı görülür.

Tekrar suç işleyenler daha erken yaşlarda suç kariyerine başlamakta, dolayısı ile daha fazla suç işlemektedirler. Tekrar suç işleyenlerin çoğunluğunu hırsızlık grubu oluşturduğu gibi bu grubun önceki tutukluluklarda da hırsızlık oranı yüksektir. Öldürme/yaralama grubunun önceki tutukluluklarında hem genel olarak hem de kişiye yönelik şiddet gösterme eğilimi gözlenmektedir. Suç grupları arasında, aynı örüntü, önceki hükümlülükler için de gözlenmektedir. Aynı zamanda tekrar suç işleyenlerde olay zamanı alkol etkisi altında olma ve daha fazla tipte suç işleme eğilimi gözlenmektedir. Erken yaşta suç işlemeye başlama, mağdura ulaşım imkanı, suç işlenen bir çevrede olma, maddi-manevi kazanç gibi faktörlerin de etkisiyle belli bir suç tipinde ilerlemekten ziyade farklı suç tiplerinin de denenmesini beraberinde getirmektedir.

Paranoya puanının tek suç işleyenlerde yüksek olması, daha önce ceza infaz kurumu ortamıyla karşılaşmamış olan bu grubun yaşadığı tedirginliğin bir yansıması olarak yorumlanabilir.

Tekrar suç grubunun çoğunluğunu oluşturan hırsızlık grubunda hem dış hem de içteki öfkenin fazla olduğu, dışa yöneltilen öfkenin cinsel suç grubunda diğer iki gruba göre düşük olduğu, öfke kontrolünün ise öldürme/yaralama grubunda fazla olduğu gözlenmiştir. Bu noktada anketin, kişiler ceza infaz kurumunda yapıldığı hatırlanmalıdır. Öfke deneyimi ve ifadesi noktasında gruplar kurum dışında daha farklı yanıtlar verebileceklerdir. Bu noktada, öfkeyi bastırmanın öfkeyi kontrol etmekle aynı anlama gelmediği içe ve dışa

vurulan öfkenin fantaziler ve dışavurumu doğrudan ya da dolaylı, kişiye yönelik veya mala yönelik; duygusal, fiziksel veya cinsel içerikli olmak gibi pek çok kombinasyona sebep olabileceği hatırlanmalıdır.

Her ne kadar kısa semptom envanteri dürtüsellik alt boyutu açısından gruplar farklılaşmamış olsalar da dürtüsellik yansıdığı alanlardan olduğu bilinen risk davranışları değerlendirmesi, tekrar suç işleyenlerde bu özelliğin daha yaygın olduğunu göstermektedir. Belli ki bu kişiler belli koşullarda gerekli/yeterli düşünce süreçlerini devreye sok(a)madan eyleme geçmektedirler ve eyleme vurulan davranış, kişilerin kendileri ve çevreleri açısından da risk teşkil etmektedir.

Tekrar suç grubu 15 yaş öncesi ve sonrası antisosyal davranışların fazlalığı açısından tek suç grubundan farklılaşmaktadır. Öte yandan psikopati puanları anlamlı bir farklılığa işaret etmemektedir. Sadece ikincil psikopati puanı öldürme/yaralama grubunda diğer iki gruba göre daha düşük, hırsızlık suç grubunda diğer iki gruba göre daha yüksek bulunmuştur. İkincil psikopati, duygusal bozukluk etkisi ile yoğun dürtüsellik, antisosyal davranışlar, stabil olmayan amaçsız yaşam stili engellenme toleransının düşüklüğü, parazitsel yaşam tarzı, ergenlikte suçluluk, uzun süreli gerçekçi planların yokluğu gibi özelliklerle nitelendirilmektedir. Hırsızlık suç grubu bu özellikler açısından tekrar suç grubunun çoğunluğunu oluşturma, suç işleyen ve alkol-madde kullanımında sorun yaşayan arkadaşlara sahip olma, kendine zarar verme davranışlarında önde olma gibi diğer bulgularla değerlendirildiğinde ikincil psikopati puanının yüksek çıkması anlaşılır olmaktadır.

Saldırganlığın ifade biçimleri tekrar suç grupları arasında anlamlı bir farklılık yaratmamakla beraber suç tipleri açısından durum farklıdır. Yaşam içerisinde kendi değer sistemine uygun biçimde dış dünyada gerekli değişiklikleri yapabilmek ve amaca ulaşabilmek üzere saldırgan ifadeyi uygun biçimde yönlendirme şeklinde özetlenebilecek atılğan saldırganlık noktasında öldürme/yaralama suç grubu diğer iki suç tipi grubuna göre daha yüksek puan almıştır. İlginç olan bu bulgu, yıkıcı saldırganlık puanlarının incelenmesi ile daha net anlaşılabilir. Bu suç tipi aynı şekilde yıkıcı saldırganlık noktasında da yüksek puan almıştır ve tahmin edilen odur ki belli koşullar altında bu suç grubu üyeleri atılğanlık-yıkıcılık arasındaki sınırı geçmektedir. Bu kişilerin öfke kontrol puanlarının yüksek oluşunun her zaman için öfkeyi kontrol ettikleri anlamına gelmediği daha önce vurgulanmıştır. Öfkenin bastırılmak sureti ile içte tutulması, yaşam içerisinde kişinin değer sistemi açısından kritik olan noktalarda aksaklıkların meydana gelmesi kişilerin bastırdıkları öfkenin saldırgan davranış olarak kendini göstermesiyle sonuçlanıyor olabilir. Mala yönelik suç grubu ise diğer iki gruba göre atılğan saldırganlık puanının düşüklüğü ile karakterizedir. Bu grubun hedeflerine ulaşmak üzere kullandıkları saldırganlığın niteliği, dürtüsellik, tekrar suç işleme davranışının yoğunluğu, dış ve iç öfkenin fazlalığı ile beraber değerlendirildiğinde atılğan olmaktan uzak olduğu görülmektedir.

Bu çalışmanın sonuçlarına dayanarak üstte belirlenen risk faktörlerine ilaveten kişilerin suç davranışının hemen öncesi, esnası ve sonrasındaki duygu ve düşünce içerikleri, koruyucu faktörler ve suç davranışı ile ilgili atıflarını içeren bir anket oluşturulması, temsili mahkum örnekleminde temel oranların ve her bir maddenin yükünün belirlenmesi ve elde edilecek kısaltılmış formun mahkum rehabilitasyonu, tahliye sonrası

yönlendirmelerin düzenlenmesi, salıverilmelerde risk tayininin saptanması süreçlerinde kullanılması önerilmektedir.

7. Özetler

7.1. Türkçe özet

Amaç: Bu çalışmada amaç, değişik tiplerde suç işlemiş erkek mahkûmlar arasında tekrar suç işlemeye etki ettiği düşünülen risk faktörlerinin Türk popülasyonu için saptanmasıdır. Katılımcılar demografik veriler, içine doğdukları ve kurdukları ailedeki kişilerle ilgili bilgiler, psikiyatrik öykü, ceza infaz kurumu yaşantısı, geçmiş suç öyküsü, şu anki suçu ve şuan ki psikolojik durumu, öfke, saldırganlık ve psikopati boyutları açısından değerlendirilmiştir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya, % 35'i (n=41) öldürme veya yaralama suçu; % 35'i (n=41) cinsel suç ve % 30'u (n=35) hırsızlık suçu işlemiş, yaş ortalaması 33.81 (ss=9.12) olan toplam 117 erkek katılmıştır. Çalışmada, araştırmacı tarafından ilgili literatür taranarak oluşturulmuş soru formunun yanı sıra Kısa Semptom Envanteri, M.I.N.I uluslar arası nöropsikiyatrik değerlendirme görüşmesi, Sürekli-Durum Öfke Ölçeği, Saldırganlık Envanteri, Levenson Özbildirim Psikopati Ölçeği kullanılmıştır.

Uygulama, ilgili ceza infaz kurumlarında gerekli çalışma izni ve etik kurul kararı alınmak sureti ile araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemi ile yürütülmüştür.

Bulgular: Tek ve tekrar suç grupları algılanan okul başarısı, algılanan ekonomik durum, iş sahibi olma, yakın çevrede suç işleyen kişilerin bulunması, yakın çevrede alkol-madde kullanımının görülmesi, kendilerinde madde kullanımı olması, alkol kullanmaya başlama yaşı, kendine zarar verme ve intihar davranışları, ceza infaz kurumu kurallarına uyum, tutukluluk ve hüküm öyküsü, geçmiş şiddet davranışları ve bazı ölçek boyutlarından aldıkları puanlar açısından anlamlı derecede farklılaşmaktadırlar.

Sonuç: Elde edilen veriler, ilgili literatür bağlamında değerlendirildiğinde istatistiğe dayalı değişik metotlarla elde edilen risk tahminlerine uyum göstermektedir. Gelecekte, çalışmada kullanılan anketin kısaltılmış formunun oluşturulması ve temsili bir örneklemede temel oran çalışmasının yapılması vasıtasıyla normlarının belirlenerek mahkûm rehabilitasyonu ve salıverilmesi aşamalarında kullanılacak objektif bir kaynak sağlanması mümkün görünmektedir.

7.2. Summary

Objectives: Aim of this study is to investigate the risk factors associated with recidivism in Turkish prisoner population. The participants are evaluated for their demographics, family characteristics, psychiatric history, life at correctional facilities, previous crime records, index crimes, mental health at the time of the research, stait-trait anger, aggressiveness and psychopath.

Materials and Method: 35 % (n=41) of all participants are sentenced for manslaughter/physical injury, % 35 (n=41) sexual crime and % 30 (n=35) theft. The mean age of the participants is 33.81 (sd=9.12). During the interview, a questionnaire which is prepared by the researcher by reviewing the literature, Symptom Checklist Short Form, M.I.N.I international neuropsychiatric interview, stait-trait anxiety inventory, aggression inventory and Levenson psychopathy inventory are used.

Interviews are conducted face to face by the researcher at the relevant correctional facilities with the permissions of Ministry of Justice and ethical committee.

Results: Recidivist group significantly differed from the single crime group in perceived school performance, perceived economic status, employment, close contact with people who committed crime, own alcohol-drug use, age at first alcohol use, self-harm and suicide patterns, adaptation to the prison environment, history of previous criminal records, prevalence of violence in previous crimes and scores on the inventories.

Conclusion: Data obtained in this study is strongly correlated with the relevant literature findings which are derived from various risk evaluation methods. In the future, the short form of the questionnaire will be designed and applied to the representative prison sample. Consequently it will be possible to get base rate of different risk factors and norms of the prison population. This will let to categorize the prisoners by their risk levels and place them in appropriate rehabilitation programs and supervise during before-after release adaptation procedures.

8. Kaynaklar

1. Adams, D. B., Reynolds, L. E. (2002). Bureau of justice statistics 2002: At a glance. U. S. Department of Justice Office of Justice Programs Bureau of Justice Statistics. <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/bjsg02.pdf> adresinden alınmıştır.
2. Aimvik, R. (2008). Assessing the risk of violence: Development and validation of the Brøset Violence Checklist. Thesis for the degree of doctor philosophiae, Trondheim. Norwegian University of Science and Technology Faculty of Medicine Department of Neuroscience.
3. Amorim, P., Lecrubier, Y., Weiller, E., Hergueta, T., Sheehan, D. (1998). DSM-III-R psychotic disorders: Procedural validity of mini international neuropsychiatric interview. Concordance and causes for discordance with the CIDI. *European Psychiatry*, 13, 26-34.

4. Archer, J., Ireland, J. L., Power, C. L. (2007). Differences between bullies and victims, and men and women, on aggression-related variables among prisoners. *British Journal of Social Psychology*, 46, 299-322.
5. Bagley, C., Wood, M., Young, L. (1994). Victim to abuser: Mental health and behavioral sequels of child sexual abuse in a community survey of young adult males. *Child Abuse and Neglect*, 18, 683-697. 168 no.lu referans içinde.
6. Bailey, S., Whittle, N., Farnworth, P., Smedley, K. (2007). A developmental approach to violence, hostile attributions, and paranoid thinking in adolescence. *Behavioral Sciences and the Law*, 25, 913-929.
7. Ball, R. A. (1983). Development of basic norm violation: Neutralization and self-concept within a male cohort. *Criminology*, 21, 1, 75-94. 187 no.lu referans içinde.
8. Bjørkly, S. (2002). Psychotic symptoms and violence toward others, a literature review of some preliminary findings, part 2. *Aggression and violent behavior*, 7, 605-615.
9. Bonta, J., Hanson, K., Law, M. (1998). The prediction of criminal and violent recidivism among mentally disordered offenders: A meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 123, 123-142.
10. Borowski, A. and O'Connor, I. (1997) Juvenile Crime Justice Corrections, Longman Australia, Melbourne (138 no.lu referans içinde).
11. Bourgon, G., Bonta, J. (2004). Risk assessment for general assault and partner abusers. <http://dsp-psd.pwgsc.gc.ca/Collection/PS3-1-2004-4E.pdf> adresinden alınmıştır.
12. Brooks, A. (1992). The constitutionality and morality of civilly committing violent sexual predators. *University of Puget Sound Law Review*, 15, 709-754. (142 no.lu referans içinde).
13. Bruinsma, G. J. N. (1992). Differential association theory reconsidered: An extension and its empirical test. *Journal of Quantitative Criminology*, 8, 29-49. (198 no.lu referans içinde).
14. Buchanan, A. (1999). Risk and dangerousness. *Psychological Medicine*, 29, 465-473.
15. Calley, N. G. (2007). Promoting an outcomes-based treatment milieu for juvenile sex offenders: A guided approach to assessment. *Journal of Mental Health Counseling*, 29, 121-143.
16. Chaiken, J. M., Chaiken, M. R. (1990). Drugs and predatory crime. Editörler:

- M. Tonry, J. Q. Wilson. *Drugs and Crime* (sy.203-240). Chicago: University of Chicago Press. (100 no.lu referans içinde).
17. Chapman, L. G., Chapman, J. P. (1967). Genesis of popular but erroneous psychodiagnostic observations. *Journal of Abnormal Psychology*, 72, 193-204.
 18. Cirali, L. (1978). The psychopath: The law on the boundary line. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 22, 80-90.
 19. Coleman, J., Schofield, J. (2005). *Key data on adolescence* (5th ed.). Trust for the study of adolescence. Brighton: TSA Publishing Ltd. (6 no.lu referans içinde).
 20. Cullen, F. T., Wright, J. P. (2004). Employment, peers and life-course transitions. *Justice Quarterly*, 21, 1, 183-206.
 21. Cunnigham, M., Reidy, T. J. (1998). Antisocial personality disorder and psychopathy: Diagnostic dilemmas in classifying patterns of antisocial behavior in sentencing evaluations. *Behavioral Sciences and the Law*, 16, 333-351.
 22. Cunningham, M. D., Reidy, T. J. (1999). Don't confuse me with the facts: Common errors in violence risk assessment at capital sentencing. *Criminal Justice and Behavior*, 26, 20-43.
 23. Dalton, V. (1999). Suicide in prison 1980 to 1998: Trends and issues no.126, national overview. Canberra (AUS): Australian Institute of Criminology. <http://192.190.6.35/publications/tandi/ti126.pdf> adresinden alınmıştır.
 24. Daniel, A. E., Fleming, J. (2005). Serious suicide attempts in a state correctional system and strategies to prevent suicide. *The Journal of Psychiatry and Law*, 33, 227-247.
 25. Davey, L., Day, A., Howells, K. (2005). Anger, over-control and serious violent offending. *Aggression and Violent Behavior*, 10, 624-635.
 26. De La Rosa, M., Lambert, E. Y., Gropper, B. (1990). Exploring the substance abuse-violence connection. Editörler: M. De la Rosa, E. Y. Lambert, B., Gropper. *Drugs and violence: Causes, correlates and consequences* (sy. 222-238). National Institute on drug abuse research monograph. <http://www.drugabuse.gov/pdf/monographs/103.pdf> adresinden alınmıştır.
 27. Dolan, M., Blackburn, R. (2006). Interpersonal factors as predictors of disciplinary infraction in incarcerated personality disordered offenders.

Personality and Individual Differences, 40, 897-907.

28. Dolan, M., Doyle, M. (2000). Violence risk prediction: Clinical and actuarial measures and the role of the psychopathy checklist. *British Journal of Psychiatry*, 177, 303-311.
29. Dooley, E. (1990). Prison suicide in England and Wales, 1972-87. *British Journal of Psychiatry*, 156, 40-45.
30. Douglas, K. S., Kropp, P. R. (2002). A prevention based paradigm for violence risk assessment: Clinical and research applications. *Criminal Justice and Behavior*, 29, 617-658.
31. Douglas, K. S., Ogloff, J. R. P., Nicholls, T. L., Grant, I. (1999). Assessing risk for violence among psychiatric patients: The HCR-20 violence risk assessment scheme and the Psychopathy Checklist: Screening version. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 67, 917-930.
32. Dutton, D., Hart, S. (1992). Evidence for long-term, specific effects of childhood abuse and neglect on criminal behavior in men." *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 36, 129-137.
33. Dvoskin, J. A., Heilbrun, K. (2001). Risk assessment and release decision-making: Toward resolving the great debate. *Journal of American Academy of Psychiatry and Law*, 29, 6-10.
34. Elbogen, E. B. (2002) The process of violence risk assessment: A review of descriptive research. *Aggression and Violent Behavior*, 7, 591-604.
35. Elliot, D. S., Voss, H. L. (1974). Delinquency and dropout. Lexington, MA: D.C. Heath, sy. 204-207. (187 no.lu referans içinde).
36. Engeler, A. (2005). Psikopati ve antisosyal kişilik bozukluğu. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.
37. Engström, G., Persson, B., Levander, S. (1999). Temperament traits in male suicide attempters and violent offenders. *European Psychiatry*, 14, 278-283.
38. Eren, H., Gözaydın, N., Parlatur, İ., Tekin, T., Zülfiyar, H. (1988). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
39. Farrington, D. P. (1989). Early predictors of adolescent aggression and adult violence. *Violence and Victims*, 4, 79-100. (66 no.lu referans içinde).

40. Farrington, D. P. (2006). Childhood risk factors and risk focused prevention. Editörler: M. Maguire, R. Morgan, R. Reiner. The Oxford Handbook of Criminology (4th ed.). Oxford: Oxford University Press.
41. Farrington, D. P. (2006). The development of offending and antisocial behavior from childhood: Key findings from the Cambridge study in delinquent development. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 36, 929-964.
42. Farrington, D.P. (1995) Key issues in the integration of motivational and opportunityreducing crime prevention strategies. Editörler: P.O.H. Wikström, R.V. Clarke, J. McCord. Integrating Crime Prevention Strategies: Propensity and Opportunity, Stockholm, Sweden: National Council for Crime Prevention, sy. 333–357.
43. Farrington, D.P., Gallagher, B., Morley, L., St. Ledger, R.J., West, D.J. (1986). Unemployment, school leaving, and crime. *British Journal of Criminology*, 26, 4, 335-356. (66 no.lu referans içinde).
44. Foucault, M. (1978). About the concept of the “dangerous individual” in 19th century legal psychiatry. *International Journal of Law and Psychiatry*, 1, 1-19.
45. Friedman, A. S. (1998). Substance use/abuse as a predictor to illegal and violent behavior: A review of the relevant literature. *Aggression and Violent Behavior*, 3, 339-355.
46. Friedman, A. S., Glassman, K., Terras, A. (2001). Violent behavior as related to use of marijuana and other drugs. *Journal of Addictive Diseases*, 20, 1, 49-72.
47. Fujii, D. E. M., Tokioka, A. B., Lichton, A. I., Hishinuma, E. (2005). Ethnic differences in prediction of violence risk with the HCR-20 among psychiatric inpatients. *Psychiatric Services*, 56, 711-716.
48. Gerhold, C. K., Browne, K. D., Beckett, R. (2007). Predicting recidivism in adolescent sexual offenders. *Aggression and Violent Behavior*, 12, 427-438.
49. Gorman-Smith, D., Loeber, R. (2005). Are developmental pathways in disruptive behaviors the same for girls and boys? *Journal of Child and Family Studies*, 14, 15-27.
50. Gölge, Z. B. (2005). Cinsel saldırıda etkili faktörler ve suçlu profili. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.

51. Grann, M., Langström. (2007). Actuarial assessment of violence risk to weight or not to weight? *Criminal Justice and Behavior*, 34, 22-36.
52. Greenfeld, L. A. (1998). Alcohol and crime an analysis of national data on the prevalence of alcohol involvement in crime. Bureau of Justice statistics, U. S. Department of Justice Office of Justice Programs.
<http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/ac.pdf> adresinden alınmıştır.
53. Greenfeld, L. A., Snell, T. L. (1999). Women offenders (NCJ 175688). Washington, DC: U.S. Department of Justice.
<http://www.ojp.gov/bjs/pub/pdf/wo.pdf> adresinden alınmıştır.
54. Groth, A. N., Longo, R. E., McFadin, J. B. (1982). Undetected recidivism among rapists and child molesters. *Crime and Delinquency*, 28, 450-458. (142 no.lu referans içinde).
55. Haapasalo, J. (1990). Sensation seeking and Eysenck's personality dimensions in an offender sample. *Personality and Individual Differences*, 11, 81-84.
56. Hales, H., Davison, S., Misch, P., Taylor, P. J. (2003). Young male prisoners in a young offenders institution: Their contact with suicidal behaviour by others. *Journal of Adolescence*, 26, 667-685.
57. Hanson, R. K. (1997). The development of a brief actuarial risk scale for sexual offense recidivism 1997-04.<http://www.sgc.gc.ca> adresinden alınmıştır.
58. Hanson, R. K. (2005). The validity of static-99 with older sexual offenders 2005-01.www.psepc-sppcc.gc.ca adresinden alınmıştır.
59. Harer, M. D., Langan, N. P. (2001). Gender differences in predictors of prison violence: Assessing the predictive validity of a risk classification system. *Crime and Delinquency*, 47, 513-536.
60. Harris, F., Hek, G., Condon, L. (2007). Health needs of prisoners in England and Wales: The implications from prison healthcare of gender, age and ethnicity. *Health and Social Care in the Community*, 15, 56-66.
61. Hart, S. D. (1998). The role of psychopathy in assessing risk for violence: Conceptual and methodological issues. *Legal and Criminological Psychology*, 3, 121-137.
62. Hart, S. D. (2001). Assessing and managing violence risk. Editörler: K. S. Douglas, C. D. Webster, S. D. Hart, D. Eaves, J. R. P. Ogloff. HCR-20 violence risk management companion guide (sy. 13-25). Burnaby,

Canada/Tampa, FL: Simon Fraser University, Mental Health Law & Policy Institute/University of South Florida, Department of Mental Health Law & Policy. (30 no.lu referans içinde).

63. Hart, S. D., Hare, R. D. (1996). Psychopathy and risk assessment. Psychopathy and antisocial personality disorder. *Current Opinion in psychiatry*, 9, 129-132.
64. Hartmann, E., Nórbech, P. B., Grönneröd, C. (2006). Psychopathic and nonpsychopathic violent offenders on the Rorschach: Discriminative features and comparisons with schizophrenic inpatient and university student samples. *Journal of Personality Assessment*, 86, 291-305.
65. Hawkins, J. D., Cleve, E. V., Catalano, F. (1991). Reducing early childhood aggression: Results of a primary prevention program. *Journal of American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 30, 2, 208-217.
66. Hawkins, J. D., Herrenkohl, T. I., Farrington, D. P., Brewer, D., Catalano, F. F., Harachi, T. W., Cothorn, L. (2000). Predictors of youth violence. OJJDP Juvenile Justice Bulletin. <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojjdp/179065.pdf> adresinden alınmıştır.
67. Hayes, L., Rowan, J. (1988). National study of jail suicides: Seven years later. Alexandria (VA): National Centre for Institutions and Alternatives. <http://www.nicic.org/pubs/pre/006540.pdf> adresinden alınmıştır.
68. Heide, K. M., Solomon, E. P. (2006). Biology, childhood trauma, and murder: Rethinking justice. *International Journal of Law and Psychiatry*, 29, 220-233.
69. Heilbrun, (1992). The role of psychological testing in forensic assessment. *Law and Human Behavior*, 16, 257-272. (22 no.lu referans içinde).
70. Hendrin, H. (1980). Psychosocial theories of drug abuse: A psychodynamic approach. Editörler: D. J. Lettieri, M. Sayers, H. W. Pearson. Theories on drug abuse (sy. 195-200). National Institute on Drug Abuse Research Monograph #30, DHHS Pub. No. (ADM) 80-967. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.
71. Hill, K. G., Howell, J. C., Hawkins, J. D., Battin-Pearson, S. R. (1999). Childhood risk factors for adolescent gang membership: Results from the Seattle social development project. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 36, 3, 300-322.
72. Hirschi, T., Gottfredson, M. (1989). Age and the explanation of crime. *American Journal of Sociology*, 89, 552-584.

73. Hoaken, P. N. S., Pihl, R. O. (2000). The effects of alcohol intoxication on aggressive response in men and women. *Alcohol and Alcoholism*, 35, 471-477.
74. Huizinga, D., Weiher, A. W., Espiritu, R., Esbensen, F. (2003). Delinquency and crime: Some highlights from the Denver Youth Survey. Editörler: T. P. Thornberry, M. D. Krohn. *Taking Stock of Delinquency: An Overview of Findings from Contemporary Longitudinal Studies*. New York: Kluwer Academic.
http://books.google.com/books?id=W2QsOZfkm3YC&printsec=frontcover&dq=Taking+Stock+of+Delinquency:+An+Overview+of+Findings+from+Contemporary+Longitudinal+Studies,&ei=_LyqSZ6OOYuMkATf6-i2CA&hl=tr#PPA50,M1 adresinden alınmıştır.
75. Iancu, I., Bodner, E., Sarel, A., Einat, H. (2007). Changes in mental health policy and their influence on self-injurious behaviours in the Israeli military prison system. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 52, 591-597.
76. Ikeda, R. M., Simon, T. R., Schwan, M. (2001). The prevention of youth violence: The rationale for and characteristics of four evaluation projects. *American Journal of Preventive Medicine*, 20, 15-21.
77. İltner-Kiper, İ. (1984). Saldırganlık türlerinin çeşitli ekonomik, sosyal ve akademik değişkenlerle ilişkisi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
78. Ireland, J. L. (2000). A descriptive analysis of self-harm reports among a sample of incarcerated adolescent males. *Journal of Adolescence*, 23, 605-613.
79. Ireland, J. L. (2002). Social self esteem and self reported bullying behaviour among adult prisoners. *Aggressive Behavior*, 28, 184-197.
80. Jankowski, M., Leitenberg, H., Henning, K., Coffey, P. (1999). Intergeneratioanal transmission of dating agression as a function of witnessing only same sex parents vs. opposite-sex parents vs. both parents as perpetrators of domestic violence. *Journal of Family Violence*, 14, 267-279. (168 no.lu referans içinde).
81. Jenkins, R., Bhugra, D., Meltzer, H., Singleton, N., Bebbington, P., Brugha, T., Coid, J., Farrell, M., Lewis, G., Paton, J. (2005). Psychiatric and social aspects of suicidal behaviors in prisons. *Psychological Medicine*, 35, 257-269.
82. Kaplan, H. B. (1996). Emprical validation of the applicability of an integrated theory of deviant behavior to the study of drug abuse. *Journal of Drug Issues*, 26, 345-377.

83. Kaplan, H. B., Damphouse, K. R. (1995). Self-attitudes and antisocial personality and moderators of the drug use-violence relationship. Editör: H. B. Kaplan. *Drugs, crime, and other deviant adaptations: Longitudinal studies*, New York: Plenum, 187-210. (46 no.lu referans içinde).
84. Kawachi, I., Kennedy, B. P., Wilkinson, R. G. (1999). Crime: social disorganization and relative deprivation. *Social Science and Medicine*, 48, 719-731.
85. Kazemian, L., LeBlanc, M., Farrington, D. P., Pease, K. (2007). Patterns of residual criminal careers among a sample of adjudicated French-Canadian males. *Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice*, 49, 307-340.
86. Kenny, D. T., Lennings, C. J. (2007). Cultural group differences in social disadvantage, offence characteristics, and experience of childhood trauma and psychopathology in incarcerated juvenile offenders in NSW, Australia: Implications for service delivery. *Psychiatry, Psychology and Law*, 14, 294-305.
87. Kroner, D. G. (2005). Issues in violent risk assessment: Lessons learned and future directions. *Journal of Interpersonal Violence*, 20, 231-235.
88. Lader, D., Singleton, N., Meltzer, H. (2000). Psychiatric morbidity among young offenders in England and Wales. Office for National Statistics, London.
http://www.statistics.gov.uk/downloads/theme_health/PyscMorbYoungOffenders97.pdf adresinden alınmıştır.
89. Långström, N., Grann, M. (2002). Psychopathy and violent recidivism among young criminal offenders. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 106, 86-92.
90. Langsworthy, R. H., Crum, P., Barres, A. R., Curtis, R. W. (1998). Incidence of child abuse and the relationship to criminality: Literature review. Report to Alaska Department of Corrections.
91. Lattimore, P. K., Trudeau, J., Riley, K. J., Leiter, J., Edwards, S. (1997). Homicide in eight U. S. Cities: Trends, context, and policy implications: An international project. Washington, DC: National Institute of Justice.
www.whitehousedrugpolicy.gov/publications/pdf/homicide_trends.pdf adresinde alınmıştır.
92. Laurell, J., Dåderman, A. M. (2005). Recidivism is related to psychopathy (PCL-R) in a group of men convicted of homicide. *International Journal of Law and Psychiatry*, 28, 255-268.
93. Lebeau-Craven, R., Stein, L., Barnett, N., Colby, S. M., Smith, J. L., Canto,

- A. L. (2003). Prevalence of alcohol and drug use in an adolescent training facility. *Substance Use and Misuse*, 38, 825-834.
94. Lee, J. K. P., Jackson, H. J., Pattison, P., Ward, T. (2002). Developmental risk factors for sexual offending. *Child Abuse and Neglect*, 26, 73-92.
95. Lemert, E. M. (1967). Human deviance, social problems, and social control. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, sy. 17. (187 no.lu referans içinde).
96. Lidz, C., Mulvey, E., Gardner, W. (1993). The accuracy of predictions of violence to others. *Journal of the American Medical Association*, 269, 1007-1011.
97. Lievore, D. (2003). Recidivism of sexual assault offenders: Rates, risk factors and treatment efficiency. A report prepared for the office of the status of women by the Australian Institute of Criminology.
98. Lindquist, C. H, Lindquist, C. A. (1997). Gender differences in distress: Mental health consequences of environmental stress among jail inmates. *Behavioral Science and Law*, 15, 503-523.
99. Lipsey, M. W., Wilson, D. B., Cohen, M. A., Derzon, H. J. (1997). Editör: Marc Galanter. Recent developments in alcoholism, vol 13, Alcoholism and violence, Plenum Press, New York, sy.245-282.
100. Litwack, T. R. (2001). Actuarial versus clinical assessments of dangerousness. *Psychology, Public Policy, and Law*, 7, 409-443.
101. Lo, C. C. (2004). Sociodemographic factors, drug abuse, and other crimes: How they vary among male and female arrestees. *Journal of Criminal Justice*, 32, 399-409.
102. Loeber, R. (1990). Development and risk factors of juvenile antisocial behavior and delinquency. *Clinical Psychology Review*, 10, 1-41.
103. Loeber, R. (1996) Developmental continuity, change, and pathways in male juvenile problem behaviors and delinquency. Editör: J.D. Hawkins. Delinquency and Crime: Current Theories, Cambridge, UK: Cambridge University Press, sy. 1-27. 68. referans içinde.
104. Loeber, R., Hay, D. F. (1997). Key issues in the development of aggression and violence from childhood to early adulthood. *Annual Review of Psychology*, 48, 371-410.
105. Loeber, R., Stouthamer-Loeber, M. (1986). Family factors as correlates and predictors of juvenile conduct problems and delinquency. *Crime and Justice: A review of research*, 7, 29-149.

106. Lonardo, R. A., Giordano, P. C., Longmare, M. A., Manning, W. D. (t.y). Parents, friends, and romantic partners: Enmeshment in deviant networks and adolescent delinquency involvement. Bowling Green State University working paper 08-04, center for family and demographic research department of sociology. http://www.ohiolink.edu/etd/sendpdf.cgi/Lonardo%20Robert%20A.pdf?acc_num=bgsu1194292163 adresinden alınmıştır.
107. Lowenkamp, C. T., Holsinger, A. M., Latessa, E. J. (2001). Risk/need assessment, offender classification, and the role of childhood abuse. *Criminal Justice and Behavior*, 28, 543-563.
108. Lynskey, M. T. (2001). 8 Alcohol use and violent behaviour among youth: Results from a longitudinal study. AIC research and public policy series (sy.163-181). <http://www.aic.gov.au/publications/rpp/35/paper8.pdf> adresinden alınmıştır.
109. MacCoun, R., Kilmer, B., Reuter, P. (2003). Research on drugs-crime linkages: The next generation. NIJ Special Report. <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/194616c.pdf> adresinden alınmıştır.
110. Maguin, E., Hawkins, J.D., Catalano, R.F., Hill, K., Abbott, R., Herrenkohl, T. (1995). Risk factors measured at three ages for violence at age 17-18. the American Society of Criminology, Boston, MA., sunum. (66 no.lu referans içinde).
111. Marra, A. M., Konzelman, G. E., Giles, P. G. (1987). A clinical strategy to the assessment of dangerousness. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 31, 291-299.
112. Martin, S. E., Bryant, K., Fitzgerald, N. (1998). Self-reported alcohol use and abuse by arrestees in the 1998 arrestee drug abuse monitoring program. *Alcohol Research and Health*, 72-79. <http://pubs.niaaa.nih.gov/publications/arh25-1/72-80.htm> adresinden alınmıştır.
113. Maschi, T. (2006). Unraveling the link between trauma and male delinquency: The cumulative versus differential risk perspectives. *Social Work*, 51, 59-70.
114. Matsumoto, T., Yamaguchi, A., Asami, T., Okada, T., Yoshikawa., Hiraysu, Y. (2005). Characteristics of self-cutters among male inmates: Association with bulimia and dissociation. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 59, 319-326.

115. McArthur, M., Camilleri, P., Webb, H. (1999). Strategies for managing suicide and self-harm in prisons. Canberra (AUS): Australian Institute of Criminology. <http://www.aic.gov.au/publications/tandi/ti125.pdf> adresinden alınmıştır.
116. McCord, J. (1979). Some child-rearing antecedents of criminal behavior in adult men. *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 1477-1486.
117. McCord, J. (1983). A Forty Year Perspective on Effects of Child Abuse and Neglect. *Child Abuse and Neglect*, 7, 265-70.
118. McCord, J. (1995). Relationship between alcohol and crime over life course. Editör: H. B. Kaplan. Drugs, crime and other deviant adaptations: Longitudinal studies (sy.129-141). New York: Plenum Press. (66 no.lu referans içinde).
119. McCord, J., Esminger, M. (1995) Pathways from aggressive childhood to criminality. The American Society of Criminology, November 1995, Boston, MA., sunum. (66 no.lu referans içinde).
120. McMurrin, M. (2003). Alcohol and crime. Alcohol Research Forum Papers. September.
121. Miller, B. A. (1990). The interrelationships between alcohol and drugs and family violence. Editörler: M. De La Rosa, E. Y. Lambert ve B. Gropper. Drugs and violence: Causes, correlates, and consequences use (sy. 177-207). National Institute on Drug Abuse Research Monograph #103, DHHS Pub. No. (ADM) 91-1721.
122. Miller, H. A. (2006). A dynamic assessment of offender risk, needs, and strengths in a sample of pre-released general offenders. *Behavioral Sciences and the Law*, 24, 767-782.
123. Moffitt, T. E. (1993). Adolescent-limited life-course-persistent antisocial behavior: A developmental taxonomy. *Psychological Review*, 100, 674-701.
124. Moffitt, T.E. (1987). Parental mental disorder and offspring criminal behavior: An adoption study. *Psychiatry*, 50, 346-360.
125. Monson, C. M., Jones, L. M., Rivers, P. C., Blum, S. B. (1998). Alcohol and sex offending: What do child sex offenders think about drinking?. *Journal of Addictions and Offender Counseling*, 19, 15-27.
126. Morris, N., Miller, M. (1985). Prediction of Dangerousness. Editörler: M. Thorny, N. Morris. Crime and Justice: An annual review of research, sy.1-50. Chicago: University of Chicago Press. (21 no.lu referans içinde).

127. Mulvey, E. P., Lidz, C. W. (1995). Conditional prediction: A model for research on dangerousness to others in a new era. *International Journal of Law and Psychiatry*, 18, 129-143.
128. Mumola, C. J. (1995). Substance abuse and treatment of adults on probation, 1995. Bureau of Justice Statistics Special Report. U.S. Department of Justice Office of Justice Programs. <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/satap95.pdf> adresinden alınmıştır.
129. Mumola, C. J. (1997). Substance abuse and treatment, state and federal prisoners, 1997. Bureau of Justice Statistics Special Report. U.S. Department of Justice Office of Justice Programs. <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/satsfp97.pdf> adresinden alınmıştır.
130. Mumola, C. J. (1999). Substance abuse and treatment, state and federal prisoners, 1997 (NJS Special Pep. No. 172871). Washington, DC: U. S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics.
131. Mumola, C. J. (2005). Suicide and homicide in state prisons and local jails. Bureau of Justice Statistics Special Report. U.S. Department of Justice Office of Justice Programs. <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/shsplj.pdf> adresinden alınmıştır.
132. Nagayama-Hall, G. C. (1990). Prediction of sexual aggression. *Clinical Psychology Review*, 10, 229-245.
133. National Institute of Justice, A.D.A.M.P. (2002). Preliminary data on drug use and related matter among adult arrestees and juvenile detainees. Department of Justice, Washington. <http://www.ncjrs.gov/nij/adam/ADAMPrelim2002.pdf> adresinden alınmıştır.
134. National Institute of Justice. (2000). 1999 annual report on drug use among adult and juvenile arrestees. <http://www.ncjrs.org/pdffiles1/nij/181526> adresinden alınmıştır.
135. Neff, J. L., Waite, D. E. (2007). Male versus female substance abuse patterns among incarcerated juvenile offenders: Comparing strain and social learning variables. *Justice Quarterly*, 24, 106-132.
136. Oral, G. (1999). Adli Psikiyatri. Editörler: Z., Soysal, C. Çakalır. Adli Tıp Cilt III. İ. Ü. Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul.
137. Otto, R. K. (2000). Assessing and managing violence risk in outpatient settings. *Journal of Clinical Psychology*, 56, 1239-1262.

138. Palmer, E. J., Connely, R. (2005). Depression, hopelessness and suicide ideation among vulnerable prisoners. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 15, 164-170.
139. Pawagi, P. W., Lang, R. (1999). Young offenders who are victims of abuse. Children and crime: Victims and offenders conference/Australian Institute of Crime, Crime Justice Corrections, Longman, Australia, Melbourne.
140. Pernanen, K. (1981). Theoretical aspects of the relationships between alcohol and crime. Editor: J. J. Collins. *Drinking and Crime: Perspectives on the relationship between alcohol consumption and crime behavior* (sy.1-69). New York: Guilford Press.
141. Petrocelli, M., Petrocelli, J. (2005). School Performance and crime: Theoretical and empirical links. *The Southwest Journal of Criminal Justice*, 2, 119-131.
142. Petrunik, M. (1983). The politics of dangerousness. *International Journal of Law and Psychiatry*, 5, 225-246.
143. Petrunik, M. (1994). Models of dangerousness: A cross jurisdictional review of dangerousness legislation and practice. Solicitor General Canada.
144. Pollock, N. L. (1990). Accounting for predictions of dangerousness. *International Journal of Law and Psychiatry*, 13, 207-215.
145. Pritchard, C., Bagley, C. (2000). Multi-criminal and violent groups among child sex offenders: A heuristic typology in a 2-year cohort of 374 men in two English counties. *Child Abuse and Neglect*, 24, 579-586.
146. Proulx, J., Pellerin, B., Paradis, Y., McKibben, A., Aubut, J., Quimet, M. (1997). Static and dynamic predictors of recidivism in sexual aggressors. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 9, 1, 7-27.
147. Pulkkinen, L., Pitkänen, T. (1993). Continuities in aggressive behavior from childhood to adulthood. *Aggressive Behavior*, 19, 249-263.
148. Quinsey, V. L., Maguire, A. (1986). Offenders remanded for a psychiatric examination: Perceived treatability and disposition. *International Journal of Law and Psychology*, 6, 193-205.
149. Raynor, P. (1997). Risk and need assessment in British probation: The contribution of LSI-R. *Psychology, Crime and Law*, 13, 125-138.
150. Rebellon, C. J. (2002). Reconsidering the broken homes/delinquency relationship and exploring its mediating mechanisms. *Criminology*, 40, 1,

103-135.

151. Reckless, W. C. (1973). *The Crime Problem*, 5th ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. (187 no.lu referans içinde).
152. Roberts, A. D. L., Coid, J. W. (2007). Psychopathy and offending behaviour: Findings from the national survey of prisoners in England and Wales. *The Journal of Forensic Psychiatry and Psychology*, 18, 23-43.
153. Roberts, C. F., Doren, D. M., Thornton, D. (2002). Dimensions associated with assessments of sex offender recidivism risk. *Criminal Justice and Behavior*, 29, 569-589.
154. Roizen, J. (1993). Issues in the epidemiology of alcohol and violence. Editör: S. E. Martin. *Alcohol and interpersonal violence: fostering multidisciplinary perspectives*. Bethesda (MD): National Institute on Alcohol Abuse and Alcoholism, sy. 3-36. NIAAA research monograph No.24. (98 no.lu referans içinde).
155. Rouse, B. A. (1998) SAMHSA Statistics Source Book Office of Applied Studies. SAMHSA, Rockville, MD. (46 no.lu referans içinde).
156. Salter, D., McMillan, D., Richards, M., Talbot, T., Hodges, J., Bentovim, A., Hastings, R., Stevenson, J., Skuse, D.(2003). Develoepment of sexually abusive behavior in sexually victimized males: A longitudinal study. *Lancet*, 361, 471-476.
157. Sampson, R. J., Laub, J. H. (1997). A life course theory of cumulative disadvantage and the stability of delinquency. Editör: T. Thornberry. *Advances in criminological theory: Developmental theories of crime and delinquency*, 7, sy. 133-161. New Brunswick, NJ: Transaction.
158. Sampson, R. J., Laub, J. H., Wimer, C. (2006). Does marriage reduce crime? A counter factual approach to within-individual casual effects. *Criminology*, 44, 465-504.
159. Savaşır, I., Şahin, N. H.(editörler) (1997). Bilişsel- davranışçı terapilerde değerlendirme: Sık kullanılan ölçekler. Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
160. Seifert, D., Jahn, K., Bolten, S., Wirtz, M. (2002). Prediction of dangerousness in mentally disordered offenders in Germany. *International Journal of Law and Psychiatry*, 25, 51-66.
161. Seifert, D., Möller-Mussavi, S., Wirtz, M. (2005). Risk assessment of sexual offenders in German forensic institutions. *International Journal of Law and*

- Psychiatry*, 28, 650-660.
162. Shah, S. A. (1978). Dangerousness a paradigm for exploring some issues in law and psychology. *American Psychologist*, 33, 224-238.
 163. Sheehan, D., Janavs, J., Baker, Harnett-Sheenan, K., Knapp, E., Sheehan, M., Lecruiber, Y., Weiller, Hergueta, T., Amorim, P., Bonora, L. I., Lépine, J. P. (2004a). Mini International Neuropsychiatric Interview (MINI), English version, 5.0.0.
 164. Sheehan, D., Janavs, J., Baker, Harnett-Sheenan, K., Knapp, E., Sheehan, M., Lecruiber, Y., Weiller, E., Hergueta, T., Amorim, P., Bonora, L. I., Lépine, J. P. (2004a). Mini Uluslar arası Nöropsikiyatri Görüşme, Türkçe versiyon 5.0.0 (çeviren Alper Engeler).
 165. Sheehan, D., Lecruiber, Harnett-Sheenan, K., Amorim, P., Y., Janaus, J., Weiller, E., Hergueta, T., Dunbar, G. C. (1998). The Mini International Neuropsychiatric Interview (MINI): the development and validation of structured diagnostic interview for DSM-IV and ICD-10. *Journal of Clinical Psychiatry*, 59, 22-33.
 166. Sheehan, D., Lecruiber, Harnett-Sheenan, K., Janaus, J., Weiller, E., Keskiner, A., Schinka, J., Knapp, E., Sheenan, M. F., Dunbar, G. C. (1997). The validity of the Mini International Neuropsychiatric Interview (MINI) according to the SCID-P and its reliability. *European Psychiatry*, 12, 232-241.
 167. Shufelt, J. L., Cocozza, J. J. (2006). Research and program brief youth with mental health disorders in the juvenile justice system: Results from a multi-state prevalence study. <http://ncmhjj.com/pdfs/publications/PrevalenceRPB.pdf> adresinden alınmıştır.
 168. Shutherland, E. H., Cressey, D. R., Luckenbill, D. F. (1992). *Criminology*, 11th ed. Dix Hills, NY: General Hall. (187 no.lu referans içinde).
 169. Simons, D. A., Wurtele, S. K., Durham, R. L. (2008). Developmental experiences of childe sexual abusers and rapists. *Child Abuse and Neglect*, 32, 549-560.
 170. Skogstad, P., Deane, F. P., Spicer, J. (2006). Social-cognitive determinants of help-seeking for mental health problems among prison inmates. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 16, 43-59.
 171. Skowyra, K. R., Cocozza, J. J. (2007). Blueprint for chance: A comprehensive model for the identification and treatment of youth with

mental health needs in contact with the juvenile justice system.
<http://ncmhjj.com/Blueprint/pdfs/Blueprint.pdf> adresinden alınmıştır.

172. Smith, C. and T. P. Thornberry (1995). The Relationship Between Childhood Maltreatment and adolescent involvement in delinquency. *Criminology*, 33, 451-81.
173. Smith, P., Waterman, M. (2006). Self-reported aggression and impulsivity in forensic and non-forensic populations: The role of gender and experience. *Journal of Family Violence*, 21, 425-437.
174. Snowden, P. (1997). Practical aspects of clinical risk assessment and management. *British Journal of Psychiatry*, 170, 32-34.
175. Social Exclusion Unit (2002). Reducing re-offending by ex-prisoners. Social Exclusion Unit, London.
http://www.cabinetoffice.gov.uk/media/cabinetoffice/social_exclusion_task_force/assets/publications_1997_to_2006/reducing_summary.pdf adresinden alınmıştır.
176. Speckart, G., Anglin, M. D. (1985). Narcotics and crime: A casual modeling approach. *Journal of Quantitative Criminology*, 2, 3-28.
177. Stadland, C., Kleindienst, N., Kröner, C., Eidt, M., Nedopil, N. (2005). Psychopathic traits and risk of criminal recidivism in offenders with and without mental disorders. *International Journal of Forensic Mental Health*, 4, 1, 89-97.
178. Stålenheim, E. G. (2001). Relationships between attempted suicide, temperamental vulnerability, and violent criminality in a Swedish forensic population. *European Psychiatry*, 16, 386-394.
179. Stanford, M. S., Greve, K. W., Gerstle, J. E. (1997). Neuropsychological correlates of self-reported impulsive aggression in a college sample. *Personality and Individual Differences*, 21, 1073-1075.
180. Steadman, H. (1972). The psychiatrist as a conservative agent of social control. *Social Problems*, 20, 263-272.
181. Steadman, H. J., Monahan, J., Appelbaum, P. S., Grisso, T., Mulvey, E. P., Roth, L. H., Clark Robbin, P., Klassen, D. (1994). Designing a new generation of risk assessment research. Editörler: J. Monahan, H. J. Steadman. *Violence and mental disorder: Developments in risk assessment* (sy. 297-318). Chicago: University of Chicago Press.
<http://books.google.com/books?id=v4oSb2Na4nQC&printsec=frontcover&dq=violence+and+mental+disorder&lr=&ei=hqOqSeepHZm8zgTA4fGCDw&h>

l=tr#PPA274,M2 adresinden alınmıştır.

182. Steadman, H. J., Silver, E., Monahan, J., Appelbaum, P. S., Robbins, P. C., Mulvey, E. P. (2000). A classification tree approach to the development of actuarial violence risk assessment tools. *Law and Human Behavior*, 24, 83-100.
183. Stewart, E. A., Simons, R. L., Conger, R. D. (2002). Assessing neighborhood and social psychological influences on childhood violence in an African-American sample. *Criminology*, 40, 801-829. (187 no.lu referans içinde).
184. Swales, L. A. (2008). Prison victimization: High risk characteristics and prevention. A thesis submitted to Kent State University in partial fulfillment of the requirements for the degree of master of arts.
185. Taşdemir, K., Özkepir, R. (2005). Yeni TCK-CMK-CGİK Tasarımlar-Gerekçeler. Turhan Kitabevi, Ankara.
186. The National Center on Addiction and Substance Abuse at Columbia University. http://www.casacolumbia.org/absolutenm/articlefiles/386-2004_casa_annual_report.pdf adresinden alınmıştır.
187. Thomas, J., Leaf, M., Kazmierczak, S., Stone, J. (2006). Self-injury in correctional settings: Pathology of prisons or of prisoners. *Reaction Essay*, 5, 193-202.
188. Titus-Reid, S. (2006). Crime and criminology (11th ed.). The McGraw-Hill, NY.
189. Tolan, P. H., Guerran, G., Kendall, P. C. (1991). A developmental-ecological perspective on anti-social behavior in children and adolescents: Toward a risk and intervention framework: Prediction and prevention of child and adolescent anti-social behavior. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 63, 579-584.
190. Tolou-Shams, M., Brown, L. K., Gordon, G., Fernandez, I. (2007). Arrest history as an indicator of adolescent/young adult substance abuse and HIV risk. *Drug and Alcohol Dependence*, 88, 87-90.
191. Vincent, G. M., Odgers, C. L., McCormick, A. V., Corrado, R. R. (2008). The PCL: YV and recidivism in male and female juveniles: A follow up into young adulthood. *International Journal of Law and Psychiatry*, 31, 287-296.
192. Wakefield, H., Underwager, R. (1998). Assessing violent recidivism in sexual offenders. http://www.ipt-forensics.com/journal/volume10/j10_6.htm adresinden alınmıştır.

193. Walker, A., Karahaw, C., Nicholas, S. (2006). Crime in England and Wales. Home Office Statistical Bulletin.
<http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs06/hosb1206.pdf> adresinden alınmıştır.
194. Walters, G. D. (2003a). Predicting criminal justice outcomes with the psychopathy checklist and lifestyle criminality screening form: A metaanalytic comparison. *Behavioral Sciences and the Law*, 21, 89-102.
195. Walters, G. D. (2003b). Predicting institutional adjustment and recidivism with the psychopathy checklist factor scores: A meta-analysis. *Law and Human Behavior*, 27, 541-558.
196. Ward, A., Dockerill, J. (1999). The predictive accuracy of the violent offender treatment program risk assessment scale. *Criminal Justice and Behavior*, 26, 125-140.
197. Watson, M. A., Segal, S. P., Newhill, C. E. (1993). Police referral to psychiatric emergency services and its effect on disposition decisions. *Hospital and Community Psychiatry*, 44, 1085-1090.
198. Watson, T., Vess, J. (2007). Risk assessment of child-victim sex offenders for extended supervision in New Zealand. *The Journal of Forensic Psychiatry and Psychology*, 18, 235-247.
199. Weatherburn, D. (2001). What causes crime?. *Crime and Justice Bulletin*, 54, 1-12.
200. Webster, C. D., Hucker, S. J., Bloom, H. (2002). Transcending the actuarial versus clinical polemic in assessing risk for violence. *Criminal Justice and Behavior*, 29, 659-665.
201. Webster-Stratton, C., Taylor, T. (2001). Nipping early risk factors in the bud: Preventing substance abuse, delinquency, and violence in adolescence through interventions targeted at young children (0-8 years). *Prevention Science*, 2, 165-192.
202. Weeks, R., Widom, C. S. (1998). Self reports of early childhood victimization among incarcerated adult male felons." *Journal of Interpersonal Violence*, 13, 346-361. (89 no.lu referans içinde).
203. Werner, P., Rose, T. L., Yesavage, J. A. (1983). Reliability, accuracy, and decision-making strategy in clinical predictions of imminent dangerousness. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 51, 815-825.
204. White, H. R., Gorman, D. M. (2000). Dynamics of the drug-crime

- relationship. Editör: G. LaFree. *Criminal Justice 2000: The nature of crime: Continuity and change*, vol. 1 (sy.151-200). Washington, DC: U.S. Department of Justice. (100 no.lu referans içinde).
205. Widom, C. S. (1989a). Child abuse, neglect and violent criminal behavior. *Criminology*, 27, 251-271.
206. Widom, C. S. (1989b). Child Abuse, Neglect, and Adult Behavior: Research Design and Findings on Criminality, Violence, and Child Abuse. *American Journal of Orthopsychiatry* 59, 3, 355-67.
207. Widom, C. S. (1995). Victims of childhood sexual abuse-later criminal consequences. National Institute of Justice. Research in brief. U. S. Department of Justice Office of Justice Programs.
208. Wolff, N., Blitz, C. L., Shi, J., Siegel, S. A., Bachman, R. (2007). Physical violence inside prisons: rates of victimization. *Criminal Justice and Behavior*, 34, 588-599. 186. referans içinde.
209. Wolf-Harlow, C. (1999). Prior abuse reported by inmates and probationers. Bureau of Justice Statistics Selected Findings. U. S. Department of Justice Office of Justice Programs. <http://www.ojp.usdoj.gov/bjs/pub/pdf/parip.pdf> adresinden alınmıştır.
210. Wood, J. (2006). Profiling high risk offenders: A review of 136 cases. *The Howard Journal*, 45, 307-320.
211. Wood, J., Newton, A. K. (2003). The role of personality and blame attribution in prisoners' experiences of anger. *Personality and Individual Differences*, 34, 1453-1465.
212. World Health Organizations (2000): Preventing suicide: A resource for prison officers. Geneva (CH): WHO. http://www.who.int/mental_health/media/en/60.pdf adresinden alınmıştır.
213. Wright, J. P., Cullen, F. T., Williams, N. (1997). Working while in school and delinquency involvement: Implications for social policy. *Crime and Delinquency*, 43, 203-221.
214. Yessine, A. K., Bonta, J. (2008). Pathways to serious offending 2008-01 Public Safety Canada.
215. Zamble, E., Quinsey, V. L. (1997). The criminal recidivism process. Cambridge University Press, UK.

9. Ekler

9.1. Anket formu

Bölüm 1

1. Yaşınız
2. Eğitim durumunuz
3. Okul hayatınız boyunca hiç sınıfta kaldınız mı?
4. Okuldaki başarınızı nasıl tanımlarsınız?
5. Bu suçtan dolayı hüküm giydiğinizde medeni durumunuz neydi?
6. Şimdiki medeni durumunuz nedir?
7. İlk kez evlendiğinizde kaç yaşındaydınız?
8. Çocuğunuz var mı?
9. Sayısı ve yaşları nedir?
10. Mesleğiniz?
11. Son hüküm giyişinizden önceki zamanlarda çalışıyor muydunuz?
12. Bu yıllar içerisinde genellikle düzenli bir işe sahip miydiniz?
13. Bu yıllar içerisinde yaptığınız işler kanuni işler miydi?
14. Son hüküm giyişinizden önceki son bir yılda çalışıyor muydunuz?
15. Bu son sene içerisinde düzenli bir işe sahip miydiniz?
16. Bu son sene içerisinde yaptığınız işler kanuni işler miydi?
17. Genel olarak ekonomik durumunuz nasıldı?
18. Ceza infaz kurumuna girmeden önceki son bir yılda ekonomik durumunuzu nasıl tanımlarsınız?
19. Sosyal güvenceniz var mı (sigorta, bağkur vs.)?
20. Ceza infaz kurumuna girmeden önceki yıllarda genellikle sizin/ailenizin geçimini kim sağlıyordu?
21. Şuan ailenizin/sevgilinizin geçimini kim karşılıyor?
22. Doğum yeriniz?
23. 18 yaşınıza kadar nere(ler)de yaşadınız? Sırasıyla (sayı):
24. 18 yaşınızdan sonra nere(ler)de yaşadınız? Sırasıyla (sayı):
25. Genel olarak yaşadığınız yerlerden ayrılma nedenleriniz neydi?
26. 18 yaşınızdan önce ailenizde kimler vardı?

27. Ailede boşanma oldu mu?
28. Boşanma olduğunda kaç yaşındaydınız?
29. Kaç kardeşiniz (öz + üvey) var?
30. Çocukken sizi daha ziyade kim/ler büyüttü?
31. Siz çocukken (18 yaşınızdan önce) ailenizde ciddi bir rahatsızlığı olan, evde veya hastanede sürekli olarak veya belli dönemlerde bakılması gereken biri var mıydı?
32. Kimdi?
33. 18 yaşınıza kadarki dönem içerisinde ailenizden ayrı geçirdiğiniz bir dönem oldu mu?
34. İlk ayrı kalma yaşınız?
35. Ayrı kalma süreniz?
36. Bu dönemi neden ailenizden ayrı geçirdiniz ?
37. Bu dönemi nerede geçirdiniz?
38. 18 yaşınıza kadarki dönem içerisinde yetiştirme yurdu veya bir bakımevinde kaldığınız oldu mu?
39. 18 yaşınızdan önce kendi ihtiyaçlarını karşılamak veya ailenize yardım etmek üzere bir işte çalıştınız mı?
40. Kaç yaşınızdan beri aralıklı veya düzenli olarak bir işte çalışıyorsunuz?
41. (18 yaş altı ise) Çalışırken birilerinin size göz kulak olur muydu?
42. 18 yaşınızdan önce ailenizin gerektiğinde yardım alabileceği birileri var mıydı?
43. Ceza infaz kurumuna girmeden önceki yılda nerede yaşıyordunuz? (Şehir ve Mekan)
44. Ceza infaz kurumuna girmeden önceki yılda kiminle birlikte yaşıyordunuz?
45. Hayatınız boyunca sizi çok etkileyen, üstesinden gelmekte zorladığınız bir olay yaşadınız mı?
46. Nasıl bir olay yaşadınız?
47. Travma sayısı?
48. Dini inancınız var mıdır?
49. Ceza infaz kurumuna girdikten sonra inancınızda bir değişiklik oldu mu?
50. Askerliğinizi yaptınız mı?
51. Askerlik esnasında silahlı çatışma içinde bulundunuz mu?
52. Askerlik yaparken hiç ceza almanızı gerektirecek bir davranışta bulundunuz mu?

Bölüm 2

1. Babanız hayatta mı? (Siz kaç yaşındayken vefat etti? ___)
2. Anneniz hayatta mı? (Siz kaç yaşındayken vefat etti? ___)
3. Babanızın eğitim durumu nedir?
4. Annenizin eğitim durumu nedir?
5. Babanızın mesleği:
6. Babanız genel olarak sürekli bir işe sahip miydi?
7. Annenizin mesleği
8. Anneniz genel olarak sürekli bir işe sahip miydi?
9. Annenizin kazandığı parayı kullanım hakkı kime aitti(r)?
10. Annenizle olan ilişkinizi genel olarak nasıl tanımlarsınız?
11. Babanızla olan ilişkinizi genel olarak nasıl tanımlarsınız?
12. Kardeşlerinize olan ilişkinizi genel olarak nasıl tanımlarsınız?
13. Akrabalarınızla olan ilişkinizi genel olarak nasıl tanımlarsınız?
14. 18 yaşınızdan önce, ailenizde en çok kiminle sorun yaşadınız?
15. Bu kişiyle yaşadığınız şiddetin derecesi nedir?
16. Babanız hiç suç işledi mi?
17. Anneniz hiç suç işledi mi?
18. Kardeşleriniz hiç suç işledi mi?
19. Diğer akrabalarınız hiç suç işledi mi?
20. Arkadaşlarınız hiç suç işledi mi (cezaevi haricindeki)?
21. Babanız ne sıklıkta alkol kullanır/dı?
22. Babanız alkol kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
23. Babanızın alkol kullanımını yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
24. Anneniz ne sıklıkta alkol kullanır/dı?
25. Anneniz alkol kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
26. Annenizin alkol kullanımını yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
27. Kardeşleriniz ne sıklıkta alkol kullanır?
28. Kardeş(ler)inizin alkol kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
29. Kardeş(ler)inizin alkol kullanımını yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
30. Yakın akraba(lar)ınız ne sıklıkta alkol kullanır/dı?
31. Yakın akraba(lar)ınız alkol kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
32. Yakın akraba(lar)ınızın alkol kullanımını yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
33. Yakın arkadaş(lar)ınız ne sıklıkta alkol kullanır/dı?
34. Yakın arkadaş (lar)ınız alkol kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
35. Yakın arkadaş (lar)ınızın alkol kullanımını yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
36. Çekirdek ailede alkol kullanan olup olmadığı?

37. Çekirdek ailede sorun yaratacak denli alkol kullanan olup olmadığı?
38. Babanız ne sıklıkta madde kullanır/dı?
39. Babanız madde kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
40. Babanızın madde kullanımını yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
41. Anneniz ne sıklıkta madde kullanır/dı?
42. Anneniz madde kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
43. Annenizin madde kullanımını yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
44. Kardeş(ler)iniz ne sıklıkta madde kullanır/dı?
45. Kardeş(ler)iniz madde kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
46. Kardeş(ler)inizin madde kullanımını yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
47. Yakın akraba(lar)ınız ne sıklıkta madde kullanır/dı?
48. Yakın akraba(lar)ınızın madde kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
49. Yakın akraba(lar)ınızın madde kullanımını yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
50. Yakın arkadaş(lar)ınız ne sıklıkta madde kullanır/dı?
51. Yakın arkadaş (lar)ınızın madde kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
52. Yakın arkadaş (lar)ınızın madde kullanımını yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
53. Çekirdek ailede yasadışı madde kullanan olup olmadığı?
54. Çekirdek ailede sorun yaşayacak denli yasadışı madde kullanan olup olmadığı?

Bölüm 3

1. Eşinizin/birlikte olduğunuz kişinin eğitim durumu nedir?
2. Eşinizin, birlikte olduğunuz kişiyle aradaki yaş farkı:
3. Eşinizin, birlikte olduğunuz kişinin genel olarak sürekli bir işe sahip mi/ydi?
4. Eşinizin, birlikte olduğunuz kişinin mesleği:
5. Eşinizle, birlikte olduğunuz kişiyle ilişkinizi genel olarak nasıl tanımlarsınız?
6. Eşiniz, birlikte olduğunuz kişi haricinde başkalarıyla beraber oluyor muydunuz?
7. Bu kişi kimdi-niteliği?
8. Bu kişiyle ilişkinizi nasıl tanımlarsınız?
9. Çocuklarınızla olan ilişkinizi genel olarak nasıl tanımlarsınız?
10. Eşiniz, birlikte olduğunuz kişi hiç suç işledi mi?
11. Eş haricinde beraber olduğu kişiler suç işlemiş mi?
12. Çocuklarınız hiç suç işledi mi?
13. Eşiniz, birlikte olduğunuz kişi ne sıklıkta alkol kullanır/dı?
14. Eşiniz, birlikte olduğunuz kişi alkol kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
15. Eşinizin, birlikte olduğunuz kişinin alkol kullanımı yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
16. Eşiniz, birlikte olduğunuz kişi haricindeki kişi-ler ne sıklıkta alkol kullanır/dı?
17. Eşiniz, birlikte olduğunuz kişi haricindeki kişi alkol kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
18. Eşinizin, birlikte olduğunuz kişinin haricindeki kişi-ler alkol kullanımı yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
19. Çocuklarınız ne sıklıkta alkol kullanır/dı?
20. Çocuklarınız alkol kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
21. Çocuklarınızın alkol kullanımı yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
22. Eşiniz, birlikte olduğunuz kişi ne sıklıkta madde kullanır/dı?
23. Eşiniz, birlikte olduğunuz kişi madde kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
24. Eşinizin, birlikte olduğunuz kişinin madde kullanımı yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
25. Eşiniz, birlikte olduğunuz kişinin haricindeki kişi-ler ne sıklıkta madde kullanır/dı?
26. Eşiniz, birlikte olduğunuz kişinin haricindeki kişi-ler madde kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?

27. Eşinizin, birlikte olduğunuz kişinin haricindeki kişi-ler madde kullanımı yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
28. Çocuklarınız ne sıklıkta madde kullanır/dı?
29. Çocuklarınız madde kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
30. Çocuklarınızın madde kullanımı yüzünden sorun yaşıyor mu/ydu?
31. Eşinizin, birlikte olduğunuz kişinin psikolojik sorunları var mıydı ?

Bölüm 4

Babanız annenize fiziksel şiddet (dayak vs.) uygular mıydı?

Evet	Aletli	Yaralanma	Yaralanma	Tedavi	Süreklilik	Genel objektif
Hayır	Aletsiz	Var	derecesi	Gerekti	Yok, Var	değerlendirme
	İkisi de	Yok	Hafif,	Gerekmedi		Hafif, Orta,
			Orta, Ağır			Ağır

Anneniz babanıza fiziksel şiddet (dayak vs.) uygular mıydı?

Evet	Aletli	Yaralanma	Yaralanma	Tedavi	Süreklilik	Genel objektif
Hayır	Aletsiz	Var	derecesi	Gerekti	Yok, Var	değerlendirme
	İkisi de	Yok	Hafif,	Gerekmedi		Hafif, Orta,
			Orta, Ağır			Ağır

Anneniz size ve kardeşlere fiziksel şiddet (dayak vs.) uygular mıydı?

Evet	Aletli	Yaralanma	Yaralanma	Tedavi	Süreklilik	Genel objektif
Hayır	Aletsiz	Var	derecesi	Gerekti	Yok, Var	değerlendirme
	İkisi de	Yok	Hafif,	Gerekmedi		Hafif, Orta,
			Orta, Ağır			Ağır

Babanız size ve kardeşlerinize fiziksel şiddet (dayak vs.) uygular mıydı?

Evet	Aletli	Yaralanma	Yaralanma	Tedavi	Süreklilik	Genel objektif
Hayır	Aletsiz	Var	derecesi	Gerekti	Yok, Var	değerlendirme
	İkisi de	Yok	Hafif,	Gerekmedi		Hafif, Orta,
			Orta, Ağır			Ağır

Yakın akrabalarınız, aile büyükleriniz (amca, dayı vs.) size ve diğer aile üyelerine fiziksel şiddet (dayak vs.) uygular mıydı?

Evet	Aletli	Yaralanma	Yaralanma	Tedavi	Süreklilik	Genel objektif
Hayır	Aletsiz	Var	derecesi	Gerekti	Yok, Var	değerlendirme
	İkisi de	Yok	Hafif,	Gerekmedi		Hafif, Orta,
			Orta, Ağır			Ağır

Siz ve/ya kardeşleriniz anne babanıza fiziksel şiddet (dayak vs.) uygular mıydınız?

Evet	Aletli	Yaralanma	Yaralanma	Tedavi	Süreklilik	Genel objektif
Hayır	Aletsiz	Var	derecesi	Gerekti	Yok, Var	değerlendirme
	İkisi de	Yok	Hafif,	Gerekmedi		Hafif, Orta,
			Orta, Ağır			Ağır

Kardeşler arasında fiziksel şiddet (dayak vs.) uygulanır mıydı?

Evet	Aletli	Yaralanma	Yaralanma	Tedavi	Süreklilik	Genel objektif
Hayır	Aletsiz	Var	derecesi	Gerekti	Yok, Var	değerlendirme
	İkisi de	Yok	Hafif,	Gerekmedi		Hafif, Orta,
			Orta, Ağır			Ağır

1. 18 yaşınızdan önce, sizi sürekli olarak aşağılayan, tehdit edici sözler söyleyen ya da küçük düşürücü yorumlar yapan herhangi bir kişi var mıydı?
Evet. (Kim), Hayır, Emin değilim
2. 18 yaşınızdan önce fiziksel ya da duygusal olarak ihmal edilmiş olduğunuzu düşünüyor musunuz? Örneğin beslenme, güvenlik, eğitim ya da tıbbi bakımınızın sağlanmaması ya da sevgi destek, ilgi görememe gibi (evden kovulma vs.)
Evet. (Kim/Nasıl), Hayır, Emin değilim
3. 18 yaşınızdan önce izniniz olmadan size cinsel olarak yaklaşan ya da dokunan oldu mu?
Evet, Hayır

Bölüm 5

Eşinize, birlikte olduğunuz kişiye fiziksel şiddet (dayak vs.) uygular mıydınız?

Evet	Aletli	Yaralanma	Yaralanma	Tedavi	Süreklilik	Genel objektif
Hayır	Aletsiz	Var	derecesi	Gerekti	Yok, Var	değerlendirme
	İkisi de	Yok	Hafif, Orta, Ağır	Gerekmedi		Hafif, Orta, Ağır

Eşiniz, birlikte olduğunuz kişi çocuklarınıza fiziksel şiddet (dayak vs.) uygular mıydı?

Evet	Aletli	Yaralanma	Yaralanma	Tedavi	Süreklilik	Genel objektif
Hayır	Aletsiz	Var	derecesi	Gerekti	Yok, Var	değerlendirme
	İkisi de	Yok	Hafif, Orta, Ağır	Gerekmedi		Hafif, Orta, Ağır

Siz çocuklarınıza fiziksel şiddet (dayak vs.) uygular mıydınız?

Evet	Aletli	Yaralanma	Yaralanma	Tedavi	Süreklilik	Genel objektif
Hayır	Aletsiz	Var	derecesi	Gerekti	Yok, Var	değerlendirme
	İkisi de	Yok	Hafif, Orta, Ağır	Gerekmedi		Hafif, Orta, Ağır

Eşiniz, birlikte olduğunuz kişi size fiziksel şiddet (dayak vs.) uygular mıydı?

Evet	Aletli	Yaralanma	Yaralanma	Tedavi	Süreklilik	Genel objektif
Hayır	Aletsiz	Var	derecesi	Gerekti	Yok, Var	değerlendirme
	İkisi de	Yok	Hafif, Orta, Ağır	Gerekmedi		Hafif, Orta, Ağır

Yakın akrabalarınız, aile büyükleriniz (amca, dayı vs.) sizin ailenizden birine fiziksel şiddet (dayak vs.) uygular mıydı?

Evet	Aletli	Yaralanma	Yaralanma	Tedavi	Süreklilik	Genel objektif
Hayır	Aletsiz	Var	derecesi	Gerekti	Yok, Var	değerlendirme
	İkisi de	Yok	Hafif, Orta, Ağır	Gerekmedi		Hafif, Orta, Ağır

1. Eşinizden/sevgilinizden size sözlü hakaret aşağılama, küçük görme şeklinde tavır, isteklerinizi görmezden gelme vs. gibi tavırlar?
Evet sürekli, Bazen, Hiçbir zaman
2. Sizden eşinize sözlü hakaret aşağılama, küçük görme şeklinde tavır, isteklerinizi görmezden gelme vs. gibi tavırlar?
Evet sürekli, Bazen, Hiçbir zaman
3. Eşinizden/sevgilinizden size çeşitli cinsel zorlamalar anal, oral seks talepleri, istemediğiniz halde cinsel ilişki kurma teşebbüsü vs.?
Evet sürekli, Bazen, Hiçbir zaman

4. Sizden eşinize/sevgilinize çeşitli cinsel zorlamalar anal, oral seks talepleri, istemediğiniz halde cinsel ilişki kurma teşebbüsü vs.?
Evet sürekli, Bazen, Hiçbir zaman

Bölüm 6

1. Herhangi bir psikolojik, psikiyatrik sorun nedeniyle, hastaneye yatmadan, tedavi gördünüz mü? (Teşhis varsa)
2. Bu tedavi siz cezaevindeyken mi gerçekleşti?
3. Yaşadığınız problemi tarif eder misiniz?
4. Herhangi bir psikolojik, psikiyatrik sorun nedeniyle hastaneye yatarak tedavi gördünüz mü? (Teşhis varsa)
5. Bu tedavi siz cezaevindeyken mi gerçekleşti?
6. Yaşadığınız problemi tarif eder misiniz?
7. Şuan herhangi psikolojik/psikiyatrik problem nedeniyle tedavi/terapi görüyor musunuz?
8. Yaşadığınız problemi tarif eder misiniz? (Teşhis konmuşsa yazınız)
9. Şuan psikiyatrik tedavi altındaysanız ilaç kullanıyor musunuz?
10. Ailenizde psikiyatrik/psikolojik rahatsızlığı olan biri var mıydı?
11. Psikiyatrik/Psikolojik rahatsızlığı olan bu kişi/ler kimdi?
12. Hayatınız boyunca hiç intihar etmeyi düşündünüz mü?
13. Neden intihar etmeyi düşündünüz?
14. İlk kez intiharı düşündüğünüzde kaç yaşlarındaydınız?
15. Hayatınız boyunca hiç intihar etme amaçlı olmadan vücudunuza zarar verdiğiniz oldu mu? (sigara söndürme, kesme vs.)
16. Hayatınız boyunca hiç intihar girişiminde bulundunuz mu?
Evet/Hayır, Sayı, İlk yaş, Kullandığı yöntem/ler, Neden/ler
17. Sigara kullanıyor musunuz? (Günde kaç tane)
18. Sigara içmeye kaç yaşında başladınız?
19. Ceza infaz kurumuna girmeden önce ne sıklıkta alkol kullanırdınız?
20. Alkol kullandığı için tedavi/terapi gördü mü?
21. Alkol kullandığınız için sorun yaşıyor mu/ydu?
22. İlk kez alkol kullanmaya başladığınızda kaç yaşındaydınız?
23. Ceza infaz kurumuna girmeden önce ne sıklıkta uyuşturucu/uyarıcı madde kullanırdınız?
24. Madde kullandığınız için tedavi/terapi gördünüz mü?
25. Madde kullandığınız için sorun yaşıyor mu/ydu?
26. İlk kez madde kullanmaya başladığınızda kaç yaşındaydınız?
27. Şimdiye kadar hangi tür maddeleri kullandınız?
28. Şuan herhangi bir başka sağlık probleminiz var mı?

Hayat boyu alkol kötüye kullanımı ve bağımlılığı (MINI)

1. Hiç 3 veya daha fazla alkollü içkiyi 3 saatlik bir süre içinde içtiniz mi ve bu durum 3 veya daha fazla sayıda oldu mu?
2. İlk içmeye başladığınızdaki etkinin aynısını sağlamak için daha fazla içmeye ihtiyaç hissettiniz mi?
3. İçmeyi bıraktığınızda, elleriniz titredi mi, terlediniz mi veya aşırı heyecanlı oldunuz mu? Bu belirtilerden veya akşamdan kalma halinden, mesela titremeler, terleme ve aşırı heyecanlılıktan kaçınmak için içtiniz mi?
4. Alkol aldığınız zamanlarda, içmeye başladığınızda, planladığınızdan daha fazla mı içtiniz?
5. Alkol almayı azaltmayı veya bırakmayı deneyip de başarısızlığa uğradınız mı?
6. İçtiğiniz günlerde, alkölü bulmak, içmek veya alkölün etkilerinden kurtulmak için önemli bir süre harcadınız mı?
7. İçmeniz yüzünden çalışmaya, boş zaman uğraşlarınıza ve diğerleriyle birlikte olmaya daha az zaman harcadınız mı?
8. İçmeniz ailenizle veya diğer insanlarla sorunlara neden olmasına rağmen içmeye devam ettiniz mi?
9. Yukarıdaki soruların 3 veya daha fazlası evet olarak kodlanıyor mu? (yaşamında alkol bağımlılığı)
10. Evde, işte, okulda başka sorumluluklarınız var iken sarhoş veya akşamdan kalma oldunuz mu? Bu, sorunlara neden oldu mu?
11. Fiziksel olarak risk altında olduğunuz herhangi bir durumda, örneğin araba veya motosiklet, makine, tekne kullanırken sarhoş oldunuz mu ve bu durum birden fazla mı oldu?
12. İçmeniz yüzünden birden fazla olmak üzere tutuklanma veya kanunu ihlal edici davranışlar gibi yasal sorunlarınız oldu mu?
13. İçmeniz, ailenizle veya diğer insanlarla sorunlara neden olmasına rağmen içmeye devam ettiniz mi?
14. Yukarıdaki soruların 1 veya daha fazlası evet olarak kodlanıyor mu? (alkol kötüye kullanımı yaşamında)

Hayat boyu madde kötüye kullanımı ve bağımlılığı (MINI)

Şimdi size sokakta satılan maddelerin bir listesini okuyacağım/göstereceğim.

L1 Hiç bu maddelerden herhangi birini kafayı bulmak, kendinizi iyi hissetmek veya ruh halinizi değiştirmek için kullandınız mı?

Alınan her maddeyi daire içine alınız.

Uyarıcılar: amfetaminler, dexedrin, ritalin, diyet hapları

Kokain: kok, krek

Narkotikler: eroin, beyaz, morfin,dilaudid, afyon, demerol, metadon, kodein, percodan, darvon,oxycotin

Halüsinojenler: lsd asit, meskalin, peyote, pcp (melek tozu, barış hapi), psilosibin, stp, mantarlar, ekstazi, eks, mda veya mdma

Inhalanlar: tutkal, etil klorid, gülme gazı(nitrous oxide), amil veya butil nitrat (poppers), bali, tiner

Esrar: haşış, THC, ot

Tranklizanlar: quaalude,seconal, valm, zanaks, librium, ativan, dalmane, halcion, barbituratlar, miltown

Çeşitli: steroidler, reçetesiz uyku veya diyet hapları, GHB. Başka var mı?

L2, L3, L4. En çok kullanılan maddeleri belirtiniz:

Sadece bir madde/sınıfı kullanıldı

Sadece en sık kullanılan madde sınıfı oluşturuldu

Kullanılan her madde ayrı değerlendirildi (L2 ve L3'ü ihtiyaç kadar toplayın)

Madde adı/sınıfı göz önünde bulundurulduğunda yaşamında:

L5. İlk almaya başladığınızdaki etkinin aynısını sağlamak için daha fazla ___ kullanmaya ihtiyaç hissettiniz mi?

L6 ___'ı azalttığınızda veya kullanmayı durdurduğunuzda, bırakma belirtileriniz (ağrılar, titreme, ateş, halsizlik, bulantı, terleme, kalp çarpıntısı, uyumakta güçlük, veya aşırı heyecanlılık, endişe, sinirlilik veya çökkünlük hissetmek) oldu mu? Hasta olmaktan (bırakma belirtileri) kendinizi korumak veya kendinizi daha iyi hissetmek için herhangi bir madde kullandınız mı? İki sorudan birine yanıt evet ise EVET olarak kodlayınız.

L7 _____ kullandığınızda sık sık alacağınızı düşündüğünüzden daha fazla mı aldınız?

L8 _____ 'ı almayı azaltmayı veya durdurmayı düşünüp de başarısızlığa uğradınız mı?

L9 _____ 'ı kullandığınız günlerde maddeyi bulmak, kullanmak veya maddelerin etkilerinden kurtulmak veya maddeleri zihninizden çıkarmak için anlamlı bir süre (2 saatten fazla) harcadınız mı?

L10 Madde kullanmanız yüzünden çalışmaya, hoşlandığınız alışkanlıklara (hobi) veya arkadaş ya da ailenizle birlikte olmaya daha az zaman harcadınız mı?

L11 Sizde sağlıkla ilgili veya zihinsel sorunlar yaratmasına rağmen _____ 'ı kullanmaya devam ettiniz mi?

3 veya daha fazla L2 yanıtı evet olarak kodlanıyor mu?

Maddeleri belirtiniz _____ Yaşam boyu madde bağımlılığı

H1. Hayat boyu alkol kötüye kullanımı

H2. Hayat boyu alkol bağımlılığı

H3. Hayat boyu yasadışı madde kötüye kullanımı

H4. Hayat boyu yasadışı madde bağımlılığı

Bölüm 7

1. Başka birinin kullandığı araçta giderken ve/ya siz araç kullanırken emniyet kemeri takmaya dikkat eder misiniz?
Hiç, Nadiren, Bazen, Genellikle, Her zaman
2. Motosiklet kullanırken ve/ya arkaya bindiğinizde koruyucu kask takar mısınız?
Hiç, Nadiren, Bazen, Genellikle, Her zaman
3. Ne sıklıkta alkollüyken araç kullanırsınız?
Hiç, Nadiren, Bazen, Genellikle, Her zaman
4. Ne sıklıkta bıçak, falçata gibi araçlar taşırsınız?
Hiç, Nadiren, Bazen, Genellikle, Her zaman
5. Ne sıklıkta tabanca vs. ateşli silah taşırdınız?
Hiç, Nadiren, Bazen, Genellikle, Her zaman
6. Herhangi bir nedenle ne sıklıkta başkalarının kullandığı enjektörü kullanırdınız?
Hiç, Nadiren, Bazen, Genellikle, Her zaman
7. Ne sıklıkta çok hızlı araba kullanırdınız?
Hiç, Nadiren, Bazen, Genellikle, Her zaman
8. TOPLAM RİSK PUANI:

15 yaşınızdan önce:

1. Tekrar tekrar okulu astınız mı veya evden kaçıp geceyi dışarıda geçirdiniz mi?
2. Tekrar tekrar yalan söylediniz mi, hile yaptınız mı, 'kandırdınız' mı veya çaldınız mı?
3. Kavga çıkardınız mı, veya başkalarını korkuttunuz, göz dağı verdiniz veya tehdit ettiniz mi?
4. Kasıtlı olarak eşyalara zarar verdiniz mi veya yangın çıkardınız mı?
5. Kasıtlı olarak hayvanlara veya insanlara zarar verdiniz mi?
6. Birini sizinle cinsel ilişkiye zorladınız mı?
7. Yukarıdaki sorulardan 2 veya daha fazlası evet olarak kodlanıyor mu?

Aşağıdaki davranışları eğer yalnızca politik veya dini güdülenme sonucu iseler evet olarak kodlamayınız.

15 yaşımızdan beri:

1. Tekrar tekrar diğerlerinin sorumsuzluk olarak değerlendireceği şekilde davrandınız mı, borçlu olduğunuz şeyleri ödemekte başarısızlık, kasıtlı olarak saldırganlık göstermek veya kasıtlı olarak hayatınızı kazanmak için çalışmamak gibi?
2. Yakalanmasanız bile yasadışı şeyler yaptınız mı (örneğin, mala zarar verme, hırsızlık, uyuşturucu madde satmak, dükkandan eşya çalma veya ağır suç işlemek)?
3. Tekrar tekrar fiziksel kavgalara giriştiniz mi (eşinizi veya çocuklarınızı dövmek dahil)
4. Para veya haz duymak için sık sık yalan söylediniz mi veya diğer insanları kandırdınız mı veya sadece eğlenmek için yalan söylediniz mi?
5. Umursamaksızın başkalarını tehlikeye attınız mı?
6. Birini incittikten, kötü davrandıktan, yalan söyledikten, veya diğerlerinden birşey çaldıktan veya mala mülke zarar verdikten sonra hiç suçluluk duymadınız mı?
7. Yukarıdaki sorulardan 3 veya daha fazlası evet olarak kodlanıyor mu?
8. Toplam Anti sosyal kişilik bozukluğu puanı

Bölüm 8

1. Ceza infaz kurumuna girdikten sonra buradaki koşullara ne derece uyum sağlayabildiniz?
Hiç, Biraz, Orta, Oldukça, Son derece
2. Ceza infaz kurumu koşullarına uyum sağlamanız ne kadar zaman aldı? ___ ay
3. En çok neye uyum sağlamakta güçlük çektiniz/çekiyorsunuz?
4. Ceza infaz kurumunda kalan diğer mahkumlarla ilişkiniz genel olarak nasıldır?
Çok kötü, Kötü, Orta, İyi, Çok iyi
5. Ceza infaz kurumunda kalmakta olan diğer mahkumlarla en çok neden dolayı sorun yaşarsınız?
6. Ceza infaz kurumu çalışanlarıyla ilişkiniz genel olarak nasıldır?
Çok kötü, Kötü, Orta, İyi, Çok iyi
7. Ceza infaz kurumundaki kurallara uymakta zorlanıyor musunuz?
Evet, Hayır, Bazen
8. Ceza infaz kurumundaki hangi kurala uymak size zor geliyor?
9. Ceza infaz kurumundayken hiç kuralları bozacak bir davranışta buldunuz mu?
10. Bu davranışınız yüzünden ceza aldınız mı?
11. Ceza infaz kurumundayken hiç bir kavgaya karıştınız mı?
12. Ceza infaz kurumunda, güvенеbileceğiniz yakınlıkta biri var mı?
13. Size göre, ceza infaz kurumunda kalanların ruhsal durumu nasıldır?
Çok kötü, Kötü, Orta, İyi, Çok iyi
14. Ceza infaz kurumunda sizinle aynı yerde kalan veya tanıdığınız biri intihar etti mi veya intihar etmeye kalkıştı mı? Evet, şahit oldum, Evet, duydum, Hayır
15. Ceza infaz kurumunda boş zamanlarınızda neler yapıyorsunuz?
16. Dışarıdan, sizi ne sıklıkta ziyarete gelirler? Gelip gelmedikleri
Evet her zaman, Evet bazen, Hayır
17. Kimler sizi ziyarete gelir?
18. Bu ziyaretleri yeterli buluyor musunuz?
19. Dışarıdaki yakınlarınızla ne sıklıkta mektuplaşırsınız? Mektuplaşıp mektuplaşmadığı
20. Dışarıdaki yakınlarınızla ne sıklıkta telefonlaşırsınız? Konuşup konuşmadığı
Evet her zaman, Evet bazen, Hayır

21. Ceza infaz kurumunda son işlediğiniz suçtu işleyenlere diğer mahkumlar nasıl davranır?
22. Ceza infaz kurumunda kalırken bir meslek/sanat/okuma yazma öğrendiniz mi?
23. Ceza infaz kurumundayken hiç sağlık problemi yaşadınız mı?
24. Bu sağlık problemlerinizi nedeniyle tedavi alabildiniz mi?
25. Ceza infaz kurumundayken hiç psikolojik/ruhsal bir problem yaşadınız mı?
26. Bu problemlerinizi nedeniyle tedavi alabildiniz mi?
27. Ceza infaz kurumunda psikolojik destek çalışması yapılacak olsa katılır mıydınız?
28. Sizce mahkumların ne tür bir çalışma yapılmasına ihtiyaçları vardır?
29. Daha önce ceza infaz kurumundan dışarı çıktığınızda dışarıdaki hayata uyum sağlamakta güçlük yaşadınız mı?
30. Dışarıdaki yaşama uyum sağlamak ne kadar zaman alır/aldı? ___ ay
31. Çıktığınızda uyum sağlamakta güçlük çekeceğinizi düşünüyor musunuz?
32. Çıktığınızda dışarıya uyum sağlamanız ne kadar zaman alır? ___ ay
33. Daha önce ceza infaz kurumundan dışarı çıktığınızda , suç işlemiş olduğunuz için insanların size karşı davranışlarının değiştiğini hissettiniz mi?
34. Ceza infaz kurumundan çıktığınızda nasıl bir hayat yaşamayı planlıyorsunuz?
35. Cezaevi koşulları daha avantajlı diye suç işlediğiniz oldu mu ?
36. Şimdiye kadar kaç ceza infaz kurumu değiştirdiniz?
37. Ceza infaz kurumunda kalırken oda değişikliği talebinde bulundunuz mu?
38. Ceza infaz kurumundayken hiç hücre cezası alıp almadığı?
39. Ceza infaz kurumunda bir göreviniz var mı?

Bölüm 9

1. Daha önce herhangi bir nedenle *tutuklandınız* mı? (hüküm giymeler haricinde)
2. Herhangi bir suçtan ötürü ilk tutuklanma yaşı:
3. Kaç kez tutuklandığı:
4. Tutuklanmalarında insana yönelik fiziksel şiddet olduğu (%)
5. Tutuklanmalarında insana yönelik cinsel şiddet olduğu (%)
6. Toplam ne kadar süre tutuklu halde kaldığı: __ ay
7. Daha önce hüküm giyip giymediği?
8. Herhangi bir suçtan ötürü ilk hüküm giyme yaşı:
9. Kaç kez hüküm giydiği:
10. Hükümler arasında ne kadar zaman olduğu: __ ay
11. Hükümlülüklerin kaçında insana yönelik fiziksel şiddet olduğu (%)
12. Hükümlülüklerin kaçında insana yönelik cinsel şiddet olduğu (%)
13. Toplam ne kadar süre hükümlü halde kaldığı: __ ay

SÖÖTÖ

Aşağıda kişilerin kendilerine ait duygularını anlatırken kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi okuyun, sonra da genel olarak nasıl hissettiğinizi düşünün ve ifadeleri sağ taraftaki sayılar arasında sizi en iyi tanımlayan seçenek üzerine (X) işareti koyun. Doğru ya da yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarf etmeksizin, genel olarak nasıl hissettiğinizi gösteren cevabı işaretleyiniz.

	Hiç	Biraz	Oldukça	Tümüyle
1. Çabuk parlarım	1	2	3	4
2. Kızgın mizaçlıyım.	1	2	3	4
3. Öfkesi burnunda bir insanım.	1	2	3	4
4. Başkalarının hataları yaptığım işi yavaşlatınca kızarım	1	2	3	4
5. Yaptığım iyi bir işten sonra takdir edilmemek canımı sıkır	1	2	3	4
6. Öfkelenince kontrolümü kaybederim	1	2	3	4
7. Öfkelendiğimde ağzıma geleni söylerim	1	2	3	4
8. Başkalarının önünde eleştirilmek beni çok hiddetlendirir	1	2	3	4
9. Engellendiğimde içimden birilerine vurmak gelir	1	2	3	4
10. Yaptığım iyi bir iş kötü değerlendirildiğinde çılgına dönerim	1	2	3	4

Herkes zaman zaman kızgınlık veya öfke duyabilir. Ancak, kişilerin öfke duygularıyla ilgili tepkileri farklıdır. Aşağıda, kişilerin öfke ve kızgınlık tepkilerini tanımlarken kullandıkları ifadeleri göreceksiniz. Her bir ifadeyi okuyun ve öfke ve kızgınlık duyduğunuzda genelde ne yaptığınızı düşünerek o ifadenin yanında sizi en iyi tanımlayan sayının üzerine (X) işaretini koyarak belirtin. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarf etmeyin.

Öfkeli olduğumda ya da kızdığımda....

	Hiç	Biraz	Oldukça	Tümüyle
11. Öfkemi kontrol ederim	1	2	3	4
12. Kızgınlığımı gösteririm	1	2	3	4
13. Öfkemi içime atarım	1	2	3	4
14. Başkalarına karşı sabırlıyım.	1	2	3	4
15. Somurtur ya da surat asarım	1	2	3	4
16. İnsanlardan uzak dururum	1	2	3	4
17. Başkalarına iğneli sözler söylerim	1	2	3	4
18. Soğukkanlılığımı korurum	1	2	3	4
19. Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım	1	2	3	4
20. İçin için köpürürüm ama göstermem	1	2	3	4
21. Davranışlarımı kontrol ederim	1	2	3	4
22. Başkalarıyla tartışırım	1	2	3	4
23. İçimde, kimseye söyleyemediğim kinler beslerim	1	2	3	4
24. Beni çileden çıkaran her ne ise saldırırım	1	2	3	4
25. Öfkem kontrolden çıkmadan kendimi durdurabilirim	1	2	3	4
26. Gizliden gizliye insanları epeyce eleştiririm	1	2	3	4
27. Belli ettiğimden daha öfkeliyimdir.	1	2	3	4
28. Çoğu kimseye kıyasla daha çabuk sakinleşirim	1	2	3	4
29. Kötü şeyler söylerim	1	2	3	4
30. Hoşgörülü ve anlayışlı olmaya çalışırım	1	2	3	4
31. İçimden insanları farketdiğinden daha fazla sinirlenirim	1	2	3	4
32. Sınırlarıma hakim olamam	1	2	3	4
33. Beni sinirlendirene ne hissettiğimi söylerim	1	2	3	4
34. Kızgınlık duygularımı kontrol ederim	1	2	3	4

K S E

Aşağıda, insanların bazen yaşadıkları belirtilerin ve yakınmaların bir listesi verilmiştir. Listedeki her maddeyi lütfen dikkatle okuyun. Daha sonra o belirtinin SİZDE BUGÜN DAHİL, SON BİR HAFTADIR NE KADAR VAROLDUĞUNU yandaki bölmede uygun olan yerde işaretleyin. Her belirti için sadece bir yeri işaretlemeye ve hiçbir maddeyi atlamamaya özen gösterin. Yanıtlarınızı kurşun kalemle işaretleyin. Eğer fikir değiştirirseniz yanıtınızı silin. Yanıtlarınızı aşağıdaki ölçeğe göre değerlendirin:

Bu belirtiler son bir haftadır sizde ne kadar var?

İçinizdeki sinirlilik ve titreme hali.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Baygınlık, baş dönmesi.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Bir başka kişinin sizin düşüncelerinizi kontrol edeceği fikri.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Başınıza gelen sıkıntılardan dolayı başkalarının suçlu olduğu duygusu.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Olayları hatırlamada güçlük.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Çok kolayca kızıp öfkelenme

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Göğüs (kalp) bölgesinde ağrılar.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Meydanlık (açık) yerlerden korkma duygusu.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Yaşamınıza son verme düşünceleri.

0	1	2	3	4
---	---	---	---	---

Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
İnsanların çoğuna güvenilemeyeceği hissi.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
İştahta bozukluklar.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Hiçbir nedeni olmayan ani korkular.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Kontrol edemediğiniz duygu patlamaları.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Başka insanlarla beraberken bile yalnızlık hissetmek.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
İşleri bitirme konusunda kendini engellenmiş hissetmek.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Yalnızlık hissetmek.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Hüzünlü, kederli hissetmek.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Hiçbir şeye ilgi duymamak.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Ağlamaklı hissetmek.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Kolayca incinebilme, kırılmak.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
İnsanların sizi sevmediğine, kötü davrandığına inanmak.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Kendini diğerlerinden daha aşağı hissetme.				

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Mide bozukluğu, bulantı.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Diğerlerinin sizi gözlediği ya da hakkınızda konuştuğu duygusu.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Uykuya dalmada güçlük.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Yaptığımız şeyleri tekrar tekrar doğru mu diye kontrol etmek.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Karar vermede güçlükler.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Otobüs, tren, metro gibi umumi vasıtalarla seyahatlerden korkmak.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Nefes darlığı, nefessiz kalmak.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Sıcak, soğuk basmaları.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Sizi korkuttuğu için bazı eşya, yer ya da etkinliklerden uzak kalmaya çalışmak.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Kafanızın “bomboş” kalması.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Bedeninizin bazı bölgelerinde uyuşmalar, karıncalanmalar.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Günahlarımız için cezalandırılmanız gerektiği.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Gelecekle ilgili umutsuzluk duyguları.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Konsantrasyonda (dikkati bir şey üzerine toplama) güçlük/zorlanmak.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Bedenin bazı bölgelerinde zayıflık, güçsüzlük hissi.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Kendini gergin ve tedirgin hissetmek.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Ölme ve ölüm üzerine düşünceler.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Birini dövme, ona zarar verme, yaralama isteği.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Bir şeyleri kırma, dökme isteği.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Diğerlerinin yanındayken yanlış bir şeyler yapmamaya çalışmak.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Kabalıklarda rahatsızlık duymak.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Bir başka insana hiç yakınlık duymamak.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Dehşet ve panik nöbetleri.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Sık sık tartışmaya girmek.

0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

Yalnız bırakıldığında/kalındığında sinirlilik hissetmek.

0	1	2	3	4
---	---	---	---	---

Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Başarılarınız için diğerlerinden yeterince takdir görmemek.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Yerinde duramayacak kadar tedirgin hissetmek.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Kendini değersiz görmek/ değersizlik duyguları.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Eğer izin verirseniz insanların sizi sömüreceği duygusu.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Suçluluk duyguları.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var
Aklınızda bir bozukluk olduğu fikri.				
0	1	2	3	4
Hiç yok	Biraz var	Orta derecede var	Epey var	Çok fazla var

LSRP

Aşağıda bir dizi ifade listelenmiştir. Her biri genel olarak bulunan görüşleri ifade etmektedir ve doğru veya yanlış cevap yoktur. Muhtemelen siz bazılarıyla aynı fikirde olacaksınız ve bazılarıyla da aynı fikirde olmayacaksınız. Lütfen her bir ifadeyi dikkatlice okuyunuz ve her bir ifadeyle aynı fikirde olduğunuzun veya olmadığının derecesini en iyi tanımlayan ya da her bir ifadenin size ne kadar uyduğunuzun derecesini belirten rakamı daire içine alınız.

1. Kesinlikle katılmıyorum
2. Genellikle katılmıyorum
3. Genellikle katılıyorum
4. Kesinlikle katılıyorum

1. Sık sık canım sıkılır.	1	2	3	4
2. Günümüzde, yakamı sıyrabildikten sonra, başarı için herhangi bir şeyi yapmanın doğru olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4
3. Bir şeyi yapmadan önce, ortaya çıkabilecek sonuçları ayrıntılı bir şekilde gözden geçiririm.	1	2	3	4
4. Hayattaki başlıca amacım; elde edebildiğim kadar çok sayıda lüks ve pahalı şeyler elde etmektir.	1	2	3	4
5. Başladığım şeylere olan ilgimi çabucak kaybederim.	1	2	3	4
6. Başka kimselerle bir çok ağız kavgası yapmışımdır.	1	2	3	4
7. Bir şeyi beğendirmek için çok uğraşsam bile onun hakkında yalan söylemezdim.	1	2	3	4
8. Zaman zaman kendimi aynı tür dertlerin içinde bulurum.	1	2	3	4
9. Başka kimselerin duygularıyla oynamaktan hoşlanırım.	1	2	3	4
10. Tek bir amacın peşine uzun bir süre için düşebileceğimi fark ediyorum.	1	2	3	4
11. Kendimi düşünmek benim başlıca önceliğimdir.	1	2	3	4
12. İstedğim şeyleri yapmaları için, başkalarına duymak istedikleri şeyleri söylerim	1	2	3	4
13. Başkalarına haksızlık olacağı için hile yapmak doğru değildir.	1	2	3	4
14. Aşk gereğinden fazla önemsenmektedir.	1	2	3	4
15. Benim başarımla başka birinin zararı pahasına elde edilecek olursa rahatsız olurum.	1	2	3	4
16. Hayal kırıklığına uğradığımda, kendimi kaybedercesine öfkeyle	1	2	3	4

patlarım.

17. Benim için, yakamı sıyrabildikten sonra herhangi bir şeyin yapılması uygundur	1	2	3	4
18. Problemlerimin birçoğu, insanların beni tam olarak anlamamasından kaynaklanır	1	2	3	4
19. Başarı en güçlü olanların hayatta kalma esasına dayanır; mağluplara aldırış etmem.	1	2	3	4
20. Başlangıçta, herhangi bir şeyin çok ilerisini planlamam.	1	2	3	4
21. Sözlerim veya davranışlarım başkasının duygusal olarak acı hissetmesine yol açarsa, kendimi kötü hissederim.	1	2	3	4
22. Çok para kazanmak benim en önemli amacımdır.	1	2	3	4
23. Bırakın başkaları yüksek değerler üzerinde tasalansın; ben günlük çıkarıma bakarım.	1	2	3	4
24. Gerçekten akıllıca bir üçkağıda çoğu kez hayranlık duyarım.	1	2	3	4
25. Aldatılacak kadar aptal insanlar genellikle bunu hak ederler.	1	2	3	4
26. Amaçlarımı gerçekleştirirken başkalarına zarar vermemeye gayret ederim.	1	2	3	4

SÖ

Elinizdeki bu ölçek, bazı konularda görüşlerinizi öğrenmek üzere geliştirilmiştir. Araştırmanın nesnelliği ve gerçek sonuçlar elde edilebilmesi için ölçeğin doğru yanıtlanması çok önemlidir.

Lütfen ölçekte tanımlanan her durumu dikkatle okuyarak yanıt kağıdı üzerinde, bu konuda görüşleriniz hangi uca daha yakınsa o uçta uygun gördüğünüz boşluğa (X) işareti koyunuz.

- 1Bana çok uyuyor
- 2Oldukça uyuyor
- 3Uyuyor
- 4Görüşüm yok
- 5Uymuyor
- 6Oldukça uymuyor
- 7Bana hiç uymuyor

1. Başkalarının önünde birisine sert ve kırıcı davranan kişi haklı olarak çevreden saygı görür

1 2 3 4 5 6 7

2. Beni öfkeliendiren kişiye genellikle küfredirim

1 2 3 4 5 6 7

1 2 3 4 5 6 7

3. Haksızlık karşısında kişinin hakkını araması kendi bilek ve dil gücüne kalmıştır.

1 2 3 4 5 6 7

4. Rahatsızlığımı içimde tutmaktansa bu duygumu beni rahatsız eden kişiye açabilirim, sigara dumanından rahatsız oluyorsam yanımda içene rahatsız olduğumu söylerim

1 2 3 4 5 6 7

5. Başarısızlık karşısında kolay kolay ümitsizliğe kapılmam

1 2 3 4 5 6 7

6. Satın aldığım ama sonradan içime sinmeyen bir malı değiştirmeye götürebilirim

1 2 3 4 5 6 7

7. Bir kişi eğer beni küçük düşürmüş ise içimden onunla alay eder ve ona küfredirim

1 2 3 4 5 6 7

8. Bir şeyi çok istiyorsam, isteğimi açıkça belirtmem imada bulunurum
1 2 3 4 5 6 7
9. Bana haksızlık ettiğine inandığım kişilerin başına kötü şeyler geldiğini, mahvolduklarını hayal ederek avunurum
1 2 3 4 5 6 7
10. Eğer bir düşüncenin doğruluğuna inanıyorsam, bu düşünceyi savunan tek kişi ben olsam bile yine fikrimi savunurum
1 2 3 4 5 6 7
11. Yeni tanıştığım kişilerle rahatça konuşabilirim
1 2 3 4 5 6 7
12. Karşımdakilere gerek olumlu gerek olumsuz duygularımı rahatça açabilirim
1 2 3 4 5 6 7
13. Eğer bir insan beni çok sinirlendirmişse üzerine yürüyebilirim.
1 2 3 4 5 6 7
14. Sinirlendiğimde bazen öyle kendimden geçerim ki ağızımdan çıkan sözlerin farkında olmam
1 2 3 4 5 6 7
15. Bu dünyada yaşayabilmeleri için insanların acımasız olmaları gerekiyor
1 2 3 4 5 6 7
16. Bir dükkan, bir butik veya markette, satıcının benimle ilgilenmediğine inanırsam, onun sonradan çok fazla vaktini alarak intikamımı alırım
1 2 3 4 5 6 7
17. Bana emretmeye hakkı olmadığına inandığım bir kişinin buyruğuna ses çıkartmasam da, ya verdiği işi yapmam ya da yapsam da bir şeye benzemez
1 2 3 4 5 6 7
18. Bir kişi beni kırsa fakat sonradan özür dilese, beni ne kadar kırmış olduğunu en az birkaç kez üstü kapalı da olsa hatırlatmadan rahat edemem.
1 2 3 4 5 6 7
19. Bir kimse görevini yapmadığında her kim olursa olsun bunu kendisine söylerim
1 2 3 4 5 6 7
20. Çok saygı duyduğum bir kişi benimkinin tersi bir düşünceyi savunuyor diye kendi düşüncemi savunmaktan vazgeçmem
1 2 3 4 5 6 7
21. Topluluk karşısında konuşmaktan çekinmem
1 2 3 4 5 6 7
22. Benimkinin tersi olan görüş ve düşünceleri alt etmek bana keyif verir
1 2 3 4 5 6 7

23. Sinirlenirsem, tanımadığım kişilerle ağız dalaşına hatta tokatlaşmaya veya yumruk kavgasına girişebilirim

1 2 3 4 5 6 7

24. Kişinin hakkını yedirmemek amacıyla başkalarının hakkını yemesi ters bir davranış değildir.

1 2 3 4 5 6 7

25. Çevremdekiler istediklerimi yapana dek, imalar iğnelemelerle onları tedirgin ederim

1 2 3 4 5 6 7

26. İstemediğim birşey yapmam istendiğinde ya o işi yapmayı geciktiririm ya da gayet baştan savma yaparım

1 2 3 4 5 6 7

27. Bir arkadaşım bir isteğimi yapmamakta direnirse ona, vaktiyle onun için yapmış olduğum iyilikleri hatırlatırım

1 2 3 4 5 6 7

28. Bir kimseden bir istekte bulunacaksam araya bir aracı koymaktansa gider yüz yüze görüşürüm

1 2 3 4 5 6 7

29. Birisi bende bir hata bulursa, ben de onun hatalarını bulur ve ortaya dökerim

1 2 3 4 5 6 7

30. İstemediğim bir yer veya toplantıya gitme vakti gelince hastalanırım.

1 2 3 4 5 6 7

9.2. Özgeçmiş

Kişisel bilgiler

Adı, soyadı:	Sinem Yıldız
Doğum tarihi ve yeri:	09.10.1977 – Edirne
Medeni Hali:	Bekâr
Mesleği ve Unvanı:	Uzman Psikolog
İş Adresi:	Marmara Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı, Medikososyal Servisi Göztepe Kampusu 81040 Kadıköy/İstanbul
Telefon:	0535 815 61 52 0216 345 97 48 (121)
E-posta:	yildiz.sinem@gmail.com
Yabancı Dil Bilgisi:	İngilizce (Bilgisayarlı TOEFL Puanı: 253, Yazılı Puanı: 4.5) GRE: Sözel+Sayısal:1240
Bilgisayar Bilgisi:	Windows, SPSS, Etkin internet kullanımı

Eğitim

2003- halen	PhD , İstanbul Üniversitesi
2000-2003	MA , İstanbul Üniversitesi Tez Konusu: Erkek Homoseksüel ve Heteroseksüellerde Çocukluk Çağı Duygusal İstismar ve İhmalinin Şimdiki Depresyon Düzeyi Üzerindeki Etkisi
1996-2000	BA , Psikoloji Bölümü, İstanbul Üniversitesi

Örgün eğitim haricinde alınan eğitimler

2008	Çocuklarda Psikopatolojinin Değerlendirilmesi ve Bilişsel Davranışçı Yaklaşım (BDT)
2008	OKB (Obsesif Kompulsif Bozukluk) Tedavisinde BDT
2007	Çocukların Gelişimsel Değerlendirmesi Eğitimi, TPD
2006	Bilişsel Davranışçı Terapiler (teorik), KBDTD
2006	Bilişsel Davranışçı Terapiler (süpervizyon), KBDTD
2006-2008	Çocuklar için projektif testler, Projektif Testler Derneği
2006	WISC-R Çocuklar için zeka ölçeği uygulama ve yorumu, TPD
2006	Denver Gelişim Envanteri Uygulama ve Yorumu, TPD
2000-2003	Psikodrama: Grup Terapisi, İstanbul Uluslararası Zerka Moreno

	Enstitüsü
2003	Çocuk Psikodraması, İstanbul Uluslararası Zerka Moreno Enstitüsü
2003	Bireysel Psikodrama, İstanbul Uluslar arası Zerka Moreno Enstitüsü
2001-2002	Psikodinamik Psikoterapide Uygulamalar, İçgörü Terapi Merkezi
2000- 2001	Psikoanaliz ve Psikodinamik Terapiler, İçgörü Terapi Merkezi
1999-2000	Aile Terapisinin Teorik Temelleri, Psychomed

Çalışma deneyimi

2006- halen	Marmara Üniversitesi, Medikososyal Servisi, Psikolojik Danışma Birimi
2000- 2006	Araştırma Görevlisi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü
2000-2001	Özel eğitim uygulayıcısı (engelli çocuklarda beceri geliştirme çalışmaları)

Proje katılımı

1. Milli Eğitim Bakanlığı ve Avrupa Birliği işbirliğiyle gerçekleştirilen “Temel Eğitime Destek Projesi: Yüksek Risk Altındaki Çocuklar” kapsamında “Çocuk İhmalı” konusunda eğitimci
2. Birleşmiş Milletler ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti işbirliğiyle gerçekleştirilen “Türkiye’de Uyuşturucu Kullanımının Doğasını ve Yaygınlığının Değerlendirilmesi” başlıklı projede eğitimci
3. Adli Tıp Enstitüsü Müdürlüğü ile Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü işbirliği ile gerçekleştirilen “Türkiye Cezaevi Anketi Projesi (SODEM, 2001)” nde katılımcı
4. İstanbul Üniversitesi Çocuk Gelişimi Halk Seminerleri Projesi eğitimci

Konuşmacı olarak katıldığı seminerler

1. “Temel Eğitime Destek Projesi: Yüksek Risk Altındaki Çocuklar” kapsamında “**Çocuk İhmalı**” konusunda eğitim, İstanbul, 2004-2005
2. Özel Sembol İlköğretim Okulu’nda, anne babalara yönelik “**Madde Kullanımına Psikososyal Yaklaşım**” başlıklı seminer, İstanbul, 2004
3. “Türkiye’de Uyuşturucu Kullanımının Doğası ve Yaygınlığının Değerlendirilmesi” projesi kapsamında çeşitli illerdeki üniversite öğretim görevlilerine yönelik “**Projenin Araştırma Metodolojisi ve Araştırma Dizaynı**” başlıklı seminer, 2003, Diyarbakir, Adana, Samsun

4. Jandarma Genel Komutanlığı personeline “**Çocukluk Dönemi Duygusal İstismar ve İhmali**” ve “**Çocuk-Ergen Suçluluğunda Alan Çalışması Uygulaması**” başlıklı seminerler, 2003, İstanbul
5. Milli Eğitim Bakanlığı müfettişlerine yönelik “**Çocukluk Çağı Duygusal ve Fiziksel İhmali**” başlıklı seminer, 2002, İstanbul
6. Bahçeşehir Çocuk Suçlarını Önleme Merkezi çalışanlarına yönelik olarak “**Çocuk Gelişimi**” ve “**Ergenlikte Psikososyal Gelişim**” başlıklı seminerler, 2002, İstanbul
7. İstanbul Üniversitesi Çocuk Gelişimi Halk Seminerleri Projesi kapsamında “**Çocuk ve Ergende Fiziksel Gelişim**” başlıklı seminer, 1999, İstanbul

Sempozyum ve kongre düzenleme kurulu üyelikleri

1. 13. Ulusal Psikoloji Kongresi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2004
2. Türkiye’de Cinsel Kimlikleri Anlamak Sempozyumu, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2004
3. “3. Avrupa Adli Bilimler Akademisi Toplantısı, İstanbul, 2003
4. Türkiye’de Eşcinsellere Yönelik Ayrımcılık ve Şiddet Sempozyumu, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2003
5. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü “Çocuk Gelişimi Halk Seminerleri”, 1999

Sertifikalar

1. Küçük Adımlar Eğitim Programı Uygulayıcısı
2. WISC-R

Üyelikler

1. Türk Psikologlar Derneği
2. Türkiye Adli Bilimler Derneği

Yayımlar

1. **Yıldız, S.** (2006). Preliminary Study on Methodological Issues of Fear of Crime. 17. Uluslararası Akdeniz Adli Tıp Kongresi, Cezayir (sözlü sunum).

2. Oral, G., Müderrisoğlu, S., Atamer, A., **Yıldız, S.**, Akduman, İ. (2006). ‘Adli Psikoloji Bağlamında Saldırgan Davranış ve Suç’ başlıklı panelde konuşmacı. 14. Ulusal Psikoloji Kongresi, Ankara.
3. **Yıldız, S.**, Ersoy, E. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Suç Mağduru olmaktan duydukları Korku ile İlgili Değişkenler. 14. Ulusal Psikoloji Kongresi, Ankara (poster sunum)
4. **Yıldız, S.** (2005). The Relationship Between Childhood Physical Abuse and Self-Harm Behaviors in Undergraduate Students. 9. Avrupa Psikoloji Kongresi, Granada, İspanya (sözlü sunum)
5. **Yıldız, S.**, Atamer, A., Yavuz, F. (2005). Preliminary Study on Suicide Risk and Sexual Orientation in Turkey. 9. Avrupa Psikoloji Kongresi, Granada, İspanya (sözlü sunum)
6. Özgan, S., **Yıldız, S.**, Ziyalar, N. (2005). The Relationship Between Preferred Music Genre and Self-Harm Behaviors in Adolescence. 2. Akdeniz Adli Bilimler Akademisi Toplantısı, Manastır, Tunus (sözlü sunum)
7. **Yıldız, S.**, Atamer, A., Yavuz, F. (2005). Negative Attitudes towards Homosexuals and Related Factors. 3. Balkan Adli Bilimler Toplantısı, Köstence, Romanya
8. Arı, D., Atamer, A., Delice, S., Gül, I.I., **Yıldız, S.** (2004). Eşcinsellere Yönelik Olumsuz Tutumlar ve İlgili Faktörler, “Türkiye’de Cinsel Kimlikleri Anlamak Sempozyumu”, İstanbul Bilgi Üniversitesi (sözlü sunum)
9. **Yıldız, S.** (2004). “Aile içi Şiddet ve Çocuğun Uyumu” başlıklı kitap bölümü çevirisi ‘Domestic Violence and Child’s Adaptation’ In Eds. Grych, J. H., Fincham, F. D. (2001). Interpersonal Conflict and Child Development: Theory, Research and Application. Cambridge University Press, NY/USA, Türk Psikoloji Bülteni, 10(33), 81-93
10. Oral, G., **Yıldız, S.**, Müderrisoğlu, S., Akduman, İ., Atamer, A. (2004) “Türkiye’de Adli Psikoloji: Çalışma alanları ve Uygulama” adlı panelde “Adli Psikolojide Bir Çalışma Sahası: Çocuk İstismarını Önleme Programları” başlıklı konuşma ile panel katılımcısı, 13. Ulusal Psikoloji Kongresi, İstanbul Bilgi Üniversitesi
11. **Yıldız, S.**, Atamer, A., Yavuz, F. (2004). Childhood Physical and Sexual Abuse among Homosexuals. 2. Balkan Adli Bilimler Toplantısı, Serez, Yunanistan (sözlü sunum)

12. **Yıldız, S.**, Atamer, A., Yavuz, F. (2003). Negative Attitudes Towards Gay and Lesbians among University Students, *Forensic Sciences International*, 136 (1), 290-291
13. Atasoy, S., Ziyalar, N., Baskan, T., **Yıldız, S.** (2001). Reported Abuse Experiences in 17 Turkish Correctional Facilities. Annual American Forensic Sciences Meeting, Atlanta, ABD. (Poster Sunumu)
14. **Yıldız, S.** (1999). Çocuk ve Ergende Fiziksel ve Motor Gelişim, II. İstanbul Üniversitesi Çocuk Gelişimi Halk Seminerleri Kitapçığı içinde bölüm, sy. 1-21

Katıldığı sempozyum ve kongreler

1. 10. Uluslar arası Kognitif Sinirbilim Konferansı, Bodrum, 2008
2. 17. Uluslararası Akdeniz Adli Tıp Kongresi, Cezayir, 2006
3. 14. Ulusal Psikoloji Kongresi, Ankara, 2006
4. Avrupa Psikoloji Kongresi, Granada, İspanya, 2005
5. Akdeniz Adli Bilimler Toplantısı, Manastır, Tunus, 2005
6. Balkan Adli Bilimler Toplantısı, Köstence, Romanya, 2005
7. 13. Ulusal Psikoloji Kongresi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2004
8. 2. Yıllık Balkan Adli Bilimler Akademisi Toplantısı, Serez, Yunanistan, 2003
9. Avrupa Adli Bilimler Akademisi Toplantısı (EAFS), İstanbul, 2003
10. Panhelenik Adli Bilimler ve Toksikoloji Kongresi, Girit, Yunanistan, 2002
11. Kadın ve Şiddet Sempozyumu, İstanbul, 2002
12. 4. Adli Bilimler Sempozyumu: Cinsel Suçlar, Kuşadası, 2001
13. Psikodrama Geleneksel Yaz Çalışması, İstanbul, 2001
14. Aile ve Evlilik Terapileri Sempozyumu, İstanbul, 2000
15. 9. Anadolu Psikiyatri Günleri, Edirne, 2000.

Gönüllü çalışmalar

1. ÇARE-DER bünyesinde travma mağdurlarıyla çalışma, 2004
2. YÖRET bünyesinde Yalova'da depremzedelere destek çalışması, 1999
3. AÇEV bünyesinde okuma-yazma bilmeyen yetişkinlerin eğitimi 1998